

Yerel Dergi
Sonbahar 2016 • Sayı 24

tirşik

Andırın İçin
def(i)ne

Nam-ı Diğer
ÖRDEK

Gebenli
Ünlü Eşkıya
Koca Ahmet

**PADIŞAH
MEZARI**

Garip Ozan
'KUL KÖŞKER'

Yemek Sektöründe 28.Yıl

Her gün yaşanan yoğun iş atmosferinde amacı önce hizmet ve damak zevki olan Çiftlik Restaurant ve Çiftlik Catering, 1988 yılından itibaren devamlı yenilikçi, müşterilerinin beklentileri ve istekleri doğrultusunda bu yolda sağlam adımlarla ilerlemektedir.

Bizi tercih eden tüm kurum, kuruluş ve kişilere teşekkür ederiz.

Yeşilce Mah. Rüya Sk. No:3/A
4.Levent - Kağıthane/İstanbul
Tel: 0212 282 85 60 Fax: 0212 282 85 61
www.ciftlikyemek.com

Mecidiyeköy Mah. Eski Osmanlı Sk. No:3
Şişli/İstanbul
Tel: 0212 274 24 54 Fax: 0212 288 41 81
www.ciftlikyemek.com

Platformdan

Uzun bir aradan sonra 23. sayı ile yeniden yayın hayatına dönerek sizlere ulaşan Tırşik Dergisi, yeni yüz ve içeriği ile beğeni topladı. Günü birlik alandan kalıcı alan geçmeyi geçişi amaçladık. Böylece günü kurtarmayı değil kalıcı olanı, açıkçası güncelden sıyrılıp toplum kültür ve değerlerimizi işlemeye çalışıyoruz. Coğrafyanın ve toplumun verdiği ilhamla yine bu coğrafyanın insanına değerler sunmaktayız. Kalıcı olmak dediğimiz budur.

Tırşik dergisi tamamen bölgeyi, yereli hedefliyor. Bu hazineyi ortaya çıkarmaya çalışıyor.

Bu çalışmalarını yaparken iki hususu gördük. Bir yanda yerelin değerlerini işleyip topluma sunmayı dert edinen, araştıran yazan insanlar var. Fırsat ve destek bekliyorlar. Öte yandan değerlerimize muhtaç onunla beslenerek kimlik ve kişilik kazanacak yeni nesil var. İhtiyaçları var. Her iki kesimde arıyor. Tırşik, bekleyen ile sunanı buluşturuyor. Hepimizin özlediği aradığı yerel dergi oluyor.

Tırşik dergisi iletişimin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu gösterdi. Dergi çalışmalarında insana ulaşmanın hem bedelini, hem de önemini gördük. İletişimi sıcak tutmanın sayesinde insanımıza ulaşabildik.

Evet, Tırşik Dergisi hamisi olan Platformun temel gayesi, coğrafyamızın insanlar arasında iletişim bağları kurmak. Neyse ki, yerel hemşehri dernekleri var. Onların desteğiyle güçlü, kapsamlı iletişim ağı kurmayı hedefliyoruz.

Tırşik dergisi olarak araştırmalarınızı, incelemelerinizi, yazılarınızı, eserlerinizi bekliyoruz.

23. Sayıda çağrılar yaptık. Yineliyoruz.

- Coğrafyamızın saklı kalmış ağıtlarını ortaya çıkartmak istiyoruz
- Araştırmacı ve uzmanlara çağrımız var. İnceleme araştırma ve yazılarınızı yayınlayalım
- Mektup kültürü unutuldu. 2023'e mektuplarını bekliyoruz
- Bölgemizin medeniyet, tarih, kültür, sosyal hayata dair değerlerini işleyen eserleri yayınlamak istiyoruz.
- İkinci yazıları ile edebiyat dünyasında yerini alan NEDİM ALİ hikâye yarışması açıyoruz
- Dergide yayınlanmasını istediğiniz yazı şiir vb çalışmalarınızı bekliyoruz
- Akademik, bilimsel yazı ve makaleleri yayımlayacağız.

Tabii ki Çukurova'ya dair

- Her sayıda yerelde yayımlanan kitapları tanıtıyoruz. Bu manada kitaplarınızı bekliyoruz.

Gördüğünüz gibi Tırşik Dergisi bir okul görevi yapıyor. İnsanları buluşturuyor. İnsanların eserlerini topluma sunuyor. Amacımız toplumu aydınlatmak kültür ve değerlerimiz yaşatmak. Bu amacı tutan herkese dergide yer var.

tirşik

YEREL DERGİ

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:

Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:

Salih Zengin

Yazı İşleri Müdürü:

Gökhan Gök

Yayın Kurulu:

Ahmet Narinoğlu, H.Salih Zengin, Hüsnü Karıcı,
Tahsin Sarıbyık, Cahit Can Yanık, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:
Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:

Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:

0212-274 24 54

Web Adresi:

www.andirin.org.tr

e-posta:

tirsikdersisi@hotmail.com

Yayın Türü:

Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:

Yeşim Karakoç

Baskı:

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.
Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun
bir kültür hizmetidir.
Parayla satılmaz.

◆ İÇİNDEKİLER ◆

1	PLATFORMDAN	41-43	CEMALİN TAŞI
2	İÇİNDEKİLER	44	KURBAĞALAR
3-5	KAPAK DOSYASI	45-46	KURŞUN
6	ANDIRINLILAR NEREDE	47	BU ŞEHİR
7-9	KOCA AHMET	48-49	İKİ GÖZ İKİ KULAK
10	KIŞLA BAĞÇESİ	50	BAĞIŞLA
11	TARİHTEN RESİMLER	51	BABA DUASI
12	ÇAMLI KAHVE	52	KASTAL CENGİ
13-14	ALAÜDDEVLE	53	TOPRAK DAM
15-16	ANDIRIN ABDALLARI	54	TEMAŞE
17-18	NAMI DIĞER ÖRDEK	55	TOPRAK TOPRAĞINI ÇEKER
19	DOĞA İNCELEMESİ VE ARAŞTIRMASI	56	KIŞIN ARDINDAN GÜMRAH KOŞU
20-21	GÜZ	57	KENDİME MEKTUPLAR
22	DOĞA BEKLİYOR	58	CEREN TÜRKÜSÜ
23-24	VADI	59	GÜNLÜK
25-26	TOROSLARDA ÜÇ KİMLİK KABAK	60	AKLIM KARMAKARIŞIK
27	BAYAZIT BEYİNİN KIZI HATİCE	61-63	YAZI DERSLERİ
28	ÇUKUROVA HATUNLARI HASİBE HATUN	64	ANDIRIN ADAMI
29-34	KARACAOĞLAN	65	SUYUN GÖZESİ
35	BEŞİBİRYERDE	66-71	OZAN KUL KÖŞGER
36	KARACAOĞLANDAN GÖNÜL	72-73	ANDIRIN ÇEVRE SORUNLARI
37	İKİNDİ YAZILARI	74	İYİ İNSANLAR ÖMER AMCA
38	YAĞMUR	75-77	GENÇ KALEMLER (MASALLAR-ŞİİRLER)
39	YAĞMUR	78	İKİ KİTAP
40	YAĞ YAĞMUR		

Andırın ilçemizde eskiden keçilere yedirilen defne yaprağı, değeri anlaşıldıktan sonra yöre halkının en önemli geçim kaynaklarından biri olmuştur. İlçemizde yaklaşık 3 bin tonluk defne yaprağı kapasitesi bulunduğu, bugüne kadar bin ton defne yaprağı toplandığı Orman İşletme Müdürlüğü İstatistiklerinde yer almaktadır.

Andırın İçin Defne

Define

İlaç ve kozmetik sanayisinde kullanılan defne yaprağı ilçemiz ve mahallerinde önemli bir gelir kaynağı olmuştur.

İncelenen verilerde 2015 yılında Andırın'da bin 500 ton defne yaprağı toplanmıştır. "Geçmiş yıllarda defne yaprağının getirileri bilinmediği için keçilere yem olarak kullanıldığı ilçe halkınca söylenmektedir. Defne ile ilgili Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğü ve Andırın Orman İşletme Müdürlüğü'nün yapmış olduğu çalışmalarla vatandaşlar bilgilendirilmiş olup bu vesile ile yöre insanına geçim kaynağı olduğu ortadadır. Andırın'da 2016 yılında hedeflenen Defne üretim miktarı 2 bin tondur. İlçemizde 5 bölgede üretim yapılmaktadır. Kahramanmaraş'ta en değerli defne potansiyeli ve üretimi Andırın ilçemizde bulunmaktadır. İlçemizde Defne üretimi Yeşilova mahallesi ve Çevre mahalleleri ile Rifatiye Mahallesi ve çevresi, Gökçeli Mahallesi, Karapınar Mahallesi, Başdoğan-Boztopraklı Mahalleleri ve Çiçekli mahallesinde

yoğun olarak geçim kaynağı olmuştur.

Odun dışı orman ürünlerinden olan Defne için amaç yetişme ortamı faktörlerinden en uygun düzeyde faydalanarak birim alanda en yüksek kalite ve miktarda odun dışı orman ürünü hasılatı elde etmek, yöre de yaşayan halka ekonomik katkıda bulunmak ve ülkemizin bu ürüne olan ihtiyaçlarını sürekli karşılamak, yurtiçi fazlası ürünün ihracatına olanak sağlamak ileriye dönük planlama yapma amaçlarını oluşturmaktadır. Ayrıca bu alanlarda Defne üretiminin yanında ormanın ekolojik ve sosyal fonksiyonlarından da en uygun düzeyde yararlanmak hedeflenir.

Defne sahaları yıllar boyu süren aşırı otlatma ve bilinçsiz faydalanmalar sonucu bozulmuş, çalışmamış ve verim kaybına uğramıştır. Bu sahalardan kalite yönünden en uygun verimi sağlamak ve son yıllarda odun dışı orman ürünlerinden olan Defne talebine cevap verebilmektir. Defne ürününe başlıca ihtiyaç duyulma nedenleri; Defnenin yayılış alanları ve servetini tespit etmek, defne yaprağı ve tohumuna olan talebin

artmış olması, Defne üretim sürecinde yaşanan olumsuzluklarla ilgili olarak orman köylüsünün bilinçlendirilmesinin sağlanarak bilinçsiz ve plansız üretim yapılan defne sahalarının kontrol altına almak suretiyle yöre halkının gelirini arttırmak, kırsal kalkınmaya katkıda bulunmak, ormanlara olan baskıyı azaltmak, defne alanlarını makilik ve çalılık görünümünden uzaklaştırıp verimli hale getirmek olarak sıralanabilir. Defnenin sürdürülebilir bir yöntemle hasat edilmesi ve işlenmesi öncelikli olarak yöre halkına, işletmecilere, ihracatçılara, orman işletme müdürlüğüne ve özellikle ülke ekonomisine büyük katkıda bulunacaktır.

Andırın Çevre Ve Kültür Varlıkları Koruma Derneği'nin Defne Ve Diğer Tıbbi Ve Aromatik Bitkilerle İlgili Çalışmaları

Tıbbi ve aromatik bitki olan defne, ilçemize ekonomik katkı sağlamaya başlamasıyla birlikte defne toplama işine yönelen vatandaşlarımızın bilinçli olarak bu işi yapmalarını sağlamak amacıyla Andırın Orman İşletme Müdürlüğü ve Andırın Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Derneğince çalışmalar yapılmıştır.

Andırın Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Derneğimiz "Andırın Çevre ve Kültür Bilinci Kazanıyor Projesi" hazırlayarak BTC EDUSER Küçük destek fonundan 46.000 TL bütçeli proje kazanmıştır. Proje kapsamında Tıbbi ve Aromatik bitki yetiştiriciliği ve toplayıcılığı yapan bireylere de konusunun uzmanı tarafından eğitim verilmesi sağlanmıştır. Bu eğitimdeki amaç bölgede bu işi yapanların bilinçli bir şekilde toplayıcılık ve üretim yapmaları anlatılmış ve günü birlik değil planlı, sürdürülebilir ve verim artışını sağlamaya yönelik çalışma yapılması gerekliliği anlatılmıştır.

Defne Bitkisinin Tanyalımı...

Defne Ağacı (Lauris Nobilis) dört mevsim yeşil kalan, Akdeniz coğrafyasına özgü, parlak yeşil yaprakları olan bir ağaçtır. Yemekler de aroma katmak amacıyla yaprakları kullanılır, bunun yanı sıra yağı sabun, şampuan yapımında ve tıbbi amaçlarla kullanılmaktadır. Mitolojideki Daphne karakteri ve hikayesiyle bağlantısı vardır, adını mitolojiden alır. Defne ağacının Ak-

Defne ağacının boyu değişkenlik gösterir, bazen 18 metreye kadar ulaşabilir. Bu ağaç cins farkı gözetmeyen bir ağaçtır, hem dişi hem de erkek çiçekler tek ağaçta bulunabilir. Çiçekleri sarıya çalan uçuk yeşil renktedir, yapraklar genelde 6 - 12 cm. uzunluğunda, 2 - 4 cm. genişliğinde olur. Ağacın meyvesi görünüm olarak zeytine benzer.

Akdeniz havzasında bir zamanlar defne ağacı ormanları görülürdü. Bölgenin iklimi daha kuru hale geldikçe bu ormanlar da giderek azalmıştır. Son defne ormanlarının 10 bin yıl önce ortadan kalktığı düşünülmektedir. Bugün bu ormanların ufak çaplı kalıntıları Güney Türkiye, Kuzey Suriye, Güney İspanya, Orta Portekiz'in kuzeyi, Kuzey Fas, Kanarya Adaları ve Madeira'da görülebilmektedir. Bu bölgelerde defne ağaçları orman denilecek sıklıkta olmasa da diğer bölgelere nazaran daha çok sayıda bulunur.

Defnede en yoğun bulunan esansiyel yağ sineol (cineol) ya da okaliptol (eucalyptol) adı verilen yağdır. Yapraklar %45

Defne dünya mutfaklarında popüler bir aromatik baharattır. Özellikle Akdeniz mutfağı yemeklerinde defne ağacı yaprakları karşımıza çıkar. İtalyan makarna soslarında, Türkiye'de balıklarda, et yemeklerinde defne kullanılır. Defne yaprağı keskin tadı ve kokusuyla yemeğin tadını değiştirir, genellikle aromasını verdikten sonra yemek servis edilirken defne yaprakları yemekten çıkartılır. Defne yapraklarının normal sıcaklık ve nem koşullarında 1 yıl gibi uzun bir raf ömrü vardır. Bloody Mary adlı içkide de defne zaman zaman aroması için kullanılır. Bir yiyeceği tütsülerken defne yaprağı yakmak da defne aromasından faydalanmanın farklı yollarından birisidir.

Defne yağı ve bundan üretilen sabun, şampuan ya da masaj yağları cilt problemleri, ağrılar, romatizma, kas gevşetme, saç sağlığı, solunum yolları gibi pek çok tıbbi ve kozmetik konuda oldukça yaygın şekilde kullanılmaktadır. Akdeniz defnesinden çıkartılan Lauroside B maddesinin yüksek miktarlarda kullanıldığı cilt kanseri tedavisinde etkili olduğu da keşfedilmiştir.

Defne ağacı Akdeniz'de ve okyanus iklimlerinde dekoratif bir ağaç olarak da sevilerek yetiştirilir. Ev ve seralarda da yetiştirilebilir. Akdeniz iklimine yakın bir iklimin görüldüğü Amerika'nın Kaliforniya eyaletinde de defne ağaçları kendiliğinden yetişmektedir.

Hristiyanlıkta defne ağacı Hz. İsa'nın yeniden dirilişini sembolize eder. Çin tarihi ve mitolojisinde de defnenin önemli bir yeri vardır. Yunan mitolojisindeki destana göre ise, Apollon su perisi Daphne'ye sevdalanır, Dafne ise Apollon'un aşkına karşılık vermez. Bir gün yine Apollon'dan kaçarken Daphne artık köşeye sıkıştığını, daha fazla kaçamayacağını hissederek ve babası deniz tanrılarının Peneus'la konuşur. Peneus kızı Daphne'yi bir defne ağacına dönüştürerek yardım eder. Daphne sonsuza dek ağaç olarak kalır ve hikayesi Yunan kültüründe zaferlerin ve başarıların simgesi olarak başlara takılan defne yapraklarından taç şeklinde ölümsüzleşir.

deniz coğrafyası dışında da farklı türleri vardır ancak bunların pek çoğu zehirli olduğu için (örneğin yabani defne ya da Arap defnesi) yemek pişirirken kullanılmazlar, tıbbi ve gıda amaçlı olarak kullanılan cins sadece Akdeniz defnesi Lauris Nobilis cinsidir.

okaliptol,%12 terpen, %3 - 4 seskiterpen (sesquiterpen), %3 metilöjenol (methyleugenol) ve pinen, felandren (phellandrene), linalol(-linalool), geraniol, terpineol maddeleri içerir. Defnenin kendine has tadını ve kokusunu veren daha çok öjenol adlı esansiyel yağdır.

Akdeniz Defnesi

Bilim Gözüyle Defne (Laurus Nobilis)

Lauraceae familyasından olan defne 3-10 m boylanabilen sarı çiçekli herdem yeşil bir orman ağacıdır. Yaprakları; 5 ile 10 cm arasında değişebilen, yeşil renkli, kısa ve kalın saplıdır. Çiçekleri 1cm boyundadır ve genelde mart-nisan aylarında öbek olarak açar. Zeytini andıran meyveleri ilk çıktığında yeşil renkli, olgunluk döneminde ise siyahtır. Genellikle ekim ayı ortalarında olgunlaşarak siyah rengi alırlar. Ülkemizdeki yayılışı Akdeniz coğrafyası ekseninde olup klasik bir maki bitkisi olarak adlandırılabilir. Türkiye’de en sık görülen bölgelerden biri de K. Maraş olan Akdeniz defnesinin Andırın’da 1000 m rakıma kadar yetiştirildiği gözlenmiştir.

Bugünlerde devlet desteği ile ilçemizde tarımsal alanda yetiştiriciliği yapılmaktadır ve üretimi günden güne artmaktadır. Seri olarak üretimi yapılan köylerden bazıları çiçekli (Karahamzalı bölgesi) ve gökçeliköyleridir. Geçtiğimiz aylarda çalıştay da yapılan bitkinin destekleniyor olması Andırın açısından önemli bir haberdır. İlçemizdeki üretimi geleneksel haliyle yapılmaktadır. Kesilen defneler dal halinde belli açık alanlarda yaklaşık 10 gün kadar kurutulmaktadır. Kuruyan yapraklar temizleme, ayıklama işlemi yapıldıktan sonra kullanıma hazır hale gelmektedir. Meyveleri ise olgunlaştıktan sonra kazanlarda kaynatılarak yağı elde edilir. İlerleyen senelerde ekonomik açıdan daha da büyücek bir hacme sahip olan Akdeniz defnesi ilçemize büyük ekonomik katkılar sağlayacaktır. Türkiye’deki doğal bitkiler ihra-

catındaki payı %10 olup yaklaşık 60 ülkeye ihracatı olmaktadır. Ve en önemli veri de dünya pazarındaki payımızın % 90’ lara yaklaşmasıdır.

Akdeniz defnesi kullanım alanları olarak tıbbi bitkiler literatüründe önemli bir konuma sahiptir. Tarih boyunca birçok terkipleri hazırlanmış ve ilaçlar yapılmıştır. Öyle ki dünyada eczacılığın simgesi olarak yerini alır. (bkz. foto) Bitkinin en çok kullanılan kısımları yaprağı ve meyvesi olarak bilinir. İlaçlardan dermokozmetiğe kadar birçok kullanım alanı vardır. Defne yaprağı; %1-3 oranında uçucu yağlardan oluşmaktadır ve içinde bilhassa farmakolojik olan sineol maddesini içerir. Özellikle romatizmal ağrılarda dindirici ve mideyi olduğu bilinir. Bronşit ve sinüzit gibi hastalıklarda tedavi edici özelliği vardır. İdrar söktürücü, spazm çözücü ve antiseptik oluşu da literatürlerde yerini alır. Akdeniz defnesinin meyvesi ise yağ asidi ve uçucu yağlardan oluşur ve çok güçlü antioksidan ve antiseptik özelliğe sahiptir.Yaklaşık 10 kg kuru ham meyveden 1 kg defne yağı üretilmektedir. Defne sabununun hammaddesi bu yağdır. Saç dökülmesi, saçta mantar oluşumu, egzema, cilt enfeksiyonları gibi birçok durumda kullanımı bilinmektedir.

Dört mevsimi bir arada yaşayan Andırınımız, belki bir ülkede dahi olamayan botanik zenginliğe sahiptir. Yüzlerce çeşit tıbbi bitkiyi barındıran coğrafyamızda her sayımızda ayrı bir bitkimizi ele alacağız. Bu sayede hem zenginliğimizin farkına varmış olacağız hem de bu bilgileri yeni nesillere aktaracağız.

Andırınlılar Nerede?

Bu soru yerinden edilmiş, Anadolu'nun her bölgesi il, ilçe, köy, mahalle, mezra hatta ailesi için de sorulabilir. Artık yerinden yurdundan edilmiş olmuş toplumuz. Her birimiz bir yerde. Yani her bir parçamız bir yerde. Yani sıra ve gurbeti beraber yaşarız. Yani memlekete, yabancı ele dair hatıralar ile yaşarız.

Bugün doğduğumuz yer ayrı, doğduğumuz yer ayrı çoğumuzun. Andırınlılar da öyle.

Andırınlılar nerde sorununa 81 vilayete dağılımını gösteren TİİK 2015 verilerini okuyarak cevap verelim.

1. Andırın son 30/40 yıldır yoğun göç veriyor.
2. Andırınlılar bütün vilayetlerde yaşıyor.
3. Nüfus'un az görüldüğü yerlerde çoğunlukla memuriyet, çalışma nedeniyle bulunduğu tahmin edilmektedir.
4. Andırınlılar çoğunluk olarak Çukurova bölgesinde (yakın il ve ilçelerde) bulunuyorlar.
5. İkinci sırada büyük metropoller yer alıyor.
6. Göçte, iş, istihdam, eğitim, sağlık gibi nedenler başta gelmektedir.
7. Andırında kayıtlı nüfus 44,158 iken toplam nüfus 111,725 tir. Nüfusun % 40'ı göçmüştür. Nüfusun yarısına denk gelen bu değişim, her evden Andırın dışında yaşayan var demektir.
8. Çukurova bölgesi dediğimiz, -Kahramanmaraş, Osmaniye, -Hatay, Adana, Mersin gibi illere göç sayısı 40061 dir. Bu ilçenin % 35 'e denk gelmektedir.
9. Çukurova bölgesinde en fazla yerleşim sırası; Osmaniye (Kadirli dahil), Adana, Mersin, Hatay, Gaziantep kentleridir.

10. Kahramanmaraş merkeze yerleşen sayısı bilinmekte, ancak 3000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

11. Osmaniye (Kadirliye) yerleşim sayısı bilinmemektedir. 20 bin civarında tahmin edilmektedir.

12. Türkiye'nin 5 büyük şehrine göç sırayla, Adana, İstanbul, Antalya, Ankara, Mersin, İzmir görülmektedir. Buralara göçün nedeni iş ve istihdamdır.

13. Kahramanmaraş merkez, Osmaniye, Adana, İstanbul, Antalya, Ankara, Mersin, Hatay (İskenderun, Dörtöl), Gaziantep'te 2000 üzerinde göç varken, diğer illerde oran düşüktür. Bu illere iş istihdam, diğer illere memnuniyet ağırlıklı göç var tahmini yapılmaktadır.

14. Bölgesel baktığımızda; Akdeniz, Marmara, İç Anadolu, Ege, Karadeniz, doğu bölgesi sıralaması görülür.

16. Göç gelişmiş bölge ve illere, batıya yapılmaktadır.

17. İlçeye tersine göç çok azda olsa gözlenmektedir.

Sonuç olarak, Andırında her aileden göç vardır. Göç iş istihdam, çalışma, eğitim nedeniyle yaşanmaktadır.

Göçlerde kolonizasyon (bir arada yığılma) gözlenmemektedir. Bu da Andırınlının toplumla uyumlu yaşadıklarını kanıtlar. Andırınlılar gittikleri yerlerde yerleşme, tutunma yaşam mücadelesi verdikleri gözlenmektedir.

İlçeye geri dönüş, daha çok emekli kesimle sınırlı sayıda olmaktadır. Ancak son zamanlarda yayla yerleşimi artmaktadır. Geri dönüş az oluşu nedeniyle nesiller arası kopuş aşma yaşanmaktadır. Göç Andırın ekonomisini doğrudan etkilemektedir.

GÖÇ EDİLEN İL	NÜFUS
KAHRAMANMARAŞ	44.158
OSMANIYE	25.151
ADANA	9.993
İSTANBUL	6.369
ANTALYA	3.105
ANKARA	2.840
MERSİN	2.547
HATAY	2.370
GAZİANTEP	2.351
İZMİR	871
KAYSERİ	646
TEKİRDAĞ	639
MUGLA	621
KOCAELİ	593
KONYA	569
BURSA	562
SANLIURFA	474
ADIYAMAN	343
DIYARBAKIR	274
BALIKESİR	273
MALATYA	268
AYDIN	218
MANİSA	213
ELAZIĞ	210
NİĞDE	208
AKSARAY	205
MARDİN	202
SAKARYA	187
SİVAS	181
DENİZLİ	179
KİLİS	176
ESKİŞEHİR	173
İSPARTA	163
VAN	158
ERZURUM	155
SİRT	152
ÇANAKKALE	148
KASTAMONU	147
AGRI	136
HAKKARİ	132
SAMSUN	127
TRABZON	127
BİTLİS	125
SİRNAK	124
TOKAT	123
BATMAN	120
NEVŞEHİR	120
KARS	115
AYFONKARAHISAR	108
BİNGÖL	105
ERZİNCAN	105
YOZGAT	105
BOLU	102
KIRKLARELİ	102
BİLECİK	96
KARABÜK	96
KARAMAN	95
EDİRNE	93
ZONGULDAK	92
DÜZCE	82
KIRIKKALE	81
BURDUR	78
AMASYA	74
GÜMÜŞHANE	73
KÜTAHYA	71
GİRESUN	67
ÇANKIRI	66
MUŞ	61
KİRŞEHİR	60
TUNCELİ	60
USAK	60
BARTIN	58
ARTVİN	56
ÇORUM	53
İGDIR	49
SİNOP	43
YALOVA	43
ORDU	41
BAYBURT	36
RİZE	35
ARDAHAN	28
TOPLAM	111.725

Yaşar Kemal'in Ünlü Roman Kahramanı İnce Memed'e Eşkıyalığın İnceliğini Öğreten **Gebenli Ünlü Eşkiya Koca Ahmet (1)**

Lozan Anlaşması'nın imzalanmasından itibaren özellikle Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yeni kurulması ve devlet teşkilatının kurumsallaşarak adliye ve güvenlik hizmetleri yönünden beklenildiği şekilde görevini yerine getirememesi nedeniyle yaklaşık bir on yıl kadar süre ile adı konulmamış bir fetret devri yaşanmış ve Anadolu'nun bir çok yerinde olduğu gibi Toros Dağlarında da devlet otoritesi neredeyse tamamen kaybolmuştur. İşte bu dönemde Andırın'da Kadırlılı ve Andırınlı eşkiyaların sığınma yeri olarak bilinen Ağçadağ, Tuvasas Vadisi başta olmak üzere Aşağı Andırın olarak bilinen Tokmaklı – Geben arasındaki coğrafya eşkiyaların cirit attığı bir bölge olmuştur.

Bu dönemdeki eşkiyaların büyük çoğunluğu devlet otoritesindeki zafiyetlerden kaynaklanan haksız uygulamalar neticesinde dağa çıkmışlardır. Bunların eşkiyalıkları devlet düzenini yıkmaktan ziyade kendi haklarını savunmak ve bölge insanını da haksızlıklara karşı korumak amaçlıdır. 1933 yılında ülke genelinde devlet otoritesinin sağlanması için eşkiyalara yönelik af çıkarılır ve dağdan inerek teslim olmaları istenir. Bu çağrı bir çok yerde amacına ulaşır. Andırın'da da eşkiyalar dağdan iner ve bunlar yasal işlemlerin yapılması amacıyla Kozan'dan Adana'ya sevk edilirken 31 Temmuz 1933 tarihinde Tirmilhöyük'te kurşuna dizilen 31 eşkiyanın 14 tanesi Andırınlıdır.

Yalnızca Andırın'ın değil tüm Torosların en ünlü eşkiyalarından Eşkiya Koca Ahmet'in hayatından önemli bir kesite Eşkiya Koca Ahmet'in torunu Ahmet Kayıran ve 1950'li yılların başında 13 yaşında iken Andırın ilçesi Bektaşlı Mahallesi'nin CINCIKLAR obasından tek başına İstanbul'a giden ve Nişantaşı'nda 5 yıl kadar bayan kuaförü yanında çalıştıktan sonra oradan da İngiltere'ye giden ve Londra'da dünyanın en iyi 10 kuaförü arasına girerek İngiliz Kraliyet Ailesinin de kuaförlüğünün yanı sıra dünya güzellik yarışmalarında jüri üyeliği de yapan ve

halen İngiltere'de yaşayan Eşkiya Koca Ahmet'in yeğeni Süleyman CİNCİK ile yaptığım röportajlar ile açıklık getirmeye çalışacağım.

Eşkiya Koca Ahmet asla devlete karşı bir eylemde bulunmamış olsa da Andırın'da onun varlığını hissetmeyen mahalle ya da mezranın yanı sıra Andırınlı yok gibidir. 1989 yılında 96 yaşında iken vefat eden dedemden işittiğim kadarıyla Andırın kaymakamlığı Eşkiya Koca Ahmet yakalanıncaya kadar ilçe çapında tüm köylüleri seferber olmaya çağırır. Eşkiya Koca Ahmet'in Ağçadağ'da yakalanması ile birlikte Andırınlılar rahat bir nefes alırlar. Aslında Koca Ahmet Andırın'ın Robin Hood'udur. Onun ile ilgili olarak araştırma ve derleme çalışmalarında elde ettiğim bilgileri Dergimizin bu sayısından itibaren tefrikalar halinde Tirşik okurları ile buluşturmaya gayret edeceğim. Sizleri yaptığım çalışmalarla baş başa bırakıyorum.

Ben Celil ÇINKIR: Bugün 18 Temmuz 2015. Ramazan Bayramı'nın ikinci günündeyiz. Kahramanmaraş ili, Andırın ilçesi, Geben Mahallesi'nde Kayıranlı Dağı'nın eteklerinderyiz. Misafirlerimiz Koca Ahmet Lakaplı, 1930'lu yılların ünlü eşkiyalarından, İnce Memed'in de ilham aldığı eşkiyalardan, Koca Ahmet'in torunu, yiğit lakabı ile anılır, Ahmet Ağa ile beraberiz. Ahmet Bey'in soyadı Kayıran. Yine bir misafirimiz daha var konumuzla ilgili. Süleyman Cincik ağabeyimiz. İngiltere'de yaşarlar Koca Ahmet'in yeğeni olur kendileri. Ben sözü fazla uzatmadan, Koca Ahmet'in torunundan başlamak istiyorum. Ahmet Ağa bize Koca Ahmet kimdir? Doğumundan başlayarak ölümüne kadar olan hayat hikayesini kendisinden anlatmasını rica ediyoruz.

Ahmet Ağa: Öncelikle teşekkür ederim abim. Koca Ahmet, İsmail Ağa, İsmail Kayıran ve Elif'ten olma. Bunlar beş bacı, üç erkek kardeşler.

Celil Çinkır: İsimleri nedir hatırlıyor musunuz?

Ahmet Ağa: İsimleri baştan baş-

layabilirim. En büyük kardeşinin ismi Eşe olması lazım. Eşe Kayıran, İsmail Ağa'nın kızı. Arkasından, Ahmet Kayıran, arkasından Ayşe Kayıran, arkasından Hatice Kayıran, arkasından Fadima Kayıran, arkasından Memet Kayıran, arkasından Hüsne Kayıran ve arkasından onlardan mazlum olarak, akli dengesi bozuk olan Memiş Kayıran. Bunlar bu şekilde şekillenmişler.

Celil ÇINKIR: Nüfus olarak nereye kayıtlı Koca Ahmet.

Ahmet Ağa: Efendime söyleyem işkiya Koca Ahmet, Andırın Geben Kasabası'na kayıtlıdır. Eskiden kasaba dediğimiz ama şu anda Maraş'ın Andırın ilçesine bağlı bir mahalle oldu.

Celil ÇINKIR: Tahminen kaç yılda doğuyor?

Ahmet Ağa: Tahminen, onu tam olarak bilemiyorum ancak 1910'lu yıllar diyebiliriz. 1930'lu yıllarda işkiya olduğuna göre öyle düşünüyorum doğum tarihini. Koca Ahmet Musulla, o zamanın Musul Osman, Musul Abdurrahman, onların evlerinde oturmakta, oradan işkiya çıkmaktadır. Evet oradan işkiya çıkmaktadır.

Eşkıyalığının başlangıcı şu şekildedir. Burada bir yağ çalınıyor. Al yağsı. Bu mal yağsının çalınmasını tabi dedemin üzerine atıyorlar. Dedemi o zamanlar karakola götürüyorlar.

Celil ÇINKIR: Miktarı fazlamış bu çalınan yağın?

Ahmet Ağa: Bilemiyorum o kadarını. Bir yağ çalındığı biliniyor yani. Yağın çalındığı biliniyor yani. Bunun üzerine Koca Ahmet, karakolda dayak yiyor, hırpalanıyor, bir-iki ay kadar da cezaevinde yatıyor. Cezaevinden çıkışın, insanın adı çıkacağına canı çıksın derler ya, o misali yine. Bir bağcı soyuluyor yine. Adı çıkışın bağcı soygunu da Koca Ahmet'in üzerine atılıyor. Koca Ahmet'in daha o bağcının soyulduğunda, ailesiyle Musullarda oturduğundan ayağı yarıkmış. Ayağa

kalkamazmış. Daha yeni yeni dirilmeye başlamış. Onlar ne kadar dediye de, bu adam hastaydı, ayağa kalkamıyordu, ayağı yarıkta dediye de, kimseye inandıramamışlar yani. Karakoldan yine gelmişler. Musulların evinin arkasında oturuyormuş dedim. Karakoldan gelmişler, demişler kine Koca Ahmet'e. Koca Ahmet seni Karakoldan istiyorlar demişler askerler. Tamam demiş, bu da önceki şeyle, yağ ile alakalı bişey zannetmiş. Aşşağa inmiş. Ben geliyorum siz gidin demiş. Aşşağa inmiş gabanını giymiş. Mavzeri almış. O zamanların mavzeri silahı. Baran derik, ordan Baran Depesinden yukarı çıkmış, işkiya olmuş. İşgiyeligi böyle başlamış. Yani önceki şeyden hapis yattığı için onun süreci devam ettiği için buradan 2-3 yıl bir hapis cezası gelir zannetmiş. Yapmadığı bir suçun cezasını çekmemek için. O zamanların şartında dağa kaçıyor yani o bağcı soygununu tam demiyollar. Yıllar sonra da buradan Tarımvedali İsmail isimli birisi lakabına Tam Veli derler ve Ali onbaşı derler bunlar dedeme yemek götürür-getirirlermiş. Yıllar sonra da Koca Ahmet bu yağ olayına, bağcı olayına şöyle bir cevap vermektedir. Demiştir kine "Yağcı çalanları buldum da, bağcıyı soyanı bulamadım" demiş. Yağcı çalanlar da kendine işkiya olduktan sonra Tarımvedali İsmail dedikleri azzık götürün, yiyecek içecek götürün Tam Veli ile Ali onbaşının çaldığını öğrenmiş. Hatta Tam Veli biraz babayığitmiş. Tam Veli işkiya olacak olmuş. Dedemgile katılacak olmuş. Yukarı gelip taş atma güç denemesi yaparlarımış. Orda öbür işkiyalar demiş kine Tam Veli'ye, Tam Veli biraz babayığitmiş. Demiş kine Tam Veli'ye, bu bize yarar da öbürküler yaramaz demiş Ali Onbaşınan Şey. Yağcı çalanlara öbür kişi. Zayıf oldukları için. Bunlar da tabi işkiya olmak istemiş. Dedem çekmiş Tam Veli'yi çok severmiş tabii, Tam Veli'ye dutmuş demiş kine; "Ben bu ..oku bir sefer yedim, işin içinden çıkamıyorum, bu iyi bir şey değil, kengerin, kenger deriz yani bir ot, kengerin gapırtısından gorkuyoruz, bu iyi bir şey değil, ... tirin gidin lan demiş. İşkiyalık kim siz kimsiniz demiş. Zamanın Tam Velisi şimdi burada çocukları yaşıyor, bunları anlatırlar. Tabi ki o arada

Tarımvedali İsmail yağcı çaldığı için onnara biraz tokat vurmuş, bu ..oku ben sizin yüzünüzden yedim hesabı, yani öyle dememiş de tokat vurmuş onnara tokatlamış. İyi bir ..ok değil ...tirin gidin demiş ve böylece Koca Ahmet işkiya çıkmış. Tabii ki gel-gitler olmuş Koca Ahmet'te. Şu anda benim amcam var bir tane hatta, benim halamla evlenmiş ayrılmış bir adam var. Biraz akli dengesini kaybetmiş. Burada lokantada öyle bir karşılaştık. Amca gel buyur yemek ye diyeşik, köy adamı olduğu için yakınnaştı, sen kimin oğlusun falan dedi, Koca Ahmet'in torunuyum diyeşin, "Vay Ahmet Emmim, Vay Ahmet Emmim" dedi öyle akli dengesi gitmiş. "Vay Emmim vay" dedi. Emmisine, dayısına gızdı, gızdı da dağlara vurdu kendini dedi. Gelip giderimmiş. Haksızlığa tahammül edemez imiş Koca Ahmet böyle bir insanmış.

Celil ÇINKIR: Eşkiya olunca tabii ki insanın aklına mutlaka bir adam öldürme gelir. Eşkiya olup da adam öldürmeyen yoktur sanırım.

Ahmet Ağa: Koca Ahmet iki evliyimmiş. Benim öz ebemden önce bir hanımı, Şerife Karı, buradan Faklar Derik, Faklar sülalesinden, Gürleklerden. Fakı Ali'nin bacısıymış. Şerife garı. Ondan da hatta üvey halam var. Döne isminde bir kızı var. Üvey halamın ismi de Döne. Koca Ahmet'in kızının ismi. Şerife karyınan evliyimmiş. Tabii ki Şerife Garı çok güzel bir bayanmış. Güzellik başa bela tabii ki. Koca Ahmet dağda iken, burada Aynalı Ahmet diye birisi varımış. Aynalı Ahmet isminde. Tabii ki bu da dedemin yaşitlarından, anlatılanlara göre ben öyle tahmin ediyorum. Aynalı Ahmet. O zamannar bayannar suya, çeşmeye gederken millet yolun kenarında dinelirmiş, millet satırının içine şeker atallarımış, sevdiklerine mektup atallarımış, falan hesabı. Böyle bir dedikodu çıkmış. Koca Ahmet tarafından Aynalı Ahmet öldürülmüş de fakat o öldürmemiş.

Celil ÇINKIR: Koca Ahmet ile Aynalı Ahmet'in akrabalığı var mı?

Ahmet Ağa: Şu anlar var da o zamannar yok. Şu anda bizlerden kız alma, kız verme gibi nedenlerden

dolayı akrabalık var. Ama o zamannar yok. Efendime söyleyem, Aynalı Ahmet benim ebeliğime Şerife Garı'ya askınlık etti diye dedikodu çıkarıyor burada. Dedikoduyu çıkarıyor da o kadar tuhaf ki, günümüz şeylerinde kadinnar, hep kadinnardan olmayız, gadinnar hepimizin anası bacısı amma yine bu dedikodular kadinnardan çıkıyor bu şereat benim duyduğuma göre. Bu aynalı Ahmet'in akrabalarından ve bizim emmilerden olan hanımı, emmimizin dedemin emmi çocuklarıyınan evli olan Hatça Garı isminde bu dedikoduyu çıkarıyor. Mahmut Ağa Murat deriz, aynalı Ahmet'in bacısıymış, bu neymiş, iki tane bayanın yüzünden böyle bir dedikodu çıkıyor ortaya. Dedikodu çıkışın bu olay dedemin annesine haber geliyor. Cırrık Elif'e. Cırrık Elif derler lakabıyla. Cırrık Elif'e habar geliyor. Cırrık Elif dedeme habar yolluyor, diyor kine böyle böyle durum oğlum diyor. Dedem de o arada Aynallara habar yolluyor. Aynallara diyor kine, oğlunuzu vururum diyor. Namus işi bu diyor. Oğlunuzun terbiyesini verin hesabı. Arkasından da zaman geliyor geliyor, bunlar tabi ki vururum kelimesini duyusun, onun da na kadar doğru na kadar yanlış olduğu bilinmiyor tabi. Koca Ahmet tabi bunu sonradan yıllar sonra düzeltiyor bu olayı. Ona ileride geleceğiz tabi ki. Bazı içerikleri ve bilgileri vererek gideceğim. Sırası geldiğinde de ona geleceğim. Şimdi, Koca Ahmet, tutuyor bunnara öyle habar gönderişin, Aynalı Ahmet tarafı da şöyle bir laf ortaya atıyor, demiş oluyor. Dedikodu mu artık, ne olduğu belirsiz tabi ki bunun. Ama dedikodu olduğu kesin. Koca Ahmetteki memiler, silah da bizimkiler kum tozumu diye bir yaygara çıkıyor burda. Böyle bir yaygara çıkışın, tabi ki dedem, Ağılkaya derik Kayranlı Dağlarında, Ağılkaya'da. Bu Aynallılar oraya konarımış. Aynallıların çadırına iniyorlar bir akşamüstü. Dedem çadırının içine giriyor, Mavzerle yatağı yorganı kaldırıyor böyle, bakıyor ki bir tek kadın yatakta Aynalı Ahmet'in hanımı. Hanife Garı. Onun da ismi Hanife. Yat bacım diyor, Koca Ahmet, benden sana zarar gelmez diyor. Ahmet nerde bana Ahmet lazım diyor. Kadın da tabi ki korkudan kocasına zarar

gelir diye. Diyor kine Ahmet böyle böyle askere gidecek, muayene için Andırın'a getti diyor. Hanifi Garı ö:le diyeşin dedem oradan çıkıyor, gidiyor. Bostandere deriz. Bostandere'nin yukarısında Camızıyokuşu var. Oraya pusuya yatıyor. Halbur yaylasına yakın bir yerde. Oraya pusuya yatıyorlar. Tabi ki muayene bir tek Aynalı Ahmet gitmiyek. Daha başkaları da var. Burdan birkaç tane isim verebilirim. Hıdır Memmet Durdu Derik onun oğlu, efendime söyliyem, Memiş deriz o. O arada onnar geliyor öteden beri Andırın'dan muayeneden. Dedemgil pusuya yatmışlar. Dedem o arada bir sigara dolamış. Sigarayı dolamış, parola koymuş sigarayı. Parola olarak koymuş. Ben konuşturacağım ener suçluysa sigarayı ateşliyeceem, vurun emri veriyor yanındaki arkadaşlarına. Sigara parolasıyanan. Sigarayı doluyor o arada dedem şöyle ayrılıyor oradan, onnara oradan sesleniyor. Yozcu adında, İlik adında, Efe adında, Dede adında, ışkıya bunun arkadaşları. İlik oradan sesleniyor. İlik diyor kine Aynalı Ahmet ayrılısın gerisi yoluna devam etsin diyor. Öyle diyeşin tabi ki, öbürküler ayrılıyor gidiyor yine de arkalarına dönüp dönüp bakıyorlar giderkene, dedem miş, Işıl Memiş deriz, Işıl Memiş dedemi tanıyor. Dedemi de severimiş. Dönüyor geliyor Ahmet Ağa, yapma diyor. Dedem diyor kine, Memiş diyor, sennen dostluğumuz ayrıdır, bu namus davasıdır diyor. Bu işe girme diyor. Ne dediyise yok diyor dedem. O arada Memiş dönüyor, gidiyor tekrar. Aynalı Ahmet'in karşısına dineliyor bu şekilde. Aynalı Ahmet'e diyor kine, lafı geriden alıyor. Konuşturacak. Beni vuracak olmuşsun ışkıya Koca Ahmet'inen. Karşındayım vur beni bakayım diyor. Yargılamak istiyor tabi kendince. Bu arada İlik, insan vurmaktan zevk almırmış. İlik denilen şahıs. Kadrlinin ışkıylarından. Bre Ahmet Ağa diyor, İti ne konuşturuyorsun diyor. İrz düşmanını, namus düşmanını diyor. Bir tane sıkıyor Aynalı Ahmet'e. Ordan kafasından vuruyor. Düşüyor oraya ve orada ölüyor Aynalı Ahmet, bu şekilde ölüyor. Tabi ki dedem, Aynalı Ahmet kısmını anlattım çünkü, bazı şeyler karıştırır şeyi, Aynalı Ahmet kısmını komple

bitireyim. Dedem, Ağcadağ var bu tarafta, Ağcadağ'da yakalanıyor.

Celil ÇINKIR: Yakalanmaya geçmeden başka bildiğiniz şeyler var mı? Onları da anlatsanız.

Ahmet Ağa: Bunnarı parça parça annatayım ki okuyanın kafası karışmasın. İnsanlar dört dörtlük annamayabilir belki, bölersek. Ağcadağ'ında zehirlenmiş falan dediğimizde insanlar annamayabilir yani. Ağcadağ'da yakalanıyor Koca Ahmet.

Celil ÇINKIR: Bu olaydan hemen sonra mı yakalanıyor Koca Ahmet Ağcadağ'da?

Ahmet Ağa: Bu olaydan sonra deel tabi kine, daha sonra yakalanıyor. Epey bir zaman sonra. Koca Ahmet yakalandığında, Gambur yüzbaşı varıdı bir tane Andırın'da. Kambur Yüzbaşı yakalıyor. Gambur Yüzbaşıyanan da daha ewelinde bir problem olmuş. Kambur Yüzbaşı burada bizim emmilerimizi, dayılarımızı sıkıştırırmış. Tabi ki devletin görevi de bu. Kambur Yüzbaşıyanan bir problemi oluyor. Kambur Yüzbaşıyı da vurmuyor af ediyor evinde. Evine varıyor. Koca Ahmet benim diyor. Benim emmimi dayımı rahat bırakacaksın diyor. Onların kimseye kötülüğü yoktur diyor. Benim de kimseye kötülüğüm yoktur diyor. Ben ışkıya çıktım amma başımda işler varıdı diyor. Bu işin içine girdim diyor. Bu şekilde oluyor. Kambur Yüzbaşı burada yakalıyor. Ağcadağ'da. Koca Ahmet'i. Koca Ahmet yakalandıktan sonra tabi ki köyünde, Geben Köyü'nde bu duyuluyor anında, Koca Ahmet Ağcadağ'ında yakalanmış diye. Yakalandıktan sonra, buradan Aynalı Ahmedin kardeşleri var. Aynalı Hilmi falan Onlar buraya geliyorlar, dört kardeş bunlar. Dedemin eli bağılı tabii, zehirlenmiş, biraz hastaymış, dedem otururken böyle aşşaa indiriyollar, Gambur yüzbaşı Ağcadağ'ından. Dedeme üç-dört depik vuruyor Aynalı Ahmedin gardaşı. Bu arada Gambur yüzbaşıyanan dedeme bir faydası oluyor. Gambur yüzbaşı diyor kine Aynalı Ahmedin gardaşlarına; Ulan diyor bu adam suçsuz yere adam da vurmıyek, eşkıya da olmiyak diyor. Bırakın bu adama vurmıye diyor. Bu adamı bu halıyinen koyarsam sizin hepinizi buğar

atar diyor. Defolun gedin ulan diyor. Bunu Angara sağ salim isdiyor diyor. Zaten o arada Gozan'a geliyor dedem. Aynalı Ahmedin gardaşlarının şeyi öyleydi.

Celil ÇINKIR: Kozan'a götürüldüğüne göre bu olay 31 Temmuz 1933 tarihine yakın bir zamanda olmalı. Zira o tarihte Kozan cezaevinden yargılanıp serbest bırakılmak üzere götürülen ve Adana'ya 40 Km. mesafedeki Tırmıl Höyük'te 31 eşkıyanın kurşuna dizilmesi olayı vuku bulmuştur.

Ahmet Ağa: Efendime söyleyeyim, o mevzu'a sonra döneceğim. Bu anlattığım kısım Aynalı Ahmet kısmı idi köyümüzden olan. Efendime söyleyeyim Koca Ahmet, ışkıya olduğunda bu yüzbaşı olayını annadayım. Veyahut biraz daha geriden alıp geliyim, yüzbaşıyı daha sonra annadayım. Gaca Ahmed'in Yanık Abdullah deriz, Yanık Abdullah halbuki çok sevdiği bir arkadaşımımış Çamurlu'dan. İreli gelirmiş, Yanık Abdulla'nın bir gün evine varmış. Sufra serilmiş, yemek verilmiş. Dedem Goca Ahmed yemekden bir kaç lokma alıyor. Yemeğin zehirli olduğunu alıyor. Bu arada Yanık Abdulla'nın çocukları varırmış. Yanındaki mavzeri galdırıyor, çocuklara dürtüyor, siz de yiin diyor. Zehiri kimin goydurduğunu annamak isdiyor. Bu arada Yanık Abdulla'nın hanımı, dedemin ayağına, Goca Ahmed'in ayağına yapıyor. Diyor kine; Ahmed Ağa biz de hata yok diyor, Yanık Abdulla goydurdu diyor. Gaçtı diyor şu anda diyor. Öyle diyeşik tabi ki Dedem zehirli. Ordan çıkıyor dedem Yanık Abdulla'nın peşine. Yanık Abdullıya Ağcadağ'ında yakalanıyor. Ağcadağ'ında bir çoban, İnce Memmed dedikleri, ben öyle sanıyom, öyle tahmin ediyorum. Tabii ki bulduğum belirtiler, ipuçları beni bu fikre taşıyor. Çoban yoğurt ve süt getiriyor dedemin zehrini kesmesi için. Orda yakalanıyor, bu Gambur yüzbaşı falan da geliyor. Orda Gozan'a geliyor. Gozan cezaevine gediıyor. Orda yemin ediyor. Yanık Abdulla diyor sen de benim arkadaşımıdın, beni satdın diyor. Seni vurmak benim hakkım oldu artık diyor.

Devam edecek ...

Kışla Bahçesi

Ortaokula yeni başlamıştım. Kocaman, heybetli, koyu gölgeli çınarlarının altına kalabalık toplanıyordu. Yüksek duvarı nasıl atladığımızı hatırlamıyorum. Yıl 1968. Hüseyin YAYCIOĞLU. Seçim mitingi yapılıyordu. Konuşmasını dinlerken ders zili çoktan çalmıştı. Korkudan duvarı atladığımda nöbetçi öğretmenin” sen ha, sen bu yaşta...” diye başlayan cümlesiyle yediğim dayağı hatırlıyorum.

Kışla bahçesi Andırında halkın toplandığı, serin, rahat bir yerdi. Mitingler burada yapılırdı. Yalnız o mu? Neler neler.

Kışla bahçesi dili olsa da konuşsa. Şöyle söylesek yanlış olmaz. “Kışla bahçesi her Andırınının, Andırına gelip uğrayanların hatırası olan bir yerdir. Kışla bahçesi bunların toplam hafızasıdır. “Andırında yaşanmışlık ne varsa, ne oluyorsa bir tarafı kışla bahçesinde geçer.

Neler gördü, neler yaşadı? O, Andırının canlı dilsiz, düvensiz tanığıdır. Onun adına yaşamış, öyküleri olan insanlar konuşur.

Gerçektende kışla bahçesini en iyi Andırın yerli insanları tanır, hatırlar, bilir. Onlar ile konuşulsa çok küllenmiş anılar, tozlanmış tarih hikayeleri ortaya çıkar.

Kışla bahçesi yalnızca Andırın tarihi, toplum hafızası kalmaz, Çukurova'nın yolu Andırından geçenlerin de hatırası. Andırına gidenlere sorular “kışla bahçesine gittin mi? Oturup sohbet ettin mi? demli çay yudumladın mı? buz gibi su içtin mi? Enis dibini seyre dalarak doya doya serinledin mi? Aşağıdan esen garbi yeline doydun mu? Serinlerken Çukurova'nın sarı sıcaklarını düşündün mü? Andırına her gelen kışla bahçesine uğrar, soluklanır. Kışla bahçesine gelenler tanıdık ararlar. Birini sorsan “kışla bahçesine bir baka hele” derler. Andırında yerliler, yabancılar kışla bahçesinde buluşurlar, orda buluşma ahdi verirler. Aradığını sanki sözleşmiş gibi orada bulursun. Kışla bahçesinde oturanın yanına tanıdıklar oturur, derken halka genişler. Herkes birbiriyle selamlaşır, davet eder, çay ikramında bulunur. Kışla bahçesinin her saat uğrayanları farklı olur. Birde müdavimler var. Memurlar mesai sonrası, esnafar camii çıkışı uğrarlar. Akşam her kesimden insan uğrar. daha geç saatlerde gençler konaklar.

Kışla bahçesine insanlar, kadınlar uğrar oturur, sohbet eder. bu yönüyle medeni ortam oluşur. Bahçe okul görevi yapar. Orda sohbetler, muhabbetler, nasihatler, fikir alışverişleri, bilgilendirmeler, görüşler, fikirler kamu oyunu oluşturur.

Davası olanlar, hükümette işi olanlar kışla bahçe-

sinde konuşur, tartışır. yüksek sesle konuşurlar. Hükümet konağına komşu olduğu için burada buluşulur, sonra dairelere/mahkemelere gidilir. Tarla takım davaları, köy işleri, düğün dernek konuşmaları, her nevi tartışmalar, görüşmeler için tek yer burası.

Eskiden kışla bahçesinde karakucak güreşleri yapılırdı. Çevre il, ilçe, köylerden pehlivanlar gelirdi. Güreşler bir yıl konuşulurdu. Düğünlere ne demeli. Davulun sesleri, zurnanın yanık yanık üflenışı eşliğinde çınar ağaçların altında çekilen halaylar. Hala özletir insanı.

Kışla bahçesinin geçmişini bilenler “eski kışla bahçesi nerde?” derler. Dev çınar ağaçları kesildi. Çimenler betonlaştı. İçine binalar yapıldı. Doğallığı kalktı. Ne gariptir ki, güzel olsun diye yapılan her çalışma daha da bozar oldu.

Kışla bahçesi gibi şehrin ortasında doğal, serin, suları bol, seyrangah bir park başka yerlerde var mı? Bu cümleler duygusal, nostaljik cümleler değil. Bu cümlelerle kışla bahçesini tam anlatamaz. Kışla bahçesinde oturanlar bunu bilir.

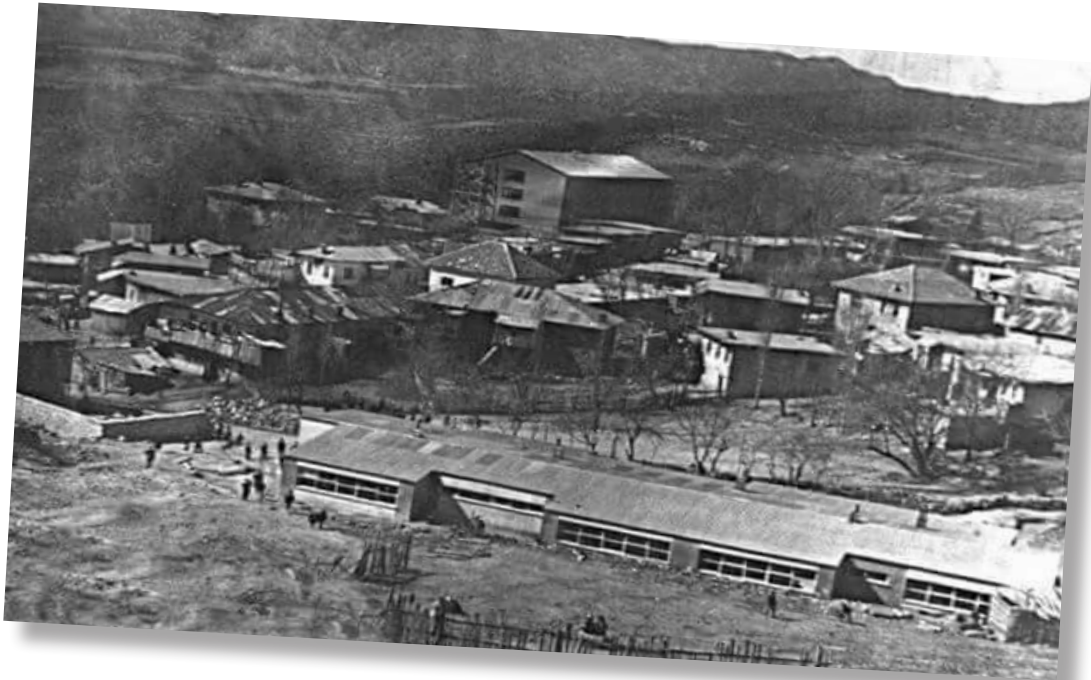
Andırının sembolü, cazibe merkezi, her gelenin uğradığı, yaşayanlar da nice anılara konu olmuş, kışla bahçesinin Andırın, hatta Çukurova için değeri nedir?

- Kışla bahçesinde, Andırında çarşıda sıkılanların sığındığı yer
- Kışla bahçesi Çukurova'dan sarı sıcaktan kaçanların serinlediği yer
- Kışla bahçesi gündüzleri, akşamları sohbetlerin koyulaştığı yer.
- Kışla bahçesi buluşma, tanışma yeri
- Kışla bahçesinde oturulur, çaylar içilir, çimlerin üzerinde gündem konuşulur, tartışılır
- Kışla bahçesi Andırında sohbet geleneğinin halâ sürdürdüğü bir mekândır

Kışla bahçesinin geçmişi çok eskilere dayanır. Andırının bütün toplantısal etkinlikleri, spor faaliyetleri burada yapılırdı. Siyasi faaliyet ve propaganda yerinden tutun, şehir kulübüne kadar ev sahipliği yapmıştır. Kışla bahçesinde panayır sergi, toplu satışlar, kermesler hala yapılır. Andırın şenlikleri en son orda yapılmıştı. Son yıllarda iftar programları, toplu yemekler yapılıyor. Andırında halka açık ne yapılacaksa kışla bahçesi akla gelir.

Kışla bahçesi hem cazibesini kaybetmediği için hem de ziyaretlerin yoğunluğu nedeniyle yazılar artık yetmiyor. Bir yanda hükümet konağına, bir yanda camiye kadar, aşağıda eniş dibine doğru doğallığı bozulmadan genişlemeli.

Tarihten Resimler

Kadirli Çamlı Kahve

"Ekmekten ısır, çai höürdet." dediğini, o ses tonunu, ekmeğin anık halinin çain rengiyle aynı olduğunu hep anımsarım. Çünkü o ekmek, o çay hayatımın ilkle-riydi. Bir ilk daha vardı: Orta yerde bir huğ vardı uzun çarşı caddesine kadar inen, dikdörtgen biçimindeki çevresinde ve ortasında çam ağaçları olan, torak zeminli, çiçek tarhlı, eflatun rengi çiçek-leriyle çamlara dolana dolana yükselen yeşil yapraklarıyla sarmaşık ve asmalar... Gül, kasımpati, akşamsefası, kaynana dili, horoz ibiği doluda tarhların içi ve firdolayıydı baştan sona dek. Masalımsı görüntü, çocuk beynime kazıldığı görün-tüydü. Bir de çayı içerken burnuma giren çay kaşığına Gottik Mustafa'nın katıla katıla gülmesi-ydi. Unutamadım.

Toros ve yazı köylüklerinden gelenlerin uğrak yeri-ydi. Ağalar, marabalar, Hamidiye camii'nin ezan sesine kulak verip namazı bekleyenler, hükümet konağı, belediyede işi olanlar... Herkes orada, Çamlıkahve'de tolanırdı. Orası şehrin can damarı, kalbiydi. Hemen yaniba-şında, alçak duvara sırtını dayamış, ön-lerine boya sandıklarını koyup ellerindeki aakkabi fırçalarını sandıklarına vurarak;

"Trrrrik, trrrrak" seslerini çıkartıp;

"Boyayalım abiler!"

"Patiklere ütü!"

"Haat budur yok ilacı, boyacıyım ben boyacı!" diye bağırın, ekmeğin parası için sabahın körü, akşamın gün batımına kadar çalışan aakkabi boyacıları kimi-mizin abisi, kimimizin babası, arkadaşları ya da bizzat kendileri-ydiler.

Çamların serin gölgesinde, çiçeklerin ferahlık veren nazenin görüntülerinde sessiz ama huşu içinde olmamak elde değildi. Bir bardak çayın dudakların şa-pırdatılarak ağızda bıraktığı tadı hoşnut bir eda ile dinlenildiğine tanık olmadınız sanırım. Olunmaz da. Hattâ;

"Hürrrrrrrrrr!" diye çıkarılan sesin sevim-sizliğini orada duymuşsanız eğer yine o hoşnutluğun yüzünüze yayıldığını his-sedersiniz. İşte, Çamlıkahve böyleydi; orada sevimsiz ve sevgisiz hallerden eser yoktu.

"Üç kereden fazla öksürme!" diye sıkı tembillerle gelen hastanın, doktor Hakkı Saman'ın muayenehanesine gelip sırtına yerleştirilen aygıt ile komut veren dok-torun;

"Öksür!" demesi üçü geçince susup;

"Öksürsene!" diyen doktora;

"Öksürmemem!" diye yanıt veren hastanın;

"Neden?" diye sormasına;

"Otuz liradan fazla param yok doktor!" diyen hastanın bu yaşanmış fikranın nedeni o çiçek kokuları, çamların serin gölgesi, gözlerde ve gönüllerde bıraktığı izlerden kaynaklandığını savlasam abartılı olmaz sanırım.

Terziler gözlükleri, dikiş yüksüğü takılı parmakları, iğneleriyle öylesine titiz çalışırken Gottik Mustafa'nın demli çayını içmek için ellerindeki işi tahtap parmak-lıklara asar, çiçeklere zarar vermesini en-gellemek için özen gösterirlerdi. Eczacı Çamurdan, beyaz önlüğüyle seçkin kasabalıyı açır; sağlıktan ekonomi,-siyasa, kasabanın durumu üzerine konu-şurken Abdülvahap Kocaman'ın elini kulağına atarak sattığı destanı o davudi sesiyle dinlemek kadar güzel bir şey ol-mazdı. Andırın caddesinden ayağında yemenisi, şalvarı, kara teni ile bir Abdal görünümüyle gelir, Çamlıkahve'de durur, yazdığı şiiri okurdu;

"Mecburiyet zorun oldu mesele sorun

Dedenin dilinden anlamaz torun" diyerek dilin sadeleşme eylemini yergiye boğar ya da;

"Vura vura gurtardık!" diye, bir kurtuluş günü dugularımızı ayağa kaldırırken onca insanın toplanıp dinlediği yer Çamlıkahve idi...Siyasetçilerin toplanma yeri de orasıydı. Parti propagandası yapmadan önce beyaz örtülerle donatılan o eğri büğrü masaların yerine konan varsıl evlerinden getirilen masa ve sandaleleri gören halk; mutlaka bir eylemin, oluşumun var olduğunu biliirdi. Meraklı gözler masalara, sandalyelere takılır, bekleyiş başlardı. Bütün gün, bu de-ğişimin etkisini o kavruk suratlarda görmek mümkündür.

Deli Davut'un;

"Sin sin sin... Yarabbimsin!" diyerek boynunu yana eğip de öylesine çabuk adımlar atarak yürüdüğü;

"Göze bak göze guduruk it gözüne benziyor." diyen Deli Yavuz, parmağı ile dokunduğu her yeri öpen Fındık emmi (ona deli diyemiyorum), süpürgesi kol-tuğunda, şalvarın paçaları dizlerine dek yükselmiş haliyle Deli Memmet'i de gör-rüdüünüz Çamlıkahve'de.

Sülemiş tepesinde bir mağara, mağara-nın önünde büyük bir kaya parçası görünür. İşte orası Cingilli Hoca'nın mağarasıdır. Elinde asası, uzun boyu, hey-betli yapısıyla sırtında eskilerden kalma haki, göğsü firketeyle tutturulmuş madal-yalarla yürürken ses çıkardığı için "Cingilli Hoca".lakabını takan o güzel insanlar hiç de alay eden tavır içinde değillerdi.

Delileri, velileri, köylüleri, ağaları, beyleri, okumuşları, cahilleri sarıp sarmalayan bir güzel yer idi Çamlıkahve. Kadirli'nin kalbi, hayat merkeziydi. Orada bir kasabanın her türlü-sünü görür, yorgunluğunuzu çeşmeden akan Kal'altı suyunun, Gottik Mustafa'nın demli çayı ile giderebilir-diniz.

Dağdan odun getirip kasabanın var-sıllarına satan orman köylüleri dönüşte beygirlerine binip de sac ekmeğine sar-dıkları sokumu yerken karşıdan gelen köylünün;

"Öyle iştahla ne yiyon bire gardaş?" so-rusuna;

"Şeherden has ekmeğin aldım, yukaa sarı da iom gardaş!" yanıtını verdiren, o has ekmeğin çıktığı fırın Çamlıkahve'nin kar-şısındadır. Kadirli'ye günlük gazeteler, köşesinde barındırdığı Kör Ramazan'ın kulübesine gelir. Adana'ya giden oto-büsler hemen karşıdan kalkar.

Çamlıkahve Kadirli'nin hayat merkeziydi.

Orada toplanırdı herkes.

Dostlarını orada görür, muhabbetini yapar, vedalaşır. Biri kasabaya gelse orada karşılanır, kucaklanır, hasret gide-rilirdi.

Bir dostum dedi ki;

"Sakin gelme Kadirli'ye. Aradığın yerleri bulamazsın!"

Çağ değişiyor, zaman geçiyor... Elbet kalmayacak eskisince, bazı şeyler. Ama gönül böyle demiyor. Görmek istiyor ayrıyla, eskiden olduğu gibi. Neden? Yanıtı şu: Çünkü bu tür yerler anıt niteli-ğindedirler. Ne kadar korunurlarsa kentin geçmişine, insanına saygı duyulması o oranda artar.

Bir gün akın arkadaşım dergide (Tirşik) bir fotoğraf gösterdi;

"En çok sevdiğin yer!" dedi.

Baktım. Tanıyamadım.

"İyi bak!" dedi.

İyicene baktım... Tanıyamadım. Israr edince tutamadım kendimi;

"Yeter!" dedim.

"Burası Çamlıkahve!" deyiverince şa-şırdım.

Kadirli'ye gittiğim bir akın zamanda gördüm ki; kırmızı tuğla döşenmiş ze-minine, çamlar yok, çiçek tarhları yok. O tahta sandalye ve masalar yok. Akşam-sefalanın gün doğunca büzülüşünü yaşadım desem yalan olmaz. Geliniz, o akşamsefalanın gün batımı hayat belirlenimlerini yaşamasını sağlayalım desem?! Zor değil mi?

Padişah Mezarı İzinde ALAÜDDEVLE

Şehir halkında Aladan diye bilinen ve şimdi “Aladan Bahçeli Evler” adı ile bu bir mahalle olan eski şehir mezarlığındaki bu mezar, eski mezarlık imha edilerek yerine gece konular yapılırken, Hatice Hatun tarafından basit bir türbe yapılarak korunmuştur.

İnanışa göre “Bazı darda kalanlar, dar vakitte yanıma gelsinler” dediğinden türbe, halen halk tarafından güneş doğmadan ve güneş aştıktan sonra ziyaret edilmektedir. Ziyaretçiler bilhassa Allah (C.C) tan evlat isteyenlerdir. Bu zatın yüzü huyu hürmetine istenen çocuk doğduğunda, adı muhakkak Alaaddin konulur.

Tarihler, vesikalar, tarihçiler ne derse desin, Maraşlı, Aladan’dan Alaüddevle Bozkurt Bey’in yatığına inanmaktadır.

Alaüddevle Bozkurt Bey, saltanatının ilk zamanlarında memlük Sultanlığı’nın tarafını tutarak 895/1498’de Şah Budak’ı tutup, Mısır’a teslim etmiş ve orada idam edilmiştir. Bu hadiseden sonra Alaüddevle, bir hayli Müddet Osmanlılar’la hoş geçinmiş, hatta kızı Ayşe’yi ikinci Bayazıt’a nişanlanmıştır. Bu evlilik sonunda Selim Han ile bahtsız Şehzade Korkut doğmuştur.

Alaüddevle’nin kızı Benli(Beğlu) Hatun’un güzelliği dillere destan olduğundan, Şah İsmail’de dünür göndermiş, Alaüddevle, “Mezhebi farklıdır diye kızı vermemiştir. Genç ve mağrur Şah, heryeri yıkan zeleli bir ordu ile apansız Osmanlı topraklarından geçerek müdafasız olan Zülkadiriye arazısını talan ve istila edince Alaüddevle dehşet içinde dağlara kaçmıştır.

“Hırsını alamayan Şah, Zülkadir Hanedeni’nin kabirlerini deşirip kemiklerini çıkarmış, çeşitli hareketlerden sonra yaktırıştır. Yakaladığı Alaüddevle’nin oğlunu ve kızlarını kebab ettirerek, gözleri dönmüş askerlerine yedirtmiştir. “ derler.

Hatta bazı kayıtlarda, askerlerin birbirlerinin elinden kapışarak yedikleri rivayet olunmaktadır.

Memlük Sultanları ile iyi münasebetleri sonunda, torunu Yavuz Sultan Selim Han ile araları açılmıştır. Sultan Selim Han, Osmanlı’ya sığınan Şehsuvaroğlu Ali Bey’e Kayseri sancağını tevcih etmiştir. Bu hadise, Şehsuvaroğlu Ali Bey ile araları açık olan Alaüddevle ve oğlu Bozuk Hakimi Süleyman Bey’in itilaflarının, büyümesine sebep olmuştur.

Sultan Selim Han İran üzerine yürürken, Bozuk Bey’inden bir miktar süvari vermek bir tarafa, selim Han’ın askerinin ardına düşerek, zahire alaylarını vurmak gibi eşkiyalığa cesaret göstermiştir. Bunun üzerine Sultan Selim Han, Mısır Sultanı Kansuh Gayriye bir mektup yazarak;

“..Alaüddevle’yi zaptedin Asker-i İslam’ın yolu üzerimde haydutluk yapıyor. Hakkından geliniz yoksa ben gelirim.” der.

Kansuh Gavri mektubu okuduğu zaman çok kızar. “...Hakkından gelmeye kadersen, gel” diye cevap yazar. Gavri, bir mejtupta Alaüddevle’ye yazarak, Osmanlılara elden gelen zararı yapmasını tavsiye eder.

Aşağıdaki kayda yalnız Evliya Çelebi Seyehatname’sinde rastladığımız için kaydetmeden geçemedik.

“...Sultan Selim Çaldır Sahra’sında Şah İsmail ile cenk ederken ne görsün. Yirmibin kırmızı şalvarlı cümdi Mısır Silahşörüyle, yirmibin Alaüddevle’nin zülkadiriye pehlivanı ve elli bin Türkmen askeriyile birleşip Selim Han’ın askerini oraya alıp kıra kıra bozmak niyetinde iken, zafer rüzgârı Selim Han tarafına esip bütün Türkmen ve Mısırlılar’ı kılıçtan geçirerek Şah İsmail ancak yetmiş kişilik maiyetiyle İran’a can atabildi” demektedir.

Sefer dönüşü Sultan Selim Han: “Anlar bir tarife-i bi hiref ve sınaat ve cemaat-ı bi akl-ü-bi da -at” onlar meslek ve sanattan anlamayan itaatsız ve akılsız bir topluluktur dediği Dulkadirli üzerine Rumeli Beylerbeyi Tavaşi (İğdiş) Sinan Paşa’nın emrindeki kuv-

Köylüler “Padişah mezarı “ diyorlar dağın yamacında bir yere. Çuhadar köyünde bu isim tarihten beri söyleniyor. Zaten araştırmalarda burayı gösteriyor Çuhadarlı köyü sınırlarında Alaüddevle beyin öldürdüğü oraya gömüldüğü biliniyor. Aşağıda tarihçi yazar yayınlanmış araştırması burada yeniden yayınlatıyoruz. Amacımız gündeme taşımayaarak tespit edilen yere proje hazırlamak. Bu konuda kamuoyu oluşturmak. Projeye destek, ayrıca yeni araştırmalara vesile olmak istiyoruz. Saklı tarih gün yüzüne çıkmalı diyoruz.

İskender Zengin

vetleri ve bölgeyi çok iyi tanıyan Şahsuvaroğlu Ali Bey'i sevk etti.

Sinan Paşa'nın kuvvetleriyle Elbistan'a geldiğini duyan Alaüddevle, her sıkıntıya düştüğünde yaptığı gibi çok sarf olan Turna Dağı'na çekildi. Ailesini ve hazinelerini buraya naklettirdi.

12 Haziran 1515'te savaş başladı. Osmanlı tarihçilerinin dediğine göre, Şahsuvaroğlu Ali Bey cenk meydanına atılarak Dulkadirli kevvetlerine:

"... Kani benim pederim Şahsuvar Devletü'nde Nan-ü nimetten bahrement (Nerde, babam Şahsuvar Devleti'nin nimetlerinden nasibini alanlar.) ve nice in, amı ve ihsani ile ser-bülend (ve niceiyilikleri ile yücelenler.) hukuk-u ni-meti riayet edüp mihr-u muhabbetten dem vuran ahabab oldur ki, kavlinde sadıktır. (Nimetin hakkı için aşk ve muhabbetten bahseden dostlar, sözüne sadıktır.) ve bu hinde bana ve pederime yar ve muvafıktır ve burada da bana ve pederime dost ve bağlılıklarını göstermelidirler. Sancağım dibine cem olsun ki can-ü baş ile emin olmaya sahub kıran-ı cihan sultan Selim han'dan rica deyim.(bu kişiler "sancağım altına toplansınlarki, canlarının ve başlarının kurtuluşu için cihanın gerçek sultanı Selim Han'dan ricada bulunayım.diyunida edince Dulkadir kuvvetlerinden bir kısmı Alaüddevle'yi terk ettiler.

Savaş meydanında, Alaüddevle'nin oğlu bozok Hakimi Süleyman Bey öldürüldü. Alaüddevle 30.000 kişilik askeriyile Turna Dağı'nın sarp yerlerine çekildi. Şehsuvaroğlu Ali Bey, yerine buldu. Üç saat süren savaş sonunda ağır bir darbe vurularak dört oğlu daha öldürüldü.

Bozguna uğrayan Alaüddevle Andırın tarafına doğru kaçtı. Maiyetindeki askerlerin çoğu dasarp ve fakir dağlarda açlık, hastalık ve sefaletten mahvoldu. Alaüddevle:

"-Askerim ne oldu diye sormuş?

"-Sır oldu demişler.

Bugün askerin sır olduğu bu dağlarımız halkımız tarafından sır dağları diye anılmaktadır.

İki ağır mağlubiyet, beş oğlunun ölümü ve askerinin sır olması karşısında zaten pir-i fani olan Alaüddevle çok mütessir ve perişan olur.

Bu felaketler karşısında zaten pir-i fani olan Allaüddevle, rastladığı bir çobana:

"Beni şu tabanca ile vur yada şu kılıç ile öldür" demiş.

Çoban:

"Ben seni öldürürsem, beni de öldürürler" diyerek kaçması üzerine Alaüddevle, yanındaki bir heybe altını göstererek:

"İşte bunlar senin olsun" al beni şu candan kurtar." Diye yalvarınca çoban Alaüddevle'yi öldürmeyi kabul eder.Çobanın ilk vuruşunda canı çıkmayan Alaüddevle çobana dua eder.Çoban,ikinci bir darbe ile öldürmeyi başarır.

Alaüddevle' nin cesedi, Osmanlılar' ın eline geçince, başı gövdesinden ayrılır.Bazı rivayetlere göre başsız cesedi, dört oğlunun cesedi ile beraber Gökçebel Dağı'nın Çuhardalı civarında Kale kısığı denilen yerde, yol kenarında asır dide (asırlık) kamalak ağaçlarının gölgeliğine defnedilmiş. O taraf ahalisi Alaüddevle veya eletdele Padişah zamanında şöyle olmuş veya böyle olmuş, böyle gelmiş diye birçok şeyler naklederler. Bahis konusu olan kabirlere çok hürmet eden ahali bilhassa yağmur duasına, bu kabirlerin başına çıkarlar bir derdi olan , bilhassa çocuğu olmayan kadınlar,kurban adıyla maili maram olmaya uğraşırlar.(emellerine ulaşmaya uğraşırlar)

Ölümüne merg-i heyin (alçakça ölüm) deyimi tarih düşürülen Alaüddevle' nin kesilen kellesi, bal doldurulmuş bir kıl torbanın içine yerleştirilip, Göksun'a gelmiş bulunan torunu Yavuz Sultan Selim Han'a sunulur. Sultan Selim Han bir gün Hasan bey adındaki elçi ile Fetih-nme ve Alaüddevle" nin kesik başını Memlük sultanı' na gönderir.

Elimizdeki kayıtlar; "Alaüddevle' nin hazinesi" nden ve Dul Kadir topraklarının işgalinden ele ele geçen ganain (ganimetler) Çaldıran' ankinden fazla idi..." derler.

Bazı rivayetler Memlük Sultanı'na gönderilen Alaüddevle' nin başı geri Maraş'a gönderilmiş ve Ulu camii' nin haziresinde defnedilmiştir.

Bazılarında, Alaüddevle' nin Memlük

Sultanlığı' ndan geri gelen başının Aladan'a defnedildiğinden; hatta bazıları da Aladan' a Andırın' daki gövdesinde getirildiğini... başı ile gövdesinin Aladan' da gömülü olduğunu söylerler. İşte bizim Aladan'da yatan, Alaüddevle'nin başı mıdır, gövdesi midir, hem başı hem gövdesi midir, yoksa başkası mıdır?... kimse bilemez.

"Allah-u alem"deyip bitiriverirler anlattıklarını Gelelim-Alaüddevle'yi katleden çobanın hal-ü pür melaline: Derler ki ilk darbeye ölmeyince, canı yanan Alaüddevle çobana beddua eder. Güya Alaüddevle'nin in kısa-ı te-şirinden olmak üzere o vakitten beri bu sülale " Çingilli Oğulları "denmekle maruftur. Tekin deçillermiş.Her biri bir derde uğrarlarmış. Kimisi kör. Kimisi de deli olurlarmış Bunların hiç biri sağlam adamı bulunmazmış. Bu aile kabahatlerinin affı için mezarlara herkesten çok saygı, ziyade hürmet gösterirmiş.Halk arasında bu ailenin itibarı yokmuş. Eletdele Padişah'ın katili olan çingilli oğulları şeametleriyle (uğursuzluklarıyla) meşhurmüş." Diye anlatırlar.

Şimdi de Çingilli Oğullarını dinleyelim:

Ailenin büyüklerinin yanında bulunan mühür ve bıçak bir çok derde devadır. Mühür bir kağıt üzerine basılır, gelen hastaya verilir. Hasta mühürlü kağıdı aldıktan sonra Ashü-ı Keh' in her birine birer Fatiha okunur. Kıtmin içinde, satın aldığı bir somun ekmeği köpeklere verir. Ayrıca mühürlü basanın atasınada Fatiha okur. Para vermeden oradan ayrılır. Bıçağın üzerinde ayet-i kerimeler yazılıdır. Gece yakalanan bir yarasa bu bıçakla kesilirse kör gözlerle sürüldüğünde gözlerin açıldığı rivayet edilir.Mühür ve bıçağın sahipleri, ikisinin kaybolduğuna halen hayıflanmaktadır. Mesela Bu aileden birinin anası tarhana toplarken Hac'ca giden oğlu aklına gelir. Üzerinden geçen leyleklerle,"Hacı leylekler şu tarhanadan bir parçada oğluma götürün."der. Bunun üzerine bir leylek inip bir parça tarhana alır ve havalanır. Hac'dan dönen oğlu, Hac'ta iken, önüne bir parça Maraş tarhanası düştüğü anlatılır...

Andırın Abdallar 1

“Ezelden dost olanlar evliyaya Ahiler, Gaziler, Abdallar oldu” Şah İsmail (Hatayi)

Giriş

Arapça b-d-l kökünden gelmekte olup kahraman demektir. Aynı zamanda erkek adıdır. Arapça kökenli olan “**abdal**” sözcüğü “**bedeller**” veya “**sufi düşüncesinde rical-i gaybın bir rütbesi**” için “**badal**”/“**bedel**” olarak ifade edilir.

Abdal sözcüğü; 1) (Eski) Gezgin derviş (Sifat: Allah'a Muhtaç olduğunu bilen, Allah'ın tertibi rehber, vesile evliyaya bağlı, kul olma gayreti ile yaşayan kişi). 2) (Eski) Dilenci kılıklı, üstü başı perişan kimse. 3) (Halk Ağzı) Sünnetçi. 4) (Halk Ağzı) Çingene (Sifat: Fiziksel veya davranış olarak Çingene'ye benzeyen, kara, esmer). 5) (Dil) Çin'e bağlı Özerk Uygur ülkesinin Kaşgar vilayeti Yenişehir kazasında kullanılan ve temel olarak bir Türk lehçesi, Eskişehir'in batısında kullanılan şiveye yakın Osmanlı Türkçesi ki içerisinde Farsça sözcükler içeren bir Çağatay dilidir. 6) (İnanç) Bedel sözcüğünün çoğulu, bedeller demektir. Yani kendisi yerine değil, başkasının bedeline yaşayan kişi, evliya" 7) (Tarih) Safeviler devrinde İran'da yaşayan Türk oymaklarından biri. 8) (Topluluk) Anadolu'da yaşayan oymaklardan bazıları. 9) (Topluluk) Afganistan'da yaşayan bir Türk boyunun adı. 10) (İnanç) Tasavvufu Allah'ın sevgili kulları arasından seçilmiş kırk din büyüklerinin adı. 11) Eskiden tarikatlara bağlı dervişlere verilen ad. 12) (İnanç) Allah'a ulaşma yolunda belli aşamaya erişen kimse. 13) (İnanç) Gezgin derviş. 14) (Osmanlıca/Ad) Dünya ile ilgisini kesen manevi makam sahibi kişi" biçiminde yazılı belgelerde yer almaktadır.

Asıl olarak ezoterik/gizemli sufi öğretisine ait bir kavram iken, XIII. yüzyılda Anadolu'da heterodoks İslami tarikatlar bünyesindeki meczup dervişler için kullanıldı. Abdal sözcüğünün yer aldığı en eski kaynak eser ise, Yusuf Has Hacib'in “**Kutadgu Bilig**” kitabıdır. Gevheri abdal sözcüğünü derviş anlamında kullanır ve “**Varıp yaslanayım Hacı Bektaş'a / Abdalın olayım çullar içinde**” biçiminde ifade eder. “**Dağ yürümezse abdal yürür**” atasözü de bu anlamı destekler.

Olumsuz olarak ise “**Abdal ata binince bey oldum sanır / Şalgam aşu girince yağ oldum sanır / Çulu dökülür abdalın, herkes tanır / Suyu çeker şalgamın, âşik usanır**” dördlük ya da “**Abdal abdalın ne umduğunu, ne bulduğunu ister**”, “**Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz**”, “**Abdalın dostluğu köy görününceye kaddır**”, “**Abdalın karnı boyunca gözü pabucundadır**”, “**Abdalın yağı çok olursa gâh borusuna çalar, gâh gerisine**” gibi atasözleri halk arasında farklı içeriğe/anlama sahiptir.

Günümüzde Abdallar

Kimi Çingene gruplarına “Abdal” adının da verildiği görülmektedir. Üstelik bazı yerleşim alanlarında Çingeneler, Abdal kavramıyla nitelendirilmektedirler. Ancak sanılanın

aksine Çingeneler ve Abdallar iki farklı alt kültür grubudur.

Arapça aslında çoğul olan “Abdal” sözcüğü, Türkçede tekil olarak kullanılır ve “Abdalan” olarak Farsça kurallarınca çoğul yapılarak; “evliyalar”, “erenler”, “tarikat adamı” ve “gönlünü Tanrı'ya vermiş, dünya ile ilgisini kesmiş kimse/kimseler” anlamına gelmektedir. Yani “Abdal (Ebdâl)”; dünya ile ilgisini kesip, Tanrı'ya bağlanmış dervişe veya evliyadan 70 kişilik bir cemaate/zümreye verilen bir addır. Afganistan'da bir Türk topluluğunun, Anadolu'da göçebe bir halkın adıdır. Yine bazı kaynaklarda, Safeviler devrinde İran'da yaşayan Türk oymaklarından birine verilen ad, “Abdal”dır.

Abdal sözcüğü; birinin yerine geçmek, birini, bir şeyi, başka birinin, başka bir şeyin yerine koymak, değiştirmek anlamına gelen “bedel” ve “bedil” sözlerinin çoğulu olduğu ve “Budala” sözcüğünün de aynı anlama geldiği görüşü hâkimdir. Erenlerden biri ölünce, ondan aşağı derecede bulunan erenlerden birinin, Tanrı tarafından onun yerine geçmesi dolayısıyla bir bölük erene “Abdal” dendiği, bunların yedi ya da kırk kişi bulunduğu düşüncesine dayanan ve tasavvufi bir inanç söz konusudur. Peygamber Hz. Muhammed'in amcasının oğlu Hz. Ali'nin anlattığı bir hadiste, Tanrı'nın sevgilisi oldukları ileri sürülen kırk din büyüğü “Abdal” adı ile anılır. Çeşitli Müslüman tarikatlarında bu deyim, “ermiş”, “derviş”, “evliya” anlamlarında da kullanılmaktadır. Bektaşiliğin beşinci derecesi olan “Abdal” sözcüğü, göçebe Türk dervişlerini de ifade etmektedir. Önceleri eski Türk dini Şamanlığın temsilcileri olarak yayılan, sonra da Müslüman Kalenderlik içinde yer alan Abdallar; saç, sakal, bıyık, kaş gibi vücutlarındaki bütün tüyleri kazıtmakla ünlüdür. Çıplak ayakla gezerler, göğüslerinde dövmeyle yazılmış “Ali” adı ya da Hz. Ali'nin kılıcı olan “Zülfikar” resmi vardır. Görevleri, yağmur yağdırmak, doğal afetleri önlemek, savaş kazanmak gibi işlerde varlığına inanılan mistik güçleriyle Müslümanlara yardım etmektir. Babailik tarikatının kalıntıları olan ve “Horasan Erenleri” adıyla anılan Rum Abdallarının, hem dinsel, hem dövüşçü güçleriyle, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük etkileri olmuştur. Geyikli Baba, Abdal Musa, Abdal Kumral bu Türkmen Babaların en ünlüleridir. Müslüman Abdallar Alevidirler. Anadolu'da yaşayan ve aşırı “Alevi” olan bu topluluk üyeleri kendilerine “Seyyid Gazi Yetimleri”, büyüklerine de (dini önderlerine yani yol göstericilerine de) “Dede” derler. Dahası Anadolu'da belli bir yerde durmayan, sürekli olarak göçen yöre yöre dolaşan topluluk üyelerine “Abdal” denilmektedir.

Abdallar günümüzde, Türkiye'nin hemen her yerinde dağınık olarak yaşamaktadır. Çoğunlukta buldukları yerlerin başında İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgeleri gelmektedir. Bunu Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri takip etmektedir. Topluluk üyelerinin genellikle yoksul görüntülü giysiler giydikleri göze çarpmaktadır. Yeme içme konusunda kanaatkâr bir

yapıdadırlar. Gıda stoku yapma alışkanlığı yoktur. Hazırda ne varsa onu yerler; bolluk içinde yaşayabilecekleri gibi, darlık içinde de yaşayabilirler. Bundan dolayı benzer özellikleri olan Çingenelerle tarihin her döneminde karıştırılırlar.

Andırında yaşayan Abdallar kendilerinin Horasan'dan göç ettiklerini ifade etmektedirler. Moğol baskısından bunalan diğer boylarla birlikte Anadolu'ya geldikleri ve Kahramanmaraş'ın çeşitli yerlerine göç ettiklerini anlatmaktadırlar. Yöredeki Abdalların tamamı Türkçe konuşmaktadır. Buradaki Abdalların çoğunluğu yerleşik olup evleri kerpiçten, taştan ve tuğladan yapıldır. Ataerkil aile yapısına sahiptirler ve ailede söz sahibi babadır. Abdalların genel bir özelliği olan çok çocukluluk, Andırın'da yaşayan Abdalların tümünde görülmektedir. Düğün ve bayram gibi özel günlerde giyimlerine çok fazla özen göstermektedirler. Müziğe çok düşkün oldukları için sürekli kendileri çalıp eğlenmektedirler. Onların eğlenmeleri için özel bir gün olması gerekli değildir. Küçük çocuklar dahi enstrüman çalabilmektedirler.

Andırın'daki Abdalların yerleşik ve yarı göçebe özelliklerinin ikisini birlikte taşımaktadır. Diğer topluluklarla az da olsa bir etkileşime (kız alıp verme, iletişim kurma, okula gitme vb.) girdiklerinden bölge halkına uyum sağlayabildiklerini söylenebilir.

Abdalların Anadolu'ya Gelişi

Doğudan gelen şeyh, derviş, nakip, mürşit, şair, âşık, abdal ve seyyahlar hep Türk dilinde söyleyip, şehir ve kasabalardan uzaklarda sürekli İslam'a davette bulunurlar. Hacı Bektaş Veli bu dönemde, insanların birlik ve beraberlik içinde olmaları için manevi destek verir.

Anadolu'nun tehlikelerle, felaketlerle yüz yüze olduğu bir dönemde Anadolu'ya gelen Hacı Bektaş Veli Sivas, Kayseri, Ankara ve Karaman'ı ziyaret eder, Konya'da bir müddet kaldıktan sonra şimdiki adı Hacibektaş olarak değişen Sulucakarahöyük'e gelip yerleşir. Burada Horasanlı Baba İlyas'ın oğlu Muhlis Paşa, Ahi teşkilatının kurucusu Ahi Evran ve Şeyh Süleyman'la birlikte Bektaşiliğin temelleri atar.

XIII. yüzyıldan itibaren Abdallar, Bektaşiliğin inanç ve erkânı içinde yer alır. Hacı Bektaş Veli, Abdallar arasında önemli bir mevkiye sahiptir. Ancak Abdalların bir bölümü kendilerine

"Seyyit Gazi Yetimleri" adını verir ve Eskişehir'de bulunan "Seyyit Gazi Tekkesi"ne bağlıdır. Seyyit Gazi Dergâhı Abdalları XV. yüzyılda Rumeli'de halk arasında dolaşım yaparak çoğalanlardan oluşan bölümdür. Bunlar, sakal ve kaşları tıraşlı, o dönem heterodoks yapıda olan ve kudüm, boynuz, davul, nekkar ve kopuz çalarak toplu halde dolaşan, kimselerdi.

XIII. yüzyıldan itibaren Kızılbaş, Bektaşî, Tahtacı, Kalenderî, Hurufî, Işık, Haydari, Babai diye anılan Anadolu'da ki yarı göçebe Türkmen gruplarına XIX. yüzyıldan itibaren verilen ad "Alevilik" olup Abdallar da bu gruplara dâhil edilir. XIV. ve XV. yüzyıllarda Abdal, Işık, Torlak, Cavlaki, Mevlevî, Halvetî, Haydari, Kalenderî kelimeleri birbirlerinin yerine ad olarak kullanılır. Işık, Torlak, Cavlaki, Haydari ve Kalenderî adlarıyla da anılan heterodoks derviş zümreleri Anadolu'da çoğunlukla Abdal adıyla bilinmekte olup, tarihsellik içinde şu dört ana zümre adı altında gruplaşır;

a) Gaziyan-ı Rum

b) Ahiyan-ı Rum

c) Abdalan-ı Rum

d) Baciyan-ı Rum

Rum Abdalları, Horasan Erenleri adıyla da anılmakta olup an hem dinsel, hem de savaşçı ruhları ile Osmanlı devletinin kuruluşunda büyük yararlar sağladılar. Geyikli Baba, Abdal Musa ve Abdal Kumral gibi şahsiyetler Türkmen babalarının en ünlülerinden olup, günümüzdeki ifade ile Alevî inancı içinde yer alırlar.

Bektaşî gelenekleri içinde (Şah, Pir, Matem Ayı gibi) Abdal inançlarını yansıtan bir takım motif ve figürleri görmek olanaklıdır. Bu Kaygusuz Abdal'ın Rum Abdalları hakkında söylediği şu şiirde açıkça görülebilir;

*Beğlerimiz elvan gülün üstüne
Ağlar gelür Şahım Abdal Musa'ya
Urum Abdalları postum eğinine
Bağlar gelür Şahım Abdal Musa'ya*

*Urum Abdalları gelür dost deyü
Bize yeter abâ hırka postdeyü
Hastalar gelür derman isteyü
Sağlar gelir Pirim Abdal Musa'ya*

*Her matem ayında kanlar saçarlar
Demine hû deyügülbenk çekerler
Uyandırıp hak çırağın yakarlar
Nurlar gelür Pirim Abdal Musa'ya*

1557 ve 1572 yılları arasında zamanla bir güç odağı haline gelen ve bu nedenle devlet için tehdit olarak algılandığı için kapatılan Seyyit Gazi Tekkesine 1572 yılında bazı şartların yerine getirilmesiyle tekrar açılma izni verilir.

XVI. yüzyılda Bektaşilik ve Hacı Bektaş Veli'nin etkisi Abdallar arasında kuvvetlenir ve Seyyit Gazi Tekkesi'nden bahsedilirken Bektaşî Abdalları diye de söz edilmeye başlanır. Ankara'da Kayaş yakınlarındaki Hüseyin Gazi Tekkesi ile Yakup Tekkesi Abdallara ait olduğu halde, Evliya Çelebi tarafından Bektaşî Tekkesi olarak adlandırılır. Bu, bize XVII. yüzyılda Bektaşiliğin diğer heterodoks tarikatlara da içine alarak güçlendiğini göstermektedir. XVIII. yüzyıla gelindiğinde artık "Bektaşî Abdalları" tabiri yaygınlaşır ve Abdal sözcüğü Bektaşilik yerine de kullanılır.

1. Kaşgar çevresi Yenişehir (Shülè Xiàn), Hanlık (Han-nan-li-k'o-pa-cha veya Hanerik) ve Paynap köylerinde "Aynî" (Uygurca: ئاينى ; Aynú veya لادباينى ; Abdal, Rusca: Эйну, Айну, Абдал) abdal dilini konuşan göçebe insanlar yaşarlar. Dilbilimcilere göre karışık bir dildir, çoğunlukla dilbilgisi Türkçe, temel olarak aslında Uygurca, ancak başlıca Farsi sözcükler içerir. Evde Aynî, dışarıda Uygurca konuşurlar.

2. Ömer Asım Aksoy, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2: Deyimler Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1995

3. Önder, Erdoğan; "Kayseri'de Marjinal Bir Grup: Çingeneler", Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:22-23, Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, Sivas, 1999, s.267

4. Mustafa Nihat Özön, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, İnkılâp Kitabevi Yayını, İstanbul, 1987, s.3

5. Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997 (14. Baskı), s.3 ve 198

6. Hasan Eren vd., Türkçe Sözlük (A-J), Cilt:1, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara, 1988, s.2

7. Abdülbaki Gölpınarlı, Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İnkılâp ve Aka Yayınları, İstanbul, 1977, s.5

8. Orhan Hancerlioğlu, İslâm İnançları Sözlüğü, Remzi Kitabevi Yayını, İstanbul, 1984, s.7

9. Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997 (14. Baskı), s.3 ve 198

10. İsmet Zeki Eyuboğlu, Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1995, s.4

11. Kemal Samancıgil, Bektaşilik Tarihi, Telli Matbaası, İstanbul, 1945, s.20-22

12. Kemal Samancıgil, Bektaşilik Tarihi, Telli Matbaası, İstanbul, 1945, s.20-22

13. Fuat Köprülü, "Abdal", Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul, 1935, s.31-32

14. Hasan Onat, "Kızılbaşlık Farklılaşması Üzerine" İslamiyat Dergisi, İstanbul, 2006, s.3, s.126; İlyas, Üzüm; "Kızılbaş", İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, c. 25, Yasin, İpek, Ender Atalay, Murat Serdar, Harun Işık; Şia'dan Kızılbaşlığa Türklerde Alevilik, Bizim Kitaplar, İstanbul, 2010, s.169-170

Namı Diğer ÖRDEK

Adını bilen yok. Andırın kasaba kültüründe her insanın bir lakabı var. Burda yiğit namı ile anılır, kabilinden izah edilir. Burda herkesin bilinen adı, birde bilinmeyen yani resmi adı var. Resmi isimde devlet dairelerinde söylenir. Bunu da devlet memurları bilir. Bayram Geçer de böyle. Yani Ördek Usta.

Andırın çarşısında ilk akla gelen kimseleri sorsan önce Ördek derler. Ünü namı sabah akşam çarşıda olması yanında onun renkli bir sima olmasına dayanır. Ördek usta gerçekten renkli bir simadır.

Ördek Ustanın adı ile karakteri arasında bir bağ var. O, adıyla büyümüş bugünlere gelmiştir. Demem o ki, hayatından kesitler karakterinden kesitler olmuştur. Gelin onun renkli hayatına yolculuk yapalım.

Ördek ustanın gençlik yılları sinema yıllarına denk gelir. 1950 sonu, 1960 ve 1970 ortalar sinema kuşağıdır. Toplumda o dönem sinema eğlence, sosyalleşme, batılılaşma, kültür değişimi, toplumsal dönüşüm birlikte yürür. Andırın da bu değişimden nasibini alır. O yıllar Andırın da iki kapalı sinema vardı. Yazın yazlık bölümlerinde oynatılır. Tokmalıda da yazlık kurulurdu.

Halkın ailece hafta sonları eğlencesi sinemaya gitmektir. Talebelerde öğretmenlerinin ve ailelerin izin vermeleri halinde hafta sonları, hafta içleri sinemaya giderler. O dönemde en haylaz talebeler hafta içi ve hafta sonları en çok sinemaya kaçanlardır. Ders çalışmak yerine sinemada vakit geçirmek, gördüğü filmi, artistleri ballandıra ballandıra anlatmak onları farklı kılardı. Talebeler arasında yeri farklı olurdu.

Sinema önlerinde gündüz ve gece şimdilerde nostalji olan hafif, taverna, gazino müzikleri çalar. Oynanan filmlerin sesli tanıtımları yapılırdı.

Film tanıtımları yalnız sinema önlerinde yapılmaz. Film afişlerini bir tabloya yapıştırılır, tellal sırtında mahalle aralarında gezdirilir, duyurulur, akşam sinemaya davet edilirdi. Andırında bunu Ördek

yapardı. Akşama yakın saatlerde mahalle arasında yollara düşer. Kartondan yapılmış boruyla avazı çıktığı kadar bağırır, artistleri öve öve halkı sinemaya davet ederdi. Dolaşırken çocuklar peşine düşer, film tanıtımı düşün alayına döner. Ördek Usta önde, çocuklar peşinde mahalle turu yapılır, ne derse çocuklarda daha fazla tonla bağırırlardı. Mahalleliler merakla koro halinde çıkan seslere kulak verir, haftanın yeni filmlerini duyarlar, hafta sonunu merakla beklerlerdi.

Andırında altmışlı yıllarda çocuklar iki kişinin peşine koşarlardı. Biri tabla sırtında film tanıtan Ördek, öteki de Deli Hacı lakablı Hacı. Hacıyı da kızdırmak için peşin düşerlerdi. Çarşıda aynısını büyüklerde yaparlardı.

Andırında yeni filmin haberini o verirdi. Ördek ile sinema, filmler, artistler özdeşmişti. Talebelerde ördeği taklit eder artistlere methiyeler dizerdi. Kendini beğendiği artisin yerine koyar, onun taklidini yaparlardı.

Ördeğin meşhur tarafı, sinemada oynayan fil artistlerinin adlarını ezbere bilmesi, her artisti lakap takması, methiyeler dizmesidir. onun dilinden ta çocukluk yıllarından kalma artistleri hala unutamayız.

Ördek, sinemayla, filmlerle, bayan veya erkek artistlerle öylesine haşır neşir olmuştu ki, isimleri yanında lakaplar takar, methiyeler dizer, tekerlemeler getirir, yakını gibi çağırırdı. Onun böyle yapması, filmlere merakı artırır, artistleri sevindirirdi. Sinemanın Andırın hayatında yer edişinde Ördek'in rolü başkaydı.

Ördek Ustadan artistleri tanıyalım.

Cüneyt Arkın: Uçan Taçsız Kral

Yılmaz Güney: Çirkin Kral

Hülya Koçyiğit: Sinemanın Taçsız Kraliçesi

Türkan Şoray: Gönüller Sultanı

Ediz Hun: Sinemanın Beyefendisi

Göksel Arsoy: Sinemanın Yakışıklısı
Erol Taş: Sinemanın Kabadayısı
Ayhan Işık: Taçsız Kral
Danyal Topatan: Sevimsiz Camoka
Yılmaz Köksal: Harika Arkadaş
Muhterem Nur: Sinema Güzeli
Eşref Kolçak: Delikanlı Adam
Ördek Usta filimlere de kendince isimler takar.
Savunun Battal Gazi geliyor
Osmanlı Kartalı
Koroğlu, Bolu beyine karşı
Ferman sökmez Dadaloğlu
Issız dağların garip yolcusu gibi...

Bunlar o günlerden aklımızda kalanlar. Fazlası da olmalı. Kendi unuttukları övgülerde var. Her artisti över ama yermezdi. Artist methiyeleri onun ekmek tahtası olmuştu.

Boyacı Ördek Usta Ördeğin asıl mesleği, ona geçim getiren işi ayakkabı boyacılığıdır. Çarşıda yeri Antepoğulları hizasında hükümet konağına giderken sağ taraftadır. Boya sandığı, malzemeleri, taburesi diğer boyacılara göre daha görkemlidir. Andırına her gelen hem ayakkabısını boyatır, hem de Andırın üzerine iki çift laf eder. Ördek elinde arkası basık kunduraları esnaflara, kahveye girer boyanacak ayakkabı toplar. Öyle ki onları sıraya koyar. Sonrakiler sırasını bekler. Meşgulse sıra bekleyenlere randevu verir. Verdiği sözde de durur. Mesleğinin hakkını verdiğiinden olmalı müşterisi çoktur. Kaliteli boyuyorum diyerek pahada ağır oluşu tatlı şikayetleri dillendir.

Andırında insanlar (hele köyden gelenler) önce traş olur sonra çarşıya çıkar. Berberde hemen ayakkabıya bakar, boya için boyacı Ördek'e gönderir. Bir esnafa gelen, biraz kalacaksa ayakkabısı Ördede yolların. Kahvede oturanlarda yapar zaman zaman. Memurlar da ayakkabıları ona gönderirdi. Ya Ördek ya çırağı servis yapar.

Ördek, sadece meslekleri ile değil, hobileri ile de meşhurdur. Hobilerinin sıradışı oluşu, onu meşhur eder. Mesela balık avcılığı. Ördek Usta iyi bir balıkçıdır. Andırının her yanında temiz suları olan, gürül gürül akan dereler vardı. O günlerden beri balık avcılığı alışkanlığı vardır. Ördek usta gibi aşırı yapanda nadirdir. Ördek Usta, balık avsız yapamaz. Boş zaman dolu zaman demez. Hafta sonları, kafası eserse hafta içleri ava gider. Çokca Altun boğa tarafından gelen Çınar geçidi ile birleşen derede, Boğarsak, Haçdırın suyu, Andırın suyu, Çatak ava gittiği yerler. Tuttuğu balığı satmaz hatta cebine koynuna koyar diyenlerde var. Aslında hobi olarak bunu yapar. Bilenler bilir.

Ördek Ustanın Fenerliliği dillere destan. Anam beni Fenerbahçeli doğurmuş diyor. Koyu bir fenerli demek yetersiz kalır. Daha ileri bir şey. Fenersiz yapamaz. En acı gününde bile fener maçını kaçırmadığı bililir. Fener seyrine "maça gitme" der.

Eskiden maç radyolardan verilirdi. Kulağı radyodan ayırmaz, maç heyecanını seyrederek hareketleriyle tepki vererek dinlerdi. Televizyon devrinde

fener formasını giyer. (derbilerde Türk bayrağını eksik etmez), şapkasını takar maçı öyle seyrederek. Yanındakiler kızdırır, tartışmalar, gürültüler içinde seyir sürer. Kazanınca keyifli, kaybedince üzgün halini görmelisiniz.

Fener oyuncularının isimlerini tek tek sayar. Yabancıların isimlerini söyleyemez benzetir. Her bir oyuncuya bir isim takar. (O kace, Akarca; Alex, Ales gibi) Sanki takımı yönetiyormuş gibi konuşur, anlatır. Gazetelerde fener haberleri, oyunu resimlerini boyacı sandığına, bulunduğu yerin arkasına yapıştırır, uzaktan fenerliliği fark edilir. Rakip takım tutanlar onu kızdırırlar. Tartışma, muhabbet karışır gider.

Ördek Usta güzel oynar, güzelde türküyü söyler. Sesi de güzeldir. Türküyü doğaçlama söyler. Kendine söyleyiş tarzı geliştirir. Sık sık söylediği türkülerini Andırınlılar bilir. Ördek Usta şunları söyle derler. O da nazlanmaz. Aslında Ördek usta türküden ziyade türk sanat müziğini daha güzel söyler. 1960 yıllarında sinema önlerinde çalınan taverna müziğini güzel söyler.

Anadolu da bir tekerleme var. "Kanbersiz düğün olmaz". Andırında da Ördeksiz düğün olmaz. Onsuz düğünler sönük geçer. Düğüne gelirse ortaklık şenlenir. Söz şaka birbirine karışır. Abdal davulların güm güm vuruşları, avırtılarını şişire şişire zurna çalınan zurna önünde Ördek Usta oynarda oynar. Kendine göre oyun sitili izleyenlere seyrettirir.

Bu tarafı bilindiği için düğünlere, festival veya şenliklere davet edilir. Konuşmaları ile adeta gösteri (şov) yapar. Sinema, fener, şarkı, türküyü, fıkrada derken coşar, coşturur.

Andırın kahveleriyle ünlüdür. Andırında kahve kültürü yaygındır. Bu kültür sosyalleşmenin aracı, hatta kendisidir. Kahvede sohbetten oyuna kadar geçirilen zamanlarda toplumda olan bitenlere tanık olur insan. Bunun yanında kahveleri oyun içinde seçenlerde var. Ördek Usta da kahve kültürüne sahiptir. Andırının geleneksel kağıt oyunu olan Basra oynamayı sever. Her daim ekibi bulunur.

Ördek Ustayı Andırın protokolü sever. İlçenin ileri gelenleri gibi protokolde yeni olanlarla içli dışlı olur. Esasen onlarda Ördek Usta ile bu hallerinden memnun kalırlar. Ayakkabılarını boyatır, sohbet eder, konuşturur, kimi zamanda kızdırırlar. Doğal hali, doğaçlama konuşması, farklılığı şehre gelen yöneticilerin hemen ilgisini çeker, geride tatlı anılar ile ayrılırlar.

Ördek Ustaların ailece söz ustası, nüktedan olduğu bililir. Başlı ördek çeker. İki cümlede birinde mutlaka güldürür. Akıcı bir türkçe ile hep sakin konuşur.

Sorular. Sana neden ördek diyorlar. Cevabı kendi verir. "Yürüyüş biçimim. Balık avlamaya çok gittiğimden ve düğünlerde oyun oynama tarzımdan." Yiğit lakabıyla anılır kültürümüzde. Zaman gelir öz ismini söylemez olur. Lakabını sever. Lakabıyla çağırılmasından huylanmaz. Ördek veya Ördek Usta.

Andırında insan tiplerini var. Her biri ayrı bir dünya. Her birinin hikayesi var. Andırın onlarsız, onlar Andırinsız yapamaz. Ördek gibi.

Doğa İnceleme ve Araştırması Nasıl Yapılır?

Bir coğrafya üzerinde inceleme, araştırma, gözlem, tespit, belgelenme deyince nedense tarih, kültür akla geliyor. Onların üzerine yoğunlaşıyoruz. Mesela tanımadığımız bir coğrafyada daha çok onun tarihi, geçmişini merak ediyoruz. Sorduğumuzda onlardan bilgi veriliyor. Halbuki insanoğlunun yeryüzünde ürettiği varlıklardan daha çok coğrafya da doğal yapı ve varlıklar var. Her biri anlatılamaz değerinde. Sonradan ortaya çıkarılanlara "Saklı Cennet" tabirini kullanılır.

Öyleyse tarih, kültür, doğa üçlüsünü bir birinden ayırmaz varlıklar olarak görmeliyiz. Bir coğrafyayı incelerken insan, tarih doğa kültür dörtlüsünü ele almalıyız.

Doğa üzerine fazla araştırmalar yapılmıyor. Bunu doğa müzelerinin olmadığından anlıyoruz. Eski eserler ve varlıklar yerlerinde durmalarına rağmen doğa müdahalelerle elden çıkıyor. Giden doğa bir daha yerine gelmiyor, konmuyor. Doğanın karşılığı, alternatifi yok. Yani insanoğlu doğaya alternatif üretmiyor. Doğa kendi kanunları ile yaşıyor. Doğayı kendi kanunlarına bırakmalıyız. Bunun yoluda doğayı tanımadan ve bilmeden geçiyor. Bilmek te araştırmakla incelemekle olur.

Doğa inceleme ve araştırması nasıl yapılır? Burada üç adım atmalıyız.

Birinci adım, Doğanın kendisi gözlemek, gözlemlemek, dokunmak , yaşamak.

İkinci adım, Doğa üzerine yapılan bütün çalışmalarını, eserleri, incelemeleri, araştırmaları, yazıları okumak, değerlendirmek.

Üçüncü adım, İnceleme araştırma yapan kişinin metotları kullanarak elde ettiği veri-bulgu bilgileri üzerinden analiz yapmak çalışma ortaya çıkarmak.

1- Doğada gezi, gözlem herkesin kolayca yapacağı faaliyetlerdir. Bilinen kuralı hemen hatırlatalım. " bakmaya caksın göreceksin." Doğada gözlemci titizliği ile gezilmelidir. Önceden ne yapılacağı planlanmalı, amaçlı çalışılmalıdır. Doğa gezilerinde yardımcı araç ve aletler mutlaka olmalıdır. Fotoğraf makinesi, kamera ,notluk, kalem, çanta; kesici alet ve benzeri malzemeler.

Burada temel hareket noktası şudur. Doğaya nasıl bakarsan öyle görürsün. Doğa gezilerinde tespit yapmak, kayda almak, görüntülemek, numune almak, günlük tutmak... çok önemli ve gereklidir.

2- Doğa üzerine yapılan çalışmaları incelemek, araştırmak, değerlendirmek yol ve yöntem isteyen çalışmalardır.

Doğa üzerine daha önce yapılan yazılı, görsel, fiziksel çalışmaları önce tespit etmek sonra incelemek, yararlanmak için bir çalışma planı yapılmalıdır. Yararlanılan çalışmalar mutlaka kaynak

gösterilmelidir.

Genellikle doğa üzerine çalışanlar bilimsel inceleme ve araştırma yöntemleri kullanıyorlar. Bunlardan yararlanabiliriz. Ama kendi kapasitemizce not almak alıntı yapmak kaynak göstermek yoluyla çalışabiliriz.

Doğal hayat doğası gereği herkese açıktır. Onu korumak kollamak, yaşatmak insana düşer. Doğa inceleme-araştırmaları da aslında insana enerji verir. Mesajı alan insan da doğa ile barışık yaşar. Doğa yaratılıştaki kusursuz olduğuna göre onu bozan örseleyen insandır. Doğayı korumanın yolu da da insanı medenileştirmenin yolu da eğitime dayanır. Ondanır ki, doğa inceleme ve araştırmaları eğitici bilgi verme mantığı ile başlar.

3. Doğa inceleme ve araştırmalarına rehber olacak a'dan z'ye sıralı başlıklar vermektir. Doğa bu başlıklar üzerinden incelenir. Ayrıca doğanın kendine özgü yanları varsa başlıklar açılır.

Akarsular, Anıt Ağaçlar, Barajlar, Boğazlar/ Kapız, Çeşmeler, Çınar Geçidi, Dağ Yolları, Yürüyüş yolları, Dağlar, Dereler, Doğal Bitki Örtüsü, Doğal bitkiler, Doğal Güzellikler (MANZARALAR), Doğal Kaynaklar, Doğal Yapılar, İrmaklar, Kanyonlar, Meralar, Ovalar, Piknik Alanları, Geçitler (Beller), Göller, Şelaleler, Tarihi Eserler, Tırl Dağı, Yaylalar, Yurtlar, Zirveler

Doğa inceleme ve araştırması birden fazla faaliyeti gerektirir. Saha incelemesi, gözlem, yerinde tespit, kayıt altına almalar, okumalar, değerlendirmeler bunların başlıcalarıdır. Bir yönü ile coğrafi etüt çalışmaları benzer. Ama ondan daha geniş kapsamlıdır.

1. Coğrafi çalışmalar teknik bilgiye, rakama, değişmez tanımlara dayanır. Doğa çalışmalarında gözlem, beğeni, yorum ve izlenimler yol alır.

2. Coğrafi çalışmalar önceden belirlenmiş bir kalıp çalışmaya/plana göre yapılır. Doğa çalışmaları inceleme ve araştırma sırasında son şeklini alır. Duruma göre yeni çalışmalar eklenir.

3. Coğrafi çalışmalar yeknesak (her yerde aynı) yürütülür iken doğa araştırmalarına toplum, tarih, kültür gibi faktörler devreye girer. Bunları da katarak çalışma yapılır.

4. Coğrafi çalışmalar salt bilgiye dayanırken tabiat araştırmaları pek çok bilgi, belge, bulgu ,alıntı ,aktarımlar, gözlemler, söylemler ışığında yapılır. Araştırmacı kendini çalışmanın içine katar.

Doğa araştırmalarında şu yöntemler kullanılır.

1. İnceleme araştırmalar objektif ol-

malıdır. Çalışma duygulu ve abartılı olmamalıdır.

2. Çalışmaya yorum ve gözlemler katılmalıdır. Ancak makul ve mantıklı olmalıdır.

3. Tekrarlanan nakarat bilgilerden uzak durulmalıdır.

4. Verilen bilgiler gerçeğe dayanmalı, ölçülebilir olmalıdır.

5. Veri ve bilgiler nasıl elde edilmiş ise kaynak gözetilmelidir.

6. Bilgi kaynağı araştırmaya ait ise belirtilmelidir.

7. İnceleme ve araştırmada: metin, yazı, fotoğraf, kroki, tablo, harita, şekil kullanılabilir. Bunlar çalışmayı zenginleştirir.

8. Çalışma birbirini takip eden bölümler, başlıklar konular şeklinde yapılmalıdır. Konular böylesi sıralamaya göre işlenmelidir.

9. Doğa inceleme ve araştırmaları makale, deneme tarzlarında yazılabilir. Çalışmanın akışına göre usul belirlenir.

10. Yalnız gözlemlere, yerinde incelemelere göre yapılan araştırma yeterli olmaz. Diğer veri bilgi-belgelere dayanmalıdır.

11. Yerinde inceleme olmadan yalnız kitabi (yazılı-hazır) bilgiler üzerine doğa araştırması yapılmamalıdır.

12. Doğa inceleme ve araştırmasında konular sınırlanmalı, belirlenmeli ve çerçevesi çizilmelidir

13. Çalışma kontrol edilmeli ve düzeltmeler yapılmalıdır.

Doğa insana benzer. İnsan gibi canlıdır. İnsan gibi sisteme sahiptir. İnsan gibi çevresi vardır. Bir insan hakkında yazılan biyografi, otobiyografi çalışmaları nasıl ki geçmişi, şimdiki hali, kendisini ve çevresini birlikte ele alırsa; doğa hakkında çalışmalarda öyledir. Sadece gözlem yaparak, tek yönlü bakarak, az bilgi ve tespitle doğa anlaşılabilir anlatılamaz.

Doğa inceleme ve araştırması aslında bir tablo üzerinde resim yapmaya benzer. Resmin her bakımdan kusursuz olması için ayrıntılara kadar iniliyorsa doğa çalışmaları da öyledir. Okuyucuya bir tablo sunmak, o tablo vesilesi ile mesajlar vermek, amaca ulaşmak temel beklentilerdir.

Doğa çalışmaları için genellikle " gezdim, gördüm, yazdım" derler ama yeterli değildir. Disiplinli çalışma, emek harcama, yöntem kullanma gerekir. İyi bir doğa incelemesi ve araştırması, görmeden görmüş gibi olmasıdır. İnsanı doğaya davet etmesidir.

Haydi doğayı doya doya gezelim. Doğayı doğa tadında yazalım.

Güz

Giriş

Sonbahar'ın tadına varamıyorum. Bahçemdeki ağaçlar hep iğneli. Nedense bazıları uçları morarıyor. Kuruyan bu pürçükler nice zaman sonra sararıyor düşüyorlar. Her halde ormanların bereketli toprağı küçüklerin zamanla yerde birikmesinden meydana geliyor.

Bir yağmur düşünün, çıplak toprağı vurunca kopardığı kadar toprakçık alıp gidiyor. Oradan buradan birikince de çamur mu çamur dereler İrmaklar nehirler oluyorlar. Düşmana vermediğimiz toprakları gözümüzün önünde alıp götürüyorlar.

Nereden Nereye. Ağaç. Mevsim. Yağmur. Toprak. Bunlar birer parçamız. Bunlar olmadan olamayız. Anadolu toprakları ruhumuzu okşayacak kuşak kuşak farklı tabiatlarla örtülü. İnsanlarımızın allı güllü dallı giyimleri de bu yakınlıktan olmalı. Tek rengi monotonluk Sayan bu insanlar ruhlarında çeşit çeşit duyguları açmışlar. Yoklayın birini dopdoludur. Hayat doludur. Üniversite gibidir. Hayati öğreten hayati öğrenen koca koca yerler yerleştiğimiz yerler. Sonbaharda iyice görürsünüz bunları daha neleri. Her mevsim ruhunuzu açar. Sizi bağlar toprağı ve insanımıza.

Sonbahar Hüznü

Sonbahar hüznünü işlediler çocuksu dünyamıza. O Okul yıllarında. Aslında sonbahar metinleri, şiirleri, işleyen hocaların iç dünyasına bir bağ kurmaktı. Bir derlenmekti. Bir işlenmekti. Eli bastonlu yaşlılar, gözlüklü nineler birbirleriyle son tartışmasını yapan sevgililer, maziye koşanların dökülmüş yapraklar üzerinde dolaşmaları. Hep Sonbahar mevsiminde düşen yaprakları ile çinar ağaçlarının altında verdi sinemamız.

Bizim olmayan bir dünya işlendi kafalarımıza. Sadece bu yanıla kapladı benliğimize sonbahar. Matemdi. Korkuydu. Ürpertici kör duyguydu. Yastı.

Ama Sonbahar

Kocaman Kışa girerken yapılan hazırlıklar telaşı. Ambarlar dolar. Geleceğe hazırlık dönemi. Yarını en çok düşündüren mevsim Sonbahar. Tohumun toprağı atıldığı dönem. Dügünlerin bol olduğu zaman. Cıvı cıvı yavruların okula koştuğı devre... Koca bir yılın çabaları ürünleri toplanır. Borçlar harçlar hesap edilir. Bir telaş... Bir hesaplaşma. Bir olgunluk.

Hüzün boş adamların işi. Günü dolu yaşayan adamda hüzne yer yok. Dilde hüzün üzerine ticaret kurulur malzeme üretilirse, hüzün adına tüketici bulunmaz mı? İşlenir. işlenir ve bulunur.

İşimiz hüzünle değil... sonbahar yerinde kalmalı... Hüzünle dolu kafalarımız değişmeli... sonbaharın bereketi kafalarımıza dolmalı.

Ayların dili

Ayların dili olsa da dillense. Dile gelse. Eylül olsa, ekim olsa, Kasım olsa.

Eylül

Her eylül ayı geldiğinde bir yazı yazmak istedim. Eylülle dair. Bu niyetimden beri hatırlamıyorum kaç eylül geçti. Nasip bu eylülmüş.

Eylül geldi. Kah durgunluk kah oynaklık. Eylülün durgun halini severim. Rüzgarın meltem esişi, sararan yaprakların nazlı nazlı düşüşü.

Parçalı bulutlu gök yüzü. Güneşin yakıcılığından ısıtıcılığına geçişin aranişi. Gölgenin üşütüşü. Derelerde azalan suların şırıltı seslerinin zar zor duyuluşu. Her bitkide ağaçta sararma alameti başlanışı. Meyvelerde sebzelelerde ne varsa bereketli sunuşu. Meyvelerin hamlıktan olgunluğına geçişi.

Hasılı tabiatla bir yoğunluk, bir geçiş, bir dönüşüm...

Eylül nazlı geline benzer. Kah öyle kah böyle. Bu ayda doğan kızlara eylül adı verilir. Sözlüler birazda üzülür. Eylül. İçi kıpır kıpır. Bir şeylerin değişeceğini haber verir.

Eylül zamandır. Bir geçiş zamanı. Geçen zamana zamane derler. Yani gelip geçen devir. Eylül bir devri temsil eder. Doğuşun batışın izlerini taşır.

Duyguları ele verir eylül

• Eylül ayı hüznün ilk ışıkları ile geliverdi. Mevsimin başıdır eylül. Sarıya çalan tabiat. Soğuklar, yağmur kapıda. Arada bir çöküveren sıcak telaşla neler neler yaptırılmaz. Eylül bir telaştır. Fırsatları tek tek yakalıyor. Kimi şeylerin habercisi kimi şeylerin başlangıcı.

• Eylülle toparlanma diyorum. Mevsim avuçlarımıza döküyor sarı sarı yapraklarını. Yeşilden sarıya çalan bütün tonlar bahçelerde boy boy. Bir son. O sona hazırlanış. Eylül sorgudur. Hem tabiatın hem kendimizin.

• Eylül ayını memleketimden bilirim. Ama gördüğüm her coğrafyanın farklı eylülü var. Farklı tadlar, farklı renkler, farklı duygular.

• Eylül bir geçiş ayı. Ara ay. O yüzden bütün mevsimlerin ayların izini taşır. Eylül her yönü ile zengindir.

• Eylül bu yönüyle hüzün getirir. Eylül alışmayı alışkanlıkları terk etmeyi anlatır öğretir.

• Eylül haberci ayı. Haberler verir. Başlayan bitene ait. Olacaklara dair.

• Eylül ayların en bereketlisi. Her şeyden var.

• Eylül en bereketli ay. Tabiatla ne varsa ikramlarını sunma yarışında.

• Eylül göç ayı. Eylül deyince göç mevsimi gelir.

- Gurbetteki ırgatlar döner.

- Gurbete yeni ırgatlıça çıkılır.

- Okumak için gurbete gidilir.

- Göçmen kuşlar kuzeyden güneye inerken göç yollarına uğrarlar.

- Kurtlar kuşlar kış yuvalarına geçiş için göç yolunu tu-

tarlar. Önce leylekler göçer.

- Eylül sergi ayıdır. Anadolu'da tabiatın ikram ettiği her şey kurutulur. Serilerek kurutulur ayıklanır. Kışa hazırlanılır.
- Eylül dönüş ayı kavuşma ayıdır. Gurbet sılaya kavuşur hasret giderilir eylülde. Aynı zaman da hasretler başlar. Ayrılıklar uğurlanışlar bekleyişler.
- Eylül nimetleri bollukları ürünleri derleme ayı. Bağ bozumu, koç katımı, sergen, harman.
- Eylül alıştıra alıştıra gelir. Önce serinlik, akşamları hafiften üşümeler gece soğuk. Hırkalar, kazaklar montlar.

Eylül geldi çattı. Heryerde eylül en güzel aylardan biri. Güneş dokunmuyor, gölge serin, rüzgar dokunaklı, hava dalgalı. Bulutlar kah iniyor, kah geçiyor. Güz yağmurları tam hakkını veriyor. Önce serinlik sonra esinti. Sonra da kocaman bulutlar. Gürleyen gök, damla damla döküştüren arkadan dökülen yağmurlar. Yerler ıslak. Doyan toprak suyunu sele veriyor. Dereler dolup taşıyor.

Eylül bu.

Eylülü boşuna kadına benzetmezler. Eylül kadın gibi duygulu bir ay. Üstüne duygularını ele verir. İçini dışını saklamaz. Sır tutmaz eylül. Geleni verir sunar. Gökten gelen yağmur olur. Yerden topraktan gelen meyve sebze durdu. Bu nedenle eylül bütün günleriyle bereketli olur.

Eylül bereketi, eylül kasveti, eylül deli doluluğu eylül nöbeti...

Boşuna demezler.

Her canlı eylülde alacağını bilir. Her nebat eylülde vereceğini bilir. O her isteyen hakkını verir. Sunmaya alışık cömertliğine devam eder.

Eylül teni soğumuş insana benzer. Daha dingin, daha engin.

Eylül haberci. Ayların habercisi. Gelenleri de gideni de geçirir. Üzerinden savar ve karşılar. Mevsimlerde komşuluk eder. Neredeyse dört mevsim cümbüşü sergiler. Zirvelerde ilk kar, ilk haberci. Eteklerde soğuk güze merhaba der gibi. Ovalarda sıcaklık. Hala yaz yaşayan sahiller ovalar. Yaylalar bakanlara hala enstantaneler sunmakta.

Eylül herkese dost.

Eylül kimlerle dost kalmaz ki? Bağından bahçesinden meyveler sebzeler toplayan derleyen bahçıvanlar, meralarda hayvan otlatan köylüler. Tarlarda hasat yapan çiftçiler. Dağlarda ormanlarda doğal bitki toplayanlar. Kır gezisi, piknikler yapanlar.

Meyvelerin en asili, en tatlısı en lezzetlisi eylülde yenir. Bazılar var ki eylülde bekler. Elma armut incir gibi. Bunların eylülde önce çıkanına erkenci derler. Kıvamına da eylülde erer meyveler.

Bir de eylül buluşma ayı. Hasretlik çekenler ayrılanlar, yolu gurbete düşenlerin dönme buluşma ayı. Ne bereket. Toprakta, yeryüzünde, cemiyette.

Yarin hasretin eylülde buluşma arzusuyla katlanılır. Buluşmalar için eylülde çok bahaneler bulunur.

Bir de bizde Eylül hayatın yeniden başlangıç ayıdır. Ara verilen üretimlere bu ayda başlanır. Bacalar yeniden tüter. Okullar bu ay açılır. Yazın dinlenen, koşan koşuştur, gezen tozan gençlik adeta eylüle hazırlanır. Av mevsimi başlar. Her yerde.

Her kes her yerden vira bismillah der işe, işine koyulur.

Dingin, dinlenmiş, kanlanmış, canlanmış olarak.

Eylül geldi ama geçecek haber verdiği aylara, mevsimlere kavuşmamız için. Belki de ne çabuk geçti diyeceğiz. Bu da onun bir cilvesi. Öte yüzünden okşanır kendinden vermeyi, fedakarlığı. Eylül verir de verir. Veriyor da veriyor.

Eylül ayının geldiğini bulutlardan anlarım. Bulutlar dolanır durur tepemizde.

Her şeyin bir sonu var diyenler bir şeyin başlangıcı var demeye getiriler.

Eylül ayı sıcaklara son vermez. Eylül mutedil, geçiş ayı. Sıcakla serinliği kaynaştıran ay.

Eylül işte böyle bir ay.

Ekim

Ekim kışa geçiş ayıdır. Göç için sona kalanlarda gider. Tohumlar toprağa atılır. Bağ ve bahçeler bozulur. Sebze tarlalarından son ürünler alınır. Kışık yakacaklar temin edilir. Evlerde, son hazırlıklar yapılır. Yazlıklar ile kışlıklar yer değiştirir Yiyecekler hazırlanır. Un, bulgur ve benzeri kuru gıdalar stok yapılır. Meyveler ve sebzeler kurutulur, dayanıklı olanlar stoklanır. Son kurutmalar tamamlanır. Meyve ve sebzelerin son kalanları pazara gelir Pazarlar canlılıklarını korur.

Ekim, turşu ayıdır. Turşular kurur. Çeşit çeşit turşuluklar satılır. Pazarlarda sebze-meyveler her çeşitten turşuluk bolca bulunur. Yerinde yetişenlere dışarıdan gelenler eklenince bolluk bereket ucuzluk olur.

Mağazalarda kışlıklar yerlerini alır. Değirmenler gece gündüz mesai yapar. Un, bulgur, döğme hazırlanır.

Kasım

Kasımda Son kalan biderlerde toprağa ekilmiştir. Bağ-bahçe bozulmuştur. Ovada, vadilerde, yamaçlarda geriye kalanlar toplanmakta. Odununu, değirmeni yapan zahrasını ambara koyan çiftçi kışa hazır.

Dağlar heybetli yalnızlığa bürünür Kasımda. Köylüler dağları son kez yoklarlar. Geriye meyve, nebat türü ne varsa kalan varmı diye...

Odun, yakacak hala bu aylarda yapılmakta. Dağlarda her ay size hitap eden nice nimetler bulunur. Piknik yerlerinde kalan artıkları rüzgar sağa sola savurmakta. Çeşmeler azalarak akıtır sonsuzluğa sularını yaşama iddiasıyla...

Sobalar kuruldu. Kuzinelerde börekler, üstlerinde tarhana, kestaneler... Akşamları uzun oturulur. Televizyon ile savaşılar.

Dersimiz Güz

Tabiat gizler gizleyeceklerini. Güz gelince de eteklerindekini döker bir bir. Tabiat kendi diliyle konuşuyor. Sen ise bir anlaşılmaz peşindesin. Dilini öğrenmedikçe onunla barışık yaşayamayız. Barışık. Yani hem doğayla hem kendimizle.

Doğa Bekliyor

Doğaya çıkıyoruz. Her yer örselenmiş. El değmemiş bir yer kalmamış. El değen her yerin doğal hali bozuluyor değişiyor, tahrip ediliyor kirleniyor. İnsan nereye ayak bassa kirleniyor.

Doğa temiz yaratılmıştır. Temiz kalmalıdır. Lakin temiz kalamıyor.

Her yer böyle.

Bin yıldır Anadolu kirlenmezken son elli yıldır tahrip edilmişse nasıl izah edilmeli?

Kirleten insan değil. İnsan yaşamı. Alışkanlıkları, kültürü, aldığı eğitimi, terbiyesi. Neticesi tabiat kirleniyor. Öyleyse iş insan yetiştirmeye geliyor.

İnsan yetiştiren sisteme, düzene bakılmalı.

Hayat toplu yaşam. Toplu yaşamda daha yeniyiz. Toplu yaşam kuralları henüz oluşmuyor. Toplum tüketim toplumu. Tüketilen her şeyden bir parça atık ve atıkların yükünü doğa çekiyor.

Artık atık toplumuyuz

Artık araba toplumuyuz

Artık tüketim toplumuyuz

Bunlar insanı daha çok, sorumlu, sınırlı, duyarlı, şuurdu, dikkatli, kurallı yapmaya zorluyor ama olmuyor. Yine eğitim, sistem, yönetim, düzen karşımıza çıkıyor. İş dönüp dolaşıp insana geliyor.

İnsana, sana, bana, bize. Eksik olan ne?

Eksik olan yaşama davası. Dünyaya bakış. Emanet bilinci. Hak anlayışı.

Gelinen yer.

İnsan-doğa-sistem dengesi. Koruma, kullanma, yaşatma dengesi. Alınan emanete ihanet edilmeden teslim edilme davası. Her yerde, her şeyde, her nesnede sınırsız hakkımızın olmayışı. Başkalarının hakkı oluşu. Yani yer yüzünde yalnız ben olmayışı. Biz oluşu.

Doğa-Biz-Hepimiz. Sihirli formül bu.

Düşünün aynı oksijeni alıyoruz. Aynı karbondioksiti soluyoruz. Gözlerimiz aynı tabiatı görüyor. Her varlık ortakken bizden beklenen ortak

duygular taşımak, birlikte yaşadığımızı idrak etmek.

Zor mu?

Zor olan zor kabul edişimiz. Eksişimizde bu gerçeği kabullenmemek. İlahi emir dosdoğru olun derken dosdoğru yaşayın demek istemiyor mu?

Ortak yaşamak, çatışma değil barışmanın eseri. Tabiat zaten, çoktan barışmaya hazır. Tabiat hazır bekliyor. Uzat elini sev beni diyor. Doğallığıyla, asaletıyla, arı ve duruluğu ile.

Doğaya gelince

Bilelim ki doğa beddua etmez, doğa insana benzemez.

Doğa bana acı demiyor, sadece sadece anla diyor. Doğanın duasına kulak verelim.

“Siz Ey insanoğlu! Acıdıkça yükleniyorsunuz bana. Sevgi adına kolumu kanadımı kırıyorsunuz. Korumak adına tabiatımı (hilkatimi) bozuyorsunuz. Kullanmak adına yok ediyorsunuz. Çöleştirdiğiniz tabiatı terk edip göçüyor gidiyorsunuz. Ya ben. Kalyorum öylece. Kolum kanadım kırık elim ayağım tutuk. Öyle bırakın arkaya bakmadan. Belki tabiatları benim gibi yapmaya gidersiniz.

Hiç doymaz mısınız ey insanoğlu. İmtihana geldiğin dünya sınavını böyle mi kazanacaksınız. Ahrette bir bir şikâyetçi olacağım. Yaptıklarınızdan yaktıklarınızdan, yaktıklarınızdan, yok ettiklerinizden. Hem de sorgusuz sualsiz.

Cennetten kovulmanın hincını mı alıyorsunuz? Yitik cennet burası değil. Cennet misali yerler burası. Yani ben. Ne olurdu cennet hatırına özlemlerle sevseydiniz beni. Her şeyimle size ait değil miyim. Yaradılışım ile emrinize verilmedim mi? Neden hor ve hakir kullanırsınız.

Emanet değildim. ‘Emaneti gözünüz gibi koruyun’ kutlu öğütlerine neden uymuyorsunuz?

Ben hep buradayım siz ise konup göçmektesiniz. Gelip gitmektesiniz. Nedir bu kadar yüklenmek? Kin nefret kıyım intikam yok ediş.

Yazık ediyorsunuz bana.

Düşünmüyorsunuz! Sizden sonra gelecek olanları, üzerimde yaşayacakları. Ben sizinle var sizinle yok olmayacağım ki. Sizin ömrünüz kısa, benim ömrüm kıyamete kadar. O da bilinmez. Kıyamete kadar yaşamayı garanti edin istediğiniz gibi kullanın. Zaten birbirinizle uğraşarak günah yüklü ayrılıyorsunuz. Birde benim günahımı yüklenmeyin. Etmeyin eylemeyin.

Tabiatımı, yaratılışımı bozmayın. Hür ve özgür kaldıkça türlü türlü nimetler sunarım size. Yaşamamız dopdolü bereketli sürer gider. Sizi mutlu etmeye hazırım. Gelin bir sevgi dünyası kurun. Birlikte sevelim sevelelim.

Kaderimiz birlikte yaşamak üzerine çizili. Ben yoksam sizde yoksunuz. Bana kıyanlara küserim, nimetler sunmam. Nimetsiz kalan insanlık kendini yer.

Derim ki :

Beni Elsiz, dilsiz sessiz sanmayın. Bana acımayanlara acımam, kıyanlara kıyarım. Amansız karşılık veririm ve kendi halimce hilkatimce.”

Sistem altında merhamet yüklü sese kulak verelim Bu ses:

- Bir ağaç uğultusu, bir rüzgâr
 - Bir su sesi
 - Bir çiçek kokusu
 - Üzerine çığ düşmüş yaprak
 - Torak kokusu
 - Yeşil yeşil çimenler
 - Bir tomurcuk
 - Dalında bir meyve
 - Balta girmemiş ormanlar
 - Ovaya çökmüş dumanlar
 - Bir meltem
 - Bir kurumuş yaprak
 - Kuş civıltıları.
 - Bahar esintileri
 - Uçan kelebek
- Olabilir.

Doğa bekliyor.

Vadi

Ortadan dere geçen dağın iki yamacına vadi denir.

Vadi deyince akla iki dağın arası gelir. Ortadan akan ırmak(dere), yamaçlar eğik, dik yamaçlar.

Bazı yörelerde Vadi yerine dere kullanılır. Batı kültüründen gelen tanımla derin geçilmez, aşılmaz veya zor vadilere (derelere) kanyon denmektedir. Anadolu da bunun karşılığı kısık, kapız gibi tabirler. Çöldeki derin dere vadiler vaha ismi alır. Her coğrafya kendi vadisine şekil verir. Coğrafyanın yapısı vadiye yansır. Gariptir, coğrafyanın kendisi ile uyumlu veya coğrafyaya zıt vadiler görürüz. Bunun hikmeti yaşama dair olmalı. Yaşanmaz coğrafyalarda yaşanır vadilere rastlanır. Hayat, iklimi geniş alanlardan çekilmiş, dar vadilerde yerini almıştır.

Düzlüklerde yürüdüğünüzde sadece önünüzü fark edersiniz. Dere tepelerde yürüdüğünüzde yamaçları görürsünüz. Zirvelere yürüdüğünüzde aşağıları seyrederesiniz. Üçünde de yürüyorsunuz çünkü de fark edersiniz. Farklı kılan görüşünüz değil farklı yerlerde oluşunuz, konumunuz oluyor.

Özlem

İnsan özlemez mi? Özlenmez mi? Vadi bu. Hayat bir yola benzer. Uzun ince, dolambaçlı, inişli çıkışlı bir yol. Düzü var, engeli var tuzakları var. İşte hayat yolculuğu vadi yolculuğuna benzer.

Yaşanmışlıkları özlem bir daha bir daha yaşamak ister. Vadide yolculuk yaşama tanıklık edende özletir.

Vadi bolluk bereket sunar. Tabiat ne cömertliği varsa tıpkı bir sandık gibi vadide sunar. Vadi doğanın yer sofrasıdır. Açık, davetkâr, cömert bir sofradır.

Nice nimetler ikram ediyor. Kurul ve tat doya doya.

Vadiye yolu uğrayan göz zevkini, ruh dinginliğini, mis kokulu havası ile nefesini, elvan elvan bitkileri, rayha rayha meyveleri çağlayan suları... Kana kana içer, tada doyar. Vadi bolluk bereket. Her mevsim, her zaman.

Vadiler coğrafyanın köprüleridir. Bir yanda bozkır, sıralı dağlar, aşılmaz zirveler. Öte yanda özlenen düzlükler, uçsuz bucaksız ovalar. İki arasında selametle geçişe yol veren vadiler. Her zirvenin görünen bir sarp yanı, bir de kolayca ulaşılan yamaçları olduğu gibi vadilerinde coğrafyadan öte coğrafyalara geçiren hali vardır.

Vadiler bu yüzden göç yolları olur. Yükleri taşıma yolları olmakla kalmazlar kültürleri de taşıyiverirler. Bu göçler sürerken her vadide nice medeniyet, nice kültürlerin izleri kalır. Vadi coğrafyanın en yoğun yaşanmışlık mekânlarıdır.

İşte bir vadi özlüyorum.

Hâlden hale dönen, mevsim mevsim evrilen. Evrile çevrile hayata benzeyen vadiler.

İlkbahar

Bir vadi özlüyorum. İlkbahar gelsin. Cemreler düşsün. Önce havaya, sonra suya, sonunda toprağa. Uyansınlar bir bir. Her biri tabiatın uyanmasına doğa diliyle yapılan çağrılar. Sonbaharla hazanı yaşayan, karakışıyla üşüyen, uyuyan tabiatı uyandıran çağrılar. Sevgiyle, doğal haliyle, asaletiyle. Tabiat ilkbahara cemrelerle uyanır. Sonra çiçekler, baharın erkence çiçekleri, nergiz, lale, sümbül, çiğdem. Önce çiğdemler açar, çaylarda yamaçlarda. Sonra kuşlar gelir. Kış uykularından uyanır kuşlar. Vadilere ağaçlara, kaya kovuklarına yuva telaşı başlar. Vadinin bir yamacından öte yamaca uçarlar. Derken leylekler gelir. Leylekler yuvalarına gelir. Yuvalarında şakırdadıkça sesler vadide yankılanır. Kanat açarak süzülüşleri bu

vadi benim demeye getirirler.

Ve ağaçlar. Ağaçlar uyanır derken. Tomurcuk açarlar. Ağaçlar tomurcuk yarışına girer. Erikler, akasya, badem ve ötekiler. Bazen ağaçlar havaya kanar, ilkbahar geldi derde çiçek açarlar. Ardından soğuk, kış, kırağı, mihri-canlar. Erken gelen çiçekler nazik mi nazik. Dayanamazlar. Çiçekler solar, dökülür. Tabiatın dili bilinse de ağacın hali bir anlaşılma. Ne eder, ne yapar. Hangi duygular içinde bocalar. Doğada her canlı görevini yapar. Bunun ilkbaharda vadilerde apaçık gözlenir. Yeter ki baharı bekle, vadiyi gözle. Lisani tabiat ile.

İlkbaharda vadiler hayata merhaba çılgınlıkları atarlar. Rüzgârın sesini çimlere uzanıpta kulak verince anlarsınız. Birde ılık, meltemler eser. Doğayı incitmeden eser. İlık serin bahar rüzgârları ağaçların, çiçeklerin bin bir reyhanlı kokularını dalga dalga yayarlar. Türü türü kokular. Bahar kokuları. Kır kokuları. Kokular vadilerin yamacında savrulur durur. İlkbaharda vadi, çiçekleriyle, kokularıyla, uçan kelebekleriyle, uçuşan tozlarıyla, yaprak çiçek giymeye hazırlanan ağaçlarıyla, orada otlayan hayvanlarıyla, oynayan kuzularla senin olur, benim olur. Ah! O vadilerde gezmesi ne hoş ne hoş olur.

Yaz

Bir vadi özlüyorum. Yaz, sarı sıcaklar çöksün. Gök ipil ipil olsun. Göz bakarken kamaşsın. Sinek vızıltılar, kuş sesleri uzaktan uzakta gelsin. Hepsi birer birer ayrı yerde. Caz faslı gibi ara ara ötsünler dursunlar.

Güneş dalların yapraklarından aşağıya sızsın. Güneş sıcak, gölge serin. Vadinin dibinde ki yolculuk doyumsuz. Rüzgârın hissedilmediği serinlik, karşı yamaçlardan orman uğultuları.

Ağaç dipleri serin mi serin. Tepelerden hücum eden yalım aşağı-

larda vadinin sazağına çökerde hükümünü geçiremez.

Yamaçlarda renginden, biçiminden belli meyve ağaçlarında dallar meyveleri güzelleşiyor artık. Kimisi sararmış, kızarmış, kimisi olgunlaşıp dibine düşmedeler. Zamanı geldi vadilerin. Her yer bolluk, bereket.

Eskiler bir bıçak, biraz tuz yeter derlermiş. Vadilerde eğlenmek için. Yamaçlarda kayalar. Kaya dilberine vurmuş koyu gölgeler ne derin olur. Vadi de yol boyunca dev, iri, kocaman, kocamış ağaçlar. Açıklarında, yanlarında yarışta bende varım diyen genç ağaçlar. Boyları selvi gibi. Gün gelecek onlar yerini alacak. Her ağacın bir kokusu, birde gölgesi başka. Boyu posu daha başka. Vadi boylarınca çokça çınarlar olur. Zamanla konuşan çınarlar. Kabuklu, koçuklu çınarlar. Dere aktıkça su sarkan ağaç dalları. Bir dalı tutup dereye iner, kana kana içersin. Su berrak, su mavi, su tok tutar derler. Hele derin vadilerden akan çağlayan sular.

Vadi yamaçlarında bazen tek atımlık, bazen makineli gibi ses çıkaran cırcır böcekleri. Kuş sesleri, su sesleri. Hepsini birbirine karışık harmoni söyler. Her kıvrımında essiz manzaralar. Hele birde kuşbakışı manzaralar.

Yaz, olunca sıcaklığı ile görkemi ile vadiye bağdaş kurmuş. Yürüdükçe alındaki terler serinlikle kaynaşır, dinginleştirir yürüyeni. Yamaçlardan akan sulardan, yapılan çeşmelerden kana kana sular içilmez mi?

Sonbahar

Bir vadi özlüyorum. Mevsim sonbahar görünsün. Renklerin mevsimi sonbahar. Sonbahar sarısı renkler. Alabildiğine renkler. Ton ton renkler. Zıtlar, pasteller desen desen renk çümbüşü vadilere çöksün. Hazan hayretle seyredilsin. Seyrine doyumlasın.

Sonbaharı sever herkes. Sonbahar duyguları duygular son baharı tetikler. Gün gün vadi renkleriyle, yaşamıyla değişir. Değişimin simgesi sonbahar. Her

şey değişmeye mahkumdur fikrin ispatı sonbahar. Sonbahar kimilerine göre bereketin, bolluğun zirvesi, kimilerine göre insana son göz kırışımlar, kimilerine göre sona yaklaşan alametler. Ne olursa olsun sonbahar, hele vadiye sonbahar ayrı, apayrı.

Vadide sonbahar renkler kadar tadlar yönünden de özlenir. Ağaçlar ne meyvesi varsa olanca cömertliği ile sunarlar. Kiminin meyvesi, kiminin yaprağı, kiminin çalısı, ne fark eder. Ekşi, tatlı, ezik, kurtlu, canlı meyveler. Damak tabiatla sonbaharda buluşur. Sonbahar damak tadının baharı derler.

Sonbaharda aydan aya, günden güne hava değişir, iklim değişir, rüzgâr değişir. İllikten tutun sertine kadar eser rüzgârlara ağaçlar koro halinde selama kalkışır. Rüzgârla ağaçların kapladığı yamaçların dansını görmelisiniz. Dalgalan yamaçlar tarifi kelimelere sığmaz göz seyri sunar.

Gölge biraz üşütür sonbaharın uğradığı vadilerde. Güneşle gölge anlaşırarcasına yer değiştirirler. Hele dalgalarda güneş, ısıtırdı gevşetir insanı. Sabahleyin soğuk esinti yavaş yavaş olacıklara alıştırdı. Mevsimin sonuna doğru renk boyasına batan yapraklar ağaçlarda, yamaçlarda cennetten manzaralar seyrettirir. Hayretle, ibretle, zevkle, minnetle dolu, tadı doyumsuz seyirler. Ondandır her insan sonbaharda vadi yolculuğunu sever, özler, yaşmak ister.

Kış

Bir vadi özlüyorum. Kar kış olsun. Kara kışta her yer karla kaplı olsun. Sonbahardan kalma yapraklarını döken ağaçlar dallarıyla, yeşil yaprak dökmeyenler o halleriyle yağın karlara konukluk etsinler. Karlar dalları tazime tutsun. Karla kaplı, kimi dik, kimi eğilmiş ağaçlarla vadi iki yakası ile baştan sona beyaz, baştan sona bembeyaz. Sonbaharın renk çümbüşü gerilerde kaldı. Gerçekten derler ya, bütün renklerin karışımı beyaz olu. Kaderin cilvesi, sonbahardan sonra vadi kışın beyaza döner ve de bürünür.

Kara kış üşütür. Soğuk dizlere, yüzlere vur. İnsan korunabildiği kadar kışlıklar giyer. Karın altında tabiat uykuya dalar. Kar senesi var senesi derler. Karlar toprağı saklayarak, işleyerek, besleyerek bahara hazırlar. Yerlerdeki yapraklar, çör çöpler toprağı yorgan, döşek olur. Bir güzel uykuya dalar tabiat. Diriliş öncesi dirilişe hazırlıktır yapılanlar.

Kışta vadi beyazlar içindiyken canlıları ihmal etmez. Kuşlar sığınacak kuytular bulurlar. Dört ayaklı canlılar inlerine çekilirler. Zamanı gelince de çıkarlar. Avlarlar veya avlanırlar.

Kara kışta vadi çığ tehlikelerini insanoğluna çoktan öğretir. Tepede hareketleri bir kar topağı yuvarlana yuvarlana kütle olurda, vadiye iner. Derede akan suyla buluşur. Buna çığ düşmesi derler.

Kışın sonlarına yaklaştıkça cemreler devreye girer. Suya, havaya, toprağı derken bu gelişler ve inişler vadilerde hemen görülür. Kış denince baştan sonra kar. Karla kaplı beyazlar olmaz tabi. Mevsimine göre yağın karlar. Bazen tutar bazen tutmaz. Kışın soğuğu da kara benzer. Mevsim karı ve soğuğu ayarlar sanki. Ama kış üşütür. Vadilerde dere sazağı soğuğu katlar. Ağaçlar üşür. Kuşlar üşür. Ağaçların üşümesi iyi gelir derler. Hizaya gelir, yenilenir, güçlenirmiş ağaçlar.

İşte vadiye yürümeler yol almak, yol bulmak önce tecrübe, sonra cesaret ister. Vadide çığdan tutun, yabancı hayvanlar, olumsuz şeylerle karşılaşılır. Vadi nede olsa kışın hakkını verir, kendine mahsus zamanı yaşatır.

Ve

Vadi cesareti öğretir. Yapacakları, yapılamayacakları. Ve vadi güneşin, gölgeyle dansını öğretir gün boyu. Uzalan kısalar gölgeler. Azıcık yalayan güreşler. Karanlıklar. Aydınlıklar, derinlikler. Yükseklikler. Bir vadi özlüyorsan tabiatın binbir halini özlüyorsun demektir.

Toroslarda Üç Kimlik 2 **Kabak**

Andırınlılara kabakçı derler. Esasen Andırın kuşağına denk gelen toros yamaçlarında yaşayan halka kabakçı denmektedir. Ta Antalya'dan tutun Mersin, Adana, Kahramanmaraş coğrafyalarında da bu deyim kullanılır. Yaptığımız araştırmada Akdeniz bölgesinin toros kuşaklarında ortak görülen başka bitkiler (sebze, meyve vb) bulunur. Ancak hiçbiri kabak gibi ün, nam ve değer bulamamıştır. Üstelik bu konuda yazılı çalışmalarda yok gibidir.

Tamamen halk kültürü dediğimiz sözlü gelenek ve yaşayışta "kabak" ortak değer haline gelmiştir. Kabağın bu denli yer edişine Çukurova, toroslar ve İç Anadolu arasında yıl içinde yaşanan güç hadisenin önemi büyüktür. Yaşan kültür yörelerde ortak kültüre dönüşüyor. Bunların en önde gelenlerin biri kabak olduğu görülmektedir.

Kabağın kültür hayatında ortak yer edışı yemek yanında, her coğrafyada yetiştirilirden olması, taşınması, kullanım aracına dönüşmesini görmekteyiz.

Kültürümüzde Kabak

Çukurova kültüründe kabak deyince dört kelime akla gelir. Burada kabak halk dilinde "Gabak" söylenişine dönüşür.

- 1.Kabak bitkisi
- 2.Kel
 - a. saç dökülmüş, kel
 - b. Boyunsuz (koyun, keçi)
3. Açık, çıplak (argo)
- 4.Tatsız, tuzsuz

Bölgede kabakla alakalı yerleşmiş sözler, deyimler var. Dillerde söylenir durur. (Celil Çakır,Karaoğlan söz çıkını)

Kabak asmak
Kabak çiçeği gibi açılmak
Kabaklık

TDK Türkçe sözlükte kabakla ilgili on kelime kayıtlıdır. Bunlardan altı tanesi bölgede kullanılır. Yine TDK kayıtlarında oniki atasözü deyim bulunuyor. Bölgede ondan fazlası kullanılmaktadır. Bu tes-

pitler bizi bölgemizde kabak dili, geleneği ve kültürünü varlığına götürür. Hatta sözlükte tespit edilmeyen kabak üzerine kelimeler yöresel dilde mevcuttur.

Andırın yöresinde söylenen atasözü deyimlerden bazıları şöyledir.

- Kabak yede halına bak
- Kabak çiçeği gibi açılmak
- Kabak tadı verir oldu
- Bir kabaklık yeri kaldı
- Kabak aşısı fukaranın yemeği
- Kabak keçinin yaşı, yola gidenin işi belli olmaz.

Andırın kuşağında tür olarak kabaklar dikilir. Bunlar: kara kabak, ala kabak, süs kabağı, bal kabağı, sarı kabak tevriz kabağı gibi.

Andırın kabak ile o kadar özdeşmiş ki, kabak yer isimlerine verilmiş.

- Kabaklar (köy)
- Kabak tepe (dağın zirvesi)
- Kabaklık (tarla)
- Kabak Çukuru (vadi)

Ayrıca, kabak soyisimlerin de verilir. Alakabak, kabak, kabakçı gibi.

Bu bilgilerden sonra Andırın tarafının insanına " kabakçı" denmesinde haklılık payı var. Gerçekten kabak Andırın için bir bitki olmaktan çıkmış Andırın markası haline gelmiştir. Şair Kabaktan bakarak sitem eder.

"Tirşik kabak markası Hiç olmamış arkası"

Her Andırınlı dışarıda sade yaşamları ile anılır. Kabak gibi doğal hayatın bitkisi ile tanımlanır.

Yemeklerimiz

Kabak ile yapılan yemekler her yerde herkes tarafından yapılır. Çukurovaya bakan toros kuşağından kabak ile yöresel yemekler yapılmaktadır. Nasıl Güneydoğuda patlıcan "yaz yemeği,fakir yemeği" denirse kabak buralarda "fakir yemeği" sayılır. Kabak tek başına olduğu gibi neyle birlikte kazana girerse yemek olur.

Andırın ve çevresinde kabak yemekleri:

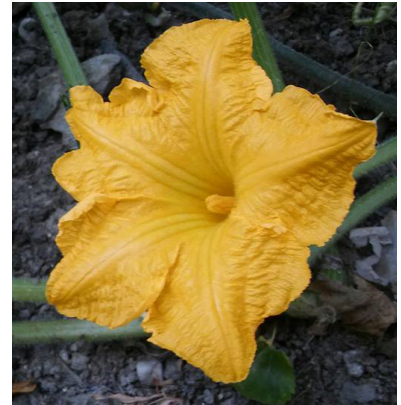
- Kabak aşısı (pilav)
- Kabak lapası
- Türlü
- Etili kabak yemeği
- Mücver
- Kabaklı pilav
- Kabak çorbası
- Kabak salatası
- Kabak kızartması
- Zeytinyağlı kabak yemeği
- Güveç
- Etili kabak yemeği
- Karnıyarık
- Kabak dolması
- Kabak sulusu

En yaygın olanlardır. Bunun gibi yemeklerin özelliği, her türlü ev ortamında, doğada yapılırlar olması, malzeme sıkıntısı bulunmamasıdır.

Kabak tatlısı yine orta toroslarda, Andırın kuşağında doğranarak veya kirece yatırılarak yapılır.

Kabak ve Tarım Ekonomisi

Kabak bitkisinin tarım ekonomisi içinde yeriz bilimsel tespitlerle, rakamlarla ortaya konmakta. Üretim içinde kabak yeri olan bitkidir.

Üretim yönünden; sofralık(yemeklik), yağlık, çekirdek ayrımı yapılıyor Bir başka yönden yazlık, kışlık ayrımı da var. Dışarıdan baktığımızda halk arasında şöyle anlatılır. İçi yemeklik, çekirdeği eğlencelik kabuğu yemlik (hayvan yiyeceği). Andırın bölgesinde yemeklik olarak tüketilir. Aile ekonomisini de yeri yadsınamaz. Evlerin önüne, boş alanlara, bahçelere

dikilen kabak yazın çeşit çeşit yemeği ile sofraları süsler. Kurutulmuşuda kışın aynı görevi yapar. Aile ekonomisine destek olur.

Kabak özellikle su kabağı ev araç gereçleri, sağlık gereçleri turizm de kullanılan süs malzemeleri olarak kullanılır. Eskiden su taşı, kepçe, hamam taşı olarak kullanılmakta idi.

Kabak ve Tohum

Yöremizde kabağa milli dava yönünden bakabiliriz. Artık ülkelerin gücü kendine özgü, kendilerinin sahip olduğu ürünler ile ölçülüyor. Düşünün! Elimizde ne kadar, kaç çeşit yerli tohum kaldı. İşte kabak. Yerli,bizim. Tohumu dışarıdan alınmadan yüzyıllardır her evde, köyde dikilir, yetiştirilir durur. Kabağın bu açıdan milli bir yönü vardır. Kitlik yıllarında da bölgemizde kabağın kıtlığa çare olduğunu büyüklerimiz anlatır

dururlar. O koşullarda bile kabak çekirdeği saklanmış bu günlere gelmiştir. Atalarımızın kendiliğinden yaptığı şeyleri şimdi birer streteji olarak alkışlıyoruz. Kabak tohumu gibi.

Kabak ve Sağlık

Kabak en sağlıklı, saf,temiz,kaktıksız bir yemek malzemesidir. Kalorisi ve şekeri düşüktür. Doyurucudur. Her hanede mutfakta bulunur, misafire ikram edilir Atalarımız kabak'a "sünnet" yönünden değer ve anlam katmışlar, sevmişler ve yaşatmışlardır.

Bu gün doktorlar kabağı diyet olarak önermekte, hastalarına özellikle tavsiye etmektedir. İlaç diye aranan kabak memleketimizin her köşesinde çeşit çeşit bolca bulunur.

Su kabağı içinde saklanan su, so-

ğutucuların olmadığı dönemlerde kullanılırdı. Kabak içinde su bozulmaz tazeliğini korur. Tarlalarda çalışan çiftçiler su kabağından soğuk su içerlerdi. Su kabağı su testisi görevi görürdü. Bugün kabak lifleri hala banyolarda kullanılmaktadır.

Sılayı Rahim

Her Andırınlı memleketini özler, onun her şeyini yaşamak ister. Mesela kabak. Kabak dışardaki Andırınlılara sılayı rahim gibidir. Memlekete gidince orda kabak ile hasret giderir. Tirşik gibi kabakta ortak değer, kültür, kimlik ifade eder.

Kabak sadece Andırın'da değil Çukurova'ya bakan Toros kuşaklarında kimlik yönümüzü temsil eder. Hepimiz biraz kabakçıyız. Bu yönümüzle övünürüz.

Alakabak

Kucağına olur yukarı çıkar
İner samanlığa bakar
Gözlerinden yaşlar akar
Ala kabak ala kabak

Etin kessem etin yenmez
Paytar da derdini bilmez
Gözlerimden yaşlar dinmez
Ala kabak ala kabak

Bakışı teke bakışı
Sırtının üstü nakışlı
Gözlerimden yaş akışı
Ala kabak ala kabak

Kabak ne geldi başıma
Her gece giren düşüme
Anşa gelin kurban olsun
Ağzındaki ağ dişine

Yıldızım durmadan söyler
Cemile ağlar Murat ağlar
Medine de gara bağlar
Ala kabak ala kabak

Emine DALKIRAN

Bayazıt Beyinin Kızı Hatice'nin Göz Yaşları...

Bir yaz olur, bir kış olur.....Kervan lar konar -göçer Andırın düzündü. Andırının bir diğer ismi Hükümet tir. Andırın yöresine hakim olan Bayazıtlı beylerinin ünü, şanı dört diyara yayılmıştır. Dulkadir Beyi Alaüddeve nin başı kesilerek öldürüldükten sonra, Yavuz Sultan Selim BAYAZITLI Denen Türkmen aşiretine MARAŞ yöresinin yönetimini vermiştir.

Andırın yöresinin tarihide, yüzyıllar vardır ki BAYAZITLINİN Şan ve şöret ile söylene gelmiş hikayelerle doludur. Bayazıt beyleri kızlarını KOZANOGLU, RAMAZAN OĞLU Gibi beylerin oğullarına verir, böylece Beyliğin nesilden nesile devam etmesi sağlanmış olur.

Gökahmetli köyünde yaşayan Arapoğlu HÜSEYİN yakışıklı, babayiğit, avında ve kavgasında yaman bir delikanlıdır. Bayazıt beyinin kızı Hatice de ince uzun belli, saçları kırk belki, alımlı bakışları ile Hatice güzeller güzeli dir.

Arapoğlu Hüseyin ile çeşme başında bakışmalar, el ele tutuşmalar, açık alenen bir aşk yaşıyorlardı. Gözüleri titreten sevgi birlikte olmalarının önünü açmıyor du. Hatice Hüseyine olan aşkını her ne olursa olsun birlik ve beraberliğe dönüştürmeye karar verir. Hatice bohçasını toplar ve Hüseyin'e kaçar. Ortalık karışır. Bayazıt beyi olan olmuş ar namus işi der ve barışmayı kabul eder. Gökahmetli deki Arapoğlu na haber salar. Zaman uzamasın adamını gönder veya kendin gel BARIŞALIM der. Arapoğlu bu teklif karşısında Bayazıt beyinin yanına gitmeye karar verir. Bayazıt beyi HALBUR yaylasındadır. Arapoğlu atından inerek Bayazıt oğlunun çadırına yürümeye başladı. Bayazıt oğlu gelenin düşmanım dediği Arapoğlu olduğunu gördü. Adamına işaret eder adam süngüsünü Arapoğlu nun arkasından batırır. Hüseyinin çadırında saldırıp Hüseyin de öldürüldü.

Hüseyinin bir ÇAKALATI Vardı At olaya şahit olur, Yelisini sallayarak Gökahmetli nin yayla yerine gelir.

Kötü haber hemen yayılır . HATİCE Alkan içinde kalan ve öldürülen Hüseyin için ağlamaya başlar. Sesi o kadar yankılandı ki ELMADAĞINDAN, GEBENDEN, MERYEMÇİL DEN Duyuldu .

Çakalat karşımdan geldi
Bana binen kaldı dedi
Nasıl dedin gavır Hasan
Hösöyönün öldü diye
Halburun Akaba yanı
Akar gider adam ganı
Düşman sahabası oldun
Niderde alırdın beni
Halbur derler yüksek tepe
Karlar yağar sere serpe
Bir bebecik sevemedim
Gulağında altın küpe
Halbur derler yüksek yayla
Bende ağlarım günde böyle
Hatırın sormaya geldim
Yarım yaraların heyle

Hatice 'nin sevdiği Hüseyin için gözyaşları dinmedi. Deli divane oldu. Her yeni günde yeni bir ağıt söyledi.

Yarım yiğitler gaçağı
Kekili sırma sacağı
İt burnu hartlap çiçeği
Yarım ile bana benzer.

Yeğün ekinin firezi
Sınır koymuşlar kirezi
Yedi Ülger dört terazi
Yarım ile bana benzer

Hatice, kaderine razı oldu. Babasının elinin aşiretinin içine gitmedi. 7 yaşındaki kayını büyüdü 14 yaşına gelince onunla nikahlandı.

Bir kız çocuğu oldu Hatice nin.....yine yaylaya göç vakti gelmişti.

Gökahmetli'nin kervanı Geben yakınlarındaki Gümüşoluğa geldi. Bir haber geldi Hatice ye

"Baban hasta "diye. Hatice nin yaraları depreşti. Gözüne sürme sürdü, eline kına çaldı.

Giderde Hüseyinin kokusunu bulurum diye. Baba evine gelince ağlayanları gördü "baban öldü "dediler. Ağlayamadı, anasının boynuna sarıldı.

Hüseyin den bir hatıra var mı dedi. Anası sandığı açtı, içinden Hüseyin vurulduğu zaman bir kahkül saç alınıp saklanmış dı. "Al kızım Hüseyin den sana kalan dedi.

Anası kızının hiç alamadığını görünce

Al kınalar yakınmışsın
Siyah sürme çekinmişsın
Türlü dona dıkılmışsın
Haccem baban ölmedimi

Hatice anasının bu sitelerine aldırış etmeden derdini, sevgisini söylemeye devam eder.

Al kınalar yakınırım
Siyah sürme çekinirim
Türlü dona dıkılırım
Hösöyünüm ölmedi mi

Hatice'nin ağıtlarından ne söylemek duymak istemeyen Bayazıt beyinin adamları rahatsız olurlar. "Bu kancık ölüyemi ağlıyor, intikamını alıyor, defolsun buradan" diyerek Haticeyi kovdular.

Hatice gerisin geriye yavaş adımlarla yürüdü Kayalar dile geldi.

"Sevenler unutmaz, sen üzülme" diye.

Çukurova Hatunları 1 **Hasibe Hatun**

Kimler geldi, kimler geçti bu coğrafyadan, insan kimliği ile.

Sureti haktan görünerek ve nice olaylara karışarak bir hikayeye dönüşür.

Andırın ve kadirli yöresi insanların belleğinde yer alan bir kadın **HASİBE HATUN**.

Hasibe Hatun ile ilgili anlatılanlar yıllar varki hiç unutulmadı, dilden dile anlatıldı.

Tarihçi Cezmi Yurtsever şöyle anlatır:

Adana Fen Lisesinde öğretmenlik yaptığım yıllarda Kurtoğullarından bir öğrencimin Hasibe Hatun ile akrabalığını öğrendim. Öğrencim bana Hasibe Hatun'un Kadırlı'da Dr.Mustafa Kurtoğlu'nun yazıhanesinde asılı duran fotoğrafını getirdi. Ve sonra Hasibe Hatun'un belgelere yansıyan sözleri kulaklarımı çınlattı.

Onun yani "HASİBE HATUN'UN " Andırınlı Dr.Ahmet Yaycioglu'nun teyzesi olduğunu, ve aslen Gökahmetli köyünden Kadırlı den Darendeli Mustafa'ya gelin gitliğini,

1930 ve 1940 lı yıllarda, düşünlerde, bayramlarda, cenaze yerlerinde hemen herkesin duyacağı şekilde, bazan şaşırtan, bazan düşündürten ağıtlar, türküler söylediğini duydum. Bazı insanlar onun erkekleri taşıyan sözlerini hatırlar. Adana Müze Müdürü Ali Rıza Yalçın, 1933 yılı içinde Kadırlı'ye geldiğinde onun ağzından dua gibi derin manası olan Karaoğlan dan bir şiir derledi. Cenupta Türkmen Oymakları (cilt 2) kitabında yayınlandı.

İsterseniz Hasibe Hatun'un dilinden dinleyelim.

Hasibe Hatun'un Dilinden...

Hakkın dilinde gizli bir sır iken

Anamın karnına indirdi felek

Ak mürekkep iken kızıl kan ettin

Türlü boyalara batırdın felek.

Anamdan doğmadan ne günler gördüm

Deryalar atladım ummana daldım

Dokuz ay dokuz gün yağımı dürdüm.

Tepemin üstüne döndürdün felek. ...

Beşer ve Hayat

Hakkın dilinde gizli bir sır iken

Anamın karnına indirdin felek

Ak mürekkep iken kızıl kan ettin

Türlü boyalara batırdın felek

Anamdan doğmadan ne ne günler gördüm

Deryalar atladım, ummana daldım

Dokuz ay, dokuz gün yağımı dürdüm

Tepemin üstüne döndürdün felek

Doğunca dünyaya kandan arındım

Duzlandım çapuda girdim, sarındım

Beşiğe gidim de, sıkı belendim

Dünya denen hana kondurdun felek

Bir yaşıma geldim gördüm dişimi

Beş yaşıma vardım, dikdim başımı

Varıp alınca, beş on yaşımı

Bir kuru sevdaya yeldirdin felek

Onbeşten yirmiye yaşım yol aldı

Otuz unda ünüm bağlı göl oldu

Kırk yaşında aklım başıma geldi

Doğru mu eğri mi bildirdin felek

Elliye varışın dermanım geçti

Atmışın içinde tedbilim şaştı

Yetmişinde yolum enişe düştü

Basambak, Basambak indirdin felek

Sekseninde kara yazım yazıldı

Doksanında gül irengim bozuldu

Yüz yaşıma değdim belim büzüldü

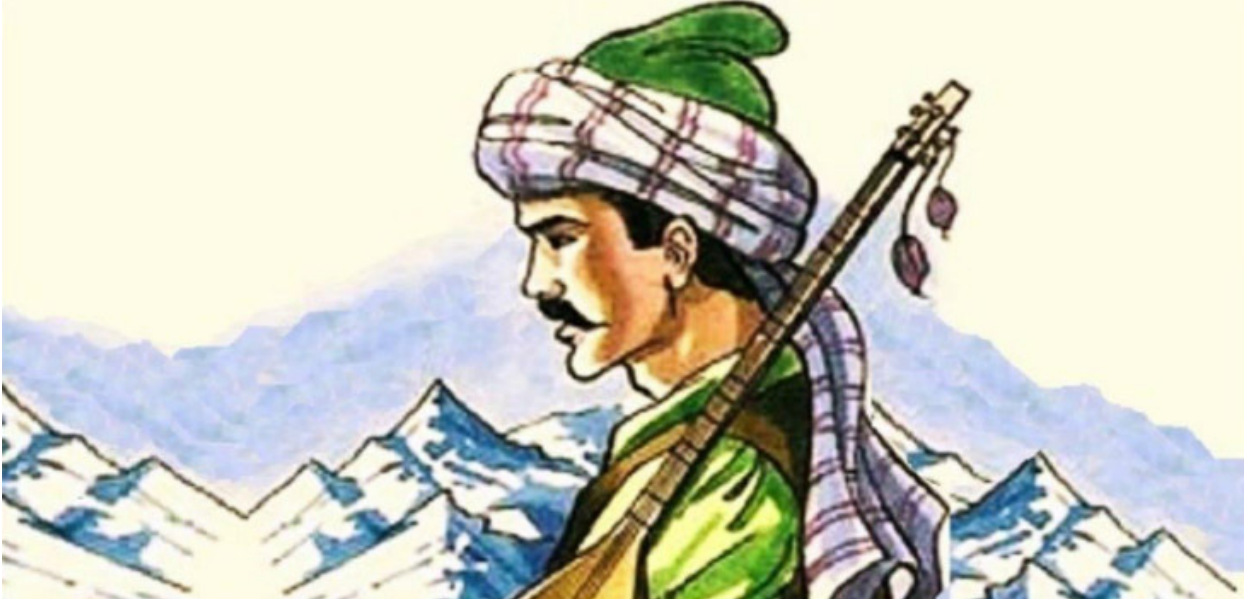
Emlik kuzuya beni , döndürdün felek

Karaoğlan der de yaktın yandırdın

Bir şerbet verdin de cana kandırdın

Ezrail derler de bir kul gönderdin

Doğmamışa beni döndürdün felek.

Bahçemizin Gülü Gönlümüzün Bülbülü **KARACAOĞLAN**

Çukurova bayramlığın giyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini kovarken
Cennet dense sana yakışır dağlar...

Yüzyıllardır Anadolu'yu dalga dalga saran bir ses, dillerden düşmeyen türkü, gözlerde şavkıyan ışık, gönüllerde kabaran bir heyecan. Dağlarda uğultu, ovaların sarı başaklarında, ak çiçek açan Çukurova pamuğunda bereket, halk şiiri denilince akla ilk gelen isimdir Karacaoğlan.

Yaylalar onunla yüce, tarlalar onunla zengin. Karaca Kızın yavuklusu, Elif'in tutkulu, görülmeyi görülmeyi daha da güzelleşen nice güzellere vurgun. Ölüncüye kadar gönlünün güzelini aramaktan yorgun. Genç kızların kalbinde titreşim, âşıkların tellerinde ibrişim, delikanlıların yüreğinde cesarettir Karacaoğlan. Çukurova'nın, Erzurum'un, Ardahan'ın, kısaca Anadolu'nun övünç kaynağı, Halk Edebiyatımızın en büyük ustasıdır Karacaoğlan.

O şiirlerinde kanatlı bir kuştur. Bir bakarsınız Niğde'de, bir bakarsınız

Mardin de, Maraş'ta, Göksun Tekir'de yavuklusunu arar. O, şiirleriyle gönüllere taht kurmuş bir efsanedir. Halk dilini en iyi kullanan, uykularında hiç sıkıntı çekmeyen, bir ustadır. O bizim gönlümüzün güzelidir. Hem de "Döne döne teneşirin üstünde / Yunmayınca gönül yardan ayrılmaz" diyen bir güzeldir. Elbet de böyle diyenin de düşmanı çok olacak, herkes onu sevecek, ona sahip çıkacak, sevgi gösterisinde bulunacaktır. Peki, nasıl olacak bu sevgi gösterisi. Elbette herkesin Karacaoğlan'ı sahiplenmesiyle gerçekleşecektir. Ve nitekim de öyle olmuştur.

Hayatıyla ilgili kesin hiçbir bilgi yokken, mezarının yeri dahi belli değilken, Mutlular, Fekeliler, Düziçililer, Erzurumlular, Kilisli, Tarsuslular, Yozgatlılar, Azerbaycanlılar Çukurovalılar bu güzelin peşine düşmüşler. İşte bu güzel bizim topraklarımızın gülüdür diyerek duygularını dile getirmişler. Efendim elbette herkes Karacaoğlan'a sahip çıkmalı, onun adına geceler düzenlemeli. Çünkü o bizim gülümüzdür. Bu topraklarda

doğup büyüyen, bu toprakların güzellerine, gelinlerine, kızlarına âşık olan bir ustadır Karacaoğlan. O, dertlilere deva, hastalara şifa, darda kalanlara ise Zümrüt'ü Anka kuşudur. O, aşk ve sevdâ şiirlerinin ustası, güzellerin hastası, batan güneşte, doğan ayda sevdiğini arayan gönül yoldaşdır.

KARACAOĞLAN ÇIĞIRMAK

Çukurova'da bu anlayış, Karacaoğlan Çığırma tabirini çıkarmıştır karşımıza. Bu da sözleri Karacaoğlan'a ait bozlak formundaki uzun havalardır. Çukurova'da uzun hava söyleyen kişi bozlak söyleyeceğim, uzun hava söyleyeceğim diye bir ayırım yapmaz. Çukurovalının dilinde türküler Karacaoğlan çığırma olarak değerlendirilir. Onun için Karacaoğlan Çukurova'da halkın dilinde söz, telinde türkü olmuş, yüzyıllardan bu yana dilden dile, telden tele günümüze kadar gelmiştir. Hatta Karacaoğlan'ın geniş halk kitlelerine ulaşmasını sağlayan unsurlardan biri de Karacaoğlan çığırma tabiri olmuştur. Karacaoğlan Çığırma tabiri başka hiçbir bölgede yoktur.

Çukurova'nın dışında da kayıtlara geçtiği görülmemiştir.

Prof. Dr. Umay Günay XVII. Yüzyıl Saz Şairi Çukurovalı Karacaoğlan ile İlgili Bir Değerlendirme adlı tebliğinde: *"Güney illerimizde Karacaoğlan destan kahramanı gibi kabul görmüş, zaman içinde Velilere ait özellikler de atfedilmiştir. Mutlu günler Karacaoğlan'ın türküleriyle kutlanırken, hastalara da Karaca oğlan türküleri okunmasının şifa vereceğine inanılmaktadır. Ayrıca mezarının dilek için ziyaret edildiği de bilinmektedir"*.

DOĞUMU – ÖLÜMÜ – MEZARI – NERELİ OLDUĞU

Karacaoğlan'ın hayatıyla ilgili tespit edilen bilgilerin hiçbirisi kesinlik kazanmamıştır. Konuyla ilgili çeşitli görüşler vardır. Mustafa Necati Karaer, onun on altıncı yüzyıl başlarında veya on beşinci yüzyıl sonlarında doğmuş olabileceğini söylemektedir. Müjgan Cumbur şiirlerindeki özelliklerinden hareketle on yedinci yüzyıldan önce yaşamadığını iddia etmektedir.

Akşehirli Hoca Hamdi Efendi'ye göre: *"Karacaoğlan yetim büyümüştür. Çirkin bir kızla evlendirilmek, ömür boyu askere alınmak korkusu ve Çukurova'da derebeyi olan Kozanoğulları ile arasının açılması sonucu genç yaşta gurbete çıkmış. İki kız kardeşini de yanında götürdüğü, Bursa'ya, hatta İstanbul'a gittiğini ifade eden şiirlerine rastlanır. Rumeli, Mısır, Trablusgarp, Bağdat, Basra, Acem, Şiraz onun şiirlerine konu olan yaban elleridir"* demektedir. Hoca Hamdi Efendinin anılarına göre Karacaoğlan; Maraş'taki Cezel Yaylasında doksana altı yaşında vefat etmiştir.

Pertev Naili Boratav: *"Folklor ve Edebiyat"* adlı eserinin ikinci cildinde Karacaoğlan'ın *"Kelimelerin bütün geniş anlamıyla"* şair olduğunu söylemekte. *"En büyük iki Güney şairinden biri olan Karacaoğlan, Güney'in manzaralarıyla çerçeveselenmiş insan duygularını en iyi dokuyan halk ozanımızdır"*

der. Boratav yukarıda adı geçen eserinde Karacaoğlan'ın Osmaniye ilinin Düziçi ilçesinin Farsak köyü, ya da Adana'nın Feke ilçesinin Gökçeli köyünden olacağı ihtimalinin çok yüksek olduğunu söylemektedir.

Ahmet Kutsi Tecer ve Şükrü Elçin Hoca; yaşamının büyük bölümünü Rumeli'de geçiren, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Avusturya seferine katılan bir Karacaoğlan'ın varlığından bahseder. Fuat Köprülü ve Cahit Öztelli de, 17'nci yüzyılda yaşamış olabileceğini, şiirlerinde Abaza Hasan Paşanın öldürülmesi, Köprülü Fazıl Ahmet Paşanın Avusturya seferine ait tarihsel olaylardan bahsettiğini söylemektedirler. Ahmet Köklügiller ise on yedinci yüzyılın ilk yarısında yaşamış bir halk şairi olduğu kanaatindedir. Köklügiller, Karacaoğlan'ın Yaşamı Ve Şiirleri isimli incelemesinde buna dayanak olarak; bestelerini on yedinci yüzyılda yapan Santuri Ali Ufkî'nin Mecmua-i Saz-ı Söz adlı kitabında sözleri Karacaoğlan'a ait iki beste bulunmasını kaynak olarak gösterir. Tahir Kutsi Makal da, Karacaoğlan'ı on yedinci yüzyıl ozanı olarak kabul etmektedir. Makal'a ve bazı araştırmacılara göre: Karacaoğlan'ın doğum tarihi 1606, ölüm tarihi 1679'dur. Bu fikrin tanıdığı da:

Karacaoğlan dendi ünüm duyuldu Bin on beşte göbek adım konuldu Bin doksanda mezarcığım kazıldı

dizeleri gösterilmektedir, 17. yy da yaşadığı fikri ağırlık kazanmakta, adının İsmail, Halil, ya da Hasan olduğu sanılmaktadır. Nereli olduğu konusunda da değişik görüşler vardır. Bu görüşlere göre Karacaoğlan:

1- Osmaniye'nin Düziçi ilçesinin Varsak köyündendir.

2-Kilis'in Musabeyli bucağında yaşayan Çavuşlu Türkmenlerinden olduğuna inanılır.

3-Adana'nın Feke ilçesinin Gökçeli köyündendir.

4-Batı Anadolu'da yaşayan Karakeçili aşiretine mensuptur.

5-Mersin'in Mut ilçesindedir. Mezarının da Mut ilçe sınırları içinde olduğuna inanılır.

6-Belgratlı olduğuna inananlar vardır.

Kısaca: Yozgatlılar, Rumelililer, Azerbaycanlılar, Türkmenistanlılar, Orta Asya'daki Türk illeri Karacaoğlan'a sahip çıkmış ve de sıkı sıkıya sarılmışlar. Ustaların ustası Karacaoğlan bizimdir diyerek var gücüyle bağırılmışlar. Aslında ona herkesin sahip çıkması, çok geniş bir coğrafyada tanınması, çok sevildiğinin bir göstergesi olup, birkaç Karacaoğlan olduğu gerçeğini de ortaya koymaktadır. Bana göre; birkaç Karacaoğlan'ın olduğu gerçeğini kabul etsek de, etmesek de türkülerini çalıp söylediğimiz, söylenen türkülerini Karacaoğlan Çığırnak olarak adlandırdığımız Karacaoğlan Çukurovalıdır. Osmaniye'nin Düziçi ilçesinin Farsak, ya da Adana'nın Feke ilçesinin Gökçeli köyünden olduğu görüşü şimdiye kadar tespit edilenlerin en doğruya yakın olanıdır.

Karacaoğlan'ın şiirlerinde kullandığı dil analiz edilir, Çukurova Türkmenlerinin kullandığı dil ile mukayese edilirse, onun; Çukurova topraklarında doğup büyüdüğü, yaşadığı, bu topraklarda öldüğü daha da iyi anlaşılacaktır. O; Çukurova'nın Yörük kültürüyle büyüyen, Çukurova Türkmen kültürünün yetiştirdiği bir halk kahramanıdır. Gezdiği yerlere baktığımızda Adana, Mersin, Kahramanmaraş, Gaziantep onun çokça soluklanıp, sevdalandığı yerler arasındadır.

Kozan dağında neslimiz Arı Türkmen'dir aslımız Varsak'tır durak yerimiz

dizeleri de bu fikrimizi doğrulamaktadır.

Araştırmacılara göre, Ustaların Ustası Karacaoğlan'ın mezarı Mersin ilinin, Mut ilçesinin Çukurova köyünde Karacaoğlan Tepesi

olarak bilinen yeredir. Bu tepenin tam karşısında da Karacaoğlan'ın sevdiği kızın adına izafeten verilmiş olan Karacakız Tepesi bulunmaktadır. Mut halkı her yıl Haziran ayında Karacaoğlan Festivali yapar. Bu festivalde Karacaoğlan'la ilgili bilimsel toplantılar, çeşitli yarışmalar, konserler düzenlenir. Festival münasebetiyle bu iki tepe ziyaret edilir. Mut halkı onu ulu bir kişi olarak görür, hatırası önünde saygı ile eğilir.

ŞİİRLERİNDE SEVGİLİ ADLARI VE İŞLEDİĞİ KONULAR

Anadolu'yu, Osmanlı topraklarının bir kısmını adım adım dolaşan Karacaoğlan gördüğü tüm güzellikleri şiirleriyle dile getirmiştir. O zaten güzeli, güzelliği övmek için yaratılmıştır. Şiirlerinin kaynağı, doğup büyüdüğü göçebe toplumun gelenekleri, içinde yaşadığı ve yurt edindiği topraklardır. Güneydoğu Anadolu, Çukurova, Toroslar, Gavur Dağlarında yaşayan Türkmen aşiretlerinin yaşayış, duyuş ve düşünüş özellikleri, onun kişiliği ile birleşerek âşık edebiyatına yepyeni bir söyleyiş kazandırmıştır. Şiirlerinde doğa ve aşk öncelikle işlediği konular arasında ilk sırayı alır. Ayrılık, ölüm, acı, gurbet, sıla hasreti ise şiirlerinin bütünlüğü içinde işlenen başka temalardır. Yaşama sevincinin kaynağı güzele, sevgiliye, doğaya, kanının kaynadığı tüm güzelliklere olan tutkunuğundan kaynaklanır. Güzelleri över, yiğitleri metheder. Dert ortağı olarak kabul ettiği, can yoldaşı olarak bildiği dağlara seslenir. Lirik söyleyişinin temelinde, halkının duyuş ve düşünüş özellikleri vardır. Onun dörtlükleri: Yöresinin yetiştirdiği çiçeklerle süslüdür. Torosların menekşesi, sümbülü, nergisi, nevruzu onun şiirlerine renk, şekil ve biçim verir. Bazen karlı dağları aşar, bazen Tekir Yaylasında alır soluğu. Bazen de Çukurova'nın sıcaklığında *"Yana yana örd olur"*. Toros yaylarında çiğdem toplarken, turnalara seslenir. Ördeğillerin en güzeli sunadır. O da sevgililerini sunaya benzetir. Toros dağlarında

keklik gibi sekerken Çukurova'da ırmak olur Akdeniz'e dökülür. Deli gönlü Emirler'den bir kızı pınara indirir. O güzel için pınar ağlar, yanar kavrulur, tutuşur. İki gözünün iki çeşme olduğunu anlatır. Uslanmaz gönlü bu sefer de alır götürür Hint'te Yemen'e: *"Vardın Hint eline kumaş getirdin / Ben senin kahrını çekemem gönül diyerek sitem eder. Çukurova'nın iklim özelliklerine has özel kuşları vardır. Bunlardan biri de turaçtır. "Ötme turaç ötme işin var senin"* diyerek Çukurova özelliklerinde yaşayan turacı bile dizelerinde dile getirmiştir. Tor şahinler, bazlar, yeşil ördekler, kazlar, yayla çiçekleri onun şiirleriyle renklenir. O gönül alır, gönül verir, sevenlerin gönüllerini hoş eder. Onun sevgilisinin gözleri eladır. Vurur sazının teline: *"Ela gözlüm ben bu elden gidersem / Zülfü perişanın kal melül melül"* diyerek seslenir yavuklusuna. O: Çöldeki Arap Beyinin çadırının kara olduğunu dahi düşünmüştür. Hayalindeki sevgiliye değil, yakın çevresindeki gördüğü güzele âşıktır. Etkileyici diliyle, Türkçeyi çok güzel kullanmasıyla, dörtlüklerindeki duygu dünyasıyla Türk Halk Şiirinin öncüsü ve önde gelen ustaları arasındadır. Onun şiirinin çatısı aşk ve tabiat üzerine kurulmuştur. Duygularını, yaşadıklarını, düşüncelerini içten, gerçekçi ve özgün bir şiir yapısı içinde anlatır. Karacaoğlan şiirlerinde benzetmelere sıkça yer verir. Yeri geldiğinde de ustalıklı kullanır. Dörtlüklerinde anlayamadığınız bir sözcük yoktur. Şiirleriyle kendisinden sonra gelen birçok ozanı derinden etkilemiştir. Güneydoğu Anadolu, Çukurova, Toroslar ve Gavur dağları yörelerinde yaşayan Türkmen aşiretlerinin yaşayış, duyuş, düşünüş özellikleri, onun kişiliği ile birleşerek âşık edebiyatına yepyeni bir söyleyiş getirmiştir. Anadolu halkının 17. yy'da çektiği acılar, göçebe yaşantısının yoklukları, çileleri, çaresizlikleri, şiirinde yer almaz. Hayalden çok gerçeğe değer verir.

Sevgili, şiirinde doğanın ayrılmaz

bir parçasıdır. Sevdiğinden, ilinden, obasından ayrı düşüşünü hasretle dile getirir. Ölüm, ayrılık, yoksulluk onun için kapiya konacak cinsten değildir. Göçebe hayatının bir parçası olan doğa, onun şirinin başlıca temalarındandır. Dizeleri her zaman doğa ile bütünleşir. Çeşitli benzetmelerle bir kat daha güzelleşerek sevgiliye ulaşır. Teraziye koyduğu ayrılığın kefesi ölümden daha ağırdır. Yaşadığı, gezip gördüğü yörelerin doğasını görkemli bir biçimde dile getirir. Dost ve kardeş bildiği, sevgiliyle eş gördüğü, iç içe yaşadığı doğa Karacaoğlan için sadece bir mekân olmaktan ötedir. Onunla yaşanan sevinç, getirdiği acı doğa ile paylaşılır. Bazen: *"Ağacın eyisi özünden olur / Yiğidin eyisi sözünden olur"* diyerek gönlünde yatan yiğidi tarif eder. Deli gönlü abdal olur yıllarca Elif'in peşinde gezer.

Araştırmacı yazar Ahmet Özdemir; Karacaoğlan Felsefesi adlı yazısında onun şiirleriyle ilgili düşüncelerini: "Karacaoğlan şiirlerinde güzel anlatılmaz, güzelin resmi yapılır. Onun güzeli, kömür gözlü, sırma saçlı, ok kırıplı, ceylân bakışlı, ince sedef dişli, bal ve kiraz dudaklı, gül yüzlü, siyah zülfülü, mor belikli, tülü maya yürüyüşlü, güvercin duruşlu, keklik sekişli, kumru sesli, yayla çiçeği kokuşlu, usul boylu, püskürme benli, kınalı parmaklı, kadife şalvarlı, şal kuşaklı, ala gözlü, gümüş halhallıdır. Bu güzeli, bir doğa manzarası içerisine yerleştiriniz ve fondaki doğayı gözlemlerinizi önüne getiriniz: En arkada dağlar ve karlı, gırcılı boranlı, etekleri ormanlı, çıplak tepeli, ala bulutlu, sulu sepkenli, mor sümbülü, yeşil ardıçlı yaylalar olsun. Görüntü bir az daha yakınla gelsin: Bağlar ki reyhanlı, sarıçığdemli, laleli, menekşeli, nergisli, tomurcuk güllü olsun. Bir yanda, ovalar; görülsün, o ovalar ki kekik kokulu, çakırdikenli, karaçalılı ve yemyeşil otlarla bürünsün. Belli ki yaz bahar aylarının geldiği demdir. Ilgıt ılgıt seher yellerinin estiği bu yemyeşil ovalarda ve yaylalarda Arap atları, tülü mayalar, akça cerenler,

emlek kuzular, kınalı keklikler, çakırdoğanlar, yavru şahaneler, telli turnalar, üveyikler, kırlangıçlar, turaçlar oynaşmaktadır. Göllerinde sığınlar, yani benekli geyikler, ördekler, ağca kuğular yüzmekte, bahçelerinde kumrular, garip bülbüller ötmektedir. Öte yandan, bir göçebe yaşamından görüntüyü, kara çadırları, beserek develeri, davaları, koyunları, kuzuları, Arap atları; at üstündeki yiğitleri; allı yeşilli birbirinden alımlı. Türkmen kızlarını, ötüşen kuşları, buz gibi sular; yemyeşil yaylaları koyabilirsiniz. Karacaoğlan'ın şiiri bir resimdir. O resmin içinde hep güzellik vardır. Bu güzellik Türkmen anaları, bacıları, yavuklarıdır. Bu güzellik bütününü doğanın kendisidir. Yurt manzaraları, insan manzaraları, Karacaoğlan şiirinin, duygu, anlam ve ahenk uyumu gibi, yerli yerindedir. Ne bir fazla, ne bir eksik. Bir güzelin saçının telinden ayak parmaklarına kadar bütün ayrıntıları ile anlatan onlarca şiirinden dördümlükler, dizeler örnek gösterebiliriz” diyerek şiir gibi dile getirmiştir.

Yavukları onun şiirlerinde adlarıyla dile gelir: Şiirlerinde sıkça adları geçen Elif, Zeynep, İsmikan'ın sevgilileri olduğu sanılmaktadır. Elif, Anşa, Zeynep, Hürü, Döndü, Döne, Esmâ, Emine, Hatice... Ustanın şiirlerinde başka bir anlam kazanır. Şiirlerinde dile gelen isimleri Karacaoğlan da Çukurovalı gibi söyler. Çukurovalı Huriye Hürü, Ayşe'ye de Anşa der. Karacaoğlan da Huriye Hürü, Ayşe'ye de Anşa demiştir. Usta şiirlerini bu güzellere pınar başında, su doldururken, helkeler omzunda suya giderken, ıstar dokurken, ya da kirmen eğirirken söylemiştir.

Gönlü bir güzel ile eğlenmez, bir kişiye bağlanmaz. Erotik öğeler, şiirine sevmek ve sevişmek olgusuyla yansır. O bu olguyu sade bir dille ifade eder. Müstehcenlik onun dilinde bayağılaşmaz. Erotik öğeler bile bir başka güzellik arz eder. Sevgili cinsellik motifleriyle daha da öne çıkar, belirginleşir, şiirine etkileyici bir biçimde yansır. Kısaca Karacaoğlan'ın hamuru sevgiyle yoğrulmuştur. Aşk ve sevda işlediği konuların başında gelir. Sevgi konusunda rüşünü ispat etmiş olması, dediğinin herkes

tarafından hoş karşılanmasını sağlamıştır. Başka biri söylese af edilmez ama o söyleyince hiç yadırganmaz. Onun söylemesi doğal karşılanır. İçindeki fırtınaları hiç çekinmeden dile getirmiş olması, hiçbir halk ozanının diyemeyeceğini demesi yadırganmaz.

Tanrı kavramı ve din şiirlerinde önemli bir yer tutmasa bile, bu konudaki yaklaşımıyla da kendi şiir geleneğine yine değişik bir bakış açısı getirmiş, sonraki kuşaklar üzerinde etkileyici, yönlendirici olmuştur.

ŞİİRLERİNDE KULLANDIĞI DİL

Karacaoğlan: Duygu ve düşüncesini açık, anlaşılır arı duru bir Türkçe ile ortaya koyar. Yaşadığı dönemde yetişmiş başka halk ozanlarının tersine, dil ve ölçü bakımından Divan Edebiyatından uzaktır. Deyimler ve benzetmelerle halk şiirinde kendine has bir şiir dünyası kurarak şiirlerini Çukurova insanının o günkü konuşma diliyle söyler. Arapça, Farsça sözcükler kullanmaz. Yöresel sözcükleri hep ön plandadır. Yoğun olarak kullanılır. Bu da onun şiirlerine ayrı bir renk katar.

Karacaoğlan, şiirlerinin kaynağını doğup büyüdüğü göçebe toplumun geleneklerinden, içinde yaşadığı, yurt edindiği doğadan alır. Çukurova, Toroslar ve Gâvur Dağlarında yaşayan Türkmen aşiretlerinin yaşayış, duyuş ve düşünüş özellikleri onun kişiliği ile birleşerek âşık edebiyatına yeni bir söyleyiş getirmiştir. Dizelerinin hemen hepsinde açık, anlaşılır, içli, özlü bir söyleyiş birliği mevcuttur. Tüm türler arı ve duru Türkçe ile süslüdür. Karacaoğlan'ın 1920'den bugüne yazılı kaynaklara geçmiş şiir sayısı beş yüzün üzerindedir.

Karacaoğlan'ın dil, ölçü ve söyleyiş bakımından farklılık arz etmesi, Divan Edebiyatının etkisinden uzak kalması, şiirlerini birlikte yaşadığı insanların günlük konuşma diliyle yazmış olması önemli özelliklerindedir. İncelendiğinde içimizden birinin konuştuğu sanılır. O halkın ve yöresinin dilini en iyi kullanan ustalardan biridir. Şiirde dil denince benim aklıma Karacaoğlan gelir. Dördümlüklerinde kullandığı sözcükleriyle Toros'larda, Gâvur

Dağlarında, Çukurova'da koyak koyak dolaştırır bizleri. Çünkü o anamın, atamın dilini kullanmıştır. Kullandığı dil ve şiirlerindeki acıcılık ise günümüze ulaşmasını sağlayan önemli bir etken olmuştur. Çünkü halk kendi gibi olanın peşinden gider. Kendi gibi konuşanı tasvip eder. İşte Karacaoğlan bu özelliği en iyi uygulayan ustalardandır. Şimdi onun dizelerinden seçtiğimiz bazı sözcüklere bir göz atalım.

Göbelek: Mantar
Seyirtmek: Koşmak
İkrar: Söz vermek
Keleş: Güzel
Annaç: Karşı
Annacım: Karşım
Zıbın: Kadınların giydiği üç etek ya da uzun elbise
Hamaylı: Muska
Daylak: Tülü devenin erkeği – dişi deveye de daylak deniliyor
Püren: İğne yapraklı bir maki türüdür.
Cahal: Cahil
Zibillik: Havan dışıklarının döküldüğü yer, küllük.
Essah: Gerçek
Yunmak: Yıkanmak
Söbü: Daire, elips
Göynek: İç gömlek
Yolak: Patik, dağ yolu
Turaç: Daha çok sulak yerlerde yaşayan bir av kuşu
Oflaz: Güzel, becerikli
Kavil yeri: Buluşma yeri
Yağlık: Başörtüsü
Uz: Sessiz, yavaş
Topak : Yuvarlak - Daire
Tor : Acemi
Yeğün: İştahlı, hızlı, şiddetli
Şahbaz: Becerikli, çabuk
Köşek: Bir yaşında dev yavrusu
Kuşluk tavı: Kuşluk vaktine yakın
Yuka: Derin olmayan
Emmi: Amca
Devinmek: Kaşınmak
Cırnak: Tırnak
Çapıt: Bez
Baz: Şahinin dışışı

Bu sözcükleri Toros Dağı, Çukurovalı ve Gâvur Dağı olanların bilmediği düşünülemez. Çünkü bu dil yöre insanın dilidir, anamın dili, babamın dilidir. Yöre insanı bu sözcüklerin geçtiği dizelerin anlamını sözlük kullanmadan çözümler. “İlk akşamdan vardım kavil yerine” dizesiyle başlayan koşması bahsettiğimiz

özellikleri bünyesinde barındıran güzel bir örnektir.

*İlk akşamdan vardım kavil yerine
Öne gördüm kömür gözüm gelmemiş
Bilmem gaflet bastı yatı uyudu
Bilmem o yar bize küstü gelmedi*

*Benim yârim gide gide donandı
İkrar verdi cahil gönlüm inandı
Ayda geldi orta yeri dolandı
Seherin yelleri esti gelmedi*

*Unuttu mu ahtı amanı netti
Başın alıp gayri diyara gitti
Benim mecbur olduğum fark etti
Zalim garaz etti kaçtı gelmedi*

*Karacaoğlan derki devranım döndü
Gönlüm yücedeydi engine indi
Seherin yelleri şafağın bendi
Hani usul boylu sunam gelmedi*

Örnek olarak verdiğimiz Karacaoğlan'ın bu koşmasında anlaşılmayan bir sözcük gösteriniz. Bulamazsınız. Çünkü yok. İşte bu dil Karacaoğlan dilidir. Bu dil Toros'larda Çukurova'da, Gâvur Dağlarında kullanılan dildir. Teneşir, yuma, yumak, yumak sözcükleri de Çukurova'da yoğun olarak karşımıza çıkar. Yöre halkı yıkadım demez. Yudum der. Yıkamak anlamındadır. Bulaşık yumak, çamaşır yumak yıkamak anlamında kullanılır. Teneşir ise ölünün yıkanacağı tahtadan yapılmış küçük tahttır. Cenaze teneşir tahtasında yunur. Yani yıkanır. Bu sözcük de Çukurova'ya hastır.

*Gözüm kaldı şu kaplanın postunda
Azrail de can almanın kastında
Döne döne teneşirin üstünde
Yunmayınca gönül yardan ayrılmaz.*

Bu dördlük de bizlerle özdeşleşen, demek istediğini arı duru Türkçe ile anlatan bir yapıya sahiptir. Ustaların ustası bu dördlükte "teneşir" sözcüğüne müthiş bir anlam yüklemiştir.

Şimdi de Divan Şairlerimizden Harputlu Hayri'nin hüseyini makamında bestelenmiş "Nolaydı yar nolaydı / Yar bâde dolduraydı / Bu garip gönlüm için / kanun icat olaydı" uydurmalarıyla günümüze ulaşan ünlü şiirine bir göz atalım. Şiirin aslı şöyle:

*Sinemde bir tutuşmuş yanmış
ocağ olaydı
Zülfün karalığında bezme*

çerağ olaydı

*Meyhaneler kapısı
bahtım gibi kapansın
Rindâne bâde içmek sensiz
yasağ olaydı*

*Deşt-i cünûn içinde gezmezdi
böyle gönlüm
Giysûların kemendi boynum da
bağ olaydı.*

*Terk-i cünûn ederdî Leylâ
gamiyla mecnûn
Bir gün yüzün göreydi âlemde
sağ olaydı
Gülşen – serây-i hüsnün
bir âh ile yıkardı
Kanun-ı aşk içinde cüz'î
mesâğ olaydı*

*Efsaneler yazardım sevdâ-yı
aşka dâîr
Gamdan dilimde Hayrî hâl-i f
erâğ olaydı*

Harputlu Hayri'nin bu nefis şiirinin bazı dizelerini anlamak, yorumlamak için Farsça ve Arapça bilmek, ya da sözlük kullanarak çözümlenmek gerekir. Ama Karacaoğlan böyle mi? Elbette değil. O şiirlerinde mümkün olduğu kadar Arapça Farsça sözcük kullanmaktan kaçar, halkın anlayacağı dili kullanmayı tercih eder. O, halkın dilini çok iyi kullandığı gibi yörede kullanılan deyimlerle, öz deyişlerle ve benzetmelerle şiirinde kendine özgü bir dünya yaratır. Sözcüklerin birçoğunu halk dilinde yaşayan biçimiyle dile getirir. Bu da onun şiirine ayrı bir renk, ayrı bir lezzet katar. İşte Karacaoğlan'ı aziz kılan da budur.

Karacaoğlan'ın kullandığı dil: XVII. Yüzyılın çağdaş âşıklarının dilinin benzeri olup, daha da sade yalındır. Kısaca o halkın dilini kullanmıştır. Bu da çok doğaldır. Çünkü Karacaoğlan şehir, kasaba çocuğu değil, aşiret hayatını çok iyi bilen, yaşayan bir Türkmen çocuğudur. Elbette kullanacağı dil de kendi çevresinin dili olacaktır.

ŞİİRLERİNDEKİ YAPISAL ÖZELLİKLER VE BESTELENE ŞİİRLERİ

Karacaoğlan'ın şiirlerinde: 8'li (4+4) - 11'li (6+5) hece ölçüsü kalıpları kullandığı görülür. Destan, koşma, semai, türkü, varsağı türünde şiirler söylemiştir. Halk şiirinin geleneksel yarım uyak düzeni ve

redif kullanma Karacaoğlan'da da kendini gösterir. Karacaoğlan bazı dördlüklerinde uyum sağlamak amacıyla şiirin içeriği ile ilgisi olmayan dizeler ya da sözler de kullanmıştır.

Hazere de Karacaoğlan hazere dizesinde "hazere" / *Amana da deli gönül amana dizesinde ise "amana"* / Mestine de Karacaoğlan mestine dizesinde "mestine" sözcüğü Karacaoğlan'ın uyum sağlamak için gösterdiği ustalıklara güzel örneklerdendir. Karacaoğlan yörede kullanılan atasözlerini de dördlüklerine ilmek ilmek işlemiştir. Bununla ilgili işte birkaç örnek:

*Ağacın iyisi özünden olur /
Yığıdın iyisi sözünden olur*

*Havayı da deli gönül havayı /
Alıcı kuşlar yüksek yapar yuvayı*

*Od düştüğü yeri yakar /
Değme dalda gül mü biter*

*Ataş yanmayınca duman mı tüter /
Ak göğsün üstünde çimen mi biter*

Şiirlerin önemli özelliklerinden biri de mâni karakterli olmasıdır. Koşmalar, semailer, varsağılar, türküler, şiirleri arasında önemli bir yer tutar. Bunların her birinde açık, anlaşılır, içli ve özlü bir söyleyiş birliği vardır. Şiirlerinin tümü arı ve duru bir Türkçe ile söylenmiştir. Zengin bir kafiye örgüsü dizelerine nakış nakış işlenmiş, dördlükler arasında müthiş bir ses uyumu köprüsü kurulmuştur.

Büyük ustanın 1920'den bugüne beş yüzün üzerinde şiiri yazılı kaynaklara geçmiştir. Bunun 114 tanesi bestelenmiş 20'si şarkı, 94 tanesi de türkü formundadır. Türkü formunda bestelenenlerin 73 tanesi kırık, 23 tanesi ise uzun havadır. *Ben güzele güzel demem / Benim yârim gelişinden bellidir / Deli gönül gezer gezer gelirsin / İncecikten bir kar yağar / Elâ gözüm yıktın benim evimi* dizeleriyle başlayan Karacaoğlan'ın çok bilinen dördlükleri bestekâr Saadetin Kaynak tarafından şarkı formunda bestelenmiş. Sadi Hoşses, Alaeddin Yavaşca, Selahattin İnal, Mutlu Torun, Turhan Toper gibi ünlü bestecilere de Karacaoğlan şiirleri söz olmuş, adı geçen besteciler tarafından bestelenen Karacaoğlan şiirleri TRT şarkı repertuarına da geçmiştir.

"Denebilir ki, Karacaoğlan, gönüllerden doğmuş ve gönüllere gömülmüştür. "Yaklaşık üç yüz yıl önce Karacaoğlan isimli bir ozan, ses olmuş telden, söz olmuş dilden dökülmüş Anadolu'nun o sevgi seline eriyip gitmiş. Tüm Anadolu, al yeşil giysili güzelleri, boz – bulanık yaylaları, umutlu, umutsuz aşkları Karacaoğlan'ın türkülerinde dile gelmiş. Kimse nerede doğmuş, nerede yaşamış diye sormamış. Karacaoğlan olmuş Anadolu, Anadolu olmuş Karacaoğlan, Yunus Emre gibi onunda birçok Anadolu yöresi alıp basmış bağına. Çoğu halk şairi gibi Karacaoğlan'ın da yaşamı ile ilgili kesin bilgiler olmamakla beraber, hakkında edindiğimiz halk söylencelerinden gelmektedir. Ona göre, kişi yaşadığı sürece yaşamdan alabileceğini almali, gönlünü dilediğince eğlendirmelidir. Yaşama sevincinin kaynağı güzele, sevgiliye ve doğaya olan tutkunludur".

Karacaoğlan dizelerindeki estetiği halkından, halkın türkülerinden almıştır.

(...)

*Bilmem hayal gibi bilmem düş gibi
Geldi geçti boran gibi kış gibi
Şahin cırnağına düşmüş kuş gibi
Yoluk yoluk yoldu dert beni*

Karacaoğlan söylediği bu dörtlüklerinin üstüne kara bulut gibi çökmüş, müthiş bir anlam yüklemiştir. Dörtlüklerin ifade ettiği anlamı hangi kâğıda kaleme sığdırabilir, ifade ettiği anlamı nasıl açıklarsınız. Bu nefis dizeler işte onun garip gönlünün ifadesidir. O gönül, şahin cırnağına düşen kuşun yoluk yoluk yolunmasıyla, dertlerin yoluk yoluk yolmasını özdeşleştirmiştir. Ülkemizde halk ozanlarının en ünlüsü olarak kaynaklara geçmiştir. Okumayan halkımız her şeye rağmen Karacaoğlan adını bilir. Onun sevdasına ortak olmaya çalışır. Hiçbir halk ozanının şiiirinden dizeler bilmezken, hata ozanın dizelerini bir yana bırakıp adını da duymamışken Karacaoğlan adını bilir. Karacaoğlan'ın gönlümüze düşmesi şiiirlerinin türküleşmesi ve de bestelenmesidir. Önce de söylediğimiz gibi onun yaklaşık 114 şiiiri şarkı ve türkü olarak varlığını korumaktadır. İşte gönlümüze düşen Karacaoğlan'ın sırrı da buradadır. Eğer şiiirleri türküleme ve şarkılara düşmemiş olsa idi Karacaoğlan ülkemizde bu kadar ünlenmeyecek ve de gönlümüze düşmeyecekti.

Onun gönlümüze düşmesinin önemli kaynaklarından biri türküleşen şiiirleridir. İşte:

(...)

*Ben seviyom can ile candan
İnsan kemlik görmez sevdiği yardan
Canım esirgemem billahi sende
Götür sat pazara kölem var dey*

dizeleriyle türküleşen dörtlüğü ok olup gönüllere saplanmıştır. Dörtlükte sevdiğinden canını esirgemeyeceğini söyleyen ozanımız köle dey satılmayı dahi göze almış ve Türk insanının gönlüne girmiştir.

Bir başka dörtlüğünde:

(...)

*Karacaoğlan derki yandım kül oldum
Aradım güzeli yanımda buldum
Ay doğup da şafak atmada sandım
Meğer yârin düğmeleri çözülmüş*

diyerek müthiş bir benzetmeyle gönülleri fethetmiştir. Karacaoğlan halkımızın benimsediği, sahiplendiği bir kişidir. Kısaca o halkla sarmaş dolaştır. Halkın ortak kültürünü usta elleriyle hamur gibi yoğurmuş, yeni bir şiiir dünyası yaratmıştır. Dizelerinde az lafla çok yüklü manalar ifade eden sözcükler kullanarak geçmişten günümüze önemli bir köprü kurmuş, bu köprüyle de Karacaoğlan olduğunu kanıtlamıştır. Onun şiiirleri yakın zamana kadar yazılı kaynaklara geçmeden dil ve tel arcılığıyla bize ulaşmış. Şiiirlerini gelecek nesillere de ulaşsın kaygısı taşımadan söylemiş. Dizelerindeki herkesin anlayacağı dil ve edebi estetik dörtlüklerinin insan hafızasından çıkmayacak bir şekilde kalmasını sağlamıştır. Kısaca Karacaoğlan: Bülbul olmuş güle gelmiş / Türkü olmuş tele gelmiş. Onun içinde gönül bahçemizin gülü / Gönlümüzün de bülbulü olmuştur.

1. http://www.edebiyatekibi.com/index.php?option=com_content&task=view&id=889&Itemid=51

2. Ali Ufki Bey Santur çaldığı için Santuri Ali Ufki Bey olarak da bilinir. Esas adı Albert Babovski'dir. (1610 - 1675) Kaynaklarda Leh (Polonyalı) asıllı soylu bir aileden geldiği söylenmektedir. 1610 yılında Lvev kentinde doğmuş. İyi bir eğitim almış olan Albert Bobowski on sekiz yaşında Kırım Tatar Akıncıları tarafından esir edilerek 1640 – 1649 tarihleri arasında padişahlık yapmış olan Sultan İbrahim döneminde İstanbul'a getirilir. Kısa zamanda Türkçeyi ve Türk Müziğini öğrenen Ali Ufki Bey 17. yüzyılın ikinci yarısında besteler yapar. Yaptığı bestelerinin ikisinin sözleri Karacaoğlan'a aittir. Ahmet Köklügiller de buradan hareketle Karacaoğlan'ın on yedinci yüzyılın ilk yarısında yaşamış bir halk şairi olduğu kanaatindedir.

3. Hicri bir tarih olan 1015, milâdi olarak 1606, 1090 ise 1679 – 80 yılına tekabül etmektedir.

4. <http://www.medeniyetimiz.com>

5. <http://flag.blackened.net>

6. <http://www.anadolununyedirengi.com>

KAYNAKÇA

Halil Atılğan: Çukurova'da Karacaoğlan çığırnak, Anayurttan Ata Yurda Türk Dünyası S. 7, s. 69, Şubat 1995.

Halil Atılğan:Çukurova Türküleri (1)Adana Valiliği Yayınları Burcu Ofset Ankara 1998.

Halil Atılğan: Karacaoğlan'da Dil, Turunç Dergisi S. 2, s. 47, Mayıs Haziran 2010.

Mustafa Necati Karaer: Karacaoğlan, Tercüman Yayınları İstanbul 1992.

Müjgan Cumbur: Karacaoğlan, Çağrı Yayınları İstanbul 2008.

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu: Karacaoğlan, Akçağ Yayınları Ankara 2004.

Sıtkı Soylu: Karacaoğlan Şiiirlerinin Etkinlik ve Kalıcılığının Sırları. Adana Valiliği / Çukurova Üniversitesi, II. Karacaoğlan ve Halk Kültürü Bilgi Şöleni, Adana 20–24 Kasım 1991.

Tahir Kutsi Makal: Karacaoğlan, Toker Yayınları İstanbul 1998.

İnternet Siteleri

1-<http://www.msxlabs.org/forum/edebiyat-tr/10132-karacaoğlan-kimdir-karacaoğlan-hakkında>.

2-<http://www.msxlabs.org/forum/soru-cevap/219042-karacaoğlanin-siir-anlayisi-nasildir.html>

3-http://turkoloji.cu.edu.tr/Çukurova/sempozyum/semp_2/kartal.pdf

Numan Kartal

Belediyelere Çağrı **BEŞİBİR YERDE 2** Yerel Müze

Yerel müzeden anladığımız etnografik müze değildir. Normal müze de değildir. Tarihi (dünü), Yaşamı (bu günü), Yaşatacaklarımızı (yarını) içine alan, yerelde ne varsa onda olan, gezerken geçmişten geleceğe yolculuğa çıkaran, ibretler, dersler dolu müzeye yerel müze demekteyiz.

Tamamen yerel, tamamen yerli, tamamen yerel coğrafyanın ürünü. Canlı cansız ne varsa.

Yerel müze bir tane olamaz, bir çeşitte olamaz. Bir dönem/devirde olmaz. Yerelde ne varsa o olur. Yerele özgü olur. Yerele ait ne varsa müze olur. Yerelin gücü de bu müzelerden gelir. Gelişmiş ülkelerde müzeler şehri var. Aslında oradaki müzeler tamamen yerel müzeler.

Peki, yerel müzeler ne olabilir? Burada yerelde ne var ne yok'u sıralamak olmaz. Yerelin kültür adamları, aydınları, okuryazarları, karar vericileri oturup yerel müzeler kuralım derler ise pek çok yerel müze ortaya çıkar. Memleketimiz öylesine dolu, öylesine zengin ki; bir çok müze malzemesi çıkar. Al sana yerel müzeler.

Yerel Müzeler bir yönüyle yerel tarihin yansıtılmasıdır. Yerel de basit bir çalışma ile yer üstü, pek çok tarihi varlık veya eseri derleyebilir. Zaten bazıları bahçelerde, parklarda, açık alanlarda atılmış durumdadır. Geçmişte kullanılan, ev köşelerinde depolanan, saklanan, ortalıkta gezen nice malzemeler eşyalarda yerel müzesinin kaynaklarıdır. Yerel toplumun kendisi tamamen müze değerinde sosyal kültürel toplumsal kişisel birikimlere sahiptir. Bir bakıma toplumun kendisi yerel açık müzedir. Yeter ki araştıralım, gözlem yapalım, analiz edelim. Yerel nice değerli hazineleri taşır bağrında toplum. Toplum; hafızalarının, maddi ve manevi birikimlerin toplamıdır. Bir toplum nice müzeli malzeme çıkar.

Yerel müze üzerine biraz kafa yoralım. Neler olabilir? Hangi yerel müzeler kurulabilir.

- Yerel aileler müzesi
- Yerel yetişen ürünler geçmişten bugüne dek oluşturduğu kültürel müze
- Araç gereçler müzesi
- El sanatları müzesi
- Ahşap müzeler
- Doğal taşları müzesi
- Yerel zanaatlar üzerine müze
- Giysi giyim-kuşam müzesi
- Tespah müzesi

- Yerel basın yayın kitap yazılı görsel materyaller müzesi
- Yerel bitkiler müzesi
- El yazması, eski kitaplar müzesi
- Doğa müzesi
- Su müzesi
- Hayvan araçları (semer, eyer, belleme....)

Burdan şu açılımı yapabiliriz. Ata sözümüz der ki: 'Eskisi olmayanın yenisi olmaz. Öyle ise eskiye; eskimiş değersiz atılacak şey gözünü bakmayacağız. Anıları olan, yaşanmışlıklarla dolu, dili olsa neler neler anlatacak bir tarih hazinesi gözünü bakalım. Bakın, geçmişte eski diye işe yaramıyor diye ne tarihi varlıklarımızı kaybettik.

- Halılar
- Kilimler
- Bakır kaplar
- Giysiler
- Ev eşyaları
- Tarım aletleri
- Ahşap malzemeler
- Demir malzemeler
- Kapılar pencereler
- El ürünü eşyalar
- Süsleme malzemeleri

Bugün baktığımızda hepsi birer tarih değil mi?

Elimizle tarihimizi yok etmedik mi? Karşılığında neler aldık. Plastik plastik eşyalar, alüminyum, basit basit eskiyen naylonumsu şeyler. Yani elimizle doğallıktan suniliğe geçtik. Yazık etmedik mi?.

Gelin yolun kalanından dönelim. Hepimizin evinde aile ocağında yerinde yurdunda yarın tarih olacak eşyalarımız mallarımız var. Atmayalım saklayalım. Yerel müze kuralım. Yerel yönetimler kursunlar bizlerde katılalım. Bu toprakların tapu senetlerini eserlerimizle yenileyelim, pekiştirelim.

Yerel müzeler açmak birinci derecede yerel belediyelerin işi. Yerel kurumların yerleşik ailelerin işi. Çağrımız onlara ve yerel aydınlara. Aydınlarımız bu uğurda çaba sarf ederek, emek harcıyarak kamuoyunu oluşturacak yönlendirecek. Bu çalışmaların sonunda yerel müzeler kurulacak. Biri kurulursa öteki peşinden gelir. Çağrımız Herkese.

Yerel biziz. Bizim hafızamızda müzeler.

Karacaoğlan'dan Gönül

Benden selam söyleyin küçücek dostu
Bergüzar toplamış gül deste, deste
Kalmışım sahilde olmuşum hasta
Yarin yaylasından kar, ister gönül

Görüneydim güzellerin göçünde
Beleneydim a beşiğın içinde
Gamalaklı kara ardışın içinde
Kırmızı önlüklü yar ister gönül

Sabahtan uğradım ben bir uşağı
Mail oldum belindeki kuşağı
Sarılaydım kutlu yüzlü döşeğı
Döşeğı beğenmez kol ister gönül

Der Karacaoğlan alem der gezer
Beyaz kağıt üzerine karalar yazar
Bazı altınlı gelinler pazar

Derleyen: Remzi ÇINKIL

Andırın'da Hoş Bir Sada İKİNDİ YAZILARI

Andırın; doğum yerim olduğu gibi, aynı zamanda çocukluğum ve ilk gençlik yıllarımın doyumsuz güzelliklerini yaşadığım, enfes, masalsi, rüya, şiir gibi şirin bir şehirdir benim için. Fırsat buldukça bir azimle gitmeye çabalarım. Şehrin, dağların, ormanların, ovaların tarlaların bağların, bahçelerin, akarsuların, çağlayanların, kurtların, kuşların, garbiyeli'nin, çocukluk ruhumuzda bıraktığı deruni izleri yanarak ararım, köşe bucağ.

Orta lise ve üniversite yıllarımda, seyrek gidiyor olsam da uzun sayılabilecek bir süre şartlar gereği Andırın'dan uzak kaldım. Değişik yönlerden takip imkanım sınırlı oldu haliyle. Üniversite ve mezuniyet sonrası işe girme aşamasındaki o iki üç yıllık zorlu süreçlerde kitap satış ve dergi satış noktaları ekseriyetle durağım olmuştu benim. Erzurum'da üniversite öğrenciliğimin geçtiği 80'li yıllarda, kendisi de o sıralar üniversite öğrencisi olan aziz dost Mahmut Balcı'nın işlettiği 'Üniversite Kitabevi', mezuniyet sonrası Ankara'da bulunduğum sürede ise Demetevler'de kitap ve dergi satış noktası bulunan 'Birleşik Dağıtım Kitapevi' idi bu yerler. Kitaplar dışında dergiler de elimden geçirdi bir bir, gece gündüz demeden. Farklı edebi dergileri de takip etmeye gayret gösterirdim elimden geldiğince. Birkaçını sayabilirim ancak burada; İslam, İlim Sanat, Girişim, Mektep, Maveria, Aylık Dergi, Bu Meydan, Hüner, Kalem, Kayıtlar, Yöneliş, Albatros, İktibas.. İlk 'İkinci Yazıları' ismine bu aşamada bu dergilerde rastladım bir çok defa. Bir efsaneden söz edilir gibi bahsediliyordu adeta. Bense hayıflanıyordum; Andırın'lı olduğum halde, benim bu dergiden nasıl haberim olmaz, diye. 90'lı yılların başında Kahramanmaraş'a ilk atamam yapıldığında ilk işim, Andırın'a gitmek ve merhum Mehmet Ali Zengin'le tanışmak oldu. Gazeteyi ve sanat eki 'İkinci Yazıları'nı sordum. Gazete ve dergiye abone oldum. Gazete halen gelir, dergi ise kapanana kadar elime ulaşmıştı. Görevim gereği artık Andırın'a sıklıkla yolum düşüyor ve imkan buldukça da uğruyordum Mehmet Ali Zengin'in yanına. Bu böyle de sürdü vefatına değin.

Andırın'da, matbuat dünyası denilince ilk akla, 80'li yıllardan bu tarafa Andırın Postası gazetesi gelir. Andırın Postası denilince de, bir zamanlar edebi dünyanın meşhur efsanevi dergisi 'İkinci Yazıları' ismi hatırlanır. Andırın, Andırın Postası ve 'İkinci Yazıları' söylendiğinde ise ilk akla, Andırın'da bir güzel adam ve Andırın için bir vakif insan merhum Mehmet Ali Zengin, namı diğer Nedim Ali adı gelir. Merhum Mehmet Ali Zengin gazetenin-derginin sahibi ve aynı zamanda yöneticisi durumunda idi. Çok yönlü, girişken, üretken, faydalı olmaya ve herkesin imdadına yetişmeye çabalayan, halkın içinden, halkla beraber olan, yorulmayan, değerlere bağlı, siyasi ve üst idari kesimle seviyeli duruşlu iletişim kurmayı başarabilen, dost arkadaş canlısı, ailesi ve akrabalarına karşı bağlanması sıkı, aynı za-

manda edebiyat sanat kültür gönüllüsü, hülasa Andırın'ın âkil âdil adamıydı. Gazete 1984 yılında ilk çıkışını yapmıştı, halen devam ediyor. Gazetede sanat eki olarak yer alan 'İkinci Yazıları' ise 1984 yılı sonlarında başlayan edebi serüvenini, 1997 yılı sonlarına kadar toplamda 13 yıl devam ettirebilmiştir. 'İkinci Yazıları', dönüşümlü yayın yönetimi uygulamasıyla aylık veya iki aylık olmak üzere Andırın'dan yayımını sürdürmüştür. Yayın döneminde bir taşra dergisi olarak büyük bir nam salmıştır. Halen de efsanesi devam etmektedir. 'İkinci Yazıları'; çıkış yaptığı, yayımda bulunduğu, tuttuğu tavır, durduğu yer, söylediği kavi söz ve halkasında ilk defa yer alan şair yazar ve edebi şahsiyetlerle bir ekol oluşturmuş, mektep vazifesi görmüş, bir döneme mührünü vurmuştur. Günümüz edebi dergilerinde ve dünyasında ismi önde yer alan önemli isimlerin çoğu buradan yetişmiştir.

Mehmet Ali Zengin 1998'in 3 Eylül'ünde cuma gecesi yatsı namazı edası bitimine doğru Andırın Merkez Camii'nde iken vefat etmiştir. Cenazesine katılma imkanını buldum. Cuma günü öğleden sonra mahşeri bir topluluk tarafından cenaze namazı kılındı. İl içi ve il dışından büyük bir katılım olmuştu. Andırın'a yakın olan köyüne cenazesi taşınırken, ilk defa o büyüklükte bir araç konvoyuna şahitlik ettiğimi farkettim. Alim bir hoca tarafından namazı kıldırıldı ve mezarı başında da anlamlı bir konuşma ve duası yapıldı. Andırın'a bu ramazan öncesi gidişimde bir azimle, bir yad etme ve vefa adına, halen Yokuş Sokak'taki (vefatı sonrası Yokuş Sokak adı bir güzel vefalılık örneği olarak; 'Mehmet Ali Zengin Sokak' olarak değiştirilmiştir) adreste gazete faaliyetini sürdüren Sanat Matbaası'na uğradım. Gazetenin Yazı İşleri Müdürlüğü görevini halen yürüten Muammer Coşkun beyle derin hasbihalimiz oldu. Yıllar sonra merhum Nedim Ali, gazete ve dergi hakkında yeniden ilk elden bilgiler edindim. İlk baskı makinesini, kurşundan yapılmış harfleri ve harflerin dizilişini gördüm. Nedim Ali'nin çalışmalarını yürüttüğü masasına da oturdum, derin 'ince bir hüzün'le de olsa. Bu arada derginin tıpkı basım çalışmalarının yapıldığını öğrendim. Vefat sonrası, derginin sahipliği ve yönetimi görevini üstlenen İskender Zengin dostu göremedim maalesef. Ancak uzun bir telefon görüşmesi yaptık. Rasim Özdenören'in Maraş için söylediği ve her zaman hatırladığım güzel bir sözü vardır; 'Maraş, geçit yerinde, kavşak noktasında kurulu bir şehir değildir. Sapa, zor bir ulaşımı vardır. Oraya ancak azmedilerek gidilir', der. Bu ifade Andırın için de fazlasıyla söylenebilecek bir sözdür. Öyleyse ben de bu ifadeyi Andırın'a hamlederek şöyle söylemek istiyorum; 'Andırın, geçit üzerinde, kavşak noktasında kurulu bir şehir değildir. Sapa, zor bir ulaşımı vardır. Oraya ancak azmedilerek gidilir. Vesilelere yapışınız ve gidiniz dostlarım'.

Ekim-2016

Yağmur

Yağmur çisem çisem
Ne etsem ne eylesem
Kapandı ortalık
Açar mı beklesem

Yağmur deli yağmur
Ne diner ne durur
Bükülmüş boynuma
Şıvgın şıvgın vurur

Gökte bulut kara
Rüzgâr şimşek nara
İner oluk oluk
Kaş göz yara yara

Kararan bulutlar
Tanımaz hudutlar
Bakınca semaya
Çoğalır umutlar

Âlem bekler rahmet
Nebat çeker zahmet
Çatlamış toprağa
İner bet bereket

Yağmur

Yağmur Üzerine

Her insanın yağmura bir yaklaşımı var. Kimi camdan bakar, kimi ıslanmamak için sığınak arar. Bende ıslanmayı severim. Çocukluğumuzda yağmura rahmet derdik. Gökten indiği için olmalı. ıslansan da zararı olmazdı. Büyüklerimizden duyardık. Rahmet, nimet, bereket, saadet, peş peşe sayabileceğimiz kelimeler. Bizler bir kelimeye bir cümleye neler neleri sığdırmışız. Onun için hafızamıza aynı zamanda dağarcık deriz biz. Dağarcığı dolu olanlar en bilge kişilerimizdir.

Anadolu öyleydi. Yağmur üzerine ne birikimlerimiz, şimdiki ifadeyle geleneklerimiz kültürümüz vardı. Şimdilerde bundan gayrı şehirli olunca yağmur tecrübemiz hatıra olarak kalıyor. Doğal yaşam yerine şehirli hayatlar geçiyor. Yağmur tecrübemiz azalıyor. Binlerce yıllık yağmur birikimimizin daha dünkü şehirli hayatıyla doldurmak ne mümkün.

Yağmura camdan bakan, yağmuru ıstılmış odalarda hisseden bir hayat; bir anda kafese konmuş sayılmaz mı? Yağmurda giysiler, aletler, yollar, sokaklar, çamurlar, su birikintileri, yağmur sonrası kokan toprak, dalını budağını dökmüş ıslak ağaçlar, üşenmeye hazır bitkiler, çiçekler.

Yağmurdan ıslanıp ocak başında ateşin karşısında döne döne ısınıp kurulandınız mı hiç? Kurulanırken çıkan buharlar, alevlerden çıkan dumanlar sıcaklığın rehabetiyle sizi rüyalara götürdü mü?

Yağmur hayatınızda var ise tabiatla var olduğunuzu kabulleniyorsunuz. Sadece bitkiler değil; İnsan da yağmurla beslenir. Duyuşuyla, düşünüşüyle, katılışıyla yaşayışıyla.

Mevsim Yağmurları

İşin gerçeği, şimdilerde şehirli yağmura doğada yaşayanlardan daha çok muhtaç. Tepemizde duran, kararlı bulutlar kentin üzerine inerken eskilerde olduğu gibi yağmur hikayelerimiz olmalı.

Aslında memleketimin her bölgesi öyle.

Mevsime göre yağmurlar var memleketimde.

Kış yağmurları / Bahar yağmurları

Yaz yağmurları / Güz yağmurları

Bahar yağmurları ılık ve dingin olur. İnsana hoş gelir. Suları an ve durudur. Bir alıştı mı durmaz yağar. Hele öğle sonlarına alıştırsa, kırk gün yağar. Buna

kırk ikinci yağmurları denir.

Yağmurlar yağar nebat fışkırır topraktan. Toprak kokar. En asil koku toprak kokusudur. En tanıdık. En bildik.

Yaz yağmurları vurur geçer.

Yağarken yer seçer öbek öbek iner. Aniden bastırır. Habersiz gelir tedbirsiz yakalar. Sel olur baskın olur. Önce gök gürleri sonra gök gürleri. Gök gürlmesiyle karabulutlar yağmurun habercileridir. Arkadan hissimla iner.

Güz yağmurları bir başkadır.

Güz yağmurları sine sine yağar. İlik, hafif soğuk dingin günler sürer. Bulut yükseklere de duman olur sis olur güz yağmurları başladı mı arkası gelir. Arkası, ayaz soğuk kırağı.

Kış yağmurları her bölgeye yağmaz.

Anadolu'dan bir yer kar buz altında iken, güneyle yağmurlar yağar. Kara kara bulutlar. Yoğun yağar yağmurlar. Kış yağmurlarında gök gürlmez. Gürlerse hayra alamet sayılmaz.

Yağmur Yağması

Yağmur yağıyor serpe serpe. Toprağa inen damlalar iyice görünüyor. Bereket bu yağmur.

Yağmurun yere inışı, bulutların göğe çıkışı ayan beyan göz önünde. Bulut indikçe yer gök kararmakta

Sevgililerin buluşması gibi yağmuru seyrediyorum. İkisinin de aslı aynı. Su ve Bulut sudan geldik suya gidiyoruz der gibi

Anlaşıyor ki, her şey aslına dönüyor. Aslına rücu ediyor. Aslından sapıldıkça asileşiyor her şey.

Ya Gök Gürlmesi

Derler ki: Yağmur ikiye ayrılır Gürlleyen Yağmur ve Yağan yağmur.

Yağmadan önce gürlmesi kudretinden haber verir, gök kararır. Şimşekler önce uzaklardan sonra berilerden çıkar. Rüzgar ortalığı saçar savurur. Ve tek tek damlalar. Haberciler. Arkadan iner iner.

Gök gürlmesine çocukken bulutlar savaşı ediyor derdik. Şimşekleri de kılıçlardan çıkan kıvılcımlar sanardık. Gök gürlmesinin doğa olayı olduğunu sonradan derslerde öğrendik. Önce ışık görülür sonra ses gelir. Buna hız derlermiş. Doğada her varlığın hızı var. İnsanın akıl hızı, her hızı yeniyor.

Gök gürlmesi o gök vari sesi ile korkuturken, şimşek çakışı ile ürpertiyor. Şimşeğe, kader avcısı derlermiş. Nereye düşer ne yapar kendi bilmiş.

Yağmurun Sesi

Yağmurun yerle kavuşması ile kulaklarımıza dolan ses. Yağmurun ayrı ayrı sesleri var. Toprağa düşüşü, çimene düşüşü, ağaç dalına düşüşü, ağaç dalından yere inışı. Ayrı ayrı. Her biri başa güzel ses. Yağmurun asaletinden olmalı. Halden anlayan asalet.

Yağmurun toprakta çıkardığı sesleri. Buna yağmur tıptırları deriz.

Ağaçlara vuran sesler, çadırlardaki sesler, çatılardan çıkan sesler, araç tavanlarına çarpan sesler, bir müzik, bir ahenk bir dinginlik, kulak aşına, bildik tanıdık yatık

Nedense yağmur sesleri ile çocukluğum birlikte varlar zihnimde. Beklide hayata tabiatla ilk tanışıklık onunla başlamasından. Her neyse yağmuru severim. Beni nerelere götürmez. Çocukluğuma Bir sürü hatıralara, hayattan kesitlere, olaylara.

Yağmur ve duygu birlikte eş, ikiz, yapışık gibiler. Her damla bir duygudur aslında. Damla yükleri duyguları sel etmesi de bereketinden.

Duygular yağmurlara benzer.

Delî dolu, durgun, şıvgın, Yorgun, Taşkın, Sakin, ıslak, Sulak

Yağmur Sonrası

Durgunluk, dinginlik. İlliklik. Pencere camında yan yana, alt alta duran damlacıklar. Bir gülün yaprağında ki o damlacık öpücük kondurmuş gibi. Yağmur öyle. Döver de sever de. Çişem çişem inışı sevmesine, fırtınayla inışı dövmesine benzetilir.

Toprak hemen mukabele eder kendi diliyle. Toprak kokusu yağmur ile muhabbetin adı olmalı. Ağaçlar renkten renge döner. Kuş sesleri bir başka olur. Yağmur sonrası rahatlar tabiat. Ve İnsan.

Yağmur yağarken denize düşünce dünyamda çağrışımarda çoğalıyor. Hiçbir şeyin vardan yok olmadığını görüyorum. Her şey aslına döndüğünü, yaratılıştaki bozulma olmadığını. Her şeyin devri daiminin arkasında bir kudret eli olduğunu.

Ve Tabii

Hayatın aslıyla sürmesi.

Ve yağmur denize inerken bozulan düşüncelerime ayar verir gibiydi. Usul usul. İlik ilik biteviye.

Yağmurun kendisine boşuna rahmet, hasadına bereket dememişler. Yağmur hikmetleriyle, nimetleriyle iniyor.

Yağ Yağmur

Yine yalnızım dışarıda yağmur yağıyor
Sanki gözümde akan yaşları andırıyor
Ben ağlıyorum kendi yağıyor
Yağ yağmur yağ göz yaşlarım bitene kadar

Sen ol eş yalnızlığımı bardaktan boşanırcasına
Tükenmiş kahrolmuş umutlarım
Sen olasın kader arkadaşım dert yoldaşım
Yağ yağmur yağ göz yaşlarım bitene kadar

Yıkıyorsun temizliyorsun sanki her şeyi
Sevgilerden kalan izleri bütün kirleri
Sanki biliyorsun çektiğim bütün dertleri
Yağ yağmur yağ göz yaşlarım bitene kadar

Belki benim arkadaşım oluyorsun
Anlatınca dertlerimi biliyorum anlıyorsun
Benimle beraber sende ağlıyorsun
Yağ yağmur yağ göz yaşlarım bitene kadar

Cemal'in TAŞI

Derler ya "gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı." Bu öyle değil. Bildiğimiz taşı taşımak. Kilo-metrelerce mesafeden taşıyarak Kazaya indirmek, orda ağırlayınca gönlünün istediğini almak. Kazada o yıllarda meşhur mu desem, beğenilen mi desem yiyecekler bakkalarda sucuk, lokum, piskevit, tatlıcılarda kıvrım tatlı, tablacılarda şambaba. Kazaya gelenler bunlarsız edemezlerdi.

Cemal kazayı hiç görmemişti. Heyecan içindeydi. Üç dört saatten beri dar, iki izli inişli, yokuşlu, kıvrımlı çamurlu patikadan farksız yolda yolculuk. Dere geçiliyor, tepe aşıyor, vadiye girip çıkılıyor kaza görünmüyordu.

Dar yol, koca kayanın altına geldiğinde pınardan su içmek, solunmak için durdular. Cemali de sayarsan beş altı ilk mektepte talebesiydiler. Yanlarında büyükler vardı.

Yanıdaki talebelerin uzun yolu zorsunmamaları için bu kararı verdiler. Onlarda kazaya yaklaştıklarını sandılar. Sular içildi el yüz, yıkandı. Kara lastik ayakkabılara yapışmış çamurlar temizlendi. Daha sonraları kaza yolunda her su başında ayakkabı temizliğini hiç unutmadılar.

Konuyu açtılar. Kazaya ilk gidenlere, kazamıza hoş geldin kabilinden esnafın hediye verirlermiş. Kazaya hediyesiz gidilmez ya. Çocukların hediyesi de çam sakızı çoban armağanı taş olurmuş. Kazaya taş getirene ağırlığına yiyecek verirmiş dükkancılar.

Kazayı görme heyecanı yanında birde hediye heyecanı tutmasın mı? Hele Cemalin.

Yeni yetmeler birer taşa sarılmış. Kocaman. Büyükler itiraz etmiş. Herkes götüreceği kadar demişler. Taş ele alınacak, ister omuzda, ister koltuk altında ister elde. Muhayyer, size kalmış. Yalnız götürülecek kadar olsun. Demişler. Talebeler aldıkları taşı birde yıkarlar. Kazaya az kaldı diyerek avunurlar. Ağırlığına ne eder merakına koyulurlar.

Bilinmez yolda, yolun az kaldığına inanmak isterler. Taşı iri almaları da bundan olmalı. Yol bu. Git pit bitmez. Arınmış, yıkanmış hafif taşlar adımlar atıldıkça ağırlaşırda ağırlaşır. İçlerinden en cılız yiyecek hasreti içini çekse de, dayanamaz taşı atar. Ona "kaybettin" derler. Yol uzadıkça uzar sanki. Taşın ağırlığına dayanamayan öteki, öteki, öteki... Taşlar atılır. Taşınacak gibi değil. Hediye özlemine kaybederler. Biri, evet biri direnirde direnir, dayanırda dayanır. Artık oturmak yok, soluklanmak yok. Taşı taşır da taşır. Her adımda ağırlaşsa da kazanın büyüğü, esnafın hediyesi, yiyecekler. Yarışı şimdilik kazanıyor olması da cabası.

Kazaya yaklaşılacak çeşmede soluklanırlar. Lastik ayakkabı çamurları kazanır. Üst başa sıçrayan çamurlar silinir. El yüz yıkanır. Saç başa bakılır. Uzaktan kazanın evleri seçilir. Yol irileşir. Yeni sesler duyulur.

Büyükler kaba konuşmalarını keser, seslerini kısarlar. Adımlarını düzeltirler. Büyükler ne yapsa talebelerde onu yaparlar.

Kazaya etrafında evler sıralı karşıdan gelen, önlerinden giden, insanların yürüdüğü inişli taş döşenmiş yoldan yolun ortasından girerler.

Yolda konuşulmuş, Cemale tembih üstüne tembih edilmişti. Kilo-metrelerce taşıdığı taş çok kıymetliydi. İlk gördüğü dükkana uğrayacaktı. Kazaya yeni geldiğini söyleyecekti. Taş taşıdığını anlatacaktı. Susacaktı. Esnaf anlayacak taşı terazi kafesine koyacaktı. Öteki kefeye dengince sucuk, lokum, piskevit, ne verirse. Kocaman gazete kağıdından bir torba dolusu. Bu kazamıza hoş geldin hediyesi. Öyle de yaptı. Ötekilerde dükkanın önünde elleri bağlı önde beklediler.

Girdiği yer tahta, sağı solu açık, ufak ahşap pencereci bir yermiş. Ortada iki koltuk, biri dolu, biri boş. Dolu olanda adamın yüzü beyaz sabunlu, elinde, kayışa sürte sürte bilemediği ustura ile traşa hazır. Elinde taş bekler. Berber bir süre aldırılmaz. Oda sağı solu inceler. Raf yok, yiyecek yok. Berber işinin ortasında işi anlar. Kapıyı açar, talebenin kolundan tutar, eliyle işaret eder tembih üzerine tembih eder. "Tam oraya gideceksin. Yoldan taş getirdiğini söyleyeceksin. Oda ağırlığına verecek " Cemal anlayamadığı yerden tanımadığı yere yönelir.

Yine ahşap kapıdan gıcırdatarak girdiği içeride önce sağa sola bakar. Öğretmenin giydiği pantol, ceketten asılı bir sürü. Ortada uzun dar masa. Kumaşın üstüne sürterek buhar çıkaran ütü. Yanda yüksek masa, eğri, büğrü okulda görmediği cetvele benzeyen şey. Hiç görmediği iri makas. Duvarlarda asılı yarım, kolları kolsuz ceketler. Oturan, ayakta çalışan, konuşan kimseler. Bir şey diyemez. Elinde taş sanki hediye getirdim der gibi. Nice sonra terzi gözlüklerinin üstünden bakarak birazda korkutarak niçin geldiğini anlar. Kazaya yeni geldiğini, taş getirdiğini tam anlatacakken eliyle tutar dışarı çıkarır. iyice gösterip işte ora, o dükkana gidiceksin. Orda her şey var. Hediyeği ona ver gibi şeyler söyler.

Bu defa içeri girdiği yerden sonra raflar, raflarda küçük küçük kutular. Yanda bir masa arkada oturan gözlüklü biri. Ayakta bir iki kişi, onlara küçük kutu veren beyaz önlüklü biri. Önce kime ne diyeceğini şaşırıldı. Bekledi. Taş elinde masada oturana döndü. Söz söylemeden söz işitmeye başladı. Masadan kalkan adam önce dışarı çıkardı, sonra tarife başladı. Eliyle işaret ede ede sıkı sıkı söyleye söyleye uğurladı.

Geldiği yer tahta barakaydı. Yanları kapalı önü açık. Önde kesilmiş, yüzülmüş baş aşağı asılı derisi yüzülmüş hayvanlar. İçerde iri bir kütük. Kütükte parçalanan etler. İri iri bıçaklar. Şişman pala bıyıklı, mavi önlüklü adam kasaptı. Ürperdi kaldı. Kendinden

sonra gelenler yağlı kağıtlara sarılı etler tartırarak aldı gittiler. Çek bir yağlı olsun. Budundan. Kuşbaşı. Kaburgadan. Kemiksiz gibi sözleri unutamadı. Birde elinde satırla üzerine gelişi. Bak dedi. Yanlış gelmişsin. "Senin aradığın orası. Tam oraya gitti. Başka yere sapma" derken hala heybetliydi.

Yol arkadaşları onları takip ediyorlardı. Cemal insafa gelirden belki de bizede verir, paylaşır. Bir de merak. Başına ne gelecek diye. Hele kazalılar elinde taş dükkan dükkan gezen merak etmezler mi? O nereye, onlar peşinden oraya.

Besbelli ekmek çıkan yerdi. Dışarı çıktığında geri baktığında zaten fırın diye yazıyordu. Karşıda içinde ateş yanan fırın, önde masada ekmekler. Fırın kürekle hamur iten, pişenleri çıkaran beyaz önlüklü biri. Tahta teknede hamur yoğuran yine biri. Ekmek alan, ekmek veren. "Bir ekmek " diyemedi. Ne istediğini de söyleyemedi. Taş elinde duruyordu. Saçı başı unla beyazlamış orta yaşlı biri elinden tuttu. Birlikte dışarı çıktılar. "Yanlış gelmişin. Bak ora. Orayı gördün mü. Başka yere sapma tam ora. Oraya gir sana verirler ". Ne istediği söylemedi, ama nerden bildiğini anlamadan bir kere bakıp tabelasını okuduğu fırına daha da bakmadan tarif edilen yere ulaştı.

Sonradan hatırladığında burası manifaturacı idi. Kazanın köklü ailelerden efendilerin pırtı, manifatura dükkanı. Yine sonradan hatırladığına göre Kazada eşraf aileler varmış. Manifaturacılar da öyle imiş. İçeriye girdiğinde yeni şeyler görüyordu. Koca koca raflar, raflarda renkli desenli kalın kumaşlar (kumaş olduğunda sonradan öğrendi), yanda kocaman, uzun masa. Top kumaşlarını bezlerin açılışını, metre ile ölçülüp katlanışını, toplanışını seyre daldı. (ilerde sinemayı seveceğinin ilk upucuydu belki de). Birkaç kadın/erkek ayrı yerlerde bu top kumaşlara bakıyorlardı. Nerdeyse raflarda ne varsa indirdiler. Bu işle uğraşanlarda hiç kızmıyordu. Yan masada gelenlere hal hatır soran gözüllü, etine dolgun, orta yaşlı kişikendine doğru bakınca elindeki taşı uzatıverdi. O da erinmeden yerinden kalkışı kendine; efendinin yanlış gelişi, taşı tarif ettiği yere götürüşü ne istiyorsa orda oluşuna dair söylenenleri dinleyerek salık verilen yere ulaştı.

Geldiği yer semerci idi. Artık semeri, eyeri biliyordu. Ama yapılışını görmemişti. Ağaçlar, deriler, otlar, çeşit çeşit keserler, bıçağa benzer demir kesiciler, renkli renkli ipler. Duvarlara asılı torbalar hayli cazip geldi. Bir şey söylemeden uzunca seyredildi. Hoş semercide öne eğilmiş, kafasını kaldırıp çalışmadan gelene bakacak hali yoktu da. Semerci ağacı yontmaya bırakıp, kafasını kaldırdığında elinde taş bekleyeninin ne maksatla geldiğini anlar. Hemen iki dükkan ötekine yollar fazla lafı uzatmadan. Yolda, aksi biri olduğuna hükmetmişti zaten. Semerci de demirciye yollamaz mı? Orda hediyelik ne olaki ? İçeri girmeye vazgeçti. Demircide körük sesleri, kızgın demir dövüşleri seyri doyumsuzdu. Demirci misafiri, elinde gezdirdiği taşı, neye geldiğini anlatmıştı. İksisi de hem fikirdi. Demirci yeleşine elini silerek iri yarı haliyle erinmeden işaret

ederek aradığının orda olduğunu anlattı. Orası köşkerdi.

Ahşaptan köşker dükkanın da raflarda acar ayakkabılar vardı. Yerde eski ayakkabılar. Yerdekililerin tamir edileceğini bir müşteriye anlatırken öğrendi. Köşker önünde önlük örse taktığı ayakkabıyı çekiçle dövdükten bir yana bıraktıktan sonra, bizi eline alıp ayakkabıyı delip iğneyle dikmeğe başlarken "ne var" der gibi gelene bakınca meranı anlamıştı. Köşker kazaya yeni gelen talebenin gezdiği yerleri Ordan oraya dükkan dükkan gezerken anlamıştı. Elindeki taş sahibine ulaşsın diye karşı komşusuna yolladı. Bunu acıdığından mı yaptı, gezecek dükkan kalmadığından mı bilinmedi.

Ahmet efendinin dükkanı derlerdi. Çok bilinirdi. Talebelerin uğrak yeriydi. Dükkanın içi ana baba günüydü. Raflar dolu, karışık, karamakarışık, her şey üst üste karman çorman karmakarışık. Köyede kilerler hak getire. Aradığını nasıl bulur? Fiyatı kaç, nasıl bilir? Çıkarmadı. yanda sandıklar, bir köşede üstü yanı dolu ufak bir masa masa çekmeceli. Çekmece açılıyor, sucuklar, büsküvi kültürü para para. İçerde alışveriş yapanlar. Terazi iki kefeli. Önce kağıt poşetler konuyor, sonra terazi kefesine, sonra da kucağa alınıyor veya fileyle konuyor. Kimileri para vermiyor, defter açılıyor çalkalem yazı yazılıyor. Defter kirlimi kirlir.

Epey bekledi ama orta boylu tombul, şalvarcı dükkanıcı elinde taş tutan kolu yorulmuşken gördü. İri yüzüne gülümse oturdu. Taşı alacak, terazide tartacak, ne istediğini soracak sanırken aldı, masaya koydu. Aşağıda sucuk sandığından bir kol, kese kağıdına bsiküvi, gazete kağıdına lokum, telli ekmek dolabından bir somun gazete kağıdının içine sararak eline tutuşturdu. Arkada birkaç talebe somun arası sucuk, helva yiyorlardı. Üstüne taşla su içiyorlardı. İçeri geçse yese mi, kışla behçesine geçse mi? Dışarıda kazadan takılanlar gezenler, yol arkadaşları son seyirlik için bekliyorlardı.

Kazada yapılacak işler var. Bir yanda yorgunluk, bir yanda telaş, öbür yanda kazayı görmenin heyecanı, hayreti.

Önce berbere gidilecek. Saçlar kesilecek. Sıfır traş. Nedense ilk gittiği berbere götürmedi büyükler. Buna memnun oldu içinden. Köyle anlaşmalı berberi sordu berber. İşe gitmiş dediler. Gıcır gıcır eden koltuğa sırayla oturdular. Önce tepeden başlıyordu. Buna tren yolu derlerdi. Bir kısmın saçı kırklık ile kesildiğinden kat kattı. Berber hiç konuşmuyordu. Makine saçı çekiyor çektikçe "kıpırdama " azarı işitiliyordu. Gözden yaş aka aka saçlar gidiliyor, kafa kele dönüyordu.

Sokağın ortasında, tahta dükkanın önünde üç ayaklı kara bir kutu. Kutuya bağlanmış demirci körüğüne benzer kıvrım kıvrım siyah torba gibi. Orta yaşlı bıyıklı adam kolunu içine sokuyor, çıkarıyor. Kutunun önünde çıkıntı. Ağzında yuvarlak kapak. Adamın bir eli siyah torbanın içinde bir eli ön kapağı açıyor, takıyor. Kutunun arka tarafına eğiliyorken bunları yapıyor. Ön tarafta birkaç metre ilerde tahta sandalye. Fotoğraf çektirenler sandalyeye oturuyorlar. Dik duruyor, ellerini bitişik dizinin üstüne yapıştırıyor, başını dik tu-

tunarak makinanın önündeki cam yuvar yuvarlağa bakıyor.

Gözlerini kırpmadan bakılacak, kıpırdamadan, ileriye ileriye bakılacak. Bu işleri şehirli diye tarif edilen bir teyze yapıyor. Oturanlara eliyle müdahale ederek omzunu, boynunu, çenesini, bakışını ayarlıyor, komutlar veriyor. Uymayanlar azarı hak ediyor. Bazen fotoğrafçı makinayı bırakıyor, oturanın düzeltme işini kendi yapıyor. Beceremeyenlere bir iki yapıştırıyor. Bitti komutuyla iş bitiyor. Yarın sabah alın tembihi yapılıyor.

Sıra yorgunluk atmaya geldi. Yer kasabanın dik yamaçlarına bakan, hükümet konağına bitişik kocaman çınar ağaçlarının altında, serin mi serin, çimenlik bir bahçe. Bir iki tane ağaçtan sedire benzer oturaklar, az sayıda ahşap sandalyeler. Boş bulunana oturuluyor. Kalanlar çime oturur. Kimileri ağaç altında belini ağaç gövdesine yaslıyor. Azık açmış, bağdaş kurmuş oturanlar. Ayaküstü ağız ağza vermiş olanlar. Yamaçtan aşağıdaki nemli vadiye bakanlar. Yolun üstündeki çeşmenin kulakları dolduran su şarlıtı.

Çınarların dibine oturdular, sabahtan beri yürüdükleri yol yorgunluğundan kalakaldılar.

Kazaya gidenin uğradığı yer tatlıcı. Taş döşeli cadenin üzerinde akan çift oluk. Hemen üzerinde tahta baraka dükkan. Dükkanın bir tarafında tepsiler dolusu kıvrım tatlılar. Sahibine tatlıcı, yere tatlıcı dükkanı derler. Bakır sahanlar içinde sıcak kıvrım tatlılar. Parası olanlar tek başına yerken, talebeler daha çok ekmek arası yerler. Öğünlük . üstüne çift oluklu çeşmeden buz gibi su. Kazada herkes tatlıcıya uğrar. "Bak su tahta okulda okunacak kıvrım tatlılardan yenecek". Okumayı teşvik için söylendiği sonraları anlaşılacak.

Tatlıcıya toplucak girdiler. Doyasıya değil de, birkaç tane yediler.

Çarşısı dolaşırken bahçeye inen merdivenlerin başında, caddede üç terkerlekli el arabası üzerine yığılmış çekirdekler. Gazete kağıdından kolayca yaptığı huniye dolduruyor. İlerde hükümet konağı önünde "şam tatlısı, şam tatlısı" dellalığını yapan kıvrım tatlıya benzemeyen kalıp kalıp kesilen, tepside üzeri kırmış, tepsi dolusu şam tatlısı.

Şam tatlısıda yediler. Çekirdek çittiler.

O gece handa kaldılar. Aşağıda gelen sesler onu hiç şaşırtmadı. Han altı ahır üstü ev gibiydi. Takırtılar, tepişmeler, hişirtılarda ahırdan geliyor gibiydi. Tek farkı yatak yani tahta karyolaydı. Beş altı kişi bir arada üzerlerinde battaniye ninni gibi gelen horultuları duya duya uyudular. Sabahta uzaklardan tomruk yüklü birbiriyle yarışan magurus, bemece kamyonların seslerini duya duya uyandılar.

Kazada sabahleyin en canlı/kalabalık yeri fırın gördüler. Fırından ekmek kokusu ta hanın içine geliyordu. Kimileri gazete kağıdı arasında, kimide filede bükerek taşıyan, sıcak mı sıcak pideleri kahvaltılık için eve götürme telaşındaydılar. Fırından sonra bakkala uğranılacak bilmem kaç gram siyah zeytin, peynir alınacaktı.

Yanında helva. Evlere kahvaltılıklar taşınırken birlikte demli çayı hemde bardağın yarısından fazlasını doldurmayan köşedeki kahvehaneye geçtiler. Kahvehaneye girmeden, kazalı çocuklar gibi fırından sıcak ekmek, bakkaldan zeytin, peynir aldılar. Hala deli tütün sarılı sigara kokusunun gitmediği akşamdan toplanmamış iskambil kağıtlarının olduğu, gazete masaya sererek, nevaleyi üzerine yayarak, etrafında gıcırtilı sandalyelere oturdular. Normalde demli, yarım dolu çay gelirken kahvaltılık dolu, açık çaylar geldi. Çırak ustaya "çek altılı; kavatlılık olsun" dedikten sonra çaylar peş peşe geldi. Sıcak pide, peynir, zeytin baldan daha tatlı geldiğini, damağındaki unutmadığı tattan hala hatırladığından bilirdi.

Evela yolunu öğrendikleri, meraktan birbirlerine "acep nasıl çıktık" dercesine sordukları fotoğrafçı dükkanına uğradılar. Açık hava kadar asker nöbeti tutarcasına beklediler. Artık tanıdıkları fotoğrafçı karı-koca dükkanı açtı.

Resimlere baktıkça heyecanlanıyordu. Kendileri kağıdın üzerinde duruyordu. Gözler açılmış, ağızlar yumulmuş, baş dik, beyaz yaka, sıfır numara traşlı kendileri olan resme baka baka topluca nüfusun yolunu tuttular.

Hükümet konağının ikinci katına nüfus dairesine çıktılar. Ömürlerinde ilk defa merdivenli çok katlı beton bir binaya girdiler. Binada efendi denen memurlar, bey denen amirler oturmuş. Onun için uslu, sakın, edepli olmalı, tapırsız yürünmeliymiş. Ta binanın girişinde bu tembihi aldılar. Eller yanda sükut içinde, asker taliminin aynısını yaparak nüfus dairesinde gözlüklü, tıknaz, kel memurları dilsiz hareketlessiz seyrettiler. Bir sürü şeyler yapıldı. Adına nüfus cüzdanı dedikleri yapraklı, küçük deftere benzer, fotoğrafları yapışık, içi yazı dolu cüzdanı aldılar. Seninki nasıl, seninki nasıl diyerek birbirlerine bakıyorlardı. Yırtılmayacak, bükülme-yecek, ıslanmayacak, raflarda saklanacak, her zaman alıp bakılmayacak kazaya gelirken yanında taşınacak gibi bir kısmını hatırladığı iri gözlüklü, göbekli, kel memurun azarlar gibi sözlerini hiç unutmadı. Kağıdını her ele alıpta, açışta hatırlar korkar gibi olurdu.

Köylüler kazaya gelince bir gün kalırlar, köyde bir yıl anlatırlardı. Kazadan dönenlere "yediğin içtiğin senin olsun, gördüğün güzellerden haber ver" derler, o da ballandıra ballandıra anlatır, hoşlanır dururdu.

Cemal'de gezmediği dükkan kalmadı, görmediği yer kalmadı. Yedik, içtik, gezdik, tozduk üzerinden anlatacaktı anlatmasına ya, taş taşıyışını, kazada aldatılışını, dükkan dükkan dolaşışına madara oluşuna, herkesin peşine düşüşüne, gülüşünü ne diyecekti. Onu da görenler duyanlar ballandıra ballandıra anlatacaktı.

Aslında yol arkadaşlarının , Cemal ile ilgili anlatacakları çok şeyler vardı. Cemalinse, anlatacakları kazaya dair idi. Taş yerine param ağırlığınca olsa kazayı bu kadar tanıyamazdım diyecekti içinden, bunu da ta ileriki yıllar hatırlayacaktı.

Kurbağalar

İlkbaharın mayısında
Koca gölün kıyısında
Bir cümbüş curcuna kopar
Kurbağalar sayısında

Öterler vararak vararak
Cümbür cemaat olarak
Düğüne derneğe ne hacet!
Katılın bize susarak

Gün aşar geceye durur
Ay dolanır şavkı vurur
Seda yankılanır suda
Korolaşır verir gurur

Kurşun

*“İlk akşamdan Çuhadar’ı bastılar
Öldürmeden kollarını kestiler”*

Tanyeri ağarıyordu. Gökyüzüne bakan altı çift göz vardı donuk, ölü, kan oturmuş. Haziran sabahı ayazımsılığının ılıkığa dönüştüğü zamanında mor sinekler uçuşur olmuştu, morlaşan kan birikintilerinin üstünde. Bir konuyor, bir kalkıyorlardı. Donuk, ölü gözlere üşüşüyorlardı. Uzaklarda bir yerde usuldan, inceden, sızı sızı bir hoyrat ığralanan yel ile birlik geliyordu acı dolu; “Seher oldi mavi yıldız dogdu mu/ ela göze mor sinekler kondu mu!” diye. Duyulmuyordu da hissediliyordu. Üç beden, altı çift göz, altı çift kol, altı çift bacak, üç baş! Yolun orta yerindeydiler, toza belenmiş bedenleri cansız, yatıyorlardı. Uyuyorlarmış da, uyandırılmamaları gerekmiş de, doyamamışlar da... Hani sabah serinliğine yenik düşmüş, akşamın bunaltıcı sicağıyla uğraşa didine yorulmuş bedenler serilivermişti gelişigüzel yerlere... Oyleydiler.

Çörtül’ün bahçesi sık ağaçlıdır. Andırın yolunda, kasabanın elektrik üreten dev jeneratörlü santralinin karşısındadır. Makine ve doğa böylesine karşı karşıya gelmiş midir bilinmez ama burada böyledir. Santralin işçileri griden bir önlük giyerler yağa, ise bulanmış. Elleri, yüzleri de öyledir. Kulakları sağır eden makine gürültüsünden başka ses duymazlar. Kasabaya elektrik veren bu makineler susar ise hayat da susar. Böyle bilir, böyle görür makinistler.. Ağaçlar yeşilliği nasıl toplarsa dallarında hayatçıl; makineler de gürültüyü öyle toplarlar.

Gecenin kuytusuna, ağaç dallarına tünemiş kuşlar havalandı; ötüşleri gökyüzünün ipiltili yıldızlarına dek yükselerek. Bir ötüş kıyameti yaşanıyor sessiz haziran akşamında. Oysa, makine sesinin ritmine alışmıştı kulaklar. Hani, duyulmuyordu desem yeridir. İşte o alışılmış, kulakları sağır eden makine seslerine kışıvermişti kuşların canhıraş ötüşleri; kanat çırpışları gecenin bu vaktinde. Aynı vakitte çatırdayan kaleşnikofun sesine de alışık değildi kasaba halkı. Kalabalık bir cayırtı kopunca kuşlar havalandı, gökyüzü kuş çığılıklarıyla doluverdi. Üç can düşüverdi tozlu yol üstüne. Öyle bir toz kalktı ki havaya kanla karışık; kan kokusu, toz kokusu birbirine giriverdi. Makine çalışıyordu. Dev jeneratörler elektrik ürettiyordu kasabaya. Ne kaleşnikof, ne kuş seslerini duymadı kimse. Kasaba ölüm uykusuna, üç can ölüme yatmışlardı. Duymuyorlardı. Gün bir mızrak boyu yükseldiğinde bir cip, bir daktilo, birkaç silahlı polis, bir sivil adam mor sineklerin üşüştüğü üç can üzerine eğilmişlerdi. Santral binasının karşısında yaşlı dut ağacı, barakamsı bakkal dükkanı, küçük bir ark, gür ağaçlı bahçe vardı. Sivil adam müddeiumumisiydi

kasabanın. İşaretler yağdırıyor yazdırıp çizdiriyordu. Yeldir yepelek koşan bir kadının savrulan tülbenti, şalvarı, gözyaşlarına bulalı saçlarını görmedi kimse.

“Haha haha hahhah haaa!” diye bağırdı kadın. Kaleşnikof, kuş ve makine sesinden de tiz, ruha işleyen bağırıştı bu. Yürekler parçalanıyordu. Çok ötelelerden bir ağıt gelip oturdu ölülerin açık gözleri, tozlu ve kana bulanmış bedenleri, göğe yükselen ruhları üstüne;

“Seher oldu mavi yıldız doğdu mu

“Ela göze mor sinekler kondu mu!” Uzun, yürek yakıcı, uğunduran bir halde mavi gökyüzündeki sarı ipiltili güneşi bile titretiyordu. Oradaydı, sarı güneşin sıcak oklarındaydı ruhları. İpiltileyle iniyorlardı yeryüzüne, kadına, toprağa, taşa. Ağıt ağıt yükseliyordu yeniden, sarı balkımalara dönüyordu ruhları. Bir o ağıt yakan kadın görüyordu ruhlarını cesetlerin. Ötekiler görmüyorlardı, göremezlerdi. Çünkü o ruhlar onların bedenlerinden, beyinlerinden, duygularından farklı yere sahiptiler; kadın biliyordu yalnız. Başkaları bilmiyorlardı, bilemezlerdi. O üç can emek, ekmek, evlerin direğiydiler. Direğin yıkılışı ne demektir bilemezdi başkaları. Bir o kadına aitti tüm bunları bilmek, yaşamak, görmek, duymak.

“Haha haha hahhah haaa!” Uzun siyah saçları kalçalarındaydı kadının. Heybetliydi. Tutam tutam yolumordu saçlarını. Atıyordu yerden yere bedenini. Ağzından başka ses çıkmıyordu;

“Haha haha hahhah haaa!” diyordu yalnızca. Güneş dağların üstünden oklarını saldıka ısınan hava kan, toz kokusuyla karışık çürük beden kokusunu yavaş yavaş makine yağları, mazot kokuları üstüne salıyordu. Kasaba halkı olayı duymuş, meraklı kalabalık, gözleri oyuklarındadelişmen sorular taşır halde bakıyorlardı yerde yatan üç cana ve kendini yerden yere atan kadına.

Fötr şapkalı, beyaz elbisesine zıt güneş yanığı teni, sağlık fıskıran suratıyla bir adam yardı kalabalığı. Önce polislere, sonra müddeiumumiye birşeyler söyledi. Başlarını olumlu salladılar. Sonra kadını tuttu kolundan. Cansız bedenlerden uzağa çekti. Meraklı kalabalığa döndü;

“Hemşerilerim!” dedi;

“Biliyorsunuz ki değerli Çuhadar kardeşimiz partimizin faal üyelerinden biriydi. Menfur bir saldırıya uğramış ve öldürülmüştür. Yalnız o mu? Malumunuz ki hayatını patozculukla sürdüren bu adam, Patoz Ahmet ve oğlu da menfur saldırıya kurban gitmişlerdir. Sayın müddeiumumimiz, parti başkanı olarak

ben bu saldırının faillerini ya da failini mutlaka bulacağız. Bu sebeptendir ki öfkeye kapılıp nümayiş yapmayınız ve karşı partililere fiiliyatta bulunmayınız.”

Müddeiumumi yerde yatan cesetlere yaklaştı, yaralarına baktı. Sonra sağ yana çevirdi başını. Yolun kenarında iri dut ağacı, baraka, ardında bahçe alabildiğine uzayıp gidiyordu. Dut ağacı ve barakanın arasındaki boşluğu gördü yürüdü. Ağaçla barakanın arasına girdi, eliyle tüfek sıkıyor taklidi yaptı. Cesetlerin yanına geldi yeniden. Kalabalığın önünde ellerini kavuşturmuş bir halde bekleyen birinin kulağına birşeyler fısıldadı.

“Emredersiniz müddeiumumim!” diyerek kalabalığı yarıp gözden kayboldu. Aradan yarım saat geçti, bir manga jandarma, başlarında bir subay olduğu halde kalabalığı yarıdı.

“Tek sıra ol!” komutuyla diziliveren askeri süzen komutan müddeiumumiye yaklaşılarak; “Emriniz üzerine geldik efendim!” dedi.

“Askerin birini şu dut ağacıyla barakanın arasına koyunuz.”

“Derhal efendim.”

Ağaç, bahçe, baraka, cesetler, santral binası, tulumları, yüzleri, elleri makine yağına bulanmış işçiler uzun uzun tek tek incelendi ve sorgulandılar. Yazıldı, çizildi, imzalandı. Ortada yatan cesetlerin sahiplerine verilmesinin uygunluğuna ilişkin tutanak tutuldu, olay yerinden ayrıldılar. Geride meraklı bakışlar, soruların beyinlerde çakılmışlığı, ağlamaktan şişik yüzlü kadın, nutku tutulmuş üç çocuk kalakaldılar.

Sabaha dek uyumayan kasaba halkı şişkin gözbebekleri, sersemlemiş beden ve beyinleriyle her yerde konuşuyordu Çuhadar, Patoz Ahmet ve oğlunun öldürülmelerini. Seçimlerin yaklaştığı bugünlerde herkesin paylaştığı, benimsediği tek nokta Çuhadar’ın kişiliğiydi.

“Dağ adamıydı!”

“Mertti!”

“Yürekliydi!”

“Olur olmaz aldırılmaz, kimsenin kötülüğüne konuşmazdı!”

“Beş vakit namazında niyazındaydı. Orucunu tutar, zekatını fitresini verirdi. Yoksulun, ezilenin yanındaydı, sözüne güvenilen er kişiydi.”

Cuma namazının bitimi sonrasında yanına birileri yaklaşip birşeyler söylediğini; suratının buruşuk bir hal alıp;

“Öte get lan!” diye bağırdığını söyleyenler bile oldu.

“Öldürüleceğini biliyordu.”

“Bu yüzden, evine giderken kimseyi istemezdi yanında. Ne olduysa o konuşmadan sonra oldu. Patoz Ahmet ve oğluna demiş ki; “Gelmeyin benimle. Başınıza iş gelir.” Dinlememiş onlar. İş geldi. Hemi de canlarından oldular.”

Hükümet konağında müddeiumumi odasında beyaz giyiti, fötr şapkası, tıraşlı esmer yüzüyle oturuyordu parti başkanı. Ceketinin düğmesini iliklemiş, saygılı duruşuyla sorusunu yanıtlıyordu müddeiumuminin;

“Efendim eşine ve çocuklarına söylemiş öldürüleceğini. Akşamları saat on sularında evine giderdi. Kendisine yoldaşlık etmek isteyenleri uyarırmış.”

“Kuşkulandığı biri var mıydı sizce?”

“Yok. Böyle birinin varlığından söz etmedi. Öldürüleceğini biliyordu. Kimin öldüreceğini değil de kimler tarafından öldürtüleceğini hepimiz biliyorduk. Ha bu gün ha yarın... Bekliyorduk. Oldu. Korkulan oldu. Öyle bir yerde öldürüldü ki; öldüreni göremezsin, silah sesini duyamazsın. Ustaca tasarlanmış bir uygulama.”

“Bence de.” diye yanıtladı müddeiumumi; “Kim, nasıl tasarladı, düşündü, kime yaptırdı bu menfur saldırıyı? Ne gören var, ne bilen. Koskoca santral makinistleri bile duymamış silah seslerini. Çok ince hesaplanmış.”

“Yeni bir gelişme olursa sizi ararım müddeiumumim. Sizde de gelişme olursa bizi ararsınız.” “Ararım.” dedi müddeiumumi.

Hükümet konağının önü kasabanın her zamankinden başkaydı. Dağ köylüklerinden gelenler, yazı köylüleri, ağa yanaşmaları, öteki partilerin yandaşları kayış bir surat, yuvarlak bir göz, silik bir korkaklık sarmalındaki merakla bakıyorlardı parti başkanına. Suskun, kıpırtısız, donuk. Bakışları adım atışlarına odaklanmıştı başkanın.

Bir çift göz vardı hayın, dum dum kurşun bakışlı. Ufak tefek, kuru kavruk suratlı, cin bakışlı ve feldir fecir ruh halini davranışlarında sergileyen biri. Kasabanın her haliyle dalga geçercesine hin düşüncelerini gözlerine bakınca rahatlıkla görebileceğiniz biri. Yürüyordu Andırın caddesinde. Tam o üç canın kıpırtısız yattığı yerde durdu, bir santrale, bir Çörtül’ün bahçesindeki dut ağacına baktı; dut ağacı ile barakanın arasına girdi;

“Tarrrrrr!” dedi ellerini öne uzatarak; kaleşnikofu tetikler bir hal, bir görüntü sergileyerek; “Tarrrrrr!”

Soğuk bir kahkaha atarak yürüdü gitti koca cadde üstünde. Gökyüzü maviydi yine. Mor sinekler yoktu bu kez. Sarı bir yıldız ipildeyip duruyordu.

Bu Şehir

Bu şehir ki pir gibi
Yabancı kendisine
Çağırıyor hepimizi
Bindiriyor terkisine

Bu şehir ki sır gibi
Yanıtsız bir bilmece
Şaşırtıyor hepimizi
Değişip gündüz gece

Bu şehir ki sel gibi
Akıyor bir meçhule
Sürüklüyor hepimizi
Ardı sıra huş ile

Bu şehir ki dev gibi
Besili üvey anne
Ağlatıyor hepimizi
Bularak bir bahane

İki Göz İki Kulak

Bir iş görse daha iyi değil miydi? Öyle de oldu. Elinde bastonu köyün üst tarafından ağır ağır inerek, gelinin hazırladığı azık elinde tarlaya doğru gidiyordu. Her zaman yaptığı gibi tepenin zirvesinde yassı taşın üzerine oturdu. Cemal dede de, Mehmet dede gibi sabah kalkmış, çorbasını içmiş, taze ayranını yayıktan çömçeyle yudumlamış, azık hazırlanmış, gençlikten kalma birde ılık tutturarak elinde baston tarlanın yolunu tutmuştu. Gözleri fazla görmüyordu. Tarlaya ulaşması epey sürmüştü. Âdeti olduğu veçhile o da aynı tepeye gelip aynı taşın üzerine oturmuştu.

Sohbet. Koyu bir muhabbet. Eski günlerden, kıtlık yıllarından, seferberlikten, harplerden, cep-helerden, topraktan, bereketten, insanların bozulmasından, eskinin iyiliğinden, zamanenin değişmesinden, haksızlığın alıp yürüdüğünden, tarlalara hayvanları yayıldığından, çobanların helale harama bakmadığından.

Cemal ve Mehmet dedeler.

Cemal dedenin gözleri yıllara dayanamamıştı. Fazla görmezdi. Lakin kulağı muhkem duyardı. Bu haline her dem şükrederdi. Hem göz hem kulak gitse geri getirmeye çaremi var derdi. Zayıftı, kavruktu, elleri titrerdi. Boyu kısalmış omuzları çökmüştü. Seferberlik yıllarında gurbette cephede çok çekmişti. O yaşına rağmen adımlarını uzun atardı. Adımlarını uzun atmayı seferberlik yıllarında öğrendik derdi. O yıllarda iki şeyin kıtlığını çok çektik derdi. İn-

sanın ve ekmeğın. Yerde bir tane ekmek kırığı görse eğilir alır üfler öperdi. Gözleri dolardı. Yıllar oldu bunu göremedik derdi. Ya İnsan. İnsanlar gözlerimizin önünde sele kapılmış gibi çekip gittiler. Yalnız kaldık hasret kaldık derdi.

Cemal dede seferberlik yıllarından, seferberlik sonrası kıtlık yıllarından kalma nimet hasreti kemiklerinde sızlayarak kalmıştı o yıllardan. Buğdaya nimet derdi. Yılların zahmeti, yaşanmışlıkların ağırlığından olmalı derdi". Bunlara yıllar vardır hasret kaldık. Bulamadık, göremedik, yiyemedik. Ne ektik, ne biçtik. Yerleşemedik ki. Tarlamız olmadı ki. Öksüz olmadı ki. Saban olmadı ki. Tohum bulamadık ki."

Cemal dede kıtlık yıllarından çıkışı kanaate bağlardı. Kanaat ede ede, azı çoğa say saya bölüşe bölüşe o günlerden geçtik derdi.

Diliyle haliyle böyle derdi. Şimdi haline şükreliyordu. Devlet iskan etmiş, tevziden tarla vermiş. Kıraç olsun, yamaç olsun ne fark eder. Sürülüyor, ekiliyor, biçiliyor.

Nasıl nimete gözü gibi değer vermişse, nimetin yetiştiği yamaç ekine'de gözü gibi bakardı.

Nimet başağa, başak hasada dönüşsün ki bolluk bereket olsun. Biz çektik bizden sonra gelenler çekmesin isterdi. Her gün köyün karşı yamacında taşlı ekin ekili tarlaya giderdi.

Her gün ekin tarlasına gidişi, ona hayata tutunmanın ta kendisi geliyordu. Bir çocuğu kucakta büyüten anne duygularını taşıyordu. Ekin sarı başaklara, sarı başaklar

buğdaya, buğday una, bulgura, döğmeye dönecekti. Buğdayın kıymeti harbiyesi, hikayesiyle birleşince hayatın ta kendisi oluyordu.

Ekin tarlası onun için buğday hasat etmek değildi. Ekin tarlasında harpler, seferberlik, devletsizlik, kıtlık, yokluklar, bitişler, çöküşler, umut ve de hayata tutunuş vardı.

Bilirdi ki; ekin tarlasına iyi bakarsa kime rızık, kime kısmet, kime nasip. Bir ekmek parçasını onu da bölerek bölerek tutunduğu hayatta öğrendiği buydu.

Mehmet dede demezlerdi. Lakabı vardı. Mehmet Koca derlerdi. Bu topraklarda yiğit namı ile anılır, bilinir. Köylerde insanlar adlarını, ya resmi adamların (memurların) yanında ya da askerlik künyesini okurken söylerlerdi. O da Cemal Dede gibi seferberlik görmüş, ailece göç yollarına düşmüşler, gurbetler aşşa buralara gelmişler. Devletin tevziiden verdiği araziye ekip biçmeye çalışırlardı.

Seferberlik ağır gelmişti. Aileden kimse kalmamıştı. Yeni bir coğrafya da savaş yorgunu, kıtlık vurgunu hali ile hayli yıpranmış, çökmüş vaziyette idi. Kulakları sağır olmuş duymazdı. Başkalarını da kendi gibi zanneder duyurmak için bağırdı. Çok uzaklardan sohbetini dinlerdiniz. Kulakları duymazken gözleri iyi görürdü, keskindi. Şükür ederdi gözlerine. Kulak duymuyor, göz görüyor, el ayak tutuyor, şükürler olsun halimize derdi. İri yapılı, omuzları geniş, bağrının ağarmış kılları ile dağ gibi görüntü verirdi. Adımlarını tap tap uzun atardı. Elinden baston düşmez, başı öne eğik salına salına yürürdü.

Eski günler sorulduğunda bizden geçti derdi. Keyfi yerinde olursa eskilerden anlatır yoksa susardı. Bunda kulağının duymamasının payı vardı.

Mehmet dede kıtlık yıllarını yokluk yılları diye değil varlık yılları diye anlatırdı. Kimin neyi varsa ortada. Herkeste olmazdı ama olanda paylaşırdı. Zor zamanlarda inanın muhtaç olduğu şey yine insan derdi. Oda kıtlığın ağırlığını omuzlarda taşıdı. Bir emanet gezdirdiği koca gövdesi erken yaşta yoruldu. Harplerden mi, zahmetlerden mi? Az duyar oldu.

Mehmet dede seferberlikte ailesini uzun yıllar arar bulamaz. Sorar soruşturur. Arar tarar. Kim ne salık verse sahi sayar. Yokluk yalnızlık ona arkadaş olur, akraba olur. Sonra kavuşma, sonra yerleşme.

Mehmet dede köye geleli beri, bir ev tahsis edineli, tevziden kıraç tarla alalı, yuva kuralı... şükür üstüne şükür eder. Hey gidi günler hey diyecek oldu. Hey gidi devir dedi. Dahli olmadığı bir devrin önünde kuru yaprak gibi sürüklenmişti. İşgal. Göç. Muhacirlik. Gurbet. Yeni memleket.

İkisi birer ömürdüler.

Bunca yaşadıkları onları bu hale getirmişti. Yalnız ve yardımsız ayakta kalınmayacağını kurtuluş savaşı yıllarında iyi öğrenmişlerdi. Köylerdeki imeceler de bu yüzden tutuyordu. Birinin eksikliğini öteki tamamlayacak. Birinin eksikliğine, diğeri koşacaktı. Tutunmak bu topraklarda böyle olurdu. Kalabalık aileler, akrabaların birlikte aile ocağında oturmaları hepsi, hepsi hep bunun içindi.

Öyle yaptılar.

Omuz omuz, yan yana oturdular. Uzakta çobanların sesleri, çan sesleri duyuluyordu, hayvanlar seçiliyordu.

Cemal dede duyuyor görmüyordu.

Mehmet dede görüyor duymuyordu.

Biri uzaktan ekin tarlasına giden hayvanların çan sesini duyuyor, ötekine işaret ediyor, o da o tarafa bakarak hayvanların yaklaşmalarını gözlüyordu. Gelen hayvanları tarlaya sokmuyordu. Çobanlar kolayca yaklaşırsa da, hiç bilmedikleri işbirliği şaşırtıyordu. Ne olduğunu anlayamıyorlardı doğrusu. Nasıl hayvanları tarladan uzaklaştırdıkları anlaşılamadı. Sonraları fark ettiler. Bir daha tarlalara yaklaşamadılar.

Cemal dede "iki göz iki kulak yeter, tek bedene ne hacet" dedi.

Mehmet dede de "iki göz iki kulak yeter. Yeterki iki akıl birleşsin" dedi.

İkisi de "iki iyilik birden olmaz ki" dedi içinden. Bunu da seferberlik yılları öğretmişti.

Bu olayı hatırlayanlar o gün bugün hayat müşterek derler.

Bağışla

Haber göndermişsin üç beş gün önce
Gelemem yar, kusurumu bağışla
Oturdum düşündüm inceden ince
Gelemem yar, kusurumu bağışla

Al yeşile döndü ise oralar
Rüzgar eser zülüflerin turalar
Varır isem tazelenir yaralar
Varamam yar kusurumu bağışla

Kuru ağaç kırılırdı bel vermez
Varam desem imkanlarım el vermez
Karlı dağlar geçit vermez, yol vermez
Gelemem yar, kusurumu bağışla

Vay Aşık İSLAMİ bitmez kederin
Düşünün her zaman sen derin derin
Dört mevsim güzeldir bizim Andırın
Gelemem yar, kusurumu bağışla

Baba Duası

Torosların Çukurova'ya bakan yamaçlarında buğdayların hasat zamanı gelmişti. Köyde hummalı bir çalışma döneminin tam ortasıydı. Dallar da al el malar kızarmaya dumuş, amutların davetkâr aroması bal arılarının başını döndürmüştü.

Ötede Hasan Emmi, ırgatlara azık hazırlamış tarlaya, ekin biçenlere götürmek üzere yola çıkmıştı. Daha imece usulünün ölmediği yıllardı. Herkes sırayla birbirinin tarlasına gider el birliğiyle harman kaldırırdı. Kimin harmanı çekiliyorsa azıkları o hazırlıyordu. Hasan emminin dört oğlu vardı. Birincisini evemiş ikicisi sırasını dört gözle bekliyordu. Allah bu sene harmanı bereketli ederse ikinci oğlunu da baş göz etmeyi planlıyordu.

İkinci oğlu Abdullah babasının bu planını bildiği için harman yerinde daha gayretliydi. Herkesin bir bağ ekin biçtiği yerde o iki bağ ekin biçiyordu. Biçiyordu biçmesine ama bir yandan da kendi kendine söyleniyordu. Bu kadar emeğe bu kadar ürün az diye düşünüyordu. Geçen Cuma namazında büyükler konuşurken duymuştu. Aşağı köylerde insanlar tırpanla biçmiş bu ekini. "Biz neden orakla biçiyoruz ki?" diye düşündü. Tırpan ancak düz arazide kullanılabilir. Kendilerinin tarlaları ise dağlık, kayalık ve kıraç. Sonra cevabını da kendi kendine verdi: Ağalar.

Toprak ağaları epey zaman önce sulak ve verimli Çukurova'yı kendilerine alıp geri kalan dağlık arazileri nüfuzu zayıf köylülere bırakmıştı. Zaman köylülerin arasından bir yiğit çıkıp ağalara kafa tutsa da ya başarısız oluyorklar ya da o ağaların yerine kendileri geçiyor ve bu adaletsiz düzen devam ediyordu. Babaları uzun kış gecelerinde kendilerini etrafına toplayıp uzun uzun anlatırdı ağa efsanelerini. İnce Memed'i de anlatmıştı. Ağalara isyanını. Hatta bir keresinde grup dağlı (ağalar onlara öyle derdi) toplaşmış muktadir bir toprak ağasını epey sarstığını da anlatmıştı. Bu ağa ancak diğer ağaların yardımıyla itibarını kurtarabilmişti. Ama o köylüler artık ağaların da kendileri gibi fani olduklarını cümle âleme göstermişlerdi. Nitekim soyadı kanunu çıktığında o köylülere nüfus memurları "Ağabilmez" diye bir ad uydurmuştu. Ağalar artık pek rahat sayılmazdı ama hala o verimli topraklar ağalardaydı. Hatta kimi efsanelerde Gavurdağlılar adının bu ağalar tarafından takıldığını bile söyleyenler vardı. Ah bu ağalık düzeni yok muydu? Ağalar, ağalar...

- Selamün aleykum ağalar! Abdullah babasının selamıyla daldığı düşüncelerden uyandı. Orakla biçmeyi düşündüğü yeri bitirdiğini de o zaman fark etti. Komşulardan Musa aldı selamı.

- Ve aleyküm selam hasan emmi. Neredesin yahu? Gözümüz yolda kaldı. Gün neredeyse karşı tepelere vardı senin azık getireceğin yok.

Hasan emmi de biliyordu bu takılmaların latife olduğunu ya, yine de bir izahat yapma ihtiyacı hissetti.

- Ekmekler taze olsun istedim. Halime yengeniz anca hazırlayabildi. ırgatların boğazından güzel yemekler geçsin deyi de epey emek harcadı kadıncağız. Kıymetinizi bilin evde bize böyle sofraya kurmaz ha.

Azık gelince paydos edildi. Komşu tarlanın ötesindeki dereden Hasan emminin en küçük oğlu İhsan'ın getirdiği suyla herkes elini yüzünü yıkadı. Sofraya oturuldu. Bu arada pek ortalarda gözükmeyen Abdullah'ın küçüğü Ferithemen başköşeye kuruluverdi. Babasının ters bakışından alacağı dersi alıp hemen yerinden doğrulurken babasının buyruğu ile de bir uffffffff çekti.

- Oğlum İhsanla git gözeden su getir.

- Suyune zaman bitirdiler ki? Dedi ama babasının ikinci bakışı onu dediğine pişman etti. Yerden kapıldığı su kabağını İhsan'ın kafasına çaptırıp İhsan'a "gel benimle" dedi. İhsan'ın isyanı ise herkesi güldürdü.

- Baba yaa! Abime bir şey de. Gülüşmeler İhsan'ı rahatlattı. O da küçük su kabağından matarayı alıp abisinin peşine takıldı.

Ferit'in elinde iki su kabağı vardı. Yaklaşık dörder beşer kilo su

alırdı bu su kabakları. İhsan'ın ise bir bilemedin iki litre suyu anca alır, yarısı da geri gelirken dökülürdü.

Yine öyle oldu. Sofra kuruldu herkes gülüşerek neşeyle karnını doyurdu. Yemekten sonra Hasan emmi imam ırgatlar cemaat öğle namazını da eda ettiler. Namaz sonrası hasadın bol ve bereketli olması için de çokça dua ettiler.

Oğun iş akşama kadar sürdü ama ancak ekinler biçilebilmişti. Erkekler ekinleri biçmiş kadınlar-kızlar da keçi kıldan örme halatlarda demetleri bağ yapıp harman yerine toplamıştı. Vakit ikindiye geçince herkes evine dağıldı. Asıl büyük gün yarındı. Harman çekme yarına kalmıştı.

Tarlada herkes gibi bütün gün bir aşağı bir yukarı gezen İhsan da herkes kadar yorulmuştu. Babasına kendisini kucağa almasını söyledi. Hasan emmi,

- Seni ben değil de atım götürse olmaz mı?

- Olur baba.

Hasan emmi oracıkta bir çalının dalından bir çubuk kesip İhsan'ın eline verdi.

- Hadi atla bu ata.

İhsan ata atladığı gibi başladı dörtnala sürmeye...

- Dıgdık dıgdık...

Ertesi gün komşu köyden traktör gelecekti. O yüzden tarlaya öğleye doğru gidilecekti. Abdullah harman için gerekli alet edevatı toplarken Ferit haylazlık peşindeydi. Bir ara gözleri dut ağacına takıldı. Çabucak tımandı ve başladı ellerini yapış yapış eden dutlardan birer ikişer atıştırmaya.

Derken karşı yamaçtan traktörün patosla birlikte geldiğini görünce Hasan emmi çiğirdi çocuklarını.

-Haydin tarlaya. Beklemenin zamanı değil.

Ev ahalişi çoluk çocuk gelin kız toplandı ama bir eksik vardı.

- Ferit nerede?

- Feriiiiit!

- Ferit abiiii!

Ferit kıkrıdayınca herkes dut ağacında olduğunu anladı. "Hadi oğlum gel" dedi babası. Ferit'in tersliği tuttu. "Gelmem" dedi. Bu arada ev ahalişi çoktan yola koyulmuştu bile. Ama Ferit'i indirene aşk olsun.

- Oğlum in.

- İnmem.

- Yavrum bütün konu komşu tarlada olacak. Sen gelmezsen el âlem bize ne der? Oğlunu çalıştırmıyor da komşularını çalıştırıyor demezler mi?

- Derlerse desinler.

- Yavrum gel, etme!

- Dut yiyeceğim ben.

- Evladım şimdi mi buldun dut yiyecek zamanı?

- ...

- İnsene evladım.

- ...

Hasan emmi iyiden iyiye gecikmemek için bir lâ havle çekti oğluna son bir kelam etti:

- Oğlum, seni ben indiremedim. Allah indirsin!

Sırtını dönüp iki adım atmıştı ki KÜÜÜÜT diye bir ses ve bir çığlık...

- Anammm!

Kastal Cengi

*Kastal'dada harp açıldı.
Mamalar harbe seçildi.
Davran Mulla Osmanım Davran
Bu sefer kefenin biçildi.*

*Kastaldanda akar oluk
Düşmanlar vermiyor soluk
Davran Mulla Osman'ım Davran
Burada gezen Ali ölük.*

Toprak Dam

Toprak dam kalmadı ki demek kolay. Toprak damları ellerimizle, keyfimizce yok ettik. Bugün kırk yaş üzerinde olan herkes toprak damlarda doğdu yaşadı.

Buna rağmen kısa sürede toprak evler kaybolup gittiler.

Toprak evler, damlar zenginleştığımız için mi terk edildiler. Yoksa hızlı kültür değişiminin kurbanı mı oldular. Sağlıksız, yetersiz oldukları için mi yıkıldılar. Sebebi ne olursa olsun toprak evlerle beraber geçmişimiz, kültürümüz, değerlerimiz yıkıldılar. Toprak evler kültür üreticimiz, değerlerimizin bir parçası idiler. Bugün betondan evler, damlar toprak evlerin yerini dolduramıyor. *Toprak evler neydi? Nasıldı?*

- Toprak evler sıcaktılar
- Her köşesi, her noktası kullanılırdı
- Ambar, kiler, yüklük, mutfak, banyo odaları ile iç içe geçişli olurdu
- Pencereleri küçük, kışın sıcak, yazın serin tutardı
- Doğum, ölüm, sevinç, keder gibi hayata dair ne varsa burada yaşanırdı.
- Dede, nine, amca, hala, dayı, teyze birlikte büyük aile hayatı yazardı
- Gıdalar saklanır, her saklanan şeyler paylaşılır tüketilirdi
- Önlerindeki avlular, güneşi konuk eder, yazın hayat burada geçerdi
- Zemin katlar direk toprağa, bahçeye açılırdı
- Avluda direklerine, duvarlarına kurutulan ürünler asılır, kışın tüketilmeyi beklerdi
- Geniş giriş kapısı her zaman açık olurdu

Toprak damda neler yapılmazdı ki

- Yağışta loğlanırdı
- Yağan karlar kürenirdi
- Eksik topraklar atılırdı
- Gülle oynanırdı
- Dam başında volta atılırdı
- Tarhana serilirdi
- Yünler serilirdi
- Bulgur- döğme, zahra serilirdi
- Meyve ve sebzeler kurutulurdu
- Dam başlarında yatılırdı
- Divanlar kurulur, yataklar serilirdi
- Asmalar uzatılır, yatak serilirdi.

Ah toprak damlar

- Damın başında oynayan yaramaz çocuklar ev içine toprak döküyor diye kovalanışları özlemek
- Gülle, misket oynamaları özlemek
- Dam başlarında yıldızlara baka baka uyumayı özlemek
- Bacalardan hidrellez akşamları içeri salınan kovalara konarak sürpriz hediyelerini özlemek
- Damdan dama atılmayı özlemek

Toprak dama dair türküler olurdu. Her dam türküsü mutlaka yâr'e söylenir, kinaye yapılırdı. Maniler, sözler, tekerlemeler dam başları için getirilirdi.

Bugün Anadolu'nun hangi köyüne, mahallelerine obasına gitseniz toprak dam kalmadı. Duvarları kalın, içerisi serin, toprak dam, ahşap bacalı ağaçlarla tavan yapılmış, direkli, mavili, küçük pencere, sürgülü kocaman kapılı toprak evler kalmadı.

Yanlı anlaşılmanın tarihinden bahsetmiyoruz. Yirmi yıl öncesi toprak evlerden, toprak damlardan bahsediyoruz. Bin yıllık birikimimizi yirmi yılda tüketmemizi hangi komplolara bağlayabiliriz. Toprak damlardan sonra sıra hangi kültür değerlerimizde acaba?

TeMaşe

Temaş'ettim söyle memleketimi
Yarinsız,dünsüz bin surat gördüm
Yüzlerde yıllarca çizilen desen
Desene birikmiş çok ümit gördüm

Eflatun rengini yitiren saat
Kefene sarılmış çok hayal gördüm
Gonuldeki yari aramaktansa
Şişe şişe dilber arayan gördüm

Gerçekten kaçarak boyaya koşan
Bin bir fırça değmiş suratlar gördüm
Utanmaktan düşen şapka yerine
Kahkahalar dolu yüzsüzlük gördüm

Kültürü, geçmişi hikaye sayan
Evvellsiz ahirsiz hayatlar gördüm
Dik durup hayatta yol almaktansa
Kula kulluk eden gurursuz gördüm

Tarihe sovmeyi büyük is sanan
Özgürlük sapkali yobazlar gördüm
Asırlar evveli bitti sanerken
Putu tapan yeni cahiller gördüm

Umutsuzluk çöktü gezdikce yurdu
Çaresizlik yüklü omuzlar gördüm
Artık gark olurken karanlıklara
Gözleri alevli yiğitler gördüm

Bir mih bir orduyu kurtarır ise
Bir gülle gelecek baharlar gördüm
Vatanı ayağa kaldırmak için
Bir değil binlerce Mustafa gördüm

Toprak Toprağını Çeker

Uzun zamandır göremediğim, burnumda tüten memleketimi kısa bir süre de olsa görme fırsatını bulmuştum... Altı günüm vardı, sayılıydı yani.

Ailemizde ilk torunu vatani görevi için uğurlamaya gelmiştik. Heyecanlıydık... Manisa-Kırkağaç'a gidecekti. Askerimizi uğurlamaya günler vardı. Merak ettiğim birkaç yeri kuzenlerimle gezdim... Fakat bilmediğim, görmek istediğim yerler vardı...

Malik-i Ejder'i görmeyi çok istiyordum... Hani bedduası ile tüyleri diken diken eden komutanın mezarı. Şehrin dışında, bir tepe üstündeymiş. Yaralı olarak tırmandığı, son nefesini verdiği yeri merak ediyordum. Allah rahmet eylesin. Tozlu yollardan, toz yutarak çıktık. Tepeye çıktığımızda, halen tadilat devam ediyordu. Vakit öğle olduğundan çalışanlar yemek molası vermişti. Biraz sohbet ettik. Yenilenen bölümler ve yeni eklenen bölümler vardı. Etrafı inceleyip, gezdik ve fotoğraflar çektik.

Tepeden bakınca yosunlar arasında kaybolmaya yüz tutmuş, mey'us Kumaşır Gölü'nü gördüm... Durgun ve sessiz bir bekleyişi vardı, sanki. Etrafında faytonlar gezebilirdi. Ağaçlandırılabilir, mesire yeri olabilirdi. İklimi iyi yönde etkiliyordu. Yanında ağaçlarında olması, gücünü artırır, iklimi etkilemek adına. Kendi halinde boynu bükük bir bilinçli elin uzatılmasını bekler gibi... Üzüldüm, bu çaresiz bekleyişine...

Biraz daha ileri kaydırıldığınızda bakışlarınızı; nazlı nazlı salınarak gelen Sır Barajı'nın uzantısını görmek mümkün... Henüz yeni geldiğinden olsa gerek pırl pırl, ümitli ve canlı canlı...

Bir köyden kalkıp bir başına şehre gelmek az şey mi? Kim bilir onunda ne hayalleri var? Üzerinde gezinen kayıklar mı? Bağrında yüzen insanlar mı? Belki sörf yapanları bile hayal ediyordur... Çevresinde gezinen faytonları, çocukları, yemyeşil ormanı düşünüyordur. Kuş civıltıları ile insanların konuşmalarının karıştığı bir hava hayal ediyordur... Kim bilir...

Genç olduğu kadar coşkunda... Öyle ya, biz gençken ne hayallerimiz vardı, onun neden olmasın ki? Ne temiz, ne güzel mavisini var!

Tepeden bakınca Sır Barajı'nın doğusu, Maraş evlerinin gri yüzü insanı kasavetlendiriyor sanki... Soluk bir surete bakar gibi oluyor insan. Serpiştirilmiş yeşillikler var, görüntüyü engellemiyor.

Betonarme evlerin boyanmadan kullanılması şeraitini daha da destekliyor. Bu haliyle bana Urfa'yı hatırlattı. Urfa'da toprak evler, burada betonarme evler

var. Oysa evlerin dışı badana olsa, hem ucuz, hem temiz, hem bakımlı üstelikte sağlıklı olacak...

Belediyenin katkılarıyla oldukça değişmiş, memleketim... Güzel gelişmeler olmuş... Trabzon Caddesi'ndeki Sütçü İmam Anıtı yer değiştirmiş. Yeşillenmiş.

Trafik akışı daha rahatlamış. Yalnız yollarda ışıkları aksesuar olarak görenler var. Trafiğe kapalı bir bölüm oluşturulsa Trabzon Caddesi'nin bir bölümünde daha da güzelleşecek, şehir merkezi. Şehrin içinde beşeriye ait soluk alma noktası oluşacak. İnsanlar çocuklarını serbest gezdirebilecek, rahat alışveriş yapabilecek. İnsanların buluşma noktası olabilecek.

Parklar güzelleşmiş, yeşillenmiş. Ayrıca tarihi konakların tadilatı başlamış... Kapalı Çarşı'nın tarihi dokusunu koruma, ortaya çıkarmak için çalışmalar gündeme alınmış.(Belediye çalışıyor.) Plan ve projeler hazırlanmış. (Turizm müdürlüğü çalışıyor.)Ne güzel!

Yavaşta olsa bir değişim, bir yenilik söz konusu. (Aslına bakarsanız, değişmesini pek istemem. Böylesi daha doğal, daha güzel.Değişmeyen bir sıcak dost gibi)

Seyir Tepesi'ne kıvrılan tozlu yollarla çıkıp, modern bir yere ulaşmak insanı keyiflendiriyor. Ama yol asfalt olabilmeliydi. Ulaşım önemli. Sonuçta can taşıyor. Ortam güzel, servis güzel ve Maraş'ı tepeden seyretmek bir başka güzeldi... Kahve sunumu çok şirindi... Ayrıca unu mis kokan bazlamada nefisti... Bakımlı ve temiz, havası güzel daha ne olsun!

Memleketim de herkes birbirine "gülüm" diye hitap ediyor. Kadın, erkek, çocuk... Ne güzel!

Kale'ye çıktığımda hayal kırıklığı... Kaleye yakışan daha otantik bir çalışma olabilirdi. Betonarme bir restaurant ortada... Bir tek eski fotoğraflarla oluşturulan küçük sokak güzel olmuş. Bayrak burcu güzel olmuş. O kadar çıkıyorsunuz ve... Tarihi olmayan bir kale ortamına giriyorsunuz. Öyle bir görüntü oluşmuş ki, sanırsınız gidilecek daha yol var. Oysa o kadar. İki büyük bina. Bence yeniden gözden geçirilmeli... Yakışığı bulunmalı...

Memleket sevgisi yürekte, tıpkı yiğitlik gibi.

Siğinağımız, evimiz gibi. Ne kadar uzak olsak, geleme sekte, göreme sekte, hep güzel haberlerini duymak isteriz. Adını duyunca tanıdık bir sıcak dost gibi kucaklamak isteriz. Yıldızlaşanların gururla adını söyleriz. Biliriz ki orada, uzakta yüreğimize yürek bir memleket var. Benim memleketim!

Kışın Ardından Gümrah Koşu...

yağsın kar
dağlara ovalara
irmaklara çaylara
susuzluğumuzca

örtsün bir baştan
bir başa
çarşaf gibi beyaz
tüm yeryüzünü

yatak yorgan olsun
sarıp sarmalasin
bir kundak misali
alsın koynuna

börtü böcek nebatat
dalsın uykuya sonsuz
çağırısın engin dinginliğine
yol alalım aydınlığında

yağsa içimize bir de
çözülse kalbimizin kırağıları
kışın ardından gümrah koşarken
yeniden doğuşa..

Kendime Mektuplar

Ey Kendim (1979)

Selam ile başlamak istiyorum.

Nasılsın kendim, iyi misin?

Yillardır aynı oyunu oynuyoruz. Şaşkınlığımız her davranışımızı kaplamış.

Nazarlarımız cılız. Yakınlığımız ürkekçe.

Oralara gelmek isterim. Yeni insan görmek bana yeni bir eksikliğimi hatırlatıyor.

Bilinmez ama abdallığın sırrı burada mı dersin.

Şimdi kitapların arasındayım. Kitaplar insanlara uzanan yolumda kılavuz birer.

Onlara sığındıkça değişiyorum. İnsanın değişmesi nasıl olur?

Karşık dünyama sözleriniz birer kılavuz olacak.

Uzaklardasın ama yanı başımda gibisin. İnşallah daha çok yazarm.

Merhaba kendim (1979)

Selam sana. Bugün herkese ağır gelen bir söze sizin iltifatınız ne güzel.

Kolaylıklar kucağında toplamak asaletinizden.

Dostlarınız hep dost kalmak yolunda olsun. Onlarla oturmak dualarına muhtaç olmak gerek. Daha uzun yazmam şu garip gönlümü sarsıyor.

Belki de aczimin çığırını genişletecek.

Ne diyebilirim. Dünya kelamı etmedikse bu da yeter. Dualarınıza muhtacım.

Sevgili kendim (1980)

Mektup yerine kendin yap gönderdiğin insan resmine sadece göz koymuşsun. Gerçeği görmenin ilk işareti sayıyorum, diyorsun adeta.

Görme denilen şey o kadar derin ki. Ancak çocuklar çıplak ve saf görürler.

İnsanın olduğu gibi görmesinin temeli ta çocuklukta atılır. Büyür ve zaviye genişledikçe her şeyde bir belirsizleşme başlar. Artık insana düşen şey, eşyalardan bir veya birkaçını seçmektir. İşte görme burada başlar.

Görmek ve seçmek. İkiz gibi. Aynı görenler farklı seçebilirler. Seçiş mesuliyet işidir. Fakat asıl görüş mesuliyetle görmek.

Şimdi anlıyorum. Göz insana ne de yakışıyor. Sağolun.

Canım Kendim (1989)

Mektuplarımız diyorum. Mana güçsüz. İfadeler zayıf. Anlatılanlar az. Söylenenler çok. Hasret yüklü. Satırlar kısa. Selam ve kelam kaynaşmış. İnsan özlemlerini kelimelere yüklemiş.

Mektuplaşanlar yüce dağları engel görürler. Sembolleşen dağlar sevenler, sevilenlere yol vermez.

Sayfa sayfa mektuplar olmaz. Ağırdır mektuplar bizde. Bir vagon taşıyamaz onları. Ama bir yel savurur götürür. Mektuplara selam yüklenir. Yük yük. Kucak kucak.

Özü bereket dolu. Paylaşıldıkça çoğalır. Tıpkı saadet gibi.

Mektup bir saadet rüzgandır. İnsandan insana. Mektuplar selamla başlar. İfadeler kısır, satırlar az olmuş kıymeti ne. Onu üreten, büyüten ve kıymetleştiren olduktan sonra.

Bir Türkü Bir Hikaye

Ceren Türküsü

Her söylediğimiz türkünün hikayesini bilmeyiz ama, her türküyü hikayemiz biliriz. Ceren gibi.

Ceren ta Orta Asya'dan getirdiğimiz kelime. O gün bugün kültürümüzün ayrılmaz parçası. Onunla konuşur dertleşir halleşiriz.

Sözlüklerimizde ceren ceylana denir. Ahu'da ceylandır. Halk edebiyatında cerensiz olmaz. Köroğlu Ceren'i avlar. Karacaoğlan Ceren'e sevdalanır. Gözünde Ceren sevdiğinin (yarın) ta kendisidir. Yani gözleri, duruşu, heybeti, bakışı, ürkekliği cerenden almıştır. Nerede bir ceren görse yarını hatırlar. Yar diye Ceren'e söyler.

"Dedim akça ceren çölde ne gezer?"

Ceren türkülerimizde yarın yerini tutar. Bir türkü " bu dağlarda ceren gezer" der iken gönlünde yatan güzelden bahsetmektedir

Ceren'in gözleri yarın gözlerine kinayedir. aşık yarına " ahu gözüm" der. Ahu cerendir.

Yavuz Sultan, Selim'de " beni bir gözleri ahuya zebun etti felek" derken ona verdiği kıymeti ifade eder.

Ceren bir Çukurova türküsüdür. Uzun hava ile söylenir. Karacaoğlan tarzına benzer. Kavalla, sazla, zurna ile söylenir. Ceren söylemek için güçlü bir nefes gerekir. Esasen eskiden türküler söylenirken saz kaval yoktu. Söyleyenin sesi tarzı, okuyuşu tesir ederdi. Ondan olmalı ceren zor bir türkü.

Çukurova'da özellikle Andırın yöresinde Ceren türküsünü yaygın kılan yani meşhur eden zurna ile söylenmesidir. Zurnada uzun hava ceren dinleyenler mest olurlar. Ceren türküsü daha çok düğünlerde toplu yerlerde söylenir. Çukurova da arkadaş grupları arasında تنها yerlerde zurna eşliğinde ceren, ağ gelin türkülerini çalıp dinletmek geleneği vardır.

Ceren üzerine söylenen farklı hikayeler vardır. Kaynağı belli olmayan anonim hikayeler yaşanmış kabul edilir. Bilinen şey sevgilinin cerene benzetilişidir. Türkü söyleme geleneğinde doğrudan muhatabı anma yerine ağaç, bitki, doğa motifleri kullanılır. Buna temsil getirme denir.

Ceren yalnızca türkülerde yer almaz. Çukurova bölgesinde özellikle Andırın yöresinde ağıtlarda da geçer. Yaşar Kemal'e göre "Bir kişinin atının yavuzluğu atın ceren tutmasıyla ölçülürdü. Bir çok ağıtta türküde çok kişi atının ağıt tutmasıyla övülür. Eskiden Çukurova'da çok ceren yaşardı."

Andırında söylenen Zülfikaroğlu İbiş Ağanın ağıdı şöyle der.

"Benim ağam ne hoş yatar
Kollarını kibar atar
Aşireti ava gitmiş
Atı yavuz ceren tutar"

Yani, atı yavuz ceren tutar. Atı o kadar hızlı koşar ki, öylesine yavuz bir at ki ceylanı (cereni) bile yakalar, demeye getirir.

Andırında hala " yağız at ceren tutar" derler. Bir işi başarmak isteyene öğüt kabilinden söylenir.

Ceren anonim türküdür. Bozlak ve uzun havaların söylendiği yörelerde hem hikayesi hem de türküsü söylenir. Ceren daha çok yaygın şekilde Çukurova'da da değişik ağızlarla söylenir.

Ceren türküsünün Çukurova'da dört yerel ağız var. Andırın, Maraş, Osmaniye, Adana ağızları. Ana tema aynı nakaratlar da farklılık görülür. Nota ve söyleyiş tarzı aynıdır

Araştırmalarımızda Ceren türküsünün Karacaoğlan'dan beri Andırın yöresinde söylendiği dilden dile geldiği ağıtlar da yer aldığını görürüz. Andırın coğrafyası Ceren yaşaması için uygun bir mekandır. Hatta Yavuz'un Mısır seferine giderken Geben Ovası'nda Ceren avladığı halk arasında hala söylenir. Ceren hikayeleri de aynı şekilde anonim olarak anlatılır.

Osmaniye ağız ceren

(ah) Ceren çıkmış eşikliğün başına (yar yar)
(aman) Güneş vurmuş kemerinin kaşına
(ah) Yeni doğmuş on üç on dört yaşına

Aman aklımı başımdan aldı bu ceren
Edem seherde karşıma çıktı bu ceren

(ah) Şu cerenin sulakları gezmeli (yar yar)
(aman) Kalem alıp kaşın gözün yazmalı
(ah) Kırmızı önlüklü sarı çizmeli

Aman aklımı başımdan aldı bu ceren
Edem seherde karşıma çıktı bu ceren

(ah) Şu cerenin sulakları gayalı (yar yar)
(aman) Gayasında lale sümbül dayalı
(ah) Şeker yemiş dudakları boyalı

Aman aklımı başımdan aldı bu ceren
Edem seherde karşıma çıktı bu ceren

(ah) Kalk gidelim Karaman'a aşağı (yar yar)
(aman) İki baci kıvrak bağlar kuşağı

(ah) Bize derler de Gavur Dağı uşağı
Aman aklımı başımdan aldı bu ceren
Edem seherde karşıma çıktı bu ceren

Adana ağız ceren

Ceren çıkmış eşikliğün başına
Güneş vurmuş kemerinin kaşına
Yeni de doğmuş on üç on dört yaşına
Aklımı başımdan aldı bu ceren
Beni dertten derde saldı bu ceren.

Mor belikler omzundan aşağı
Ben olaydım ince belin kuşağı
Bize derler Çukurova uşağı
Aklımı başımdan aldı bu ceren
Beni dertten derde saldı bu ceren.

Andırın ağız ceren

Şu Ceren'in sularına varmalı
El bağlayıp divanına durmalı.
Şu güzeli sevdiğine vermeli
Şu Ceren'in suratları şekilli
Şekisinde gül ireyhan ekili
Mor delikler birbirine sokulu
Ceren çıkmış eşikliğün taşına
Güneş deymiş kemerinin kaşına
Yeni doğmuş on üç on dört yaşına
Şu cerenin sulakları kayalı
Kayasında selvi söğüt dayalı
Şeker Yemiş Dudakları boyalı
İnem gidem şu dağlardan aşağı
İki baci çift bağlamış kuşağı
Bize derler Andırın Uşağı

Maraş ağız ceren

Ceren çıkmış eşikliğün başına yar yar
Aman güneş doğmuş kaşının üstüne
Yeni de doğmuş on üç on dört yaşına
yar yar.
Seherde karşıma çıktı bu ceren
Aman aklımı başımdan aldı bu ceren.
Ceren senin gözün sümeli yar yar.

Toroslar / 2009

Toroslardan bir ses duydum. Neredesin diyordu. “Sobayı kaydık nar gibi kızardı, sedire söykendik. Muhabbet ediyorduk, seni andık, atla gel diyordu. “Dağlara, zirvelere çıkalım. Acımana, Çukur içine, Yedigöller, Demirkazı’a” Atım mı var? Arabam mı var? Kuş olsam uçup gelemem. Ortalık kar kış. Yaza nasip olursa, dağlarda bir serinleriz” diyordum. Özlemiştim. Toroslar müzik tutkusu gibi ıssızlık yelleriyle esiyordu içimde. Dost sesi soba sıcaklığından daha fazla geliyordu. İşte coğrafyanın bizi şekillendiren tarafı. Dağlar, ovalar, vadiler, düzlükler, uzayıp giden yollar. Hepsi ile varız.

Poyraz / 2011

Kuzeyden gelen soğuklar. Hava iyice soğudu. Poyraz sert ve soğuk eser. Ilık güneyden gelir. Güney sıcak, kuzey soğuktur. Doğudan esen ayrı, batıdan esen ayrı. Bir de mahallinde esen rüzgarlar. Tadı ayrı, yönü ayrı, adı ayrı. Böylesi bir ayırım başka hangi coğrafyada var.

Karınca / 2012

Bahar tam tadın da. Karıncalar yuvalarından çıktılar. Yol süren karıncalar, orda burada gezenler. Bir iş, bir rızık peşindeler. Yürüyorum. Basmamak, ezmemek için sek sek basıyorum. Aşağıdakilere merhamet etmek heralde bu.

Hancı / 2013

“Andırında hancı kaldık.” Dedi Barış Kabalcı. Memlekette hancı kalmanın sancısını en iyi gurbettekiler bilir. Onların bıktıkları hayata gıpta eden niceleri var. Dünya böyle. İki iyilik bir arada olmuyor.

Göz / 2014

Bir türkü dinliyorum “Sevgili gözünü Bağdada, Basraya değişmem” diyor. Bağdat Basra çoktan unutuldu. Acaba sevdiğinin gözlerimi arıyor? Bağdat Basrayı mı? Bir türkü de, “Bağda da gider olsam” diyor. Bağdat uzak, Bağdat tuzak. Bağdat koparken bir yanımız koptu. Kaç Bağdat türküsü var? Bilen var mı? Ha Bağdat, ha Belgrat, ha Üsküp, ha Halep, ha Anadolu.

Aklım Karmakarışık

Kelebek kanadında kırk birinci gözümle
Araştırır oldum ben bugünlerde her şeyi
Sorunun parçasıydım işim yoktu çözümle
Ayrıştırır oldum ben bugünlerde her şeyi
Bilirdim ki yıldızlar, uydusuna alışık
Sezilemez gördüğüm aklım karmakarışık

Dertlerime dem değil, gamlı musikiler de
Garipliğim göz boyu birlerde, ikilerde
Sayemde köşe döndü acemi sakiler de
Dolaştırır oldum ben bugünlerde her şeyi
Dertliden derman sormak alır mı hiç yakışık
Sezilemez gördüğüm aklım karmakarışık

Hâzirûnsuz huzurda aşk meyi içenlere
Yudumuna kanmadan pınardan geçenlere
Ummana erişmeden Kevser'den kaçanlara
Yakıştırır oldum ben bugünlerde her şeyi
Sırta vakıf değildim, sırçaya kum sırnaşık
Sezilemez gördüğüm aklım karmakarışık

“İdrakinde olmadan, arıların yoluna
Cazibeden habersiz, cezbeli gül haline”
Kırpıklar pes edeli, hercainin seline
Çatıştırır oldum ben bugünlerde her şeyi
İnanmazdım hiçliğe, gözlerimle barışık!
Sezilemez gördüğüm aklım karmakarışık

Ruhumun Hayy hattında, sahte şafak sökerken
Aklım aya takıldı, yanımda güneş varken
Vira bismillah deyip, ummana açtım yelken
Zorlaştırır oldum ben bugünlerde her şeyi
Gönül ehline çile, cana hicran karışık
Sezilemez gördüğüm aklım karmakarışık

Vurgunların hükmüne yaslanınca ardiye
Sulara ferman okur, bey olur istirdiye
Ruhumda fırtınalar, süt liman olsun diye
Uğraştırır oldum ben bugünlerde her şeyi
Oysaki garbiyeli, Delibal'la tanışık
Sezilemez gördüğüm aklım karmakarışık

Yazı Dersleri 13 Şiir Yazmak

1. GİRİŞ

Şiir yazmak kolay. Bilirsiniz her kolay zordur. Yani, kolay diye işe girenler zorluklarla karşılaşır, hazırlığı yoktur, birikimi yoktur. Şiirin serüveni de böyle. İnsan kendinde var olduğunu bildiği yeteneğine güvenerek şiir yazar. Aslında yazdığı şiirdir ama kendine ait değildir. Okuduğu, etkilendiklerinin taklidi şeklindedir. Zira şiir özgündür ve kişinin(şairin) nevi şahsına münhasırdır.

Öyleyse özgün, nevi şahsa ait şiir nedir, nasıl yazılır?

Şiir yazmanın kuralları ve yolları yani formülü olsa, önce formülü verenler şair olurdu. Burda şiir yazmanın hiçbir kuralı olmaz anlamı çıkmaz. Şiir bir edebiyat türüdür. Katı, disiplinli, kurallı çalışma ister.

Şiir etrafında akıl yoranlar üç tartışma yaparlar. Şiir yazma üzerine üç görüş vardır.

- Şiir yetenektir, doğuştan gelir. Çalışma gerektirmez.
- Şiir bir uzmanlık alanıdır. Kuralları bulunur. Eğitim ve çalışma gerektirir.
- Şiir yetenekte olsa eğitim gereklidir.

Hayata baktığımızda her üçü de hem doğru, hem yanlış. Ama inkar edemeyeceğimiz hakikat, çalışmadan hiçbir şey elde edilemediği gibi, şiirde öyle.

Şiirin kaynağı ilham derler. İlham insan beyninde(zihninde) duygu ve düşüncelerin berraklaşması, kelimelere dökülmesi halidir. İlham bir kere gelip gitmez. Hep var. Ocakta bir köz gibi.

Şiir yazmak ateşle oynamaya benzer. Marifet közün üzerinden külleri almak. Kor halinde tutmak. Tıpkı şairin dediği gibi. "İlhamda titreyen alev üşüyor." Her alev üşür. Yani közden beslenmez. Soğur ve söner. Şiirin kelimeleri güçlü ve vurgulu olmalı ki, sönmeyen alev gibi olsun.

Derler ki, memleket insanımızın yüzden yüz biri şair. Yani herkes şair. Yani herkes şair doğar. Madem şiirle bu kadar ilgiliyse, madem şair doğuyorsak öyleyse şiir yazabiliyor muyuz? Her yazdığımız şiir mi? Her şiir yazan şair mi?

Meşhur şiirler vardır. bildiğimiz, ezberlediğimiz, okuduğumuz şiirler. Benimsenmesi ortak duygularımıza hitap etmesi. Öyleyse iyi bir şiir duygu yoğunluğu ve zenginliği taşımaktadır.

Gayemiz şiir üzerine(hakkında) edebi bilgiler vermek değildir. Şiire heveslenen, yeni tanışanları şiir dünyasında gezdirmektir.

2. ŞİİR NEYE BENZER

Şiir yazan onu tanımlayamaz. Şiir anlatılmaz, yazılır derler. Şiirin nelere benzediğine bakarak yeni şairlere yol gösterebiliriz.

Şiir yazmak gözlem yapmaya benzer.

Hayatında ilk defa yeni yerler gören birini düşünün. Onun gibi şiirde yeni dünyalara bir yolculuktur. O dünyada doyusya gözlem yapar. Tıpkı bir kelebek gibi pır pır kanat açar. Şairler hep dalgın gezer. Daima meşguldür. Şiirde bu halin eseridir. Şair gözlem yapar. Durmadan, yorulmadan, bıkmadan, usanmadan, erinmeden.

Şiir yazmak yemek yapmaya benzer.

Derler ya, un, yağ, şeker hazır sıra helva yapmaya geldi. Onun gibi şiir yazmadan önce gerekli malzemeleri derlemek, toplamak gerek. Efendim ilham geliyor şiir yazıyorum, hazırlığa ne gerek var diyenler çıkabilir. Şiir, bir doğum sancısıdır. Şartlar ve zaman ister. Hazırlıksız şiir kalıcı olmaz. Zihin hazırlık, bilgi hazinesi, kelime dağarcığı, seçilen konuya yoğunlu, dertlenmek, duygu yoğunluğu bu hazırlıkların başında gelir.

Şiir yazmak resim yapmaya benzer.

Resmi herkes yapar. Her resme tablo gibi resim denmez. Tablo gibi resimde boşluk olmaz. Şiir dopdolu, kusursuz olmalıdır. Onun için şiir yazarken resim yapar gibi titiz davranmalıyız. Kalem fırça gibi düşünmeliyiz. Çal kalem şiir yazılmaz.

Şiir yazmak gezmeye benzer.

Güzel bir sözümüz var. Çok gezen mi bilir, çok okuyan mı diye. Bütün şiir kitaplarını, içindeki şiirleri okuyun bu sizi şair yapmaz. En azından yapmaya yetmez. Şiir yazmak için gezmek, görmek, gözlemek gerekir. Gezmek deyince tabiatta gezi akla gelmesin. Toplumda, çevrede, geçmişte, bugünde, gelecekte, zihin dünyamızda... gezi. Yani hem içerde hem dışarda gezi.

Şiir yazmak iğne ile oya yapmaya benzer.

İlim, iğne ile kuyu kazmaya benzer derler. Şiirde öyledir. Nice emek, çaba, zahmet sonunda şiir yazılır. Şiir sabır, sebat işidir. Kanaat ister. Alelacele şiir yazılmaz. Yazılrsa da ağırlığı olmaz. Şiiri iğne ile bir gergef dokur gibi sabırla, sükunetle yazmalıyız.

Şiir yazmak avcılığa benzer.

Avcılıkta bir kural var. Avını kaldırdıktan sonra peşine düşersin. Av nereye konsa oraya gidersen. Kelimelerde şiirin avlarıdır. Şairde avcıdır. Şair kelimelerin peşine takılır. Gideceği yere kadar gider. Yine kırk gün taban eti, bir gün av eti derler. Avcı gibi kelimelerin ardına düşersin bir türlü avlayamazsın. Kelimeler çıkmaz, mısra yazılmaz, dörtlük ortaya çıkmaz. Avcı gibi üzerine gidersen kelimeleri avlarsın.

Şiir kurşun atımına benzer.

Nişan almada bir kural var. Askerlik yapanlar bilir. Gez, göz, arpacık'tan hedefin sol alt köşesine nişan alacaksın. Aldığın nişanı da on ikiden vuracaksın. Bunun gibi şiirde hedef kelimelerdir. Kelimeler

tam seçilecek yerli yerinde kullanılacak. Tastamam mısralar ortaya çıkacak.

Şiir imbikten yağ çıkarmaya benzer.

İmbikten yağ çıkarmak ne kadar zor. Bir düşünür şiiri, şeker tadı almak için bir çuval keçi boynuzu çiğnemeye benzetir. Kelimeleri seçe seçe, ayıklaya ayıklaya şiir yazılır. Seçilen kelimeler kıvamında tadında olmalı. Dolu, aromalı, olgun.

Şiir doğum sancısına, sızıya benzer.

Netice olarak şiir bir doğum sancısıdır. Tohumun çatlayıp toprağı yara yara filiz çıkması gibi. Bir canlının hayata merhaba demesi gibi. Sancı çekmeden, sızılara kalmadan kelimeler, kelimelerden dizeler çıkmaz. Şiir hiçbir zaman kolayca yazılmaz. Acısını duya duya, derdini çeke çeke kıvamına gelince kelimeler, mısralar çorap söküğü gibi gelir, şiir doğar.

3. ŞİİRDE MUKAYESE

Şiir kendine benzemeyen söz dizinleri ile karıştırılır. Şiiri bunlardan ayırmak için tespitler yapalım.

Şiir ile nazım karıştırılır. Nazımda söz kelime söyleme, benzemesi, ses benzerliği görülür. Ama muhteva(öz) yönünden şekil(düzen) yönünden şiir ayrılır. Demek ki her nazımı şiir görmemeliyiz. Alt alta uyumlu kelimeler kümesini şiir sayamayız.

Nazım, doğaçlama söylenir. Kafiye, sanat yönünü kendiliğinden oluşur. Aşıklar arasında atışmalar bu türdendir.

Şiir kafiyeli(söz ve ses uyumu) olan uzun veya kısa cümlelere benzemez. Bu cümleler, söz ustalarının konuşma dilinde kullandıkları düz yazı cümleleridir. Şiir ise ölçülü ve kurallı söz(kelime) birikimleridir.

Halk arasında söz söyleme yeteneği olanlar birbirine benzeyen kelimelerle konuşurlar. Buna "şiir gibi konuşma" denir.

Şiirle türkü karıştırılır. Her türkünün şiir tarafı vardır. Ama her şiir türkü kabul edilemez. Bir şair "nerde bir türkü dinlesem şairliğimden utanırım" derken türküde ki derinlik, doluluk, anonimlik yönüne bakar.

Türkü daha serbest iken, anlam ve duygu yoğunluğu taşıırken şiir zengin, muhtevalı, özlü, sözlü olur.

Mesela bazıları derki, bestelenmeyen şiir, şiir sayılmaz. Burda ses uyumuna önem verildiğini anlıyoruz. Burada ölçü şudur. Şiir okunur, şarkı veya türkü söylenir.

Şiirle mani'lerde karıştırılır. Maniler türkü gibi söz söyleme, söz dizini, söz zenginliği taşısa da şiirin ölçü, kalıp ve kurallarına uymaz. Her mani nazım olabilir ama şiir olamaz diyebiliriz.

Türkü ve mani gibi, şiir ile şarkıda aynıdır. Her şarkının bir şiir yönü vardır. Ama şiir şarkı olamaz. Şiirin şarkı olabilmesi için önce ses uyumu olması şarttır. Zengin kafiye, redif yoğunluğu olan şiirler, anlam ve derinlik taşıyorlar, kısa ve öz iseler şarkı olabilir.

Şarkı sözü yazarlar ileri şarkı yazma tekniklerini kullanarak şiir yazarlar.

Şiiri musikiden ayıramayız. Her şiir bir musiki eseridir. Söz ve ses oyunları ile kaliteli bir şiir ortaya çıkar. Şiir yazarken genellikle mırıldanırız. Kafiyeleri müzik terennümü ile yakalarız. Eksik kalan kelimeleri de çalışarak tamamlarız.

Musikiye uyan şiirler akılda kalıcı olur, kolay ezberlenir. Ama şiir yazmak için musiki bilgisine gerek kalmaz. Musiki insanda doğaçlama bulunur. Şiir yazarken de bundan yararlanırız.

Şiir yazdığımızda kendimize şu soruyu sormalıyız. Her şiir bestelenebilir mi? Her şiir türkü dizeleri olabilir mi? Vereceğimiz cevap şiir-musiki ilişkisini bize açıklar.

4. ŞİİR YAZILIŞI

Şiir yazarken insan takılır. Kelimelere, kafiyelere takılmalar olur. birde hece vezni ile yazılıyorsa iki sorun karşımıza çıkar.

a) Şiirde anlam mı önemlidir?

b) Şiirde anlama bakılmaksızın kafiyeler mi önemlidir?

Şiir eğitimi ile uğraşanlar "anlamı ama hecede takılmadan, şiir yazan, sonra kelimelerle oynayan. Bunu yaparken anlam bozulduğuna meydan vermeyin" derler.

İşte Burda şiir sanatı, Türkçeye hakimiyet ve kelime zenginliği devreye girer. Kelime zenginliği ile güzel kafiyeler yazılır.

Bunun içinde çok okumalıdır. Ancak okumanın da bir tehlikesi var. Taklitçilik. Kendini bulana kadar şiir yazmalı şair.

Şiir yazarken konu da çok önemlidir. Şiir yazmayı sürdürenler önceden not edilmiş konular üzerine çalışırlar. Bazan da gelen ilham üzerinden konu seçerler. Çıkışı ne olursa olsun konu üzerinde çalışmalı, bilgi, birikim ve kelime haznesi geliştirilmelidir.

Burada bir hususu açalım. Seçtiğiniz konuda daha önce şiir yazılmış ise, onları analiz edelim. Yararlanalım ama etkisinde kalmayalım, taklit etmeyelim.

Şiir yazarken yetenek, teknik bilmek yanında ilham dediğimiz ortam veya halde önemlidir. Şiir kelimeleri hemen, her yerde zihnimize gelir. Hemen not etmeliyiz. Genellikle sakin sessiz ortamlar şiir yazmak için tercih edilir. Kimi şairler doğal ortamı, kimileri gece yazmayı salık verirler.

Şiir yazılış şekilleri var. Bakalım.

1. Hece vezni
2. Serbest vezni
3. Aruz vezni

1.Hece Vezni

Hece veznini severim. Bizdendir. Belkide bizim icadımız. Klasik doğu ve batı şiirleri iki mısralı.

Hecede dörtlük var. Halk ozanları, aşıklar, yerel şairler heceli ve dörtlük halinde yazarlar. Hece vezninin ses uyumuna, akıcılığına, akışına, sesine doyum olmaz. Tıpkı bir kelebeğin kanat çırpışları gibi uçarı, oynak, dalgali, süzgülü gibi seyredir.

Hece vezninde mısralardaki hece sayısı eşit olmalıdır.

Hece vezninin şiir yazma kuralları vardır.

2. Serbest Vezin

Görünüşte en kolay şiir yazma şekline benzer. Kelimeleri alt alta koyarsın şiir olur derler ama öyle değil. Şiirde bütünlük, anlam,

muhteva, doluluk, acıcılık, sezgi, ufuk, aydınlık, tatlılık gibi vasıflar alt alta yazılan kelimelerle ortaya çıkmaz. Buda şiir olmaz. Serbest vezinle yazarlar daha da zorlandıklarını söylerler.

Adından da anlaşılacağı üzere hece ölçüsü, dörtlük olmadan, uzun veya kısa yazılan, kurlsız gibi görünen şiire serbest vezinle yazılmış şiir denir.

Serbest vezinde kelimeler arasında anlam ve ses ilişki vardır.

Serbest vezin aynı zamanda hece ölçüsüne göre de yazılabilir. Hatta serbest vezinde kafiyeli de yazılır. Tamamen serbest olarak da yazılır.

3. Aruz Vezni

Aruz vezninin belli kalıpları ve kuralları vardır. Şiir bu ölçülere göre yazılır. Mısraların ses benzerliğine bakılır.

Bilenler, şiirin aruz vezniyle daha kolay yazıldığını söylerler. Güçlü bir ses uyumu, kolay okunuşu, ezberleniş var derler. Aruzu bilmek için divan edebiyatını bilmek lazım. Ama zor değil.

5. ŞİİRDE ŞEKİL

Şiir şekle dayanan bir yazım türüdür. Herkesin şiir yazması, kurallı, ölçülü, şekilli şiir yazıyor anlamına gelmez. Şiirde şekli anlayabilmek için önce onu tanımak gerekir.

Şiiri tanımak, anlamak, ve yazmak için temel tanımlar bilmek lazım.

Mısra: Şiirin her satırı

Kıta: Dört satırlık bölüm (Dörtlük)

Beyit: İki mısra(satırdan) oluşur

Ölçü: Aruz, hece, serbest yazım şekli

Nakarat: Genellikle iki satırlı, kıtalar(dörtlükler) arasında tekrarlanır

Başlık: her şiirin temasını çağırıştıran şiire konan kelime

Kafiye: Mısra sonlarında ses uyumunu sağlar

Redif: Mısralarda ses uyumunu güçlendiren ekler

Durak: Mısrada hecelerinin ayrılması (3+4 veya 3+5 gibi)

Şiirde şekle, daha çok hece vezni ile yazılan şiirlere bakarız. Bunlara

hece vezni kalıpları denir. Aşağıda hece vezni ile yazılan şiirlerde kullanılan kalıpları verelim.

3'lü:

5'li: 2+3, 3+2

6'li: 2+4, 3+3, 4+2

7'li: 3+4, 4+3, 2+5, 5+2

8'li: 4+4, 3+5, 5+3, 2+3+3

9'li: Kesinlikle yok

10'li: Kesinlikle yok

11'li: Kesinlikle yok

Şiir yazarken bu kalıplardan birini seçmeliyiz. Bazen ilhamla gelen mısralar biz istemeden kelime sayısını ortaya çıkarır. Şiirin kalan satırları da buna göre yazılır. Şiir yazarken benzer şiirleri inceleyerek şekil düzenini nasıl kurduklarını inceleyelim. Ayrıca şiir yazarken kelimelerin altını hece hece çizerek sayıya ulaşalım. Diğer satırları yazarken işimizi kolaylaştırır.

6. ŞİİRDE DÜZEN

Şiirde kafiye düzenine, şiirde düzen demektir. Şiiri yazmadan önce kafiye düzenine karar vermeliyiz. Belli kalıba alışan biri, ötekileri yazmada zorlanır. Bütün kalıpları denemeliyiz yazarken.

Aşağıda kalıplar vermektir. (Abab) kalıbı konuşma diline yakındır. İyi bir şiir kuş diline benzer. Kolay okunur. Bir yudum su gibi içiverir. Kalıplarda nakarat bulmakta zordur. Hele nakarat her dörtlüğün sonunda aynı olarsa, onların bütünlüğünü iyi gözetmeliyiz.

Şiirde düzen (kafiye) en basit haliyle üçe ayrılır.

Düz kafiye (aaab),

çapraz kafiye (abab),

sarmal kafiye (abba...)

ancak şiirde düzen zenginlik içerir. Geniş kalıplar içinde de yazılır.

-----a

-----a

-----a

-----a

-----a

-----a

-----a

-----a

-----b

-----a

-----a

-----b

-----a

-----a

-----a

-----b

-----b

-----a

-----b

-----b

-----a

-----a

-----b

-----a

-----b

7. SÖZ BİTİMİ

Şiirin bir sanat olduğunu unutmayalım. Şiirde sanat gibi insana özgüdür.

Şiir başlatan bir kelime, bir cümle olur. ilham dedikleri de budur. O sizi alır götürür. İyi bir şiirde kelimeler tekrarlanmaz. Hatta şiirde kelime bir defa geçmelidir.

Derler ki, çok söz söylemek kolay, az söz söylemek zor. Şiir ise zorun zoru. Şiir bir yönüyle sudan yağ çıkarmaya benzer. İmbikten kelimeleri süze süze kalan has kelimelerdir şiir. Damıtılmış, arı, duru, saf, öz kelimeler. Şiirde kelimeler ağacın özüne benzer. Kelimeleri yont yont öz kelimelere ulaşılır. Yani şiire.

Söz söz olsun. Şiir ata binmeye benzer. At binicisine göre kışner. Haydi şiir atına binelim dolu dizgin yollar aşalım.

Andırın Adamı

Kıvrım kıvrım yollarda
Usanır andırın adamı
O heybetli dağlarında
Gezinir Andırın adamı

Geçmişlerden izleri var
Gün görmemiş gözleri var
Keşfolmayan yüzleri var
Bir garip Andırın adamı

Yazları serin bir yayla
İnsanlar gelir sırayla
Satılmaz sıhhat parayla
Bir yayla Andırın adamı

Dağlarında kekik nane
Tirşiği bir başka şahane
Saymak bitmez tane tane
Bir şifa Andırın adamı

Kışın yağmuru, karı çoktur
Boşa gezen gezginci çoktur
Gurbette adamı çoktur
Bir yolcu şu Andırın adamı

İki bakkal bir fırın
Doyurmuyor artık karın
Düşünüyorum no"lur yarın
Bir dertli Andırın adamı

Geldim Hatay ellerinden
Muhabbet duydum derinden
Çıkmadım halkın sözünden
Elveda Andırın adamı

Ümmü Gülsüm HÖBEK

Suyun Gözesi

Yücesinde oluşan pus dağı sonrası görünmez olmuştu TÖROSLAR. Ovanın bir ucundan bir ucuna çöken ikinci zopuru yücelerle birleştiğinde göz gözü görmez olmuşken, puslar içinden gelen kurt ulumalarının tiz çığlıkları duyuluyordu.

Bu havanın ardı ya karlar, ya parlar diyerek yoluna devam etti Ceritoğlu.

Elinde sopa, sırtında urbası, çapraz kuşağında asılı mavzeri ile halbur yokuşunu çıkıp, az soluklanayım diye söyleniyordu.

Hava pus, gün akşama dönerken alıp verdiği nefes sonrası suratına çarpan her ayaz kesiği derin bir iz oluşturuyor sanki ruhunun girdaplarında.

Kısağının yularından çeke çeke halbur düzüne ulaştığında hava karar-mıştı. Yanında karabaş iti, kır kısağı ve kimsesiz yalnızlığı.

Derin bir oh çekip, sırtını pınarın yama-cındaki taşa yasladı. İyice bir soluklan-dıktan sonra önce oluktan kana kana suyunu içti, ardından da kır kısağının suladı yalakta.

Karabaş yol yorgunluğuyla birlikte yalaktan çapul çapul suyunu içtikten sonra sere serpe uzanmıştı pınar başındaki çimenlikte.

Urbasından çıkardığı azığından bir parça ekmek koparıp karabaşa uzattı. Yol yorgunluğundan olsa gerek sere serpe yattığı yerden doğrulmadı bile karabaş.

Azığından ufak lokmalar koparıp karnını doyurduktan sonra biraz daha dinlenmeye devam etti.

İkinciüstü çöken zopur çekilmiş, gece ayaza dönmüştü. Gök siyaha bürünürken çint ayazında yıldızlar ışıl ışıl göz kırıyor TÖROSLAR'ın yücesinde.

Kır kısarak gecenin zifirinde ışıldarken, karabaşın gözleri ateş böceği gibi parlıyor Halbur yaylasında.

Pınar başındaki taşa yan vermiş, o halde uyuya kalmıştı Ceritoğlu.

Gecenin ayazında kopan vaveylanın etkisiyle uyanıp da yanından ayır-madığı, can yoldaşı gibi gördüğü mavizere uzanıverdi.

Bir eli tetikte gecenin karanlığında etrafındaki cisimleri ayırt etmeye çalışıyordu. Karabaş ayaklanmış keskin bakışlarla etrafı süzerken, kır kısarak kulaklarını dikmiş, gecenin karanlığındaki sesleri dinleyip, Ceritoğluna sanki rapor ediyordu.

Yanını verdiği taşa daha bir sert dayadı omzunu Ceritoğlu.

Mavizer elinde, karanlığın girdabında karşı yamaçtan kopup gelen seslere kulak kabarttı. Kulak kabarttı kabart-masına da karanlıktan, yamacın sık ormanlığından hiçbir şey ayırt edilmiyordu.

Usulca doğruldu, gecenin sert ayazı daha bir hissedilirken, bir elinde mavizer, bir elinde heybesi kır kısağın yanına sokuldu.

Karabaş, her zaman ki gibi yine atak ve pür dikkat haliyle yanı başında duruyordu.

Heybesini kır kısağına saran Ceritoğlu, yularından tuttuğu gibi pınarın ayağındaki sokuya doğru süzül-dü.

Gittikçe yaklaşan sesleri artık ayırt edebiliyordu.

Pınar başına geldiklerinde silahlı beş kişi ve yanlarında elleri bağlı olan üçte kadın vardı.

Kır kısağı iyice bir sokuya sakladığından birilerinin Ceritoğlunu fark etmesi imkansızdı.

Karabaş ise pusuya yatmış pür dikkat pınar başını izliyordu.

Ceritoğlu, pınar başında konuşulan-lardan anladığı kadarıyla adamlar mitelden kaçırmıştı yanlarındaki üç kızı.

Ormanın sık yerine gelince de peşlerine düşen köylülere izlerini kaybet-tirmişler. Onun sevinci ile de pınar başında az soluklanıp, kör sulu de-resini geçip, see yaylasını dikine geçerek Çukurhisar üzerinden Zeytuna ulaşmayı planlıyorlardı.

Konuşulanları can kulağı ile dinleyen Ceritoğlu, bu kızları bu adamların elinden nasıl kurtarabilirim diye için için söylenirken bir yandan da planını yapmıştı.

Pınar başında soluklanan adamlar, yollarının uzun ve gecenin ayaz olduğunu söyleyip yola devam etmek üzere ayaklandıkları sırada yakınlarında birilerinin sanki onları gözetlediğini fark ettiler.

Alel acele sağa sola bakındılar, hatta sokuya kadar bile geldiler ama nafile.

Ceritoğlu kıvrak zekası ile bir anda sokudan ayrılıp karşı yamaçtaki sık koruluğa girmiş, ağaçların arasında gözden kaybolmuştu.

Pınar başından hızla uzaklaşan adamlar, halbur düzünden kale-boynuna doğru salındıkları sırada Ceritoğlu çoktan körsulu deresinde kementeye yatmıştı bile.

Bir aksilik olmazsa gecenin en koyu karanlığında adamları pusuya düşü-

recek, kızları kurtaracaktı.

Vakit hayli geçmiş, Ceritoğlu soğuk ayazında etkisi ile urbasına daha bir sıkı sarılırken gözleri tutmuştu ki, kara-başın tırmalamaları ile uyanıverdi.

Tan yerinin ağarmasına en yakın zamandı gecenin zifiri.

Adamlar kör sulu deresine geldiklerinde atları huysuzlanınca adamlar silahlarına davrandılar.

Kızların elleri bağlı, yol boyunca yürü-düklerinden bitap düştükleri belli oluyordu...

Söğütlerin arasında saklanan Ceritoğlu yanı başındaki karabaşla olanı biteni pür dikkat izliyor, hamle yapacağı anı bekliyordu.

Adamlardan dördü atları tam suya vurmıştı ki ortalığı sağır eden bir vaveyla koptu. Ceritoğlu söğütlerden yaptığı kazıkları suya döşemiş,ucuna bağladığı halatı elinde tutuyordu.

Atlar suya girip ilerlemeye başlayınca Ceritoğlu halatı çekiverdi adamlar suya döküldü.

Silahlar ellerinden düşünce ne yapacağına bilemez haldе sudan çıkma telaşında olan adamları kısıvrak kapana alan Ceritoğlu elinde mavizerle kızların başında telaşa kapılan adamın dibinde bitiverdi.

Son adamında elini kolunu bağladıktan sonra kızların ellerini çözdü.

Sırasıyla adlarını sordu.

Al yazması, bindallı fıstanı ve iri gözleri gecenin zifirinde parl parl parlayan, iri kuluççaları ile dik duran kızın adı Zümrüt.

İnce oyali eşarabının altından belik belik saçları ta sırtlarına uzanan, zarif ve utangaç tavırları ile suskun duran kızın adı Aysel.

Kınalı elleri, sırtındaki kaftan vari iş-lemeli elbisesi ile Toroslar gibi dik ve mağrur, bakışları ile yürekler yakan ve asaletim Toroslardandır dercesine duran kız ise Gülizar.

Neden bu halde olduklarını sordu, sual etti Ceritoğlu.

Sonra kapanda kalan adamları bir birine bağlayıp, atları topladı.

Heybesinde kalan son parça ekmeğini de kızlara pay etti.

Kızları atlara bindirdi.

Kendi de kır kısağına atladı. Tabi can yoldaşı karabaş yanı başlarında.

Devam Edecek...

KUL KÖŞGER

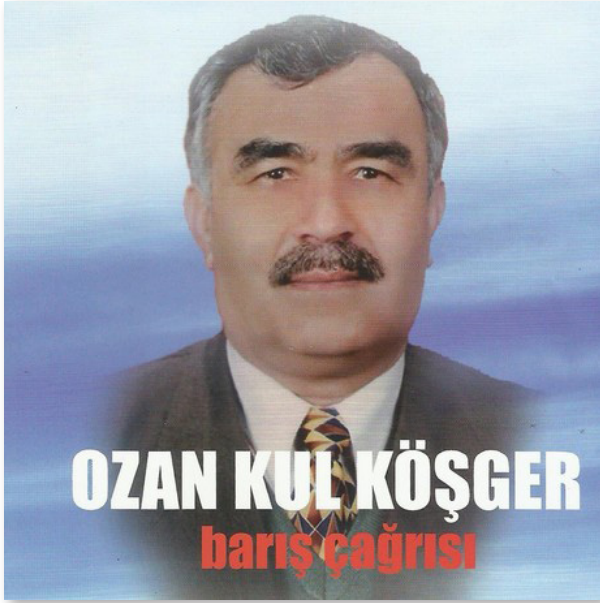
Andırın kuşağı Karacaoğlan coğrafyasıdır. Her Andırın uşağı kendini bir Karacaoğlan sanır. Gün gelip de sevda başa çöktüğünde Karacaoğlan türküleri ile avunur. Avunmakla yetmez, alır sazı ele, düşer yollara. Ve o da bir aşıktır. Zaten söz söyleme geleneğinden dili çözüktür, yaşadığı kültürü azıktır. Söyledikçe dili açılır. Okur, söyler, yazar. Günümüzde namı diğer Kul Köşker olur.

Andırın Kızık'ta doğan İsmail Köşker, 'Kul Köşker' mahlası alır. Yolu gurbete düşer. Gurbet Mevlana misali pişirir. Gönlümüze tercüman, duygularımıza sel olur. Onun şiirleri, deyişleri kültür harmanımıza taşınan buğday başaklarıdır.

Tırşik Dergisi olarak aramızdan erken ayrılan Ozan Kul Köşker'e son görev yapmak, sizlere konuk etmek istedik.

OZAN KUL KÖŞGER, NAMI DİĞER SEMERCİ İSMAİL'İN ARDINDAN

OZAN KUL KÖŞGER KİMDİR?

Hayatının kısa bir özetine göz atacak olursak; Nüfusa kayıtlı olduğu ismi İsmail KÖŞGER'dir. 1945 yılında Andırın Kızık Mahallesi'nde doğdu. Dedesi Köşger Halil, Nenesi ise Halil Cennet'tir. Anası Kadir kızı Meryem, babası Köşger Halil'in oğlu Mehmet KÖŞGER'dir. Ozanımız henüz altı aylık iken babası vefat eder. Babasının ölümünden çok kısa bir süre sonra da annesi vefat eder. Altı aylıkken hem öksüz hem de yetim kalan Ozan Kul Köşger'e babaannesi bakmıştır. Kızık Mahallesi'nde okul olmadığından ilkokulu Anacık Mahallesi'nde bitirir. İlkokulu bitirdikten sonra Musa ŞAHİN'in yardımı ile Semerci Mustafa İŞBAŞARIR'ın yanına çırak olarak alınmıştır. Mustafa İŞBAŞARIR'ın yanında semerciliği öğrenen KÖŞGER 13 yıl bu meslekte yöre halkına hizmet

vermiştir. Bundan sonra ise Kadiri ilçesinde komisyoncu ve sebze toptancılığı yapmıştır. Kadiri'de üç yıl çalıştıktan sonra 38 yıl kalacağı Almanya'ya gider ve oradan emekli olarak tekrar anavatana döner. Osmaniye ilinde fırıncılık mesleğini ifa eder. Ömrünün son yıllarında çok büyük sıkıntılar geçirir. Bu sıkıntıları bünyesi kaldırmakta zorlanır ve 25 Kasım 2016 tarihinde Almanya'da vefat eder. Cenazesi ömrünün son yıllarını geçirdiği Osmaniye iline defnedilir. Özellikle yaşamış olduğu olayların etkisinde kalarak 2011 yılında "Atalarımızın Destanı" isimli bir albüm yapar. Aynı ismi taşıyan bir de şiir kitabı bastırır. Birçok ulusal ve yerel televizyon kanallarına misafir sanatçı olarak katılmış, Osmaniye ORT kanalında da yöre kültürünü ve insanını anlatan ve onların sesine ses veren programın sunuculuğu yapmıştır. Ozan Kul Köşger, Ozan Ata CANANİ'nin babasıdır.

Edebi Kişiliği ve Eserleri:

Şiirlerinde Köşger ve Kul Köşger mahlasını kullanan ozanın "Atalarımızın Destanı" isimli çalışmasında 154 adet şiirin olduğunu görmekteyiz ve bu şiirlerin tamamını hece vezninde yazmış olup bunların 1 tanesi 7 heceli, 80 adedi 8 heceli, 71 adedi 11 heceli ve 2 adedi de 8+8=16 heceli olup büyük çoğunluğu koşma tarzındadır. Zaman zaman hecelerde ve duraklarda bozulmalar görülse de şiirleri lirizm ve taşıdığı doğallık sayesinde mana yönünden oldukça etkilidir. Yürek izi çok sağlam bir halk şairimizdir. Esasında halk şairliği bizim öz geleneğimizdir. Milli edebiyatımızın çok önemli bir dalıdır. Milli edebiyatımızın ilk başlangıç ürünleri hep bu dalda verilmiştir. Türk insanının genetik kodunda vardır aslında şairlik. Türk insanı sevdiğine olan hissiyatını sevdiğinin ecnebler gibi yapmacık olarak gözüne, kulağına değil de doğrudan gönlüne

hitap ederek dile getirir. Bunu dile getirmenin en güzel yolu şiidir. Şiirin de en önemli unsuru hece veznidir. Ozanlar şiirlerini hep bu ölçü dairesinde söylerler. Söze heceyle şekil verirler. Söze bir üslup kazandırır. Söz sıhriyet kazanır ve beğenilenler mummyalanarak toplumsal bellekte yerini alır. Şiirler doğası gereği kolay ezberlenir ve hafıza bir kez aldı mı daha kolay kolay bırakmaz. Türk insanında şiir ortak değerdir, ortak paydadır. Şairler içinde yaşadıkları toplumların sesidir. Karacaoğlan aşkı ve güzeli anlatırken, Yunus Emre ilahî aşkı dile getirmiş, Dadaloğlu ise yapan kim olursa olsun haksızlıklara karşı içinde bulunduğu toplumun en güçlü sesi olmuştur. "Ferman Padişahın dağlar bizimidir" şeklindeki haykırışı bunun en güzel örneğidir.

Şiirlerinde ana hatlarıyla yaşadığı olayları dile getirirse de Ozan Kul Köşger'in kalemi daha çok doğup büyüdüğü yöreyi ve insanlarını dile getir, Çukurova ve arka bahçesi Torosların gönüllü tanıtıcısı ve kültür elçisi olmuştur. Dilinde Andırın ağzının tüm özelliklerini görmekteyiz. Yöresinden uzun yıllar ayrı kalsa da kullandığı dilin ağız özelliklerini hep korumuştur. Ozanımız "Eğer Sorarsanız" isimli şiirinde

Eğer sorarsanız Maraş ilimiz
Almanya'ya doğru gider yolumuz
El aleme malum oldu halimiz
Duydum ki kapalı sefa hanemiz

Andırın'a bağlı Kızık köyümüz
Delosmanlar, Halıllar'dır soyumuz
Yoktur bizde, söz dinlenir ulumuz
Mahsul ortasından gider yolumuz

Diyerek kendi kimliğinden bahseder.

Hakkında şiir yazdığı kişiler ya da yerlere bir göz attığımızda; İlk sırayı Atatürk, akabinde Kahramanmaraş'ta Fransızlara ilk kurşunu sıkan Sütçü İmam, Aşık Veysel, Aşık Mahzuni ile helikopter kazasında vefat eden Muhsin Yazıcioğlu ve arkadaşları almaktadır. Daha sonra sırasıyla Öğretmen Celal GÖK'e ithafen şiir yazar. Ardından Almanya'ya giderken helallik almak için Kasım Ağa lakaplı Kasım ESKİCİ'ye uğrar. Fakat şaka yollu da olsa Kasım Ağa'dan hiç ummadığı bir tepki alır. Kasım Ağa; "Ulan oğlum Kızık'ta semercilik yaptın milletin kanını emdin, Kadırlı'de sebze toptancılığı yaptın milletin kanını emdin, şimdi de Almanya'ya gidiyorsun Almanya'nın da kanını em bakalım" der. Onun bu sözlerine ise sadece gülümseyerek cevap verir. Birlikte dünyalık murada erdiği Ayfer Hn., televizyon programı sunucusu İkbâl GÜRPINAR, Türkücü Nur ERTÜRK ve Mahmut TUNCER de şiirlerine konu olan kişilerdir. Bunlardan birer dörtlülüğü sizlerle paylaşıyoruz.

Yüce, aziz Türk Milleti
Unutmayın Atatürk'ü
Verdi bize hürriyeti
Unutmayın Atatürk'ü

Şehit düştü Sayın Bay Sütçü İmam
Namazdan savaşa haykırdı alem
Bütün şehitlere hep saygı selam
Kahramanmaraş'tır ilimiz bizim

Toprak diye diye toprağa girdin
Sadık yârin idi nihayet erdin
İnsanlık uğrunda öncü biriydin
Gadir, kıymet bilen gullar hatırlar

Ulusun derdini getirdi dile
Bir ömür boyunca çok çekti çile
Sazıyla, sözüyle döndü bülbüle
Hakk'ın rahmetine erdi Mahzuni

Maraş'ın dağları boranlı, kışlı
Oturduk ağlarınız ihtiyar, gençli
Kurumaz gözümüz sel gibi yaşlı
Üzüldük bu hale biz Yazıcioğlu

Bu yalan dünyada değilim hancı
Hocam gerçekleri gör yavaş yavaş
Giderim yolumda her gün bir yolcu
Dünyanın sırrına er yavaş yavaş

Çile çektim, kötülerden yılmadım
Çok sayardım, sayıldığın bilmedin
Sandıklardan oylarını çalmadım
Söyle Kasım Emmi neyin sömürdüm

Çukurova umman, yazı
Ötüşür kumrusu, kazı
Dereli'nin hanım kızı
Geldim Ayfer diye diye

Göklerde ay yıldızımız
Gürpınar İkbâl kızımız
Güldürü bütün yüzümüz
Gürpınar İkbâl kızımız

Yurdumuzda Sivas ili
Kayseri'den geçer yolu
Eğlendirir dolu dolu
Hele bakın bacımıza

Çaresize çare arar
Yuvasıza yuva kurar
Çaresizler onu arar
Gayet çokdur işi onun

Yazdığı ağıtlar ile adeta yöresinin ve ülkesinin tarihini kayıt altına almış ve onların unutulmaması için kalemini dile getirmiştir. Ağıt yazdığı kişiler ya da olaylar şöyledir.

- 1 Kara Hüseyin KÖŞGER'in Ağıtı.
- 2 Kızık Mahallesi'nden PKK tarafından şehit edilen Atilla KURT'un Ağıtı.
- 3 Kızık Mahallesi'nden PKK tarafından şehit edilen Mehmet ŞAHİN'in Ağıtı.
- 4 Aslantaş Barajı Ağıtı
- 5 ESE TEKELİ, Musa TEKELİ, Dursun TEKELİ, Mustafa TEKELİ, Cennet Köşger, ŞAHİN KÖŞGER, Bayram KÖŞGER, Mehmet ve cenazesinde bulunamadığı diğer akrabalarına yazdığı ölüm Ağıtı
- 6 Üç Yiğitler Ağıtı.
- 7 Van Depremi Ağıtı.
- 8 Diş Hekimi Abdurrahman Baz'ın Ağıtı
- 9 Avgasır Köyü'nde dört kişinin ölümüyle sonuçlanan Otobüs Kazasında Ölenlerin Ağıtı.
- 10 Aslantaş Barajı yüzünden köylerinden göçenlerin Ağıtı.
- 11 1974 yılında yapılan Kıbrıs Barış Harekatı Şehitleri'nin Ağıtı.
- 12 Maraş Olayları Ağıtı.
- 13 Kızık Mahallesi'nden Kırmızlıların Dursun'u Ağıtı.
- 14 Ozan Kul Köşger'in kendi kaderine yazdığı Kader Ağıtı

Kelamıyla anlattığı yerler ve kültürel değerlerimiz arasında; Çukurova, Osmaniye, Kadirli, Andırın, Tırşık, Kızık Köyü, Köln, Erlengen bulunmaktadır. Cehaletin en büyük düşmanları arasında yer alan Kul Köşger bir dörtlüğünde ne de güzel özetlemiş hali pür melalimizi;

Komşular Merih'e füze uçurur
Bizimkiler boşa vakit geçirir
Bizi yurt dışına köle göçürür
Uyanın devletim, uyuman daha

Ömrünün yarısından fazlasını geçirdiği Almanya'da sıla ve özellikle mahallesi Kızık'ın özlemiyle yanıp tutuşan şair;
Ben bıktım usandım gurbet elinden
Özledim Türkiye'm, Maraş elimi
Yabancı adımız Alman dilinde
Özledim Türkiye'm, Maraş elimi

Kul Köşger'im gezdim dağlar ovacık
Size neler söyle ufak ufak
Tokmaklı, Beşbucak, Kızık, Anacık
Özledim Andırın Kızık köyümü
Der.

Şahsen tanıma bahtiyarlığına erişmiş bir insan olarak şunu rahatlıkla söyleyebilirim: Hiçbir Andırınlı onun kadar Andırın sevdalısı değildi, hiçbir Andırınlı onun

kadar bir diğer Andırınlıya karşılıksız muhabbet beslememiştir. Bunun en güzel ölçüsü kanaatimce şudur. Özellikle Osmaniye'deki Andırınlılar Derneği'ndeki arkadaşların ifade ettiklerine göre anılan derneğin düzenlediği Tırşık Gününe davet edilen tüm Andırınlıların ekmek ihtiyacını Osmaniye'de bulunduğu sürece tek başına Ozan Kul Köşger karşılamıştır. Davetlilerin sayısının zaman zaman 4.000 leri bulduğunu düşünür isek ekmeğinin nasibinin olmadığı Osmaniye'de yaşayan bir Andırınlı'nın olamayacağını rahatlıkla ifade edebiliriz.

Andırın sevdasını dile getirdiği çalışmasını burada Andırınlı hemşehrilerimizle paylaşmaz isek ona ve Andırınlılara gadirlik edeceğimizi düşünürüm.

DOLAŞALIM ANDIRIN'I

Dolaşalım Andırın'ı
Etirafı yüce dağlar
Gezek bazı köylerini
Andırın'ın, Andırın'ın
..... Gezek bazı köylerini
..... Andırın'ın, Andırın'ın dost

Dağı tepe goyak, goyak
Yaylaların yapak durak
Meşhur Akifiye, Çokak
Bağlı bunlar Andırın'ın
..... Meşhur Akifiye, Çokak
..... Bağlı bunlar Andırın'ın, Andırın'ın

Söyle benim dilim söyle
Andırın'ın methin eyle
Bunduk, Sisne, Geben yayla
Bağlı bunlar Andırın'ın
..... Bunduk, Sisne, Geben yayla
..... Bağlı bunlar Andırın'ın, Andırın'ın

Andırın'da var düz ova
Toplanırlar Tokmaklı'ya
Uzaniyor Adana'ya
Sınırları Andırın'ın
..... Uzaniyor Adana'ya
..... Sınırları Andırın'ın, Andırın'ın

Yaylaları buram buram
Arzumdur hepine varam
Çuhadarlı, Boğazören
Bağlı bunlar Andırın'ın
..... Darıovası, Boğazören
..... Bağlı bunlar Andırın'ın, Andırın'ın

Selam, saygı dost, yarenler
Bakıp etrafı görenler
Kesim, Bektaşlı, Erenler
Bağlı bunlar Andırın'ın
..... Kuzgun, Köleli, Erenler
..... Bağlı bunlar Andırın'ın, Andırın'ın
..... Akçakoyunlu, Erenler
..... Bağlı bunlar Andırın'ın, Andırın'ın

Andırın'ın akar suyu
Takip eder düz ovayı
Kul Köşger'in Kızık Köyü
O da bağlı Andırın'ın
..... Kul Köşger'in Kızık Köyü
..... O da bağlı Andırın'ın, Andırın'ın

Şiirlerinde ele almadığı tema yok gibidir. Bazen bir Aşık Veysel edasıyla didaktik türden yazar kalemi, bazen de sitemini bile karşısındakini incitmeden yapacak kadar hassas bir yapıya sahiptir. Deyim yerindeyse karıncayı bile incitmemiştir. İnsanların çoğunu yaşadıkları aşklar şair yaparken Kul Köşger'i gurbet elde yaşadığı günler, çektiği elem ve ıstıraplar, sıla özlemi ve insana karşı yapılan haksızlıklar şair yapmıştır. Bir şiirinde ne de güzel özetlemiş şiir yazmasının arkasında yatan sebebi "Dert adamı söyletir" diyerek. Ozan Kul Köşger'in dizelerinde en başta Karacaoğlan'ın, Dadaloğlu'nun ve Aşık Mahzuni Şerif'in etkilerini görmekteyiz. Amerika Katil Katil diyen Aşık Mahzuni'den aldığı ilhamla;

Durmaz soykırımı yapar
Hiç yok yerden kanlar döker
Çoluk çocuk canlar yakar
Katil İsrail Katil

Diyerek İsrail devletini kınamıştır. Hayatının her aşamasında doğruluk ve dürüstlüğü şiar edinen ozanımız bu hasletini her fırsatta tüm dostlarına aşılama çabı çalışmaktadır. Aşağıdaki şiir muhtemelen ozanın en çok sevdiği şiirinin başında gelmektedir.

Hile ile işin gören dostlarım
Mihnet ile canı vereceksiniz
Haktan, hakikatten söze başlarım
Vade yeten güne ereceksiniz

Dünyada işleri görelim doğru
Ölümdür dünyanın sonu, ahiri
Divanı mahşerde sorulur soru
Bilmem nasıl hesap vereceksiniz?

İnsanlık uğruna köle olurum
Hakk'a hakikate bağlı kalırım
Köşger İsmail'im ben de ölürüm
Sağ kalan dostlarım göreceksiniz

Her ozan gibi o da ölümünden sonra yapılmasını istediği hususları içeren vasiyetini kaleme almış ve dostlarının ardından neler yapmasını istediğini dile getirmiştir.

Eğer vadem yeter ben de ölürsem
Ölürsem ölüme gelsin insanlar
Hakkın huzuruna kavuşur isem
Ölürsem ölüme gelsin insanlar

Öldü diye salâm verilir ise
Sularım ocağa vurulur ise
Teneşir yunağım kurulur ise
Ölürsem ölüme gelsin insanlar

Cesedimi teneşire koysunlar
Yavaş yavaş elbisemi soysunlar
Abdestimle kefenime sarsınlar
Ölürsem ölüme gelsin insanlar

Saf saf olup cenazemi kılsınlar
Yasin ile mezarıma koysunlar
Gelmesin ölüme gayrimüslimler
Ölürsem ölüme gelsin insanlar

Kuruldu yoluma türlü tuzaklar
Yakın idi bana bütün uzaklar
Gelmesin ölüme südü bozuklar
Ölürsem ölüme gelsin insanlar

Der Köşger'im bu dünyadan göçerim
Ecel şerbetini bir gün içerim
Hısim, akrabamdan küllü naçarım
Ölürsem ölüme gelsin insanlar

Ozan Kul Köşger'in vefat haberini aldığımız günün akşamı Tırşik Dergisinin Banisi ve Hamisi Sn. Ahmet Narinoğlu beni arayarak derginin çıkacak bu sayısında kaybettiğimiz bu değeri hemşehrilerimize tanıtalım deyince tereddütsüz olur efendim dedim ve bu paylaşımında O'nu en iyi tanıyanların başında geldiğine inandığım Emekli Öğretmen Mahmut EYNALLI hocamı arayarak rahmetli ile ilgili paylaşacağı anı ya da anılarının çok önem arz ettiğini ifade ettim. Sağ olsunlar bu ricamı kırmadılar ve kaleme aldıkları aşağıdaki yazıyı makalemize dahil edilmek üzere yolladılar. Bu anıyı okuyunca Ata CANANI'lerin çok kolay yetişmediğini daha iyi anladım. Ata CANANI, Ozan Kul Köşger ve Ozan Duranoğlu yöremizin gerçekten çok önemli değerlerindedir. Elbette ki sadece bunlarla sınırlı değil değerlerimiz. Yine bu makaleye mani yazma yeteneğini bizzat benim keşfettiğim ve bu alanda yönlendirdiğim, özellikle Andırın ağız ile mani yazmasını salık verdiğim sevgili Mine Erdoğan DAL kardeşime telefon açarak maniler yazmasını rica ettim ve o da bu ricamı adeta emir telakki ederek çok kısa bir süre içinde kaleme aldığı manileri ulaştırdı. Ben özellikle hem Mahmut EYNALLI hocama ve hem de Mine Erdoğan DAL kardeşime şükranlarımı sunuyorum. Mahmut EYNALLI, Mine Erdoğan DAL gibi sözlü kültür geleneğimizin diğer tüm halkalarına keşke hayatta iken sahip çıkabilsek. En büyük temennim budur hemşehrilerimizden. Buradan Andırın Yerel İdaresine seslenerek Andırın merkezinde bir caddeye, mümkün olmayacaksa Yeşilova'dan – Beşbucak - Kızık Mahallesi istikametine giden caddeye OZAN KUL KÖŞGER CADDESİ isminin verilmesini arzu ediyorum. Eğer bu da mümkün olmayacaksa sağlığında çok büyük yardımları olduğu Kızık Camii'nin adının

Ozan Kul KÖŞGER Camii olarak değiştirilmesi Cami derneğinden arzumuzdur.

(Ozan Duranoğlu (Mahmut EYNALLI)'nun Kaleminden - Ozan Kul KÖŞGER'in ardından)

GİDEN GİDENE!

Ozan Kul KÖŞGER de Hakka yürüdü. O benim hem baba-dede, hem de can dostumdu. Aynı zamanda arkadaşım. Yani o Güzel İnsan öyle engin düşünceliydi ki, derler ya; "Büyükle büyük, küçükle küçüktü."

Yanılmıyorsam 1981-82 yılları, yaz mevsimiydi. Andırının o zamanki Tokmaklı Köyü'nde bulunuyordum. Tanıdığım birisi; "Almanca, Semerci İsmail seni arıyor" dedi. Pek yakından tanımadığım birinin beni niçin aradığını merak ettim. Çok geçmedi, kahvede oturduğum sırada orta boylu, siyah saçlı, etine dolgun, tatlı dilli, güler yüzlü insan. Yanında da 13-14'ünde olgun duruşlu, zayıf görünüşlü bir delikanlı ile masama geldi. Kendini tanıttı. Öğlunun yavaş yavaş saz öğrendiğini, iyi türkü söylediğini, Türkiye'de izinde bulunduğu sürece, Andırın ve çevresi türkülerinden delikanlıya bir repertuar oluşturmak istediğini belirtti.

Çocuğu ile bilhassa türkü adına böylesine ilgili babayı yürekte tebrik ettim. Ben Ozan Duranoğlu / Mahmut EYNALLI olarak birikimlerimi paylaşmak adına, elimden, dilimden geleni yapacağımı söyledim. İşte bu Delikanlı, şimdiki Andırın'ın, K.Maraş'ın yüz akı, Ozan Kul Köşger'in oğlu, Ozan Ata CANAN'ıydı.

Aradan uzun yıllar geçti. Biz 2006 yılında Osmaniye'ye yerleşene kadar görüşemedik. Yine bir gün evimizin kapısında eski model Mercedes marka araba durdu. Kimdir, nedir, derken inen kişinin İsmail abimiz olduğunu gördük. Sora sora evimizi bulmuştu. O andan itibaren yarım kalan dostluğumuz, arkadaşlığımız kaldığı yerden devam etti. Sanatla her zaman iç içeydi Ozan Kul Köşger. Saz çalmayı bilmez, türkülerinde ben ve diğer arkadaşlar kendisine eşlik ederdik. Yanık sesi ile türkülerini her kesime dinletmesini bilirdi.

O, Andırın, K. Maraş ve bilhassa bütün Çukurova'nın, kültür adına gönüllü tanıtıcı ve temsilcisiydi. Hani eskiler; "Ekmek Sahibi" derler ya, işte O, gerçekten ekmek sahibi, deyim yerindeyse "Cömert" bir insandı.

Bire bir tanıyım, Osmaniye Andırınlılar Derneğinin düzenlediği şölenlerde, yaklaşık 3.000-4.000 kişilik katılımcının ekmek ihtiyacını tek başına karşılayan tek kişidir kendisi. Rahmetli İsmail Abimizi anlatmaya sayfalar yetmez. O artık yaktığı türkülerle, yazdığı kitapla ve tatlı anılarıyla hep aramızda yaşayacak.

Güle güle git İsmail Abimiz. Ozan Kul Köşger. Sen bu dünyada yapman gerekenin en güzelini yaptın. Işıkların bol, mekanın cennet olsun.

Osmaniye Radyo Televizyonunda (ORT) program yaparken, davet ettiği sanatçılara "Hoş geldiniz" başlıklı karşılama türküsü söyledim. Benim ve ekibimin davetli olduğumuz bir programda kendisine atfen aşığıdaki karşılığı söylemişim;

HOŞÇA BULDUK OZANIMIZ

Davetine koştuk geldik Hoşça bulduk ozanımız İcabeti borçtan bildik Hoşça bulduk ozanımız

Som altından iliniz var Dosta açık eliniz var Baldan tatlı diliniz var Hoşça bulduk Ozanımız

Türkü bizim, ekran bizim Yanık yanık çalsın sazım Köye kente gitsin sözüm Hoşça bulduk Ozanımız

DURANOĞLU sizden biri Hayat boyu gönül eri Hoş ettiniz Garipleri (Seviyoruz Kul Köşger'i) Hoşça bulduk Ozanımız

..... Ozan DURANOĞLU (Mahmut EYNALLI)

Ozan Kul Köşger'i anlatmaya çalıştığım bu makaleyi onun Elveda isimli şiiriyle bitirmek istiyorum.

ELVEDA

Geldim gideceğim yanlarınızdan
Canan dostlar kalın siz sağlıcakla
Doyup usanmadım dillerinizden
Canan dostlar kalın siz sağlıcakla

Arzu edip geldim bura sizleri
Acı, tatlı çok söyledik sözleri
Yavaş yavaş yolcu edin bizleri
Canan dostlar kalın siz sağlıcakla

Senelerdir gurbet elde kalırım
İnsan olur insanları bilirim
Hak nasip ederse gene gelirim
Canan dostlar kalın siz sağlıcakla

Köşger'im okurum, vardır pirimiz
Bütün insanlığa açık sırrımız
Şimdilik sizlere veda diyoruz
Canan dostlar kalın siz sağlıcakla

Ruhun Şad Olsun güzel insan.

Manilerin Sultanı Mine Erdoğan DAL'ın manilerinde Ozan Kul KÖŞGER

Ozan Kul Köşger'in Ardından

Mevsimden garagışda
Hayatı başlar işde
Dünyaya teşrif etdi
Bindokuzyüz kırkbeşde

Köyünün ardi dağlık
Evinin önü bağık
Ana babası öldü
Olmadan altı aylık

Yedi felek darbesi
Oldu gaderzedesi
Toraşan olanaçâ
Ganat gerdi ebesi

Mekdep yoodu Gızzıkta
Okudu Anacık'da
Meslek şebi olmazsa
Galırdı aralıkda

Gendi zenâta hazır
Dostları oldu Hızır
Semerci ustasıydı
Mustafa İşbaşarı

Garagaş orta boylu
Şekerden dadlı huylu
Boy, posuna bakınca
Hem eşreften, hem soylu

Beşirli lafa da
Kasket yoodu gafada
Böyle insan az gelir
Layık güzel sıfada

Asla hırpani gezmez
Gonu gonşi heç üzmez
İçi dışı barabar
Galbine kemlik sızmaz

Gezip gördü dört bucak
Heyyerde yakdı ocak
Gızzıklı olsa da
O Çook severdi Beşbucak

Oruç zekât tacı var
Bitmez hayır âcı var
Bir ana bir babadan
Ne gardaş ne bacı var

Namazda, niyazında
Dooru söz hep âzında
Gul haggından çok gorkar
Haram olmaz bâzında

Allah yüzüne bağdı
Sevinç yürene agdı
Göönünü çaldı diye
Ayfer'e türkü yakdı

Düşman olur cahalnan
Geçim eddi nahalnan
Eli açık comarddı
Hazlanmazdı pahaldan

Otuzlu yıllarında
Çentesi gollarında
Ekmeğ davası uçun Alaman yollarında
Andırın'a âşîdi Suframızda gaşîdi

Geçim derdinden evi Gurbet ele daşîdi
Gurbet ele alışdı Bir iş bulup çalıştı
Alınca mayışını Ekmeni bölüştü
Eline aldı kâdi Yazdı türlü âadı

O dadlı kelimından
Âat yâmiri yâdı
Gurbet ele alışdı
Gayrat edip çalışdı

Çok zengin olmuş diye
Köye habar ulaşdı
Gâvır eli çok zalim
Patronu satar çalım

El açmış dua eder
Sılaya çıksa yolum
Gara vurgun vurası
Yesir gampı burası iki sehette olmaz

İsdirât molası
Gaderine gızıyor
Amanatı üzüyor
Dil diş bilmez Dunkoflar
Sinirini bozuyor

Nâmede hasret saklı
Biri öteenden farklı
Neçe şiirlerinde
Yalnız gurbet yüklü

Ucuca düzmüş sözü
Gonuşdutturur sazı
Hak edenler olursa
Laf sokar bazı bazı

Meelisine doyulmaz
Üsdüne söz goyulmaz
Ona yedi düvelde
Kötü diyen duyulmaz

Çokak, Gızık, Haymalı
Melmekete sevdalı
Natâ sözü vansa
Hepicîni duymalı

Oolan uşak everdi
İşine çok everdi
Vatanına çok düşgün
Atasını severdi

Andırın Çevre Sorunları ve Çözümleri

Türk Dil kurumu'nun Türkçe Sözlüğünde çevre;1. Bir şeyin yakını, dolayı, etraf, periferi, olarak yazıyor. O zaman çevre bulunduğumuz ortamdaki her şey çevrenin parçasıdır. Böyle oluncada çevremizde olan her durum o çevrede bulunan tüm aktörleri etkilemektedir. Yani çevrenin olumsuz durumundan o çevrede bulunan hepimiz etkileniriz. Çevremizin sınırı nedir diye akla gelebilir. Çevreye yapılan olumsuzluğun etkisine uygun olarak genişler. Ve bu sınır Dünya'yı hatta uzayı bile kapsayabilir. İyi çevre; bütün canlı ve cansız varlıkların uyum içerisinde yaşadığı doğal ortamlardır. Doğada bulunan tüm canlı ve cansız varlıkların arasında bir madde alış-verişi ilişkisi ve uyumu mevcuttur. İyi çevre denilebimesi için bu uyumun bozulmaması gerekir. Bu uyum bozulmaya başladığı zaman çevre bozuluyor demektir.

Çevrenin bozulmasına verimi artırmak amacıyla kullanılan tarım ilaçları, artan dünya nüfusu, plansız sanayileşme ve kentleşme, nükleer denemeler, bölgesel savaşlar, yapay gübreler ve artan deterjan gibi kimyasal maddelerin kullanımı giderek çevre kirliliğine neden olarak çevre sorunlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunun doğal sonucu olarak kirlenen hava, su ve toprak canlıların yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir.

Çevre sorunları, başta insanlar olmak üzere tüm hayvan ve bitkilerin yaşadıkları ortamın doğal yapısını bozmaktadır. Bu bozulma yerleşimin yoğun olduğu alanlarda daha hızlı, yerleşimin yoğun olmadığı yerlerde daha yavaş olmaktadır. Bozulan bu çevrede yaşayan tüm canlıların yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. İnsanlar daha rahat ve ferah yaşam koşulları sağlamak için doğal olarak çevreye zarar vermektedirler.

Nüfus artışı çevre sorunlarının önemli kaynaklarından biri dir. Birleşmiş Milletler'in yaptığı nüfus tahminlerine göre, Türkiye nüfusunun 2025 yılında 92 milyona yükselmesi bekleniyor. Ülkemizin nüfusunun bu şekilde artışı, gelecekte de çevre sorunlarıyla karşılaşacağını göstermektedir.

Çevre sorunları; hava, gürültü, su, toprak, flora-fauna ve kültürel çevre

gibi başlıklar altında incelenebilir.

1. Hava

Canlıların yaşamını için gerekli olan hava; atmosferi oluşturan gazların karışımından oluşur. Havanın insan yaşamındaki önemi açısından bir insanın günde ortalama 14 kg havaya ihtiyacı olduğu örnek olarak verilebilir. Canlılar için yaşamsal önemi olan hava, hızlı nüfus artışı, kentleşme ve sanayileşme sonucunda atmosfere bırakılan maddelerin belli bir yoğunluğa ulaşması sonucu kirlenmektedir.

Ekonomik etkinliklerin özellikle belli bölgelerde yoğunlaşması, buna bağlı olarak belli bölgelerde nüfusun artışı ve daha çok enerjiye gereksinim duyulması hava kirliliğinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Hava kirliliğinin temel kaynakları kentleşme ve endüstrileşmedir. Kentlerdeki ısınma sistemi, kullanılan yakıt türleri, ulaşım araçları bu sorunun büyümesine etki eden diğer etkenlerdir.

Kirli hava, içerdiği maddeler nedeniyle, akciğer kanserine varan düzeylerde solunum yolu hastalıklarının nedeni olurken, insanların bağışıklık sistemini etkileyerek, başka pek çok hastalığa karşı savunmasız bir hale getirmektedir. Benzer etkiler tüm canlılar için de söz konusudur.

2. Gürültü

Gürültü sorunu; teknolojiadaki gelişmeler ve buna bağlı olarak yaşam biçiminde oluşan değişiklikler sonucu canlılarda olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkiler yaratan, arzu edilmeyen sesler olarak tanımlanmaktadır. Canlıların yaşamında çeşitli fiziksel ve psikolojik sorunların ortaya çıkışında etkisi bulunan bu çevre ve sağlık sorunu "gürültü kirliliği" olarak da isimlendirilmektedir.

Kişisel özelliklere göre basınç, frekans ve tizlik gibi sesin değişik özellikleri farklı olarak algılanmakla birlikte sesin şiddetini belirlemede kullanılan bir ölçüt vardır. Sesin insan kulağına göre şiddetini belirten, gürültü ölçmede yaygın olarak kullanılan ölçü desibeldir. Uluslararası Standart Örgütü'nün (ISO) normal saydığı gürültü düzeyi 58 desibel (dB)'dir. İnsan sağlığına 90 dB'in üzerindeki gürültülerin zararlı olduğu, 140 dB'i aşan gürültülerin ise ciddi beyin tahribatına neden olduğu be-

lirilmektedir. Gürültünün canlıların ruh sağlığı üzerinde de olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır.

Ülkelerin kültürel özellikleri, kullanılan teknolojilere bağlı olarak değişmekle birlikte belli başlı gürültü kaynakları; motorlu araçlar, inşaat makina ve donanımları, uçak, çeşitli makineler ve ev aletleridir.

3. Su

Su, dünyadaki tüm canlılar için oldukça önemlidir. Su kirliliği, su kaynaklarının kullanılmasını bozacak ölçüde, organik, inorganik, biyolojik ve radyoaktif maddelerin suya karışmasıdır.

Doğa incelendiğinde, dışsal destekler olmaksızın suyun belli bir düzeydeki kirlenmenin üstesinden gelebildiği görülmektedir. Ancak kirlleticilerin türü ve miktarı arttığında bu işlem etkisiz kalmakta ve kirlilik ortaya çıkmaktadır.

Su kirliliği; tarımsal etkinliklerle, sanayi etkinliklerle ve yerleşim yerleri ile bağlantılı olarak artmaktadır. Bunlardan ilkinde tarla verimini artırmak için kullanılan yapay gübrelerin, hayvan atıklarının, tarımsal mücadele ilaçlarının toprağa karışıp su kaynaklarına ulaşmasıyla ortaya çıkar. Toprak aşınması (erozyon) ile de toprağın en verimli ve tarıma uygun üst kısmı sürüklenerek su kaynaklarına karışmakta ve içerdiği maddeler bazı yosun türlerini çoğaltarak, erimiş oksijen tüketimini artırarak bitki ve hayvan türlerinin yaşamını engellenmektedir. İkinci grupta yer alan sanayi etkinliklerin neden olduğu kirlilik türü dünyadaki pek çok gelişmekte olan ülkenin önemli sorunlarından biridir. Söz konusu etkinliklerle su kaynaklarına ulaşan sanayi atıklar, kimyasal, radyoaktif maddeler doğanın dengesini ciddi bir biçimde kimi zaman da geriye dönülmez bir biçimde bozmaktadır.

4. Toprak

Toprak; doğal kaynakların varlıklarını sürdürürebilmeleri için hava ve su ile birlikte vazgeçilmezdir. Toprak kirliliği, insan etkinlikleri sonucunda, toprağın fiziksel, kimyasal, biyolojik ve jeolojik yapısının bozulmasıdır. Söz konusu kirliliğin, toprakta yanlış tarım teknikleri, yanlış ve fazla gübre ile tarımsal mücadele ilaçları kul-

lanma, atık ve artıkları, zehirli ve tehlikeli maddeleri toprağa bırakma sonucunda ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Kirli havanın içerdiği zehirli gazların neden olduğu asit yağmurları ve kirletici gazların toprakta birikmesi, çeşitli yollarla kirlenen sularla sulanan toprağın kirlenip yapısının bozulması, tarımda kullanılan ilaçlar ve yapay gübrelerin bilinçsiz kullanımıyla uzun süre bozulmadan kalabilen katı atıkların gerekli süreçlerden geçirilmeksizin depolanması gibi etkenler toprağı kirletmekte ve hatta kullanılmaz duruma getirmektedir.

5. Flora-Fauna

Bölgeye ya da yöreye özgü, yabani hayvan topluluğu fauna bitki örtüsü de flora olarak adlandırılır. Bir başka deyişle flora ve fauna insan dışındaki canlı öğeleri içeren biyolojik zenginliktir. Bitki örtüsü, hayvan ve mikroorganizmalar, mineral maddeler, ağaç toplulukları bunlar arasındadır.

Ormanların su kaynaklarını sürekli tutma, toprakları erozyondan koruma, ısı oranlarını dengede tutarak sıcaklığı düzenleme gibi işlevleri vardır. Ülkemizi kaplayan ormanlar yangınlar ve tarım için alan açma çabaları ile her geçen yıl hızla yok olmaktadır. Türkiye, dünyanın en zengin floraya sahip ülkelerinden biridir. Yeryüzünün sadece bir bölgesinde yetişen bitkiler olan endemik bitkiler de Türkiye'de 3 bin civarındadır. Ancak doğanın dengesi bozuldukça bitki ve hayvanlar tehlikeye girmektedir.

6. Kültürel Çevre

İnsanoğlunun çağlar boyunca geliştirdiği uygarlıkların ürünü olan kültürel çevre, yine insanoğlunun yıkıcı ve bozucu etkisi ile karşı karşıyadır. Tarihi ve kültürel çevreyi korumak için ülkemizdeki adımlar geç atılmıştır. İlk kez 1906 yılında tarihi değerleri korumak için çıkarılan Asan Atika Nizamnamesi ile gerçekleştirilmiş, daha sonra 1973 yılındaki Eski Eserler Kanunu ve 1983 yılında Kültür ve Tabiyat Varlıklarını Koruma Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir.

Kültürel çevreden söz ederken kültür varlıkları ve sit gibi bazı kavramlar kullanılmaktadır. Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihsel devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıkları kapsar. Sit; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, yaşadıkları de-

virlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi olayların geçtiği yerlerdir.

Türkiye, kültür varlıkları açısından son derece zengin bir ülke olmasına ve pek çok bölge sit alanı olarak ilan edilmiş olmasına karşın zamana ve insana bağlı yıkıcı etkilerden dolayı bu alanlar tahrip edilmiştir. Kültürel çevre ile ilgili sorunlar; bireylerdeki çevrenin korunması bilincinin eksikliği, çarpık kentleşme, ekonomik sorunlar, kültürel değerleri koruma ve bakım için ayrılan kaynakların sınırlılığına da yanlış kullanımı gibi etkenlerin ürünüdür.

Çevrenin Bozulmaması İçin Yapılması Gerekenler.

Andırın ve çevresinde Hava kirliliği sorunu taş ocakları hariç şu anda yok sayılır. Gürültü kirliliği trafik dışında yok sayılır. Su kirliliği çöplerin toprağı kirletmesi sonunda bu kirliliğin sızarak su kaynaklarını kirletmesi. Toprak kirliliği sorunu çöplerin toprağa rastgele atılması, tarımda kullanılan kimyasallar gübreler, tarım ilaçları gibi maddeler ve yapılaşma toprağı kirletmektedir. Flora ve fauna da şu anda çevre sorunu HES ler bir etki yapmaz ise şu anda çevre sorunu görülmemektedir. Kültürel çevre de ise korunma yapılmaz ise ilerde kültürel çevre sorunu olabilir.

Çevrenin bozulmaması için önce uzman kişilerce tespit yapıp, daha sonra uzman kişilerce alınacak önlemler belirlenmelidir. Ama şimdilik yapılması gerekenleri iki başlık altında inceleyebilir. Yönetimin yapması gerekenler ve vatandaşların yapması gerekenler.

Yönetimin Yapması Gerekenler

Çevrenin korunması için gerekli araştırmalar ve yasal düzenlemeleri yapmalı.

Ormanlarda izinsiz ağaç kestirmemeli, ateş yakmamalı. Yeşil alanlar artırılmalı ve orman yangınları önlenmesi için gerekli tetbirleri almalı. Orman alanı içindeki su kaynakları korunmalı. Orman alanı içindeki bu kaynaklar tamamen bürularla evlere alınmaktadır. Bu şekilde kaynakların tamamen kurutulması önlenmelidir.

Fabrikaların zehirli atıkları ve kanalizasyon suları akarsulara, göllere ve denizlere atılmamaları için gerekli kontrolleri yapmalı.

Çöpleri rastgele çevreye, akarsulara, göllere ve denizlere atmaması için

gerekli önlemleri almalı.

Arıta tesisleri kurulmalıdır.

Kaliteli yakıtlar kullanılmalması için gereken önlemler alınmalıdır.

Çevre sorunlarının çözümü için sivil toplum kuruluşları ile çevrenin korunması konusunda işbirliği yapılmalı.

Çevre sorunlarının önlenmesi için devletin çeşitli zorunluluklar getirmesi gerekmektedir.

Çevre Bakanlığı yetkileri doğrultusunda çevrenin korunması için gerekli çalışmaları yapmalıdır.

Yerel yönetimler çevre sorunlarına daha fazla ilgi göstermelidir.

Hava kirliliğinin en önemli nedenlerinden olan fosil yakıtlar olabildiğince az kullanılmalı. Bunun yerine doğalgaz, güneş enerjisi, jeotermal enerji vb. enerjilerin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

Sanayi kuruluşlarının atıklarını havaya vermeleri önlenmelidir.

Yapay gübre ve tarım ilaçlarının kullanılmasında yanlış uygulamalar önlemek için gerekli önlemleri almalıdır.

Nükleer enerji kullanımı bilinçli şekilde yapılması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Gürültü yapan kuruluşlar şehirlerin dışında kurulmalıdır

Vatandaşların Yapması Gerekenler

Ormanlarda izinsiz ağaç kesmemelidir. Kontrolsüz ateş yakmamalıdır. Yeşil alanlar artırılmalıdır. Bir olumsuzluk gördüğümüzde ilgili kurumlara haber vermeliyiz.

Fabrikaların zehirli atıkları ve kanalizasyon suları akarsulara, göllere ve denizlere atılmamalıdır. Akıtılanları ilgili kurumlara bildirmeliyiz.

Çöpleri rastgele çevreye, akarsulara, göllere ve denizlere atmamalıdır.

Kaliteli yakıtlar kullanmalıyız.

Çevre sorunlarının çözümü için sivil toplum kuruluşlarına yardımcı olmalıyız gerekirse görev almamız.

Yapay gübre ve tarım ilaçlarının kullanılmasında yanlış uygulamalardan kaçınmalıyız.

Yeteri kadar yemeliyiz.

Sigara içmemeliyiz.

Kaynaklar

Çevre Bakanlığının çevre ili ilgili yayınları,

İnternet ortamındaki çeşitli siteler.

İyi İnsanlar 1 Ömer Amca

Memleketimde iyi insanlar bilirim. Andırında iyi insanlar tanıdım. Tanırım. Koca bir ömrü iyiliğe güzelliğe adanmış bu insanlar hala aramızda. Aramızdan ayrılanlar da var. Bizim kuşağımız iyilik timsali nice simalar tanıdı. Hepsi birer ömürdüler.

Aramızdan ayrılanlar geride isimleriyle, hatıralarıyla hala yaşıyorlar. Ömür denen şeyin bereketi de burada saklı. Bizlere düşen unutmamak, unutturmamak.

Onlar aramızdan ayrılrsa da anmak yaşatmak istedik. Yaşayanlara da hayattayken minnet borcumuzu ödemek istedik. Böyle yapalım ki, medeniyetimizin çınarları bu topraklardan beslensin dursun.

1)Önce kendinizi bize kısaca tanıtır mısınız?

1926 Adıyaman doğumluyum, ben 3 yaşındayken babam ölmüş. Babam varlıklıydı ama kötü arkadaş kurbanı olmuş. Arkadaşları buğdayını, arpasını sattırılmışlar, sazi var, kızı var deyip eğlenmek için Adana'ya getirmişler. Eşine de demiş ki; 'ben arkadaşlarla hamama gidiyorum, çiğ köfte yapacağız' diyerek evden ayrılıp Adana'ya gitmiş arkadaşları ile. O zamanlar Fistan giyilmiş, fistanın cebindeki parayı alıp suda boğmuşlar babamı.

İlkokulu Adıyaman ve Şanlıurfa'da okudum. Babamın ölümünden sonra Şanlıurfa'ya göçtim annemin yakınları tarafından sağladı. 3. sınıfa kadar orada okudum. İlkokuldan sonra terzi çıraklığı ve fırınlarda çalışmaya başladım. Annem beni evlendirip, gönüllü olarak askere gönderdi. 'Gelin benim yanımda emanet kalsın' diyerek askere gönderdi. 36 ay askerlik yaptıktan sonra dönüşümde bir avukatın yanında 'büyük şehirlere daha kolay iş bulurum' ümidi ile fahri olarak daktilöçüklük yaptım. Yanında çalıştığım Avukat bana bir gün dedi ki; 'Adliye'de temyize gönderilecek evrakların daktiloya çekilmesi işi var, senden yardım istediler, git zabıt katiplerine yardım et' dedi ve bende artık sürekli adliyedeki zabıt katiplerine yardım etmeye başladım. Hasan bey isminde bir hakim vardı bana dedi ki; 'Ömer, kulak misafiri ol, eğer bir yerde iş bulursan bana haber ver seni oraya alalım' dedi.

Adıyaman Orman İşletmesi'nde depo memurluğunun boş kadrosu olduğunu öğrendim ve hakim Hasan Bey vasıtası ile depo memuru kadrosu ile orada işe başladım.

1952 yılında muhasebe memuru olarak 18 yıl görev yaptığım Adıyaman'dan 3 aylık geçici görev ile 1968 yılında Andırın'a geldim. Geçici görev sonunda

Adana bölge müdürüm Tahsin YAZICIOĞLU 'seni buradan geri gönderemem' diyerek Andırında kalmamı sağladı ve kadromu Andırın'a getirtti.

2)Andırın'a ne zaman geldiniz? Neden burada kaldınız?

Beni Andırın'a tutan şey şu oldu; yabancıya karşı çok ilgileri vardı. Gördüm ki burada türüne pek rastlanmayan türden bir adet vardı. Cenazeye, düğüne, hasta ziyaretlerine taraf göstermeksizin gerek taziyeye, gerek hastalara ziyaret, gerekse insanların mutlu günlerinde onlarla olmak acıları, sevinçleri, hüznüleri onlarla birlikte paylaşmak gibi enteresan yapıya sahip ilçe haliydi, bu durum beni burada kalmama daha da zorladı. Eşime burayı çok sevmiştir ve burada birlikte kalmaya karar verdim.

3)Sizi Andırın'da tutan şey ne oldu, niye ayrılmadınız? Eşiniz yüzünden mi?

1997 yılında eşimi kaybettim, vefatından sonra bir daha evlenemeyeceğimi hissettim. Ancak 'yalnızlık Allah'a mahsustur' diye düşünmeye başladım. Mutfak ve ev işleri beni çok yoruyordu. Evlenmeye aday oldum, 4 kızım ve 3 oğluma söyledim. Onlarda memnun olmuşlardı. (1 kız 1 oğlum razı olmasalar bile) evlenmeme karşı çıkan kızım ve oğlum vefat eden eşime ait sandığı kilitlediler ve bana o sandığı açmama müsaade etmediler. Ve hala o sandık kapalı duruyor. Hayatımdaki en hüzünlü günlerim bu zamanlardı ve evlenmekten vazgeçip hayatımı böyle idame ettirmeye karar verdim.

4)Eşinizle nasıl bir ilişkiniz vardı? O vefat ettiğinde ne hissettiniz?

Eşimin bana helalligi çok fazla, gerçek bir hanımefendiliği ile her zaman bana destek oldu.

5)Onu hala unutamıyor olacaksınız ki her ramazanda onun adına hatim okutuyor ve hediyeler dağıtıyoruz. Bunu kaç yıldan beri yapıyorsunuz? (Eşinizle ilgili hangi hatıraları anımsıyorsunuz en çok, ondan neler saklıyorsunuz, mezarını hangi sıklıkla ziyaret ediyorsunuz?),

1997 yılından bu yana hatim okutuyor ve onun adına Fatıha okumasını dostlarımdan istiyorum ve hediyeye paketlerimi de dostlarıma ulaştırıyorum. Mezarını hemen her gün ziyaret ederim, duaımı yaparım.

6) Bir de Andırın Postası Gazetesi'nde tanışınız da tanımasanız da kim ölürse, kim evlenirse ücretli ilan yayınlıyorsunuz. Bunun sebebi nedir? Bu sizdeki hangi duygunun bir karşılığı?

Andırın halkının dediğim gibi, cenazeye, düğüne, hastaya aşırı saygı ve sevgisi var, bu bende çok büyük bir etki yaptı. O yüzden bende gidemediğim, katlamadığım, halini hatırını sormadığım dostlarıma Andırın Postası Gazetesi aracılığı ile selam, taziyeye ve teşekkür ilanları ile haberdar ediyorum.

7)Bu ilanları kaç yıldan beri yayınlıyorsunuz? İlk verdiğiniz ilanı hatırlıyor musunuz? Bugüne kadar kaç ilan yayınlanmıştır gazete? İlan verdiğiniz düğün ve cenazelerden kaç tanesine bizzat katılmışsınızdır?

1985 yılından bu yana bu ilanları veriyorum. Gazetenin sahibi rahmetli Mehmet Ali ZENGİN kardeşim ben unutmamış veya duymamış olsam dahi gazetesinde benim adıma teşekkür ilanları yayınlardı.

40 veya 50 civarında düğün ve cenazeye katılmışımdır, çünkü yaşlılık olduğu için gidemiyorum. Gazete aracılığı ile bunu yaptığımı düşünüyorum.

8)Bir iyilik timsali gibisiniz. Fakir öğrencileri tanımasanız da kontör gönderiyorsunuz, onların ihtiyaçlarını görüyorsunuz. Herkese çeşitli zamanlarda hediyeler göndererek, gönülleri alıyorsunuz. Yaptığınız iyiliklerden bir çok kişinin haberi yok. Bu size nasıl bir tatmin sağlıyor?

Annemin bana sağlığında nasihati vardı. Dibi görünmedik suya girme, baban Ceyhan'da suda boğuldu. Silah taşıma, kavgaya girme, düşkünlere yardımcı ol derdi.

İlçe dışında okuyan durumu iyi olmayan öğrencilere katkım olsun diye ailelerine sorup kontör gönderiyorum ve onların aileleri ile telefonda görüşmeleri için bütçelerine katkı sağlıyorum.

9)Bu kadar parayı nereden buluyorsunuz? Emekli maaşınızın tamamını bunlara mı harcıyorsunuz?

Emekli maaşımı bunlara harcıyorum. (Hastane, dışarıda okuyan öğrenciler, mutfak masrafı ve hediye paketleri)

10)Günleriniz nasıl geçiyor? Tek başınıza yaşamak zor mu?

Çok zor, işkence gibi geliyor, ama bahçedeki yetiştirdiğim güller, çiçekler bana büyük bir ilham veriyor, onları günlük özenle sular ve bakımlarını yaparım. Dostlarıma yetiştirdiğim bu çiçeklerden toplar gönderirim.

11)Geçmişe bakınca en çok neyi özleyorsunuz?

Gençliğimi özleyorum, eski fotoğraflarıma bakarak avunuyorum.

Taş

Bir varmış bir yokmuş. Bir kızla bir erkek varmış. Bunlar birbirlerini çok severmiş. Ama aileleri izin vermezmiş. Kızla oğlan pınarın başında konuşur, mektuplaşırlarmış. Artık kızla oğlan evlenmeye karar vermişler. Oğlan istemeye gelmiş. "Senin gibisine kız yok." demişler.

Bunlar kara kara düşünürlermiş. Kızı evden dışarı çıkarmazlarmış. Kıza çok işler verirlermiş, eziyet üstüne eziyet ederlermiş. Kıza her şeyi yapmışlar ama yinede ondan vazgeçmem demişler. Kızı kime verelim diye kara kara düşünürlermiş. Aslında çok is-

teyen varmışta, paralı birini arıyorlarmış. Kız varmam demiş.

İkisi de kararlaştırmışlar. Kaçmaya karar vermişler. Kız bohçasını hazırlamış, yolda gidiyorlarmış, kız çok korkuyormuş. Kızın kardeşi silahla geliyorlarmış, çok yakındalarmış. "Allahım beni ya kuş yada taş et." demiş. Allaha duasını kabul etmiş ve taş etmiş. onlarda pişman olmuşlar ama ne gelir elden. kızın ve erkeğin şeması kızın arkasında bohça yürüme şeklinde erkekte ona dozerle yıkmaya çalışsa bile ayrılmazmış. hem o kişinin musibeti üzerinde olurmuş.

Gülsüm PORDAŞ

Benim Doğam Heryerde

Çerçevelerde doğa resimleri
Bahçede kuş sesleri
Çölde su şırıltıları
Benim doğam her yerde

Çayırdı çiçekler
Ormanda ağaçlar
Havada kuşlar
Benim doğam her yerde

Uçuyor kuşlar
Canlanıyor ağaçlar
Kayboluyor bulutlar
Benim doğam her yerde

Merve TEMİZ

Doğa Sevgisi

Yemyeşil ağaçların
Kendine özgü kokusu var
Uçuşan kuşların
Kendine özgü şarkısı var

Kim kıyar bu doğaya
Kim kıyar bu canlılara
Ağaçlar kesilmesin
Canlılar yuvasız kalmasin

Ağaçlara zarar verme
Hayvanlara zarar verme
Hep bu dünya mutlu olsun

Tülin ÇOT

Doğa

Doğayı sev, doğayı say,
Doğayı kirletme
Doğayı temiz tut
Doğa yaşam kaynağıdır

Eğer doğayı kirletirsen
Hiç yaşayamamışsın sen
O yüzden kirletme doğayı
Temiz tut temiz

Eğer kirli olursa
Çok pis kokuyor derler
Eğer biraz düşünürsen
Hiç kirletmezsin sen

Suna ESER

Doğadaki Muhteşemlik

Uçan Kelebeğin güzel kanadına bak
Kuşların güzel sesleri duy
Gökyüzünde parlayan güneşin pırlıtsı
Benim güzel doğam

Sabahtan akşama kadar bak
Bakmaya doyamam ki
Öyle güzel doğam var ki
Benim güzel doğam

Gökte süzülen kargaya bak
Ormanda koşan geyiğe bak
Hepsi çok güzeller baksana
Benim güzel doğam

Hepsini çok seviyorum
Hiç birinin canı yanmasın
Çok yazıktır çok günahtır
Benim muhteşem doğam

Melike ÇEBİŞ

Eylül Geldi

Eylül geldi.
Neşe getirecekti,
Kavanozları dolduracaktı,
Yağmurlar getirecekti,
Su birikintilerinde oynayacaktı,
Herkesin içi ferahlayacaktı.
Ama...
Neşe getiremedi,
Hüzün getirdi.
Kavanozları dolduramadı,
Silahları doldurdu.
Yağmurları getiremedi,
Çılgılık fırtınaları getirdi.
Su birikintilerinde oynatamadı,
Kan göllerinde ağlattı.
Hiç kimsenin içi ferahlamadı,
Herkesin içi yaralandı.
Ve eylül geldi...

Nisa ÖKSÜZ

Doğayı Çok Seviyorum

Tam karşıda deniz
Gökyüzünde yıldızlar
Havada uçuyor kuşlar
Doğayı çok seviyorum.

Deniz gülüyor karşıdan
Dans ediyor yıldızlar
Şarkı söylüyor kuşlar
Doğayı çok seviyorum.

Ormanda bir sürü hayvan
Hepside yavrular
Havada uçuyor kuşlar
Geziniyor tavşanlar
Doğayı çok seviyorum.

Metin GÖK

Herşey Doğada Gizli

Vardım pınar başına
Kuşlar konar omzuma
Okşarım doya doya
Gelsin çocuklar buraya

Doğayla iç içe
Hayvanlarla birlikte
Yaşayalım el ele
Dünyayı geze geze

Renkli renkli taşları
Tutarız şirin balıkları
Parlar su içinde pulları
Çok güzeldir tatları

Vuruyorlar hayvanları
Kesiyorlar kafalarını
Çektiriyorlar bir anlık acıyı
Yurdumun vefasız insanları

Yayırlar doğada
Sesleri duyulur meydanda
Herkes mutlu olur kırlarda
Oynarlar koşa koşa

Güzeldir manzaramız
Köyümüzü tanıtmak amacımız
Her zaman bekleriz
Misafirperver komşularımız

Taner ÇINKIR

Matemde Kalan Birgün

Matemde kalan, yarım bir gün
İssız adaların sahibi olup
Yürüyen dağların ardında
Durmadan,
Koşmaya çalışmak.
Ardı ardına esen
Rüzgârlar.
Fıskırıp boğacakmış gibisine
Esen lodolar deryadan dalgalar
Beklide o lodolarını arıyordu
Bir tek şemsiyeye mahkum
Olmak zorunda.
Kimsenin tahmin bile edemeyeceği
Karanlık geceler.

Azize Eylül ÖKSÜZ

Çiçekler

Ne güzel kokar çiçekler
Kokusu çayırlara yükselir
Kelebekler konar üstüne
Çiçekler.

Çiçekleri sevelim
Bütün dünyaya fidan dikelim
Çiçekler solmasın
Bu Dünya ağlamasın

Çiçekler
Çiçekler kokar
İnsanlar koklar
Hiç dinmesin bu koku

İsa TEKELİ

Sonbahar

Yine geldi bir sonbahar,
Ağaçlar elbisesiz kaldı,
Çiçekler karın altına gömüldü,
Yine geldi bir sonbahar.

Sonbaharın en sevdiğim yanı,
Yağan karlarıdır, yağmurudur.
Üşüyen bir ağacı ısıtmak,
En sevdiğim yanındır sonbahar

Ayşe Mercan KARALI

Güzel Bahar Geldi

Gökyüzünün incisi,
Yeryüzünün ahengi,
Çimenin yeşili,
Güzel bahar geldi.

Kırmızı, mavi çiçek,
Yerlerde renk renk,
Kokar etrafa, içine çek,
Güzel bahar geldi.

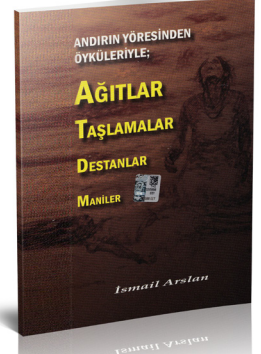
Kırlarda çocuklar,
Koşar, zıplar, oynarlar,
Bahara neşe katarlar,
Güzel bahar geldi.

Nursena SERT

İKİ KİTAP

Andırın üzerine 2016 yılında iki kitap yayınlandı. Andırın zengin kültür coğrafyasıdır. İncelediğimiz iki eser bunu bize göstermektedir. Andırın kültür ve değer birikimlerini farklı açılardan ele alan iki eser bu toprakların yetiştirdiği iki kalem tarafından ele alınmıştır. İçinde yaşayarak yazanların dolu dolu eserler verdiğini bir kez daha anlıyoruz.

Karacaoğlan Coğrafyası Söz Çıkını

Araştırmacı yazar şair Celil Çinkım Andırın, Çukurova ekseninde sözlü kültür araştırmaları üzerine yıllardır çalıştığını biliyorduk. Bir ömre sığacak kapasitede ve dolulukta olan bu çalışma yoğun çaba ve emeğin ürünüdür. Bu yönü tespit etmeliyiz.

Kitabı açtığımızda bir sözlük ile bulduğumuzu sanırsınız. Ama öyle değil. Bizim kültürümüz, Çukurova kültürü, özellikle Andırın kültürü kelimeleri kilim, halı gibi dokuyan sözlü geleneğe sahiptir.

Bu gelenek saz, söz ustalarını ortaya çıkarır. Andırında neredeyse her insan şair gibi konuşur, dertleşir. Dillerinde atasözleri, deyimler, maniler eksik olmaz. Söz söyleme geleneği Andırında hala yaşar. "Söz çıkını" sözlü geleneği araştıran, derleyen bir çalışmadır.

"Söz çıkını"nın üç özelliği hemen karşımıza çıkar.

- 1.Sahada yıllar süren sözlü gelenek çalışması ve araştırmasıdır
- 2.Bu alanda yapılan eser ve çalışmalar titizlikle incelenmiş, değerlendirilmiştir
- 3.Eser canlı kaynaklardan derlenerek derleme çalışması yapılmıştır. Bir yanda saha araştırması, canlı kaynaklardan derlemeler, yazılan eserleri taramalar, ayıklamalar, açıklayıcı şiir ve metinler ile açıklamalar eserin ana temasıdır.

Gerçektende bir milletin sözlüğünün zenginliği, derleme çalışmaları ile ilgilidir. Ülkemizde yeterli derleme yapılırsa sözlük(kamus) kapasitemiz mevcudu katlar. Söz çıkını bunu göstermektedir.

Toplum olarak kültür değişimi, kültür yozlaşması, kültür kaybı yaşıyoruz. Sadece sözcüklerle kaybolan kültürümüzü koruyamayız. Her kelimenin anlamları yanında onu besleyen söz çıkınlarını da işleme suretiyle anlaşılır kılarız ve yaşatırız. Söz çıkını, bu alanda basanlı bir eserdir.

Söz çıkını'nın takdim yazısında "bu çalışmanın en önemli özelliği yerel dil ve sözlü kültürünün yazılı eserler taranarak kayıt altına alınmasıdır." Sözlü kültür Karacaoğlan coğrafyası dediğimiz Çukurova ve Toroslardan derlenmiştir. Ancak bu sözlü kültür, Türk coğrafyalarında yaşayan kültürden de beslenir. Dolayısıyla geniş dil ve kültür coğrafyası eserle buluşur. Genel bir kaynak niteliğine kavuşur.

Karacaoğlan coğrafyasında daha nice ozan, aşık, saz söz ustaları yaşar. Bu gelenekten beslenen bölge insanı gönlü zengin, dili duru, sade ve kıvraktır. Türkçenin yaşayan kaynağı olurlar.

Söz çıkını bir sözlük, ansiklopedi, ağız, derleme, izahlı çalışma gibi yanları var. Edebi yazılar ve eser yazmak isteyenlere yol gösterici kaynaktır. Kültür ve değerleri yaşamında yeniden diriltmek isteyen için başvuru kaynağıdır.

Ağıtlar

Ağıtlar, ta orta asyadan Anadolu'ya, oradan da gönül coğrafyamıza yayılan, yaşayan, yaşatılan sözlü geleneğin en önemli yanındır. Sözlü gelenek öylesine zengindir ki, bir yanda bilge insanlar ilham veren vecizli söz ustaları, bir yanda aşık ozan kuşağı, bir yanda sade yaşayan söz söyleme ustası insanlar. Hepsi sözlü gelenekten beslenirler, yaşar, yaşatır. Hepsi kültür hazinemizdir.

Nasıl aşıklar, ozanlar saziyla sözlerle çalar söylerler ise, ölüm gibi acılı hallerde geçeni anlatan, ona dair duyguları dile getiren, içinde dil, gelenek, kültür, değer, toplum, tarih bilgilerini de kapsayan geçen üzerine ağıtlar söylenir. Ağıtları kadınlar yakar. Destanları erkek ozanlar söyler. Ağıtlar söylenmekle kalmaz. Dilden dile yayılır, anonim hale gelir. Halk arasında bilinen, söylenen ağıtlar araştırmacılar tarafından derlenmektedir.

Eğitimi araştırmacı, şair, yazar, İsmail Arslan, Toroslar ve Çukurova sözlü kültürünün en yoğunlaştığı Andırın coğrafyasında ağıtları sahadan birebir derleyerek, kaydederek esere dönüştürüyor.

Kitapta yalnızca ağıtlar yer almaz. Aynı topraklardan beslenen taşlamalar, destanlar, koşmalar, güzelleme, maniler de kitabın öteki bölümlerini oluşturur. Kitap, İsmail Arslan'ın hayatı boyunca hazırladığı çalışmaların ürünü. Ömürlük kitap diyebiliriz.

Kitabın önsözü Andırın tarih, coğrafya, insan, toplum, kültür, değerleri üzerine uzun bir değerlendirmeyi kapsar. Yazar biliyor ki, kültür ürünleri, onu besleyen çevrenin, ortamın tarihin, toplumun eseridir. Andırını tanımadan hemen ağıtlara dalmak, tam kavramımızı engeller.

Kitap aslında anonim bir çalışmadır. Pek çok derlemecinin bizzat kaynağından kaydettiği bilgilere dayanır. Arslan, sanatkar titizliği ile ele alır işler. Adeta nakış nakış işler. Aslında Andırın ağıtları Çukurova bölgesinin ağıtlarıdır. O yüzden bölge insanına tanıdık gelir. Geçmişinin izlerini bulur.

Andırın ağıtları eski Türk geleneğinin yani sözlü halk edebiyatı çizgisinin devamıdır. Andırın'ın göç yolu üzerinde oluşu, konar/göçerlerin geçişi, pek çok kültür ve ağızların buluşmasına çanak olur. Havza; dili, ağız, sözlü geleneği, folklorik, tarihsel, toplumsal, kültürel zenginliği ile ağıtları besler. Yani ağıtlar dünyaya, yaşamışlıkları ile toplumun ta kendisidir. İsmail Arslan bunu yakalamış okuyucuya sunmuştur.

Kitap, sözlü halk edebiyat kaynakları olan taslama, destan, güzelleme, mani gibi kültür damarlarını işler. Bu damarlar, kültürü söyleyeni bilinen veya bilinmeyen ile hepimizin ortak malıdır.

Andırın ağıtları hazine avcılarını bekliyor. İsmail Arslan gibi.

ANDIRIN POSTASI

"yaşam devam ediyor"

22.YIL 3 OCAK 2006 SAYI:1096

SALI GÜNLERİ YAYIMLANIR

**"suya sabuna dokunur
bir solukta okunur"
"HİZMETTE 25 YIL"**

Yönetim Yeri: Yeni mah. Gazeteci yazar M.Ali ZENGİN sok. ANDIRIN
Telefon: 0344 561 27 40 Faks: 561 27 39 e-mail: gazetdha@mynet.com

www.andirinpostasi.com

RÜZGAR Ticaret

*1991'den bugüne
İlçemizin Hizmetindeyiz...*

BEKO-EMSAN YETKİLİ BAYİ

KADIRLI CADDESİ ANDIRIN

TELEFON: 0344 561 20 44

ruzgarticaret46@gmail.com

GALERİ ALTAN

“Kalite İnsana Verilen Değerdir”

Tel: 0212 594 10 78 • 0212 594 62 55 Fax: 0212 594 62 56 Gsm: 0555 982 02 94

Merkez: 50. Yıl Mah. B Cad. No: 31 Sultangazi/İSTANBUL Şube: 50. Yıl Mah. B Cad. No: 33 Sultangazi/İSTANBUL

e-mail: galerialtan@gmail.com

Safran Konutları

175 m²

196 m²

SAFRAN
İNŞAAT

T: 0344.561 41 41

G: 0505.724 40 91

A: Kadırlı Caddesi Andırın / Kahramanmaraş

W: www.safrandırin.com.tr